

KS KONSULENT

KOSTRA-analyse

Aurland kommune

KOSTRA-publisering pr 15. mars 2016

Innholdsfortegnelse

1	<i>Sammendrag</i>	4
2	<i>Innledning</i>	5
	Bakgrunn	5
	Valg av sammenligningskommuner	5
	KOSTRA	9
	Om denne rapporten	10
	Tekniske forutsetninger for analysen	10
3	<i>Finansielle nøkkeltall</i>	11
	Netto driftsutgifter pr formål	11
	Driftsinntekter og driftsutgifter	12
	Driftsresultat	15
	Langsiktig gjeld	17
4	<i>Administrasjon</i>	21
5	<i>Pleie og omsorg</i>	25
	Befolkningsprognose for eldre frem til 2030	25
	Pleie- og omsorgstjenesten samlet	26
	Institusjonstjenester	37
	Hjemmebaserte tjenester	43
6	<i>Helsetjenester</i>	50
7	<i>Sosialtjenesten</i>	55
8	<i>Barnevern</i>	63
9	<i>Grunnskole</i>	66
	Befolkningsprognose for unge frem til 2030	66
	Grunnskoleopplæring	68
	Produktivitet i sektoren	71
	Spesialundervisning	79
	Skolefritidsordning - SFO	83
	Skoleskyss	87
	Oppsummering	88
10	<i>Barnehage</i>	90
11	<i>Kultur og kirke</i>	102
	Kultur	102
	Kirke	107
12	<i>Plan, kulturminne, natur og nærmiljø</i>	109

13	<i>Brann- og ulykkesvern</i>	114
14	<i>VAR (Vann, Avløp, Renovasjon)</i>	116
15	<i>Samferdsel</i>	118
15	<i>Kommunal næringsforvaltning og konsesjonskraft</i>	120
16	<i>Landbruk</i>	122
17	<i>Eiendomsdrift</i>	123
18	<i>Avslutning</i>	125

1 Sammendrag

Denne rapporten tar for seg ressursbruken i Aurland kommune sett i lys av tre andre sammenlignbare kommuner, samt landsgjennomsnittet. Rapporten bygger på de foreløpige KOSTRA-tallene (regnskapstallene) for 2015, som er publisert av Statistisk Sentralbyrå 15. mars 2016.

Rapporten viser at Aurland gjennomgående har en høy, og til dels svært høy ressursbruk på alle områder i forhold til hva de fleste andre kommuner kan tillate seg. Dette som en følge av de høye ekstraordinære inntektene kommunen har som følge av eiendomsskatt fra kraftinstallasjoner i kommunen.

Skulle det være behov for det bør det være rom for betydelige produktivetsforbedringer på samtlige områder som det er redegjort for i denne rapporten. Nå er det jo ikke et mål i en kommune å gå med store overskudd og en kommune skal (med noen begrensinger/forbehold) bruke de pengene man har til rådighet. Det man allikevel bør stille seg spørsmål om i Aurland (og som denne rapporten ikke gir svar på) er om kvaliteten på de tjenestene man leverer står i forhold til den høye og til dels svært høye ressursinnsatsen som man setter inn?

Lillestrøm, april 2016

2 Innledning

Bakgrunn

Aurland kommune har bestilt en KOSTRA-analyse for å få vurdert prioriteringer, produktivitet og dekningsgrader i kommunen. Dette som en del av det kontinuerlig pågående arbeidet for å utvikle og forbedre tjenesteproduksjonen i Aurland kommune.

Hensikten med denne rapporten er å identifisere hvordan det økonomiske handlingsrommet er i Aurland kommune. Rapporten går systematisk igjennom alle tjenestoområder i kommunen, og synliggjør hvordan ressursbruken er i Aurland kommune sett i lys av tre andre utvalgte kommuner. Hensikten er å gi økt innsikt og kompetanse, samt et kvalifisert beslutningsunderlag som grunnlag for de valgene kommunen til en hver tid måtte stå ovenfor.

Rapporten baserer seg på de publiserte regnskaps- og produksjonstallene fra kommunene, pr 15. mars 2016, dvs de foreløpige regnskapstallene for 2015. Vår erfaring er at kvaliteten på KOSTRA-tallene begynner å bli svært gode. Men; KS-Konsulent har ikke kvalitetssikret tallgrunnlaget. Det betyr at hvis det er rapportert feil inn i KOSTRA, så blir det også feil i denne rapporten. Aurland kommune må selv kvalitetssikre dette.

Valg av sammenligningskommuner

Når man skal gjennomføre en KOSTRA-analyse, blir ofte valg av sammenligningskommuner avgjørende for hva rapporten forteller. Det er tre hovedvariabler som er avgjørende for hvilke kommuner man skal velge å sammenligne seg med:

- Kommunestørrelse
- Utgiftsbehov
- Inntektsnivå

Når det gjelder kommunestørrelse, så er det naturlig å sammenligne Aurland med andre små kommuner. Antall innbyggere pr 31.12.2015 i de fire kommunene vi benytter i denne rapporten er:

Aurland	Tolga	Valle	Forsand
1 764	1 620	1 242	1 238

Den andre variabelen som må vurderes er kommunens utgiftsbehov, det vil si hvor stort er innbyggernes forventede behov for tjenester. Dette måles/vurderes gjennom *kostnadsindeksen*. Kostnadsindeksen for disse kommunene er som følger:

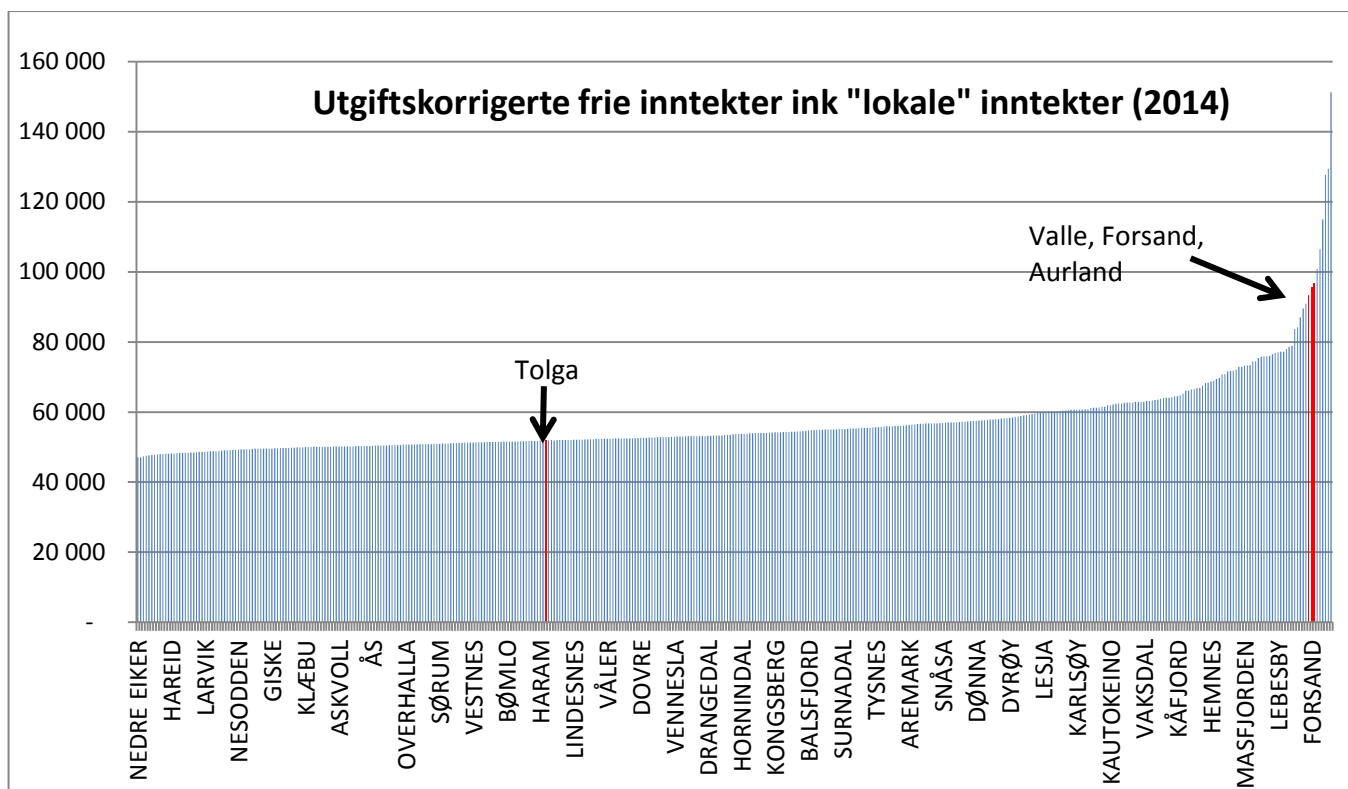
	2013	Aurland	Tolga	Valle	Forsand
		Utgifts- behovs- indeks	Utgifts- behovs- indeks	Utgifts- behovs- indeks	Utgifts- behovs- indeks
0-2 år		0,6901	0,8754	0,4449	0,8058
3-5 år		0,6417	0,8775	0,7613	1,2272
6-15 år		0,9205	1,0017	1,0118	1,2744
16-22 år		1,0377	1,2112	1,1117	1,1109
23-66 år		0,9800	0,9213	0,9743	0,9292
67-79 år		1,1409	1,1477	1,1901	0,8752
80-89 år		1,5867	1,3958	1,2290	1,0209
over 90 år		2,0673	1,8717	1,2438	1,2734
Basistillegg		6,9387	7,2487	9,6339	9,8635
Sone		1,6644	1,8027	2,0908	1,3081
Nabo		3,0865	1,7348	1,6988	4,8048
Landbrukskriterium		4,0301	8,2931	6,3528	5,7439
Innvandrere 6-15 år ekskl Skandinavia		0,8636	2,7817	1,5987	1,5345
Norskfødte med innv foreld 6-15 år ekskl Skand		-	0,5363	-	0,2085
Flytninger uten integreringstilskudd		0,0340	0,8756	0,2516	0,0966
Dødelighet		0,8446	1,0785	1,4333	0,9339
Barn 0-15 med enslige forsørgere		0,6505	0,6327	0,4672	0,9567
Fattige		0,6115	0,8660	1,0189	1,0625
Uføre 18-49 år		0,5931	0,6196	1,1324	0,8959
Opphopningsindeks		0,3971	0,3002	0,4713	0,5305
Urbanitetskriterium		0,5138	0,5154	0,4975	0,4959
PU over 16 år		1,1498	1,7160	1,1403	2,5684
Ikke-gifte 67 år og over		1,4065	1,3147	1,2976	1,0260
Barn 1-2 år uten kontantstøtte		0,9338	1,1295	0,2558	0,4976
Innbyggere med høyere utdanning		0,7544	0,9613	0,7934	0,6611
1 Kostnadsindeks		1,18646	1,28363	1,23700	1,41630

Aurland har en kostnadsindeks som ligger 18,6 % (1,18646) over landsgjennomsnittet. Tolga kommune ligger 28 % over, mens Valle ligger 23,7 % over og Forsand ligger 41,6 % over landsgjennomsnittet. Aurland er altså den av

kommunen som har lavest utgiftsbehov både når det gjelder totalsum og når vi ser på de enkelte kostnadsnøkler (mer om dette senere). Men; det er dog relativt små forskjeller i utgiftsbehov mellom de fire kommunene totalt sett. Forsand er den som utmerker seg med et høyere utgiftsbehov, først og fremst fordi det bor relativt sett mange psykisk utviklingshemmede over 16 år i kommunen.

Den tredje variabelen som må vurderes når man skal velge sammenligningskommuner er *inntektsnivå*. Aurland kommune tilhører kommunegruppe 16 i KOSTRA. Dette er kommunegruppen med de 10 kommunene med *høyest frie disponible inntekter* i kommune-Norge (det vil si de 10 rikeste). Forsand ligger også i Kommunegruppe 16, mens Valle ligger i kommunegruppe 6 som er kommuner med middels bundne utgifter og høye frie inntekter. Hvis kommunegruppe 16 hadde vært med de 12 (og ikke 10 som i dag) kommunene med høyest frie inntekter, så hadde Valle også vært i denne kommunegruppen. Tolga derimot ligger i kommunegruppe 5 som er små kommuner med høye bundne kostnader per innbygger og middels frie disponible inntekter. Tolga representerer i denne rapporten den andre ytterligheten; hvordan gjør en like stor kommune med samme utgiftsbehov, men vesentlig lavere inntektsnivå det?

Dersom vi ser på de *utgiftskorrigerede inntektene*, som tar høyde for ulikheter i forventet kostnadsnivå og som også inkluderer inntekter ut over de frie inntektene (høye personskatteinntekter, eiendomsskatt, regionalpolitiske virkemidler, etc) ligger Aurland på 422. plass (nedenfra). Det vil si at det er 421 kommuner i landet som har mindre penger å rutte med pr innbygger (når man har korrigert for utgiftsbehovet) enn Aurland. Forsand ligger på 421. plass, Valle på 420. plass, mens Tolga kommune ligger på 147. plass.

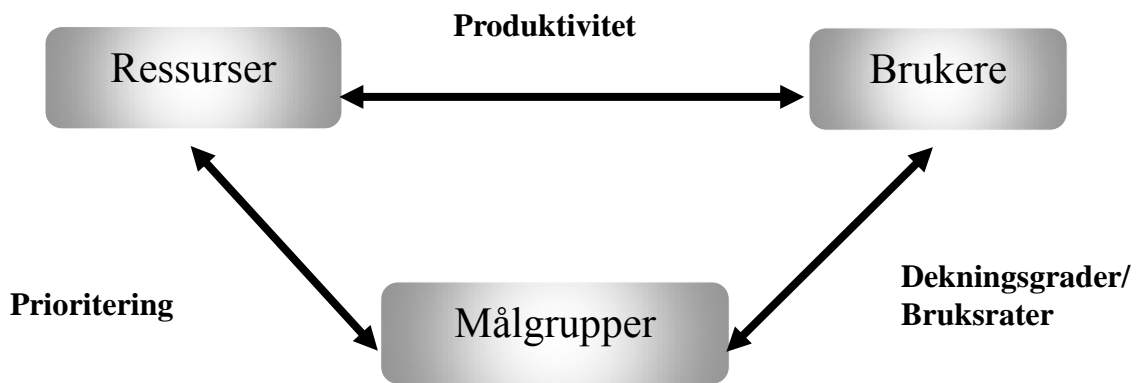
Dette betyr at om Aurland skulle drevet tjenesteproduksjonen like produktivt som Tolga, så måtte de drevet kommunen 77 millioner billigere i budsjettet for 2015 enn det man faktisk gjorde (korrigert for utgiftsbehovet). Dette tilsvarer (omtrent) det Aurland har av ekstra inntekter i form av eiendomsskatt, utbytte, konsesjonskraft og renteinntekter (som Tolga ikke har noe/svært lite av).

Oppsummert kan vi derfor si at Valle og Forsand er relativt like både når det gjelder størrelse, utgiftsbehov og inntektsnivå. Den kommunen som allikevel kanskje er mest interessant å sammenligne seg med (i et læringsperspektiv) er Tolga; hvordan gjør de det når ressursinnsatsen er 77 millioner lavere, men behovet og lovkravet er det samme?

KOSTRA

KOSTRA (Kommune-Stat-Rapportering) er et nasjonalt informasjonssystem som gir styringsinformasjon om kommunal og fylkeskommunal virksomhet. Informasjonen om (1) kommunale og fylkeskommunale tjenester, (2) bruk av ressurser på ulike tjenesteområder og (3) egenskaper ved befolkningen, blir registrert og sammenstilt for å gi relevant informasjon til beslutningstakere i kommuner, fylkeskommuner og staten.

KOSTRA rapporterer på tre dimensjoner – ressurser, brukere og målgrupper, som igjen danner grunnlaget for og presenteres som nøkkeltall for prioriteringer, produktivitet og dekningsgrader:

Produktivitet – sier noe om hvor mye man bruker pr tjenestemottaker / plass, og omtales i noen sammenhenger som enhetskostnad. Måles ofte i korrigerte brutto driftsutgifter pr bruker eller pr plass. I sammenligningen av produktiviteten mellom kommunene i denne rapporten er nettopp denne type nøkkeltall brukt.

Dekningsgrad – sier noe om hvor mange av kommunens innbyggere i en målgruppe som mottar tjenester. Eks: antall barn i barnehage av kommunens 1-5 åringer, eller antall innbyggere 80+ på institusjon av alle kommunens innbyggere 80+.

Prioritering – sier noe om hvor mye penger man bruker på en målgruppe. Uttrykkes ofte som netto driftsutgifter pr innbygger i målgruppa. Spesielt for tjenestene i pleie og omsorg, barnehage, skole, sosial og barnevern vil nettoutgiftene i målgruppen bestå av forholdet mellom andel innbyggere som mottar tjenester og nettoutgift pr bruker.

Det som er viktig å bemerke er at selv om KOSTRA har omfattende informasjon knyttet til prioritering og produktivitet, finner vi ingen informasjon om kvaliteten på tjenestene som kommunene leverer, hvor effektivt kommunen drives eller hvor godt lokaldemokratiet ivaretas.

Om denne rapporten

Dette er en KOSTRA-analyse som fokuserer på likhet og variasjon i prioritet, dekningsgrader og produktivitet. Analysen vil kunne gi sentrale svar på kostnadsnivå, ressurs pr bruker og den samlede struktur i tilbudet sammenlignet med øvrige kommuner. Dette kan gi klare holdepunkter for hvor kommunen bør rette oppmerksomheten, men sier lite om hva som er årsaken til variasjonen, være seg etablert praksis, brukergrupper med særskilte behov eller faktiske kvalitetsforskjeller.

Rapporten sier derfor heller ikke noe om hva man konkret bør gjøre – hvilke tiltak som bør iverksettes – for å øke inntektene eller redusere kostnadene dersom det skulle være behov for/ønske om det. Dette er kommunen selv den beste til å vurdere.

KOSTRA-indikatorene gir isolert sett få holdepunkter på hvorvidt tjenestene er i samsvar med lokal behov. Informasjon om det lokale handlingsrommet er derfor begrenset til hva indikatorene for prioritering, ressursbruk pr plass / bruker og tilgjengelighet viser.

Tekniske forutsetninger for analysen

Datagrunnlaget for denne rapporten er i sin helhet basert på de foreløpige KOSTRA-tallene for 2015, som ble publisert 15. mars 2016.

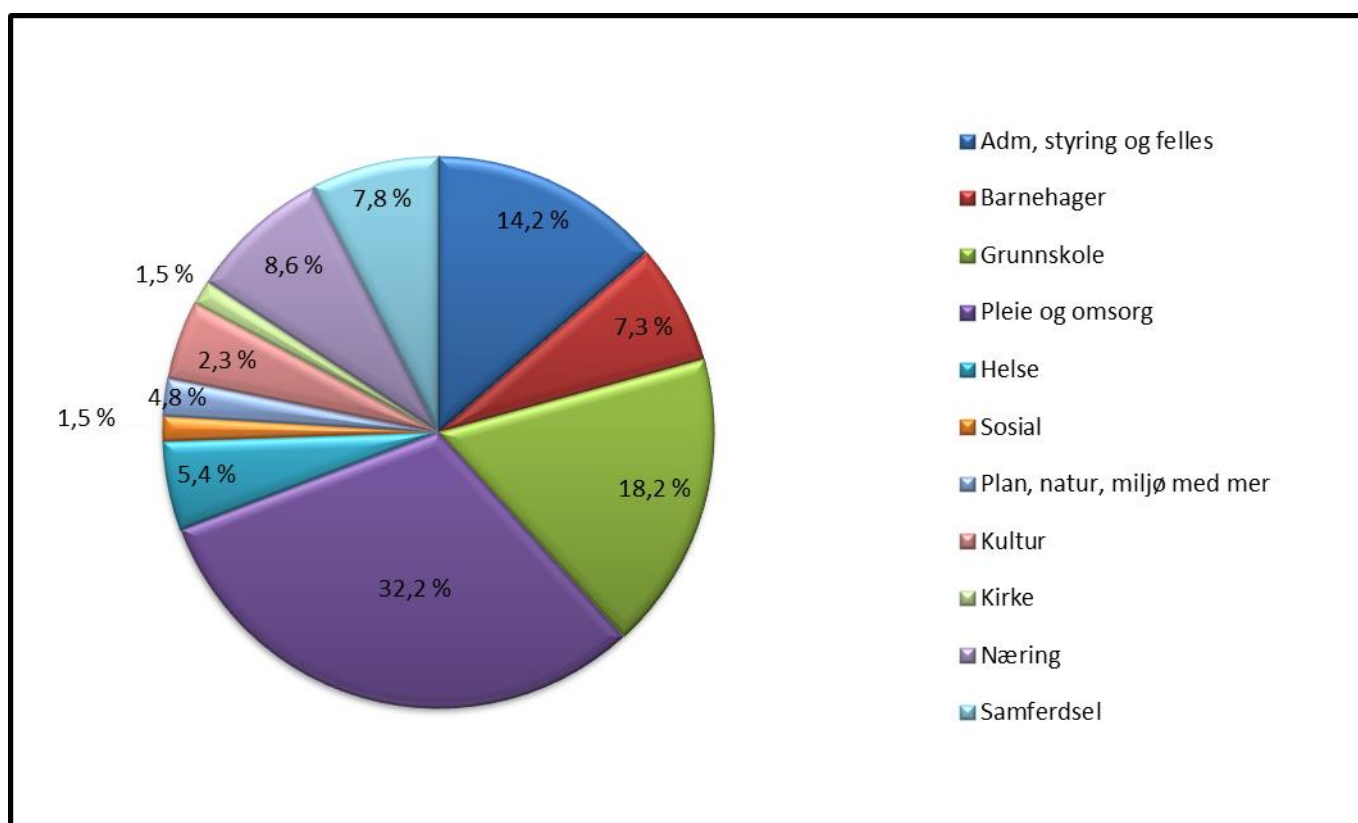
I dokumentet brukes ofte begrepet *korrigerte brutto driftsutgifter*. Korrigerte brutto driftsutgifter omfatter driftsutgiftene ved kommunens egen tjenesteproduksjon pluss MVA-utgift og avskrivninger, minus dobbeltføringer i de kommunale regnskaper som skyldes viderefordeling av utgifter/internkjøp mv.

KS-K har erfaringer for at det er på noen tjenester og indikatorer kan være variasjoner som følge av ulik føringspraksis mellom kommunene eller feilrapporterte tall. Men generelt kan man si at kvaliteten på KOSTRA begynner å bli svært god og at det er sjelden man finner de helt store feilene eller ulikhetene i føringspraksis.

3 Finansielle nøkkeltall

Netto driftsutgifter pr formål

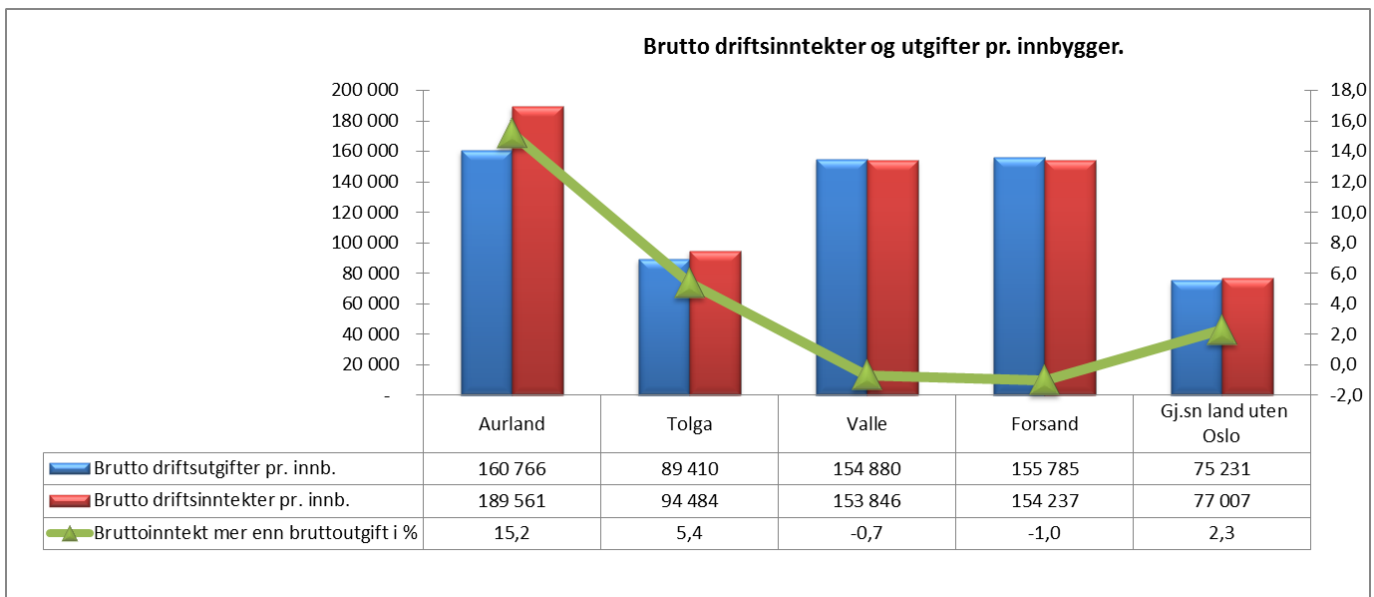
Netto driftsutgifter er et tall for hvordan kommunen prioriterer, dvs hvordan budsjettet fordeler seg på de ulike virksomhets/tjenesteområder (her gruppert i tråd med KOSTRA funksjoner). Ser vi på tallene til Aurland kommune gjorde kommunestyret følgende prioritering i 2015:

Pleie og omsorg disponerer 32,2 % og skole 18,2 % av kommunens totale budsjetttramme, og er dermed de klart største tjenesteområdene. Barnehager utgjør 7,3 % og området administrasjon, styring og fellesutgiftsområdet 14,2 %. Næring utgjorde hele 8,6 % mens samferdsel utgjorde 7,8 %. Et utvalg av øvrige tjenesteområdenes andeler utgjør 5,4 % (plan og miljø) eller lavere.

Driftsinntekter og driftsutgifter

Driftsinntekter består av frie inntekter som skatt og rammetilskudd, salgs- og leieinntekter, eiendomsskatt, samt andre overføringer og gebyrer som kommunen krever/mottar. Finansinntekter og finansutgifter er ikke med i denne sammenligningen. Regnskapet for 2015 viser følgende brutto driftsinntekter og driftsutgifter pr innbygger for våre utvalgte kommuner:

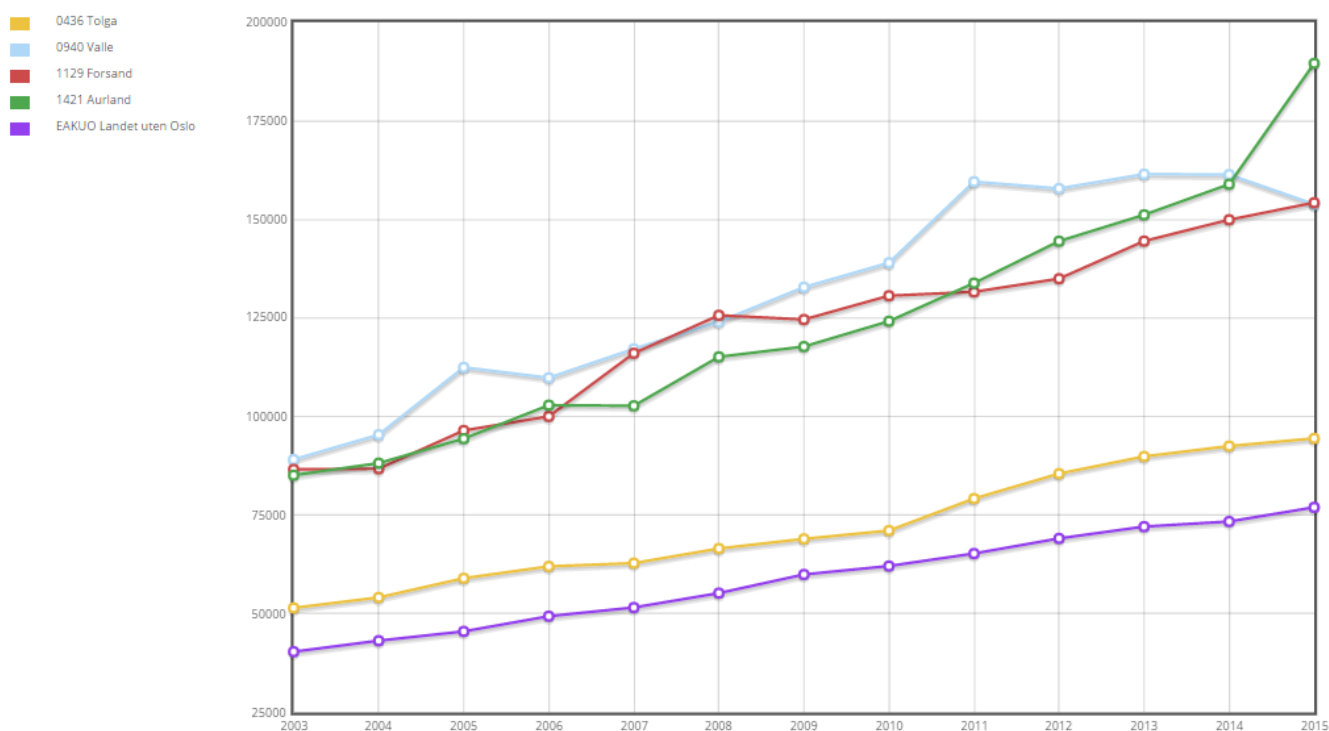
Den grønne linjen i diagrammet viser hvor stor andel bruttoinntekten er større enn bruttoutgiften i % sett i forhold til hverandre, og som er en viktig størrelse fordi den blant annet gir et bilde av hva kommunen har å disponere til netto finansutgifter (renter og avdrag). Hovedregelen er at dette nøkkeltallet bør ha positivt fortegn. Denne viser 15,2 % for Aurland, som er klart høyest av kommunene i utvalget. Størrelsen på netto finansutgifter fremgår ikke her, men en hovedregel er likevel at % - tallet her bør være godt over på den positive siden (erfaringsvis minimum 3 – 5 %) slik at driftsnivået på kommunens tjenesteyting ikke overstiger kommunens økonomiske bæreevne, samt at man også bør ha «muskler» til å betjene langsiktig gjeld.

Av diagrammet ser vi at Aurland ligger klart høyest blant kommunene når det gjelder omfanget på brutto driftsinntekter. Når det gjelder brutto driftsutgifter pr innbygger, så ligger man også høyest. Sammenligner vi inntektssiden med Tolga som ligger lavest, utgjør dette kr 94 713 mere for Aurland pr innbygger, noe som er nøyaktig 100 %

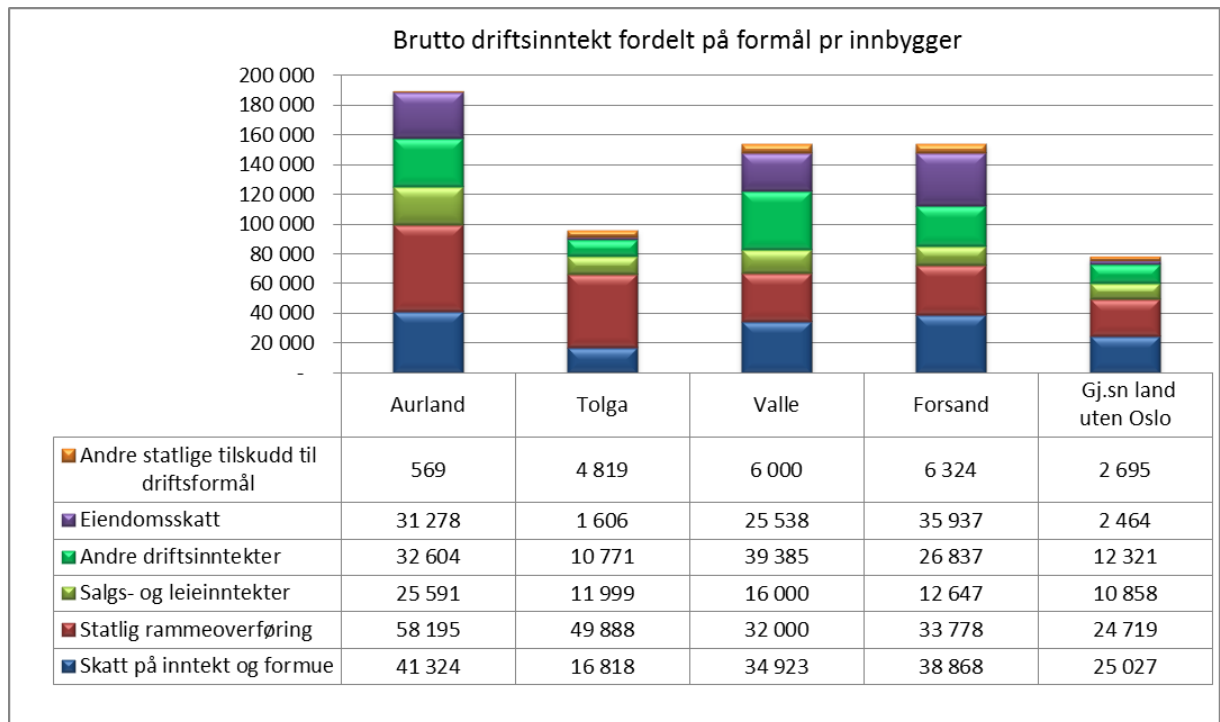
høyere! Ser vi på utgiftene ligger Tolga kr 71 356 eler 44 % lavere pr innbygger enn Aurland.

Ser man på den historiske utviklingen finner man at Aurland i perioden 2003 – 2015 hadde en vesentlig høyere vekst i brutto driftsinntekter (målt pr innbygger) enn utviklingen for landet. Særlig var veksten høy fra 2014 til 2015. Dette skyldes at Aurland kommune i 2015 mottok statlige midler på 49,3 millioner kroner til utgiftsdekning og gjenoppbygning etter storflommen i oktober 2014.

Tidsserie

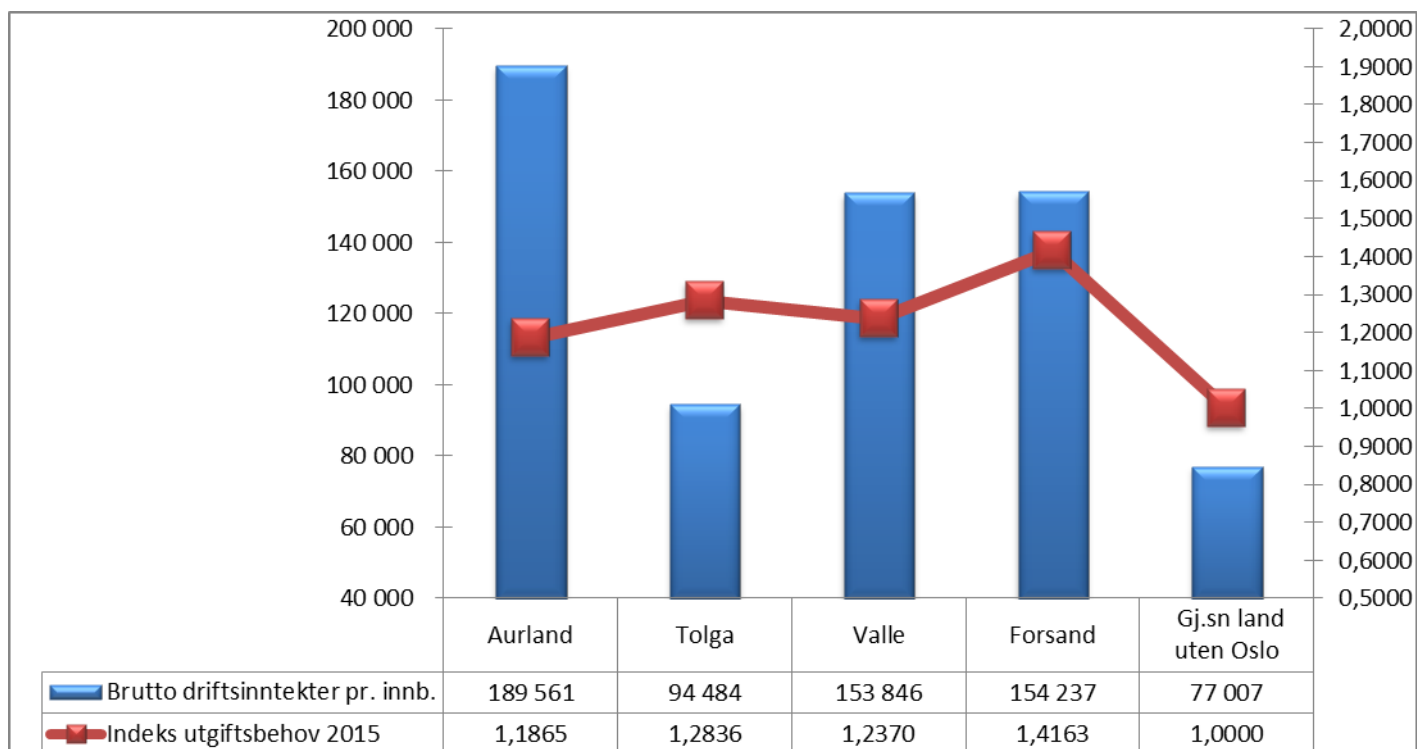
Neste steg tar for seg kommunens inntektsside.

I tabellen over sammenstiller vi inntektssiden til kommunene. Inntektene er oppgitt pr innbygger. Ser vi på de ordinære skatteinntektene ligger disse klart høyest i gruppa på kr 41 324, som er godt over landsgjennomsnittet på kr 23 027. Valle og Forsand har også skatteinntekter som ligger godt over landsgjennomsnittet, mens Tolga hadde skatteinntekter på kr 16 818, noe som er 67 % av landsgjennomsnittet.

Alle kommunene i utvalget har valgt å innføre eiendomsskatt, men det er store forskjeller i hva dette utgjør målt per innbygger. Dette utgjør kr 31 278 pr innbygger for Aurland som er nest høyest i utvalget. Høyest er det i Forsand med kr 35 937, Valle har kr 25 538, mens Tolga hadde kr 1 606. Ca 350 kommuner har innført eiendomsskatt (enten på verker og bruk og/eller på boliger og hytter) ved utgangen av 2015. Både de høye skatteinntektene og eiendomsskatteinntektene skyldes kraftinntektene som disse kommunene har.

Sammenligner vi frie inntekter (skatt og rammetilskudd) pr innbygger som illustreres av søylene, med utgiftsbehovet som er et mål hentet fra inntektssystemet til kommunene, her illustrert av den røde linja, får vi følgende bilde:

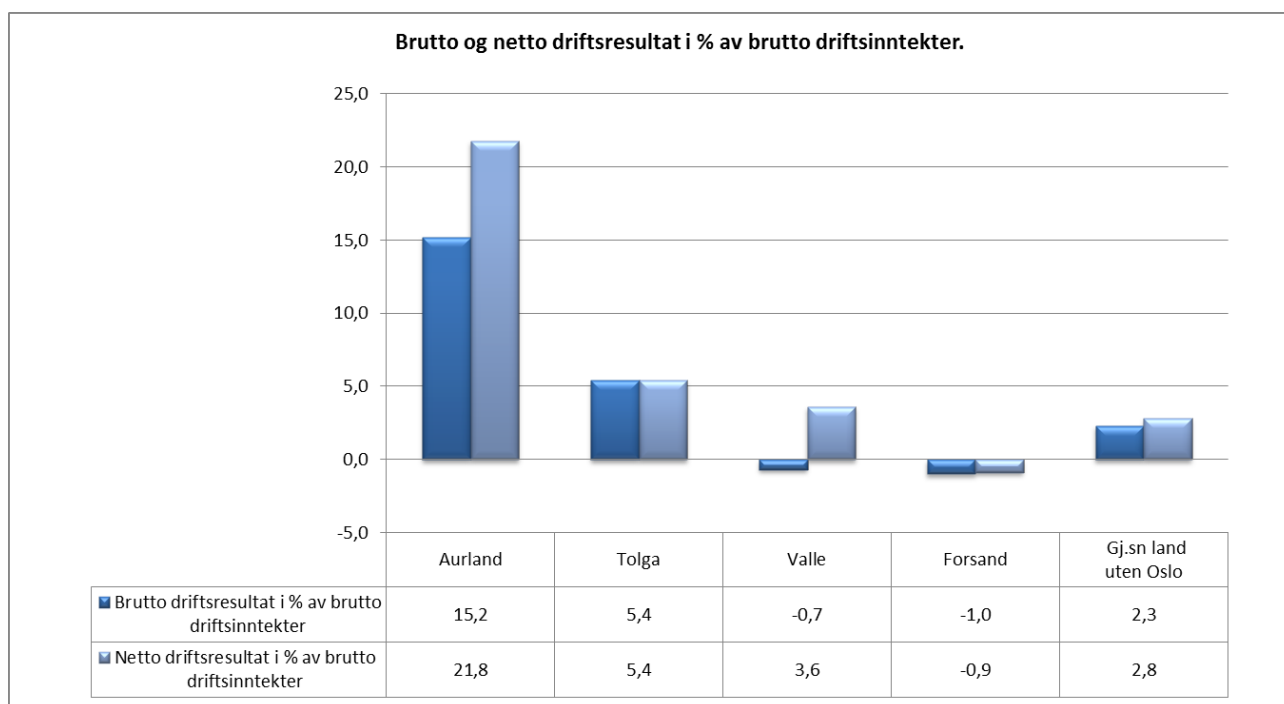
Indeksen for utgiftsbehovet sier noe om hvor mye billigere eller dyrere (forventet / antatt behov for tjenester blant innbyggerne) en kommune er å drive enn landsgjennomsnittet (etter et objektiv sett av kriterier). Fordelingen av frie inntekter skjer med utgangspunktet i dette, korrigert for politiske ønsker om utjevning og omfordeling. Et kostnadsnivå på 1,000 tilsvarer et landsgjennomsnitt. Her må det bemerkes at dette er de ordinære frie inntektene (skatt + rammetilskudd) og ikke de *utgiftskorrigerede* frie inntektene (som ble omtalt tidligere i rapporten).

Her ser vi at Aurland er 18,6 % dyrere enn en gjennomsnittlig norsk kommune å drive. Tolga er 28,3 % dyrere, Valle er 23,7 % og Forsand 41,6 % over landsgjennomsnittet. Av diagrammet ser vi at det ikke er en sammenheng mellom størrelsen på de blå søylene og profilen på den røde linja for Aurland, Valle og Forsand da disse har store kraftinntekter, noe som gjør at brutto driftsinntekter er langt høyere enn utgiftsbehovet. For Tolga er avstand mellom søyle og linje større enn avstanden er mellom søyle og linje for landsgjennomsnittet, og kommunen har dermed vanskeligere økonomiske kår enn gjennomsnittskommunen.

Driftsresultat

Hva sier så tallene når vi ser på brutto og netto driftsresultat? Enkelt beskrevet sier brutto driftsresultat noe om hvor godt man organiserer og driver i forhold til de

inntektene man har, mens netto driftsresultat sier noe om resultatet etter at renter og avdrag er betjent. For våre kommuner ser bildet slik ut:

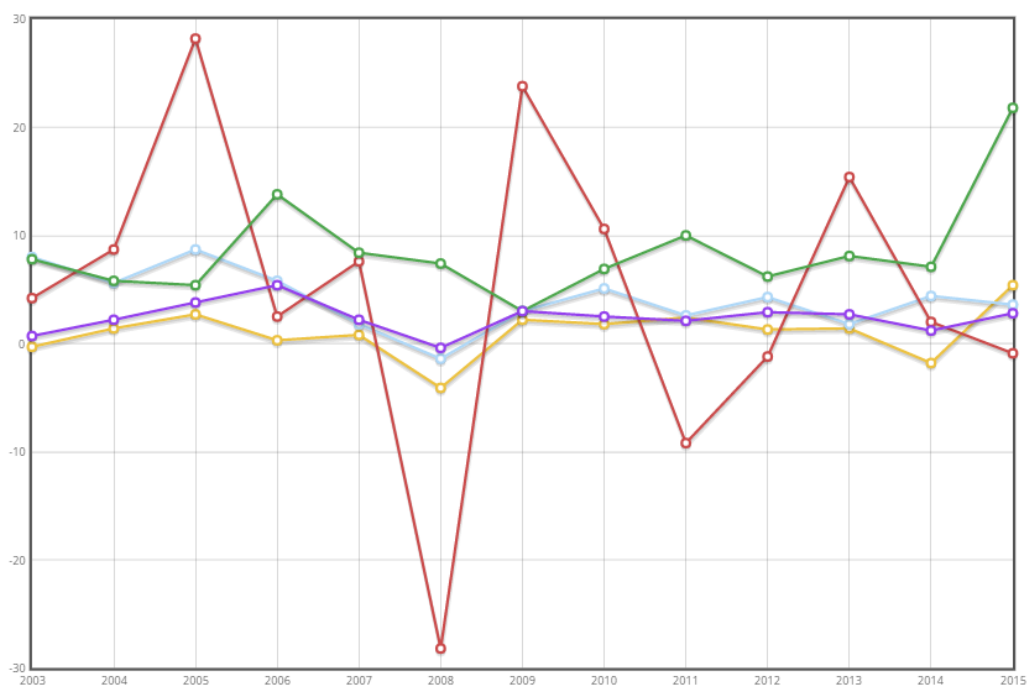

Ser vi på brutto driftsresultat i % av driftsinntektene har Aurland et resultat på 15,2 %. Og ser vi på netto driftsresultat er resultatet 21,8 % av brutto driftsinntekter. Dette er klart best av kommune i utvalget og er et meget godt resultat. Når vi ser på netto driftsresultat, opereres det med et måltall for kommunal sektor som tilsier at netto driftsresultat bør utgjøre minimum 1,8 % av brutto driftsinntekter over tid. Dette for å ha solid nok økonomi til å tåle svingninger i kommunens egen økonomi og ellers i landet, på en slik måte at man kan opprettholde et jevnt og stabilt tjenestenivå.

Netto driftsresultat har ligget stabilt høyt i Aurland over tid. Som vi ser av diagrammet nedenfor har netto driftsresultat i Aurland ligget jevnt høyt mellom 6 og 10 % de siste 10 årene, men i 2015 ble det hele 21,8 %. Dette er meget høyt. Hva som er årsaken til dette fremkommer ikke av KOSTRA-rapporteringen.

Tidsserie

- 0436 Tolga
- 0940 Valle
- 1129 Forsand
- 1421 Aurland
- EAKUO Landet uten Oslo

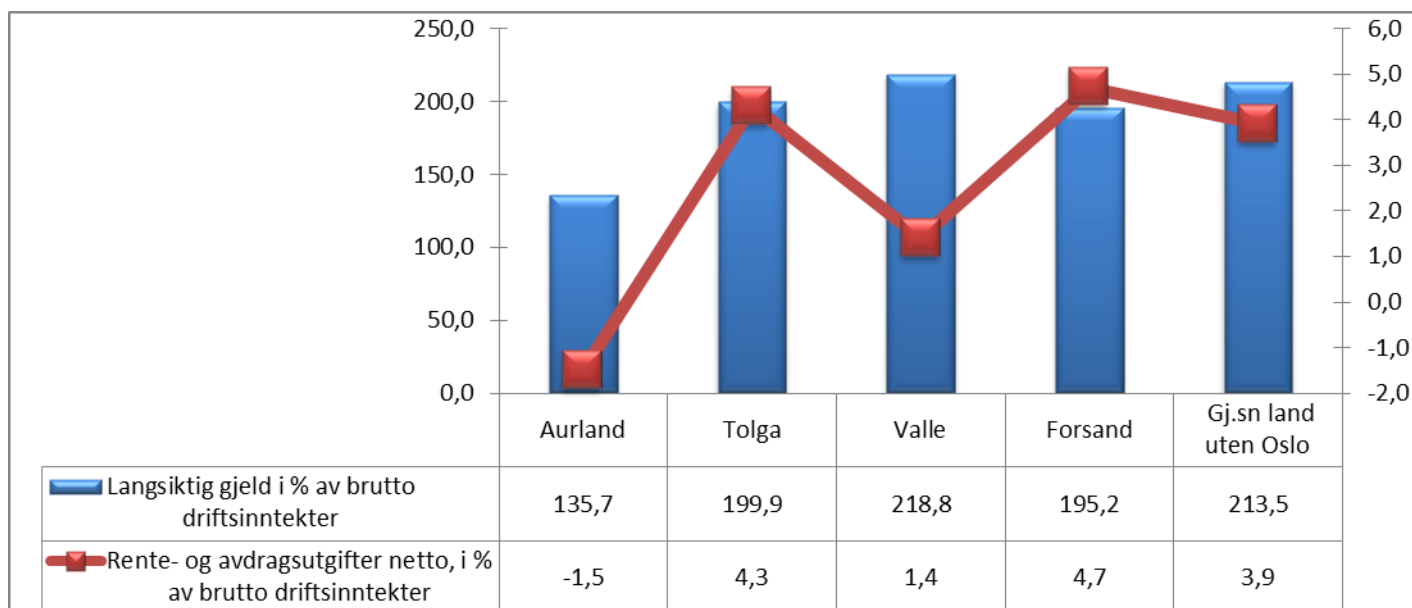

Langsiktig gjeld

En kommunes langsiktige gjeld legger - som vi har sett over - beslag på driftsinntekter som ellers kunne vært benyttet til tjenesteproduksjon.

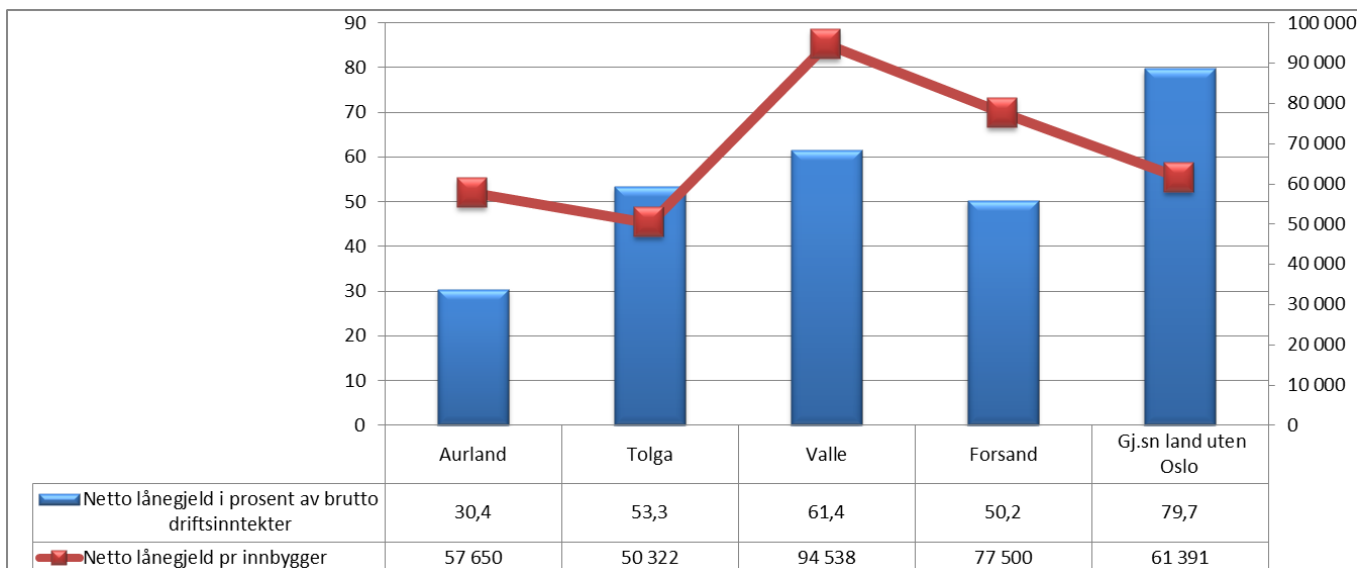
Lånedekningsgraden viser langsiktig gjeld (hovedstol) i % av brutto driftsinntekter og sier noe om hvilken belastning den langsiktige gjelden utgjør for kommunen.

For våre kommuner ser gjeldsbelastningen ut som følger:

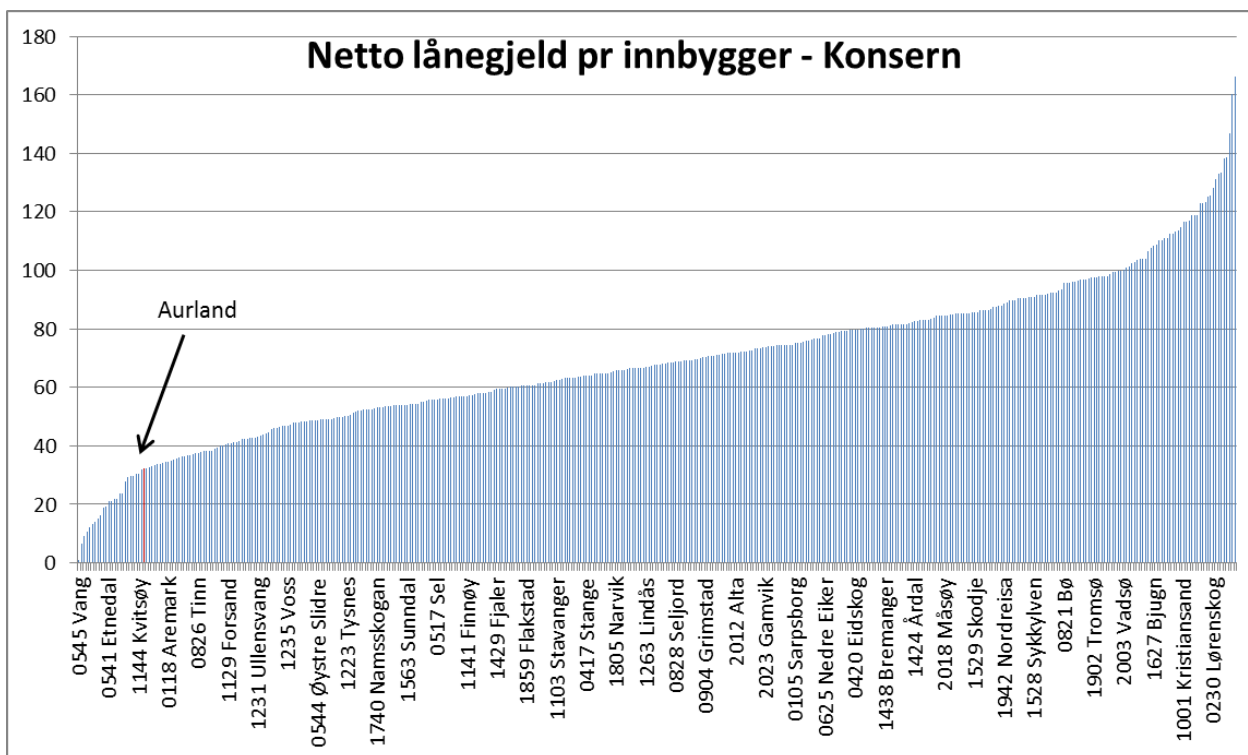
Søylene viser at den langsiktige gjeldens andel (inkl pensjonsforpliktelser) varierer noe mellom kommunene i utvalget. Aurland har en gjeldsgrad på 135,7 % (målt i andel av brutto driftsinntekter). Tolga har 199,9 % mens Valle ligger med 218,8 %, og Forsand 195,2 % av brutto driftsinntekter.

Ofte kan det se ut til å være en sammenheng mellom størrelsen på den langsiktige gjelden og rente- og avdragsutgifters andel av brutto driftsinntekter. Men det trenger ikke å være en entydig sammenheng, da den enkelte kommunes rente- og avdragsutgifter avhenger av hvilke investeringer (avskrivningstid) pengene har vært brukt til, rentevilkår og hvorvidt man legger seg på minste lovlige avdrag eller ikke. I tillegg inneholder langsiktig gjeld kommunens pensjonsforpliktelser, noe som gjør at tallene ikke blir direkte sammenlignbare. I neste diagram har vi valgt å trekke ut pensjonsforpliktelsene og bare presentere kommunens netto lånegjeld, altså langsiktige innlån, fratrukket egne utlån (startlån, sosiale utlån, samt andre utlån av egne midler) og ubrukte lånemidler.

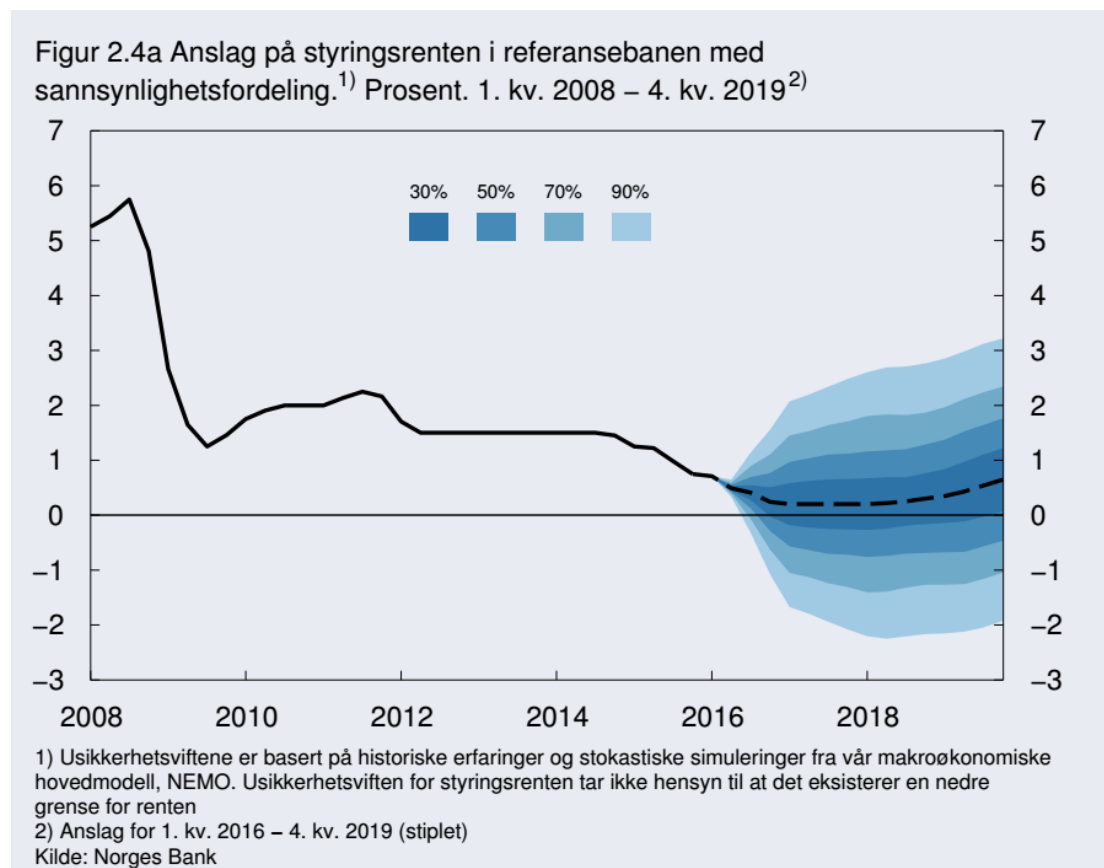
I diagrammet over utgjør netto lånegjeld for Aurland sin del 30,4 % av brutto driftsinntekter, noe som er lavest i utvalget og vesentlig lavere enn landsgjennomsnittet. Med lav gjeldsgrad betyr det at man kan bruk en større andel av driftsinntektene til tjenesteproduksjon enn til å betjene renter og avdrag enn de øvrige kommunene i utvalget.

I diagrammet nedenfor ser vi at Aurland har en svært lav gjeldsgrad sammenlignet med øvrige norske kommuner:

Hvorvidt dette er en smart strategi avhenger av tilstanden på realkapitalen (bygg, veier etc) i kommunen.

Nedenfor ser vi ulike rentekurver som Norges Bank opererer med for de kommende årene. Styringsrenta har i normale tider et strekt gjennomslag for hvordan de mest kortsiktige rentene i pengemarkedet og for bankenes innskudds- og utlånsrenter utvikler seg.

Hvordan rentekurven faktisk utvikler seg er det ikke opp til oss å mene noe om her, men det ser ut til at den på kort og mellomlangsikt vil forbli svært lav.

4 Administrasjon

Kapitlet omfatter følgende funksjoner:

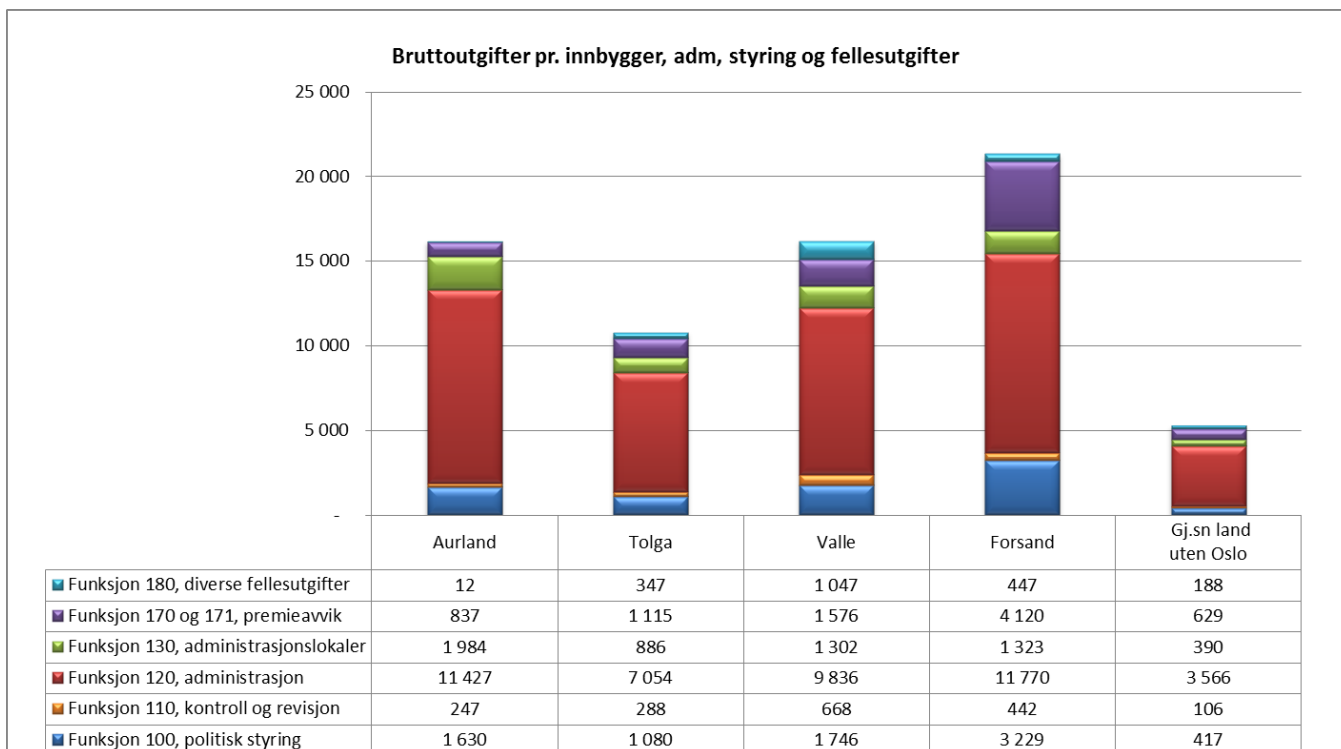
- 100 Politisk styring
- 110 Kontroll og revisjon
- 120 Administrasjon
- 130 Administrasjonslokaler
- 170 Årets premieavvik
- 171 Tidligere års premieavvik
- 180 Diverse fellesutgifter

Dette kapitlet omhandler i praksis flere områder. I tillegg til administrasjon, har vi også utgifter til politikk og kontrollvirksomhet, fellesutgifter og utgifter til premieavvik.

Når vi har valgt å ta med administrasjonslokaler og premieavvik er dette mest for å sette fokus på disse. Administrasjonslokaler benyttes i mange kommuner til mer enn bare administrative tjenester uten at man er flink nok å fordele utgiftene ut på de funksjonene som også har kontorer sammen med administrasjonen.

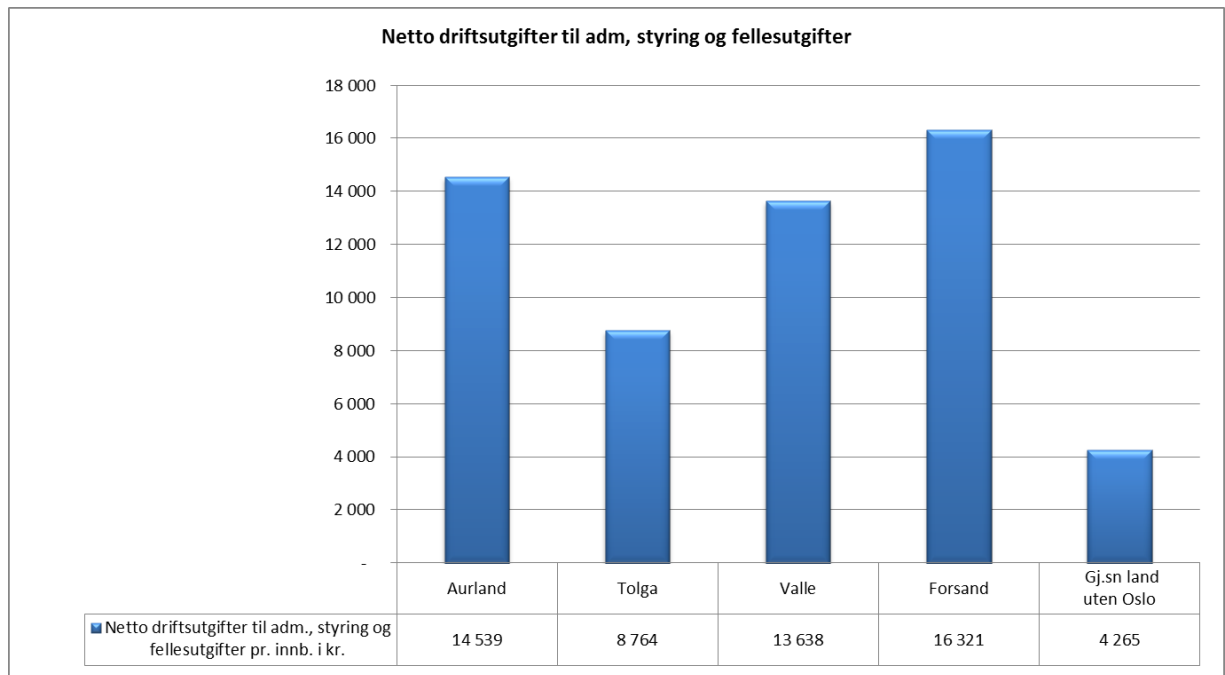
Når det gjelder premieavvik er dette i ferd med å bli betydelige akkumulerte beløp i balansen, som den gang prinsippendringen ble innført skulle jevnes ut over tid og ikke bygge seg opp i balansen, men som nå kan se ut til å bli en betydelig utgiftspost i kommunens regnskaper i løpet av noen år dersom ikke utviklingen snus.

Ser vi på fordelingen av bruttoutgifter pr innbygger for disse funksjonene får vi følgende bilde:

Brutto utgifter til funksjon 120 administrasjon i Aurland er på kr 11 427 pr innbygger, noe som er nest høyest i utvalget. Tolga ligger lavest med kr 7 054, mens Forsand ligger høyest med kr 11 770. Landsgjennomsnittet ligger på kr 3 566. Når det gjelder kostnader til politisk styring ligger Forsand klart høyest med kr 3 229, mens Aurland bruker kr 1 630. Tolga bruker kr 1 080 pr innbygger på politisk styring.

Funksjonsinndelingen skal være bygget opp på en slik måte at kommunenes valg av organisering ikke skal ha innvirkning på tallene, men i praksis ser vi vel at både kommunens organisering og praksisen for hvordan man konterer utgiftene påvirker størrelsene, og spesielt på funksjon 120, der interkommunalt samarbeid eksempelvis kan slå kraftig inn. Hvis vi derfor ser på *netto driftsutgifter* til administrasjon, styring og fellesutgifter har vi følgende situasjon:

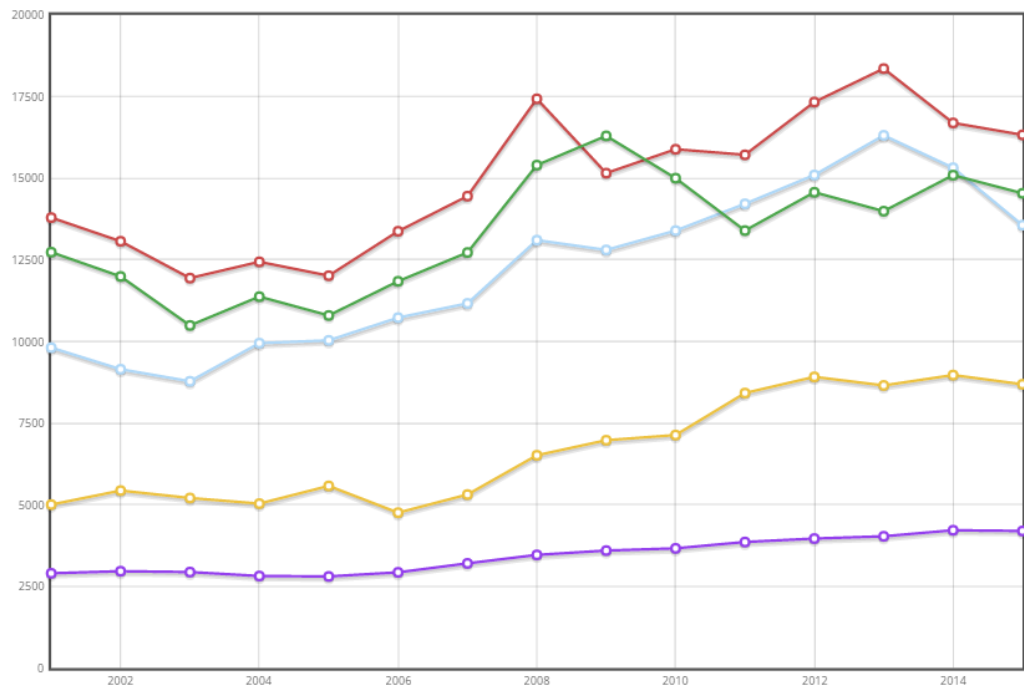
Også her ligger Aurland nest høyest i utvalget med kr 14 539 pr innbygger. Forsand ligger også her høyest med kr 16 321, mens Tolga ligger lavest på kr 8 764 pr innbygger. Skulle Aurland redusert ressursbruken til nivå med Tolga måtte man redusert ressursbruken på dette området med 10,2 millioner kroner. Det fremkommer ikke av KOSTRA hva som ligger til grunn for disse kostnadsforskjellene.

Det er viktig å påpeke her at funksjon 120 er den klart svakeste i KOSTRA når det gjelder grunnlaget for sammenligninger. Hva som føres på funksjon 120 varierer mye mellom de enkelte kommunene. I tillegg er det slik at det er en direkte sammenheng mellom kommunestørrelse og hvor mye man bruker på administrasjon. For å si det enkelt; I Aurland deler man rådmannslønna og ordførerlønna på 1 764 innbygger, mens i Forsand er det på 1 238 innbyggere.

Ser vi på den historiske utviklingen på dette området (se diagram på neste side) ser vi at Aurland (med unntak av perioden 2007 – 2011) har ligget relativt stabilt i forhold til utviklingen for landsgjennomsnittet for hele perioden.

Tidsserie

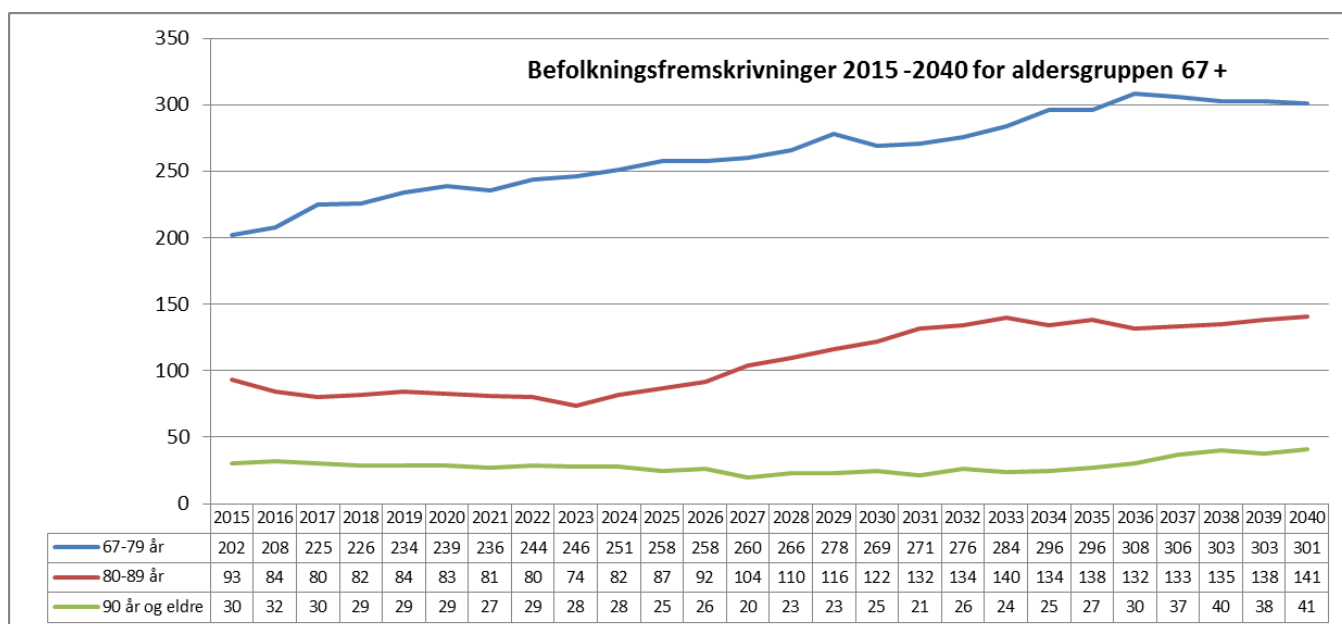
- 0436 Tolga
- 0940 Valle
- 1129 Forsand
- 1421 Aurland
- EAKUO Landet uten Oslo

Med unntak av perioden 2007 – 2011 har administrasjonskostnadene i Aurland ligget rimelig stabilt. Det mest påfallende her er vel hvor mye høyere «kraftkommunene» ligger enn det Tolga gjør.

5 Pleie og omsorg

Befolkningsprognose for eldre frem til 2030

I henhold til SSBs befolkningsprognose alternativ MMMM (middels nasjonal vekst) fra 2014 får Aurland følgende befolkningsutvikling for innbygger over 67 år frem mot 2030:

- ✘ For aldersgruppa 67 – 79 år forventes en jamn vekst frem til 2040.
- ✘ For aldersgruppa 80 - 89 år vil det være en nedgang frem til 2023, før det øker igjen kraftig frem mot 2033, for deretter å ligge rimelig stabilt.
- ✘ Aldersgruppa over 90 år forventes å ligge relativt stabilt gjennom perioden med en liten nedgang frem mot 2030 for deretter å vokse litt igjen frem mot 2040.

Samlet sett kan dette bety at behovsprofilen for tjenesten kan endre seg noe, ved at man de neste 10 årene får en moderat reduksjon i behov i tjenesten for den eldste gruppen i befolkningen.

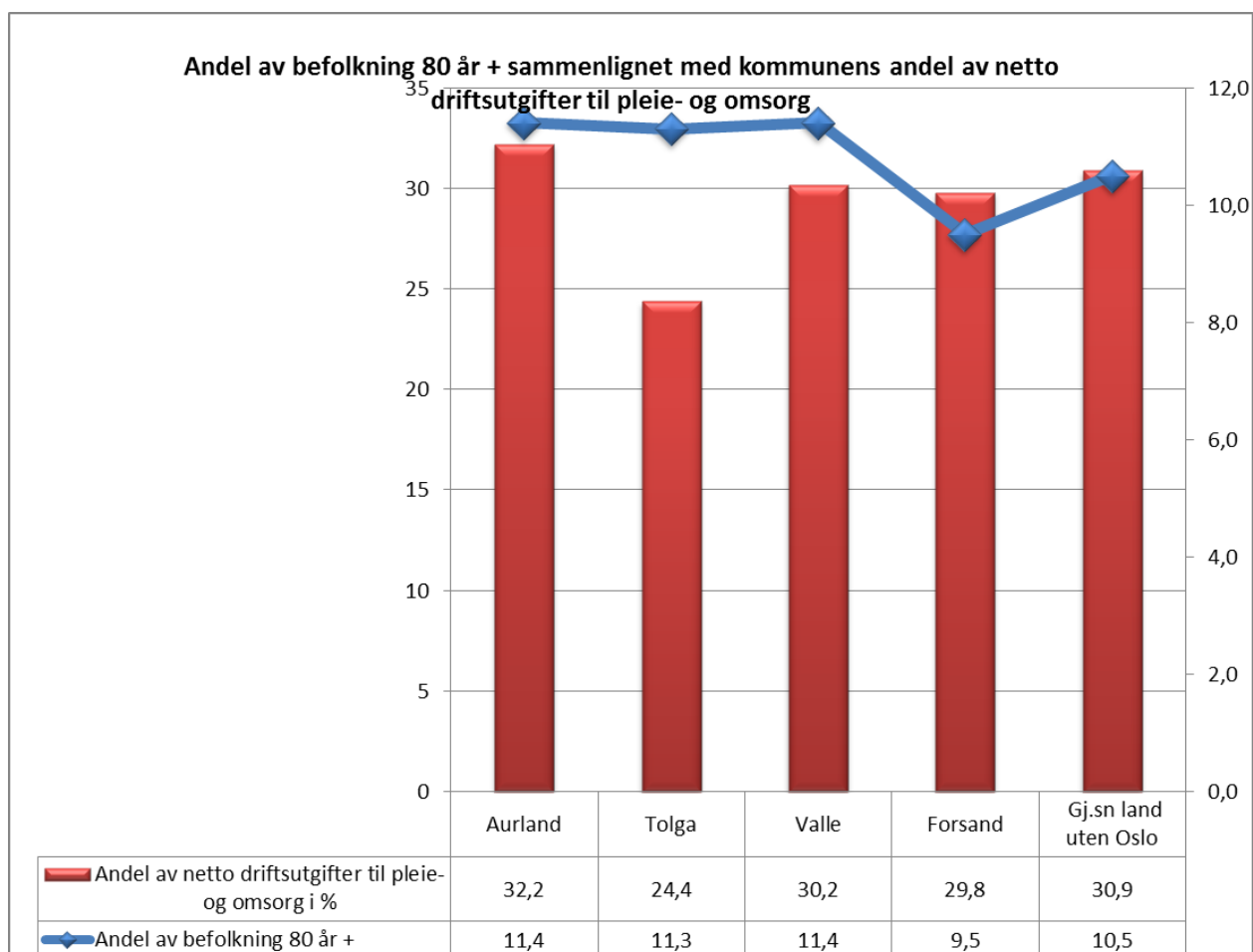
Det er i dag (og enda mer i fremtiden) aldersgruppen 90+ som har behov for tunge omsorgstjenester fra kommunen. For etterspørselen av institusjonsplasser fremover, vil aldersgruppen 90+ bli en enda viktigere indikator, siden en så stor andel av denne gruppen vil etterspørre tjenester på nivå med en institusjonsplass. En ny og noe annerledes utfordring, og som nok bør få minst like stort fokus fremover er veksten i

aldersgruppa 67 – 79 år, og hva dette vil kunne bety av muligheter og utfordringer for omsorgstilbudet i kommunen. Aurland vil ha 50 % flere eldre i aldersgruppa 67-79 år i 2040 enn det de har i dag.

Pleie- og omsorgstjenesten samlet

Kapitlet omfatter følgende funksjoner:	
234	Aktiviserings- og servicetjenester overfor eldre og funksjonshemmede
253	Bistand, pleie og omsorg i institusjoner for eldre og funksjonshemmede
254	Bistand, pleie og omsorg for hjemmeboende
261	Institusjonslokaler

Vi starter med å se på sammenhengen mellom andelen de eldste utgjør av befolkningen og hvor mye av kommunens økonomiske ressurser som går til denne målgruppen:

Ser vi på de sammenlignbare kommunene skiller Aurland seg litt ut mht andel av kommunens totale netto driftsutgifter som går til dette område. Aurland kommune ligger høyes i utvalget med en andel på 32,2 %. Dette er høyere enn øvrige kommuner i utvalget og noen over landsgjennomsnittet som ligger på 30,9 %. Tolga er den kommunen som skiller seg ut her med en like høy andel av innbyggerne over 80 år, men hvor bare 24,4 % av budsjettet går til denne gruppa.

Sammenligner vi hvor stor andel av befolkningen som er 80 år og over, så ser vi at Aurland og Valle er de kommunene med høyest andel av befolkningen over 80 år med 11,4 %. Landsgjennomsnittet er på 10,5 %.

Fra kostnadsnøklerne finner vi følgende informasjon om de ulike aldersgruppene:

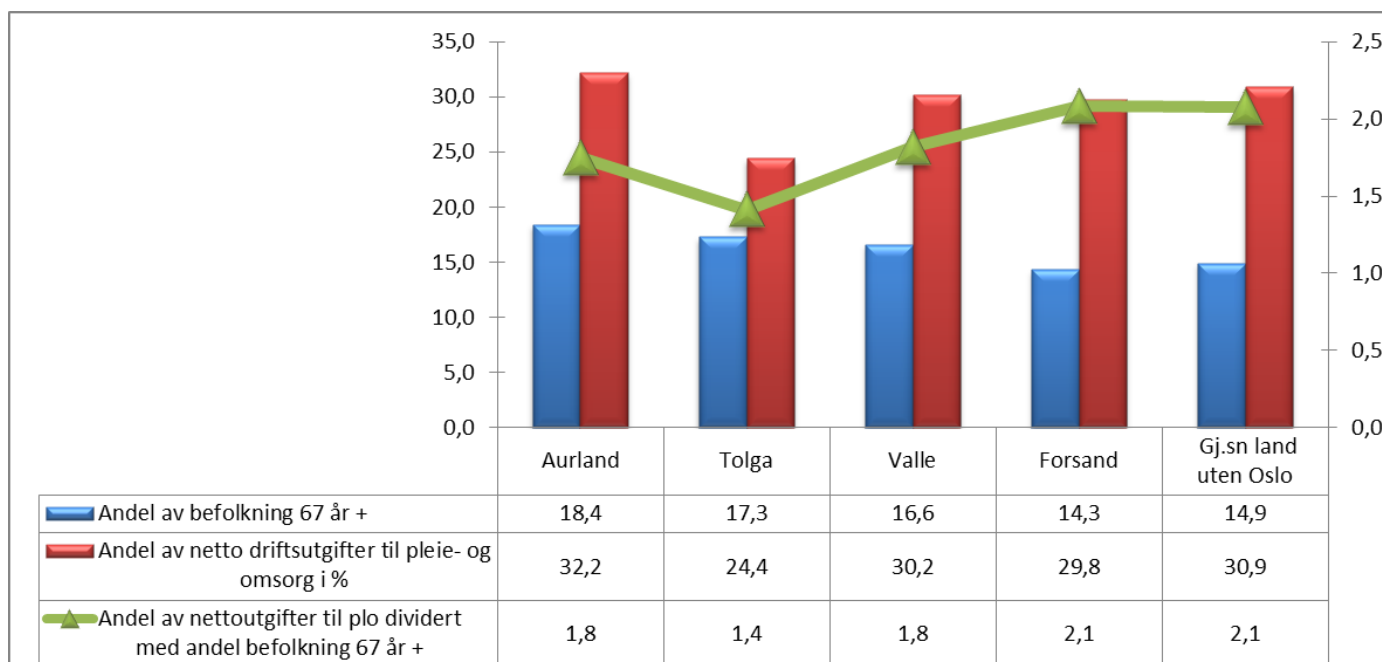
Pleie og omsorg

Kriterium	Landet	Aurland	Tolga	Valle	Forsand
Innbyggere 0-66 år	0,115	0,1088	0,1098	0,1108	0,1157
Innbyggere 67-79 år	0,110	0,1257	0,1264	0,1311	0,0964
Innbyggere 80-89 år	0,197	0,3127	0,2751	0,2423	0,2012
Innbyggere 90 år og over	0,138	0,2859	0,2588	0,1720	0,1761
Andel døde	0,132	0,1118	0,1427	0,1897	0,1236
Andel ikke gifte over 67 år	0,132	0,1861	0,1740	0,1717	0,1358
PU 16 år og over	0,140	0,1606	0,2397	0,1593	0,3588
Sone	0,012	0,0192	0,0208	0,0242	0,0151
Nabo	0,012	0,0357	0,0200	0,0196	0,0555
Basiskriteriet	0,012	0,0836	0,0873	0,1161	0,1188
SUM	1,000	1,4301	1,4548	1,3366	1,3970

Som vi ser av delkostnadsnøklerne for pleie og omsorg ligger Aurland høyest med 43,0 % (1,4301) over landsgjennomsnittet, mens Valle ligger lavest med 33,6 % over landsgjennomsnittet. Alle kommunene her er like i den forstand at alle har et utgiftsbehov for denne sektoren som ligger ca 35-45 % over landsgjennomsnittet. Ser vi på de enkelte kostnadsnøklerne derimot ser vi at Forsand skiller seg ut ved å

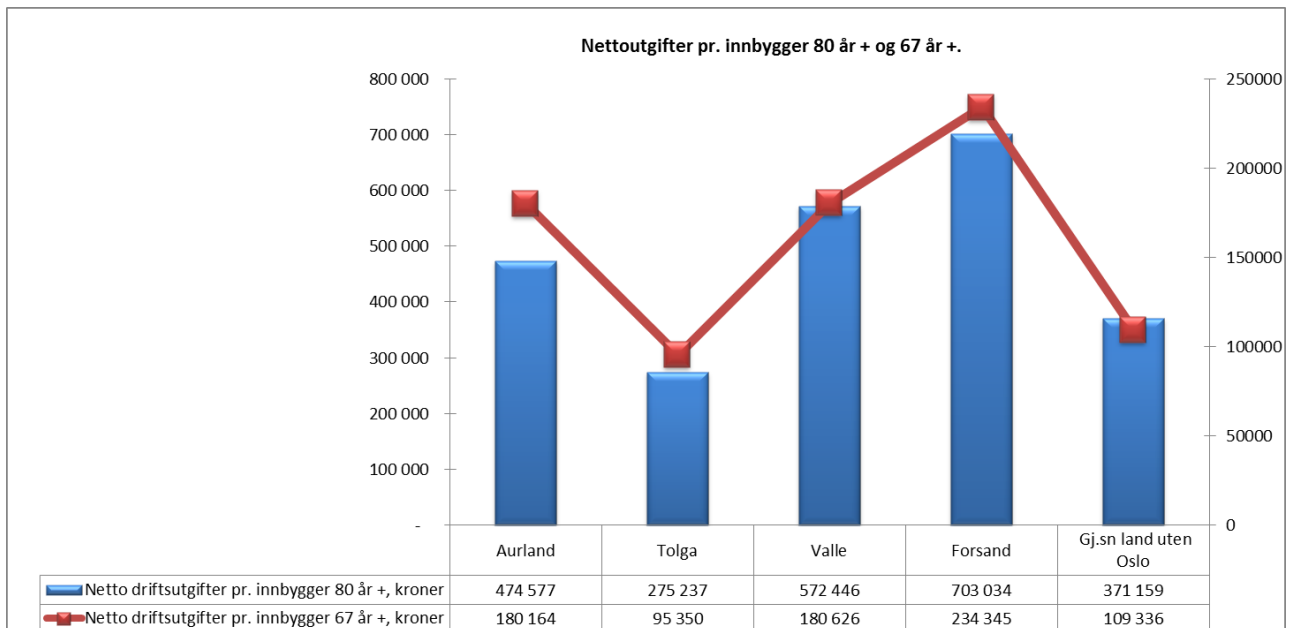
ha en vesentlig lavere andel eldre, men en høyere andel psykisk utviklingshemmede over 16 år.

Sammenligner vi den andelen som pleie- og omsorgsbudsjettet utgjør av kommunens totale driftsbudsjett, med andelen innbyggere over 67 år, så får vi et interessant tall:

Ved å dividere disse tallene med hverandre får vi et uttrykk for hvordan de ulike kommunene *prioriterer denne sektoren i forhold til størrelsen på målgruppa* (jo høyere tall man får, jo høyere prioriterer man). Som vi ser ligger Aurland med middels faktor på 1,8. Dette betyr at tilgangen til tjenester for innbyggerne over 80 år er klart høyere i Aurland enn i Tolga. I tillegg er jo den totale kaka til fordeling langt større, slik at (som vi skal se nedenfor) utgiftene pr innbygger over 67 år er langt høyere i Aurland, Valle og Forsand, enn i Tolga.

I KOSTRA opereres det med nøkkeltall for to aldersgrupperinger: 67+ og 80+. Sammenligner vi netto driftsutgifter pr innbygger 67+ og 80+ får vi følgende bilde:

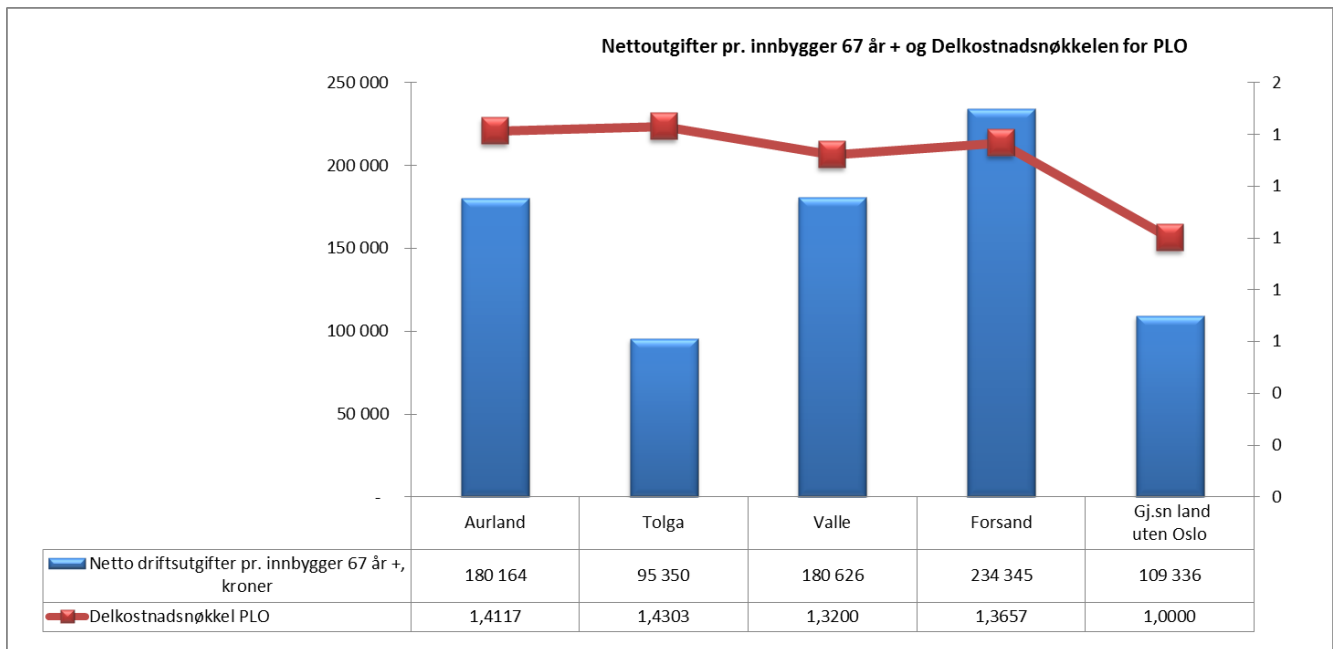

Aurland kommune bruker kr 474 577 pr innbygger i gruppen 80+ som er middels i utvalget. Tolga ligger klart lavest i utvalget pr innbygger over 80 år på kr 275 237, mens landsgjennomsnittet kr 371 159. Men; forholder oss til innbyggergruppen 67+ så ligger Aurland kommune på nivå med Valle med kr 180 164. En reduksjon ned til nivået til Tolga i ressursbruk ville isolert sett medført en reduksjon på 27,5 mill kroner i pleie- og omsorgsbudsjette i Aurland.

Variasjonen mellom ulike kommuner i netto driftsutgifter pr innbygger over 67 år og over 80 år i diagrammet varierer noe, og vil normalt skyldes en eller flere av følgende faktorer:

- ✘ Ulik vekting mellom hjemmetjeneste og institusjonstjeneste
- ✘ Forskjell i årsverk/kostnad pr bruker
- ✘ Ulik prioritering/tilgjengelighet/dekningsgrad til tjenesten generelt, spesielt sykehjem
- ✘ Omfanget av tjenester til psykisk utviklingshemmede/ynge funksjonshemmede

Hvis man sammenstiller netto driftsutgifter pr innbygger 80 + og delkostnadsnøklerne for pleie og omsorg finner man følgende:

Diagrammet over viser at jo mer overlapp det er mellom den blå søylen og den røde linjen, desto bedre tilgang (ressursbruk) er det i kommunen for pleie- og omsorgstjenester. Som vi ser over, er tilgangen (ressursbruken) høyest i Forsand og Valle og klart lavest i Tolga. Aurland ligger middels i utvalget, men noe over landsgjennomsnittet.

Telemarksforskning skriver/dokumenterer i rapporten «Kostnader og kvalitet i pleie og omsorgssektoren» fra 2011:

Kommunens frie inntekter har en klar og sterk positiv effekt på tjenesteomfanget og synes å være den enkeltfaktoren som har størst betydning for forskjellene i dekningsgrad mellom kommuner¹

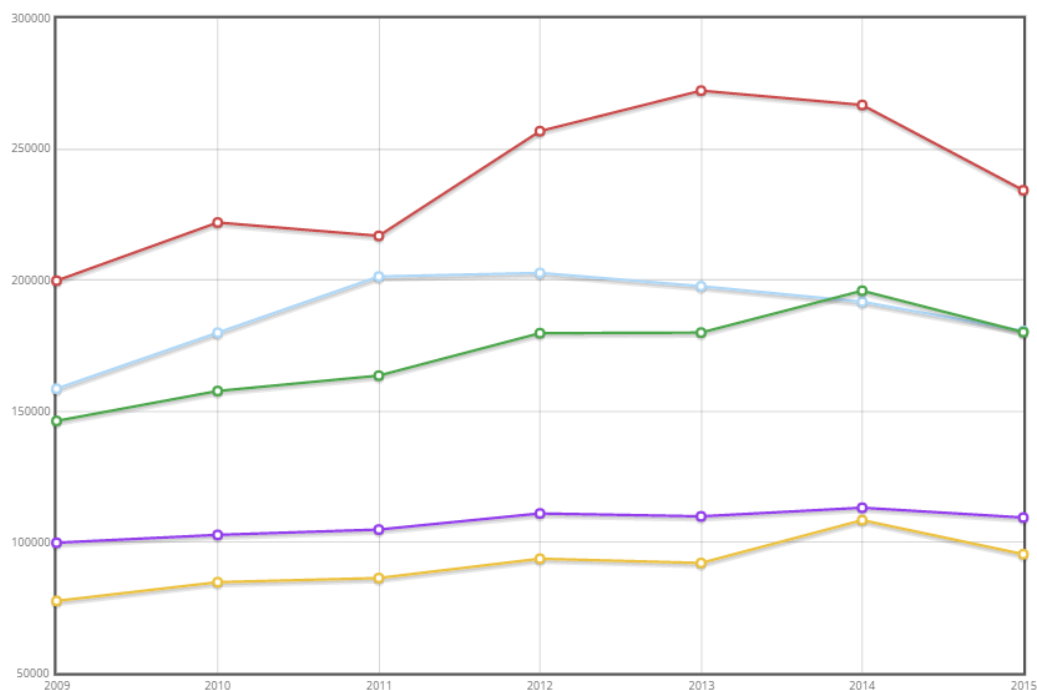
Det vil altså si at det ikke er noen definert «objektiv størrelse/omsorgsbehov» som nødvendigvis skal dekkes i en kommune. Man bruker de pengene man har (ofte pluss litt til) og gir tjenester ut i fra det. Det vil si at hvor mye pleie og omsorgstjenester som gis i sammenligningskommunene, først og fremst defineres ut i fra de ressursene som er til rådighet og den sedvane/praksis man har, og ikke ut i fra et objektivt, allmendefinert behov. Vi vil i det påfølgende se hvor man benytter disse ressursene. Aurland, Valle og Forsand er alle høyinntektskommuner, og det er derfor ikke rart at de ligger høyt i forhold til Tolga (og landsgjennomsnittet).

Tar vi for oss utvikling for tjenesten over tid, så får vi følgende bilde:

¹ Telemarksforskning TF-rapport 280/2011 «Kostnader og kvalitet i pleie og omsorgssektoren», side 15.

Tidsserie

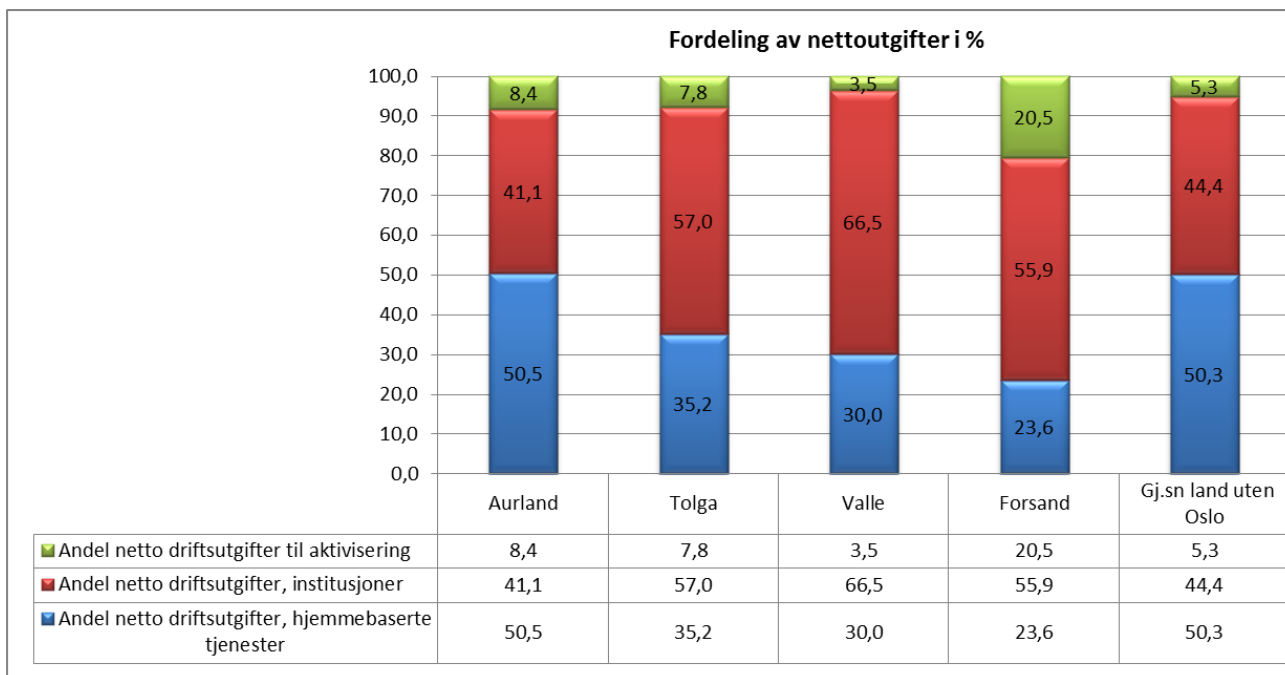
- 0436 Tolga
- 0940 Valle
- 1129 Forsand
- 1421 Aurland
- EAKUO Landet uten Oslo

I diagrammet over presenteres tallene for gruppen 67+ i perioden 2009– 2015.

Aurland hadde i perioden 2007 -2014 en vekst i kostnadene pr innbygger over 67 år, som var høyere enn det landsgjennomsnittet hadde i samme periode. Fra 2014 – 2015 derimot var det en reduksjon i forhold til utviklingen for landet.

Dersom vi ser på tjenesteprofilen (sammensetningen av tjenesten) får vi følgende bilde:

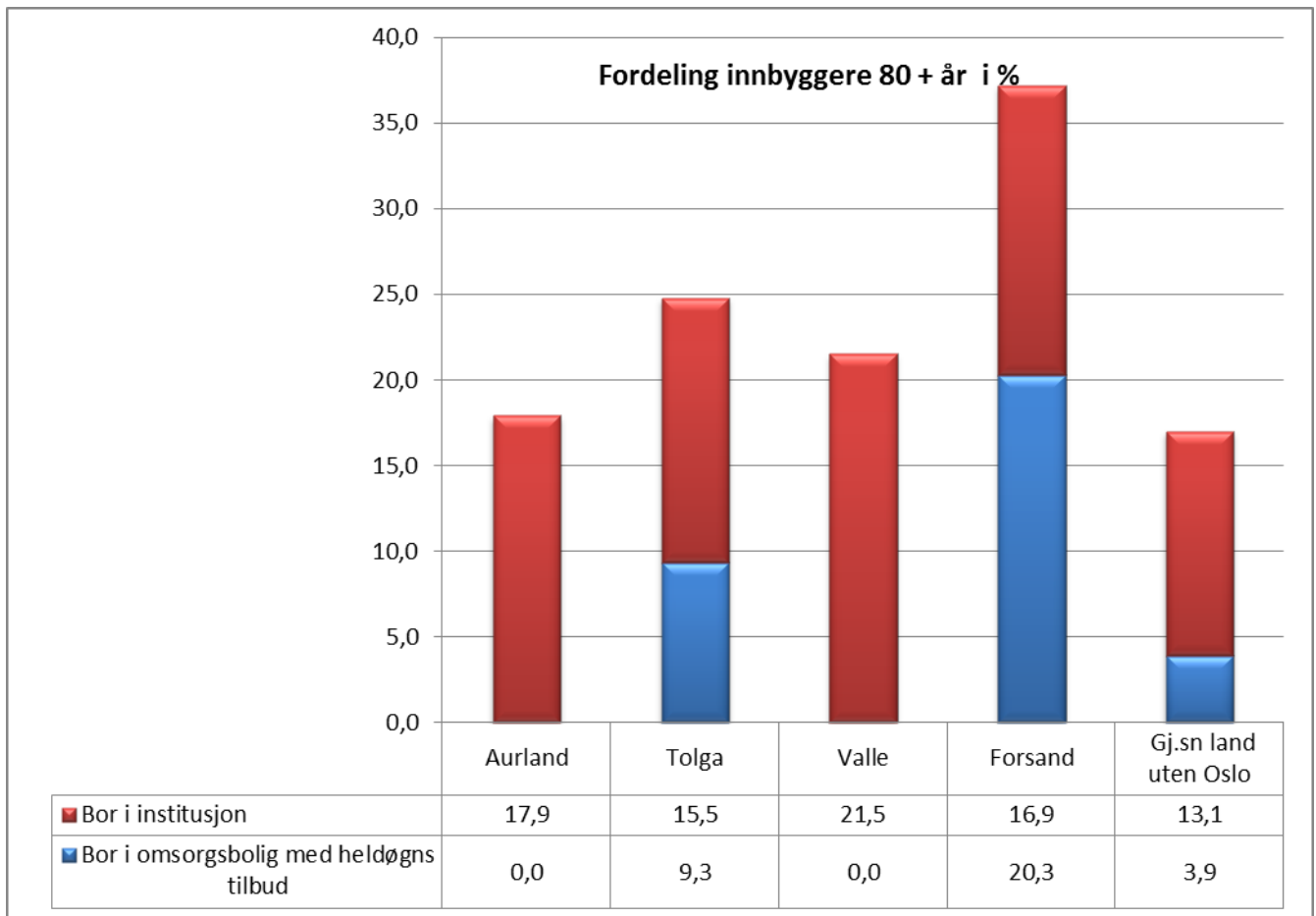

Fordelingen av netto driftsutgifter til pleie og omsorg mellom institusjonstjenesten, hjemmetjenesten og aktivisering viser at Aurland hadde:

- ✘ Nest høyest andel i utvalget mht til aktivisering – 8,4 %
- ✘ Lavest i utvalget til institusjonstjenesten – 41,1 %
- ✘ Høyest i utvalget til hjemmetjenesten – 50,5 %

Generelt kan man si at i et økonomisk perspektiv bør man søke å begrense bruken av institusjonsplasser. Institusjonsplasser er svært dyrt, og ofte er det slik at man både kan få bedre og billigere tjenester ved i større utstrekning å satse på hjemmebasert omsorg (herunder omsorgsboliger med heldøgns bemanning), forutsatt at man ikke overstiger et gitt timetall pr bruker i hjemmetjenesten.

Det neste vi ser på er derfor omfanget av heldøgns tilbud om omsorgsplasser i institusjon og heldøgnsbemannede boliger:

Som vi ser av diagrammet over, har både Tolga og Forsand satset på boliger med heldøgns bemanning, mens Aurland og Valle har ikke gjort det. I Aurland bor 17,9 % av alle innbyggere i institusjon, men man har ingen boliger med tilbud om heldøgns omsorg. Valle ligger høyest med 21,5 % av innbyggerne over 80 år i institusjon. Samlet sette er det allikevel Forsand som ligger klart høyest med heldøgnsomsorgstilbud til 37,2 % av befolkningen over 80 år.

KOSTRA bruker korrigerte brutto driftsutgifter pr bruker/plass for produktivitet. Korrigeringen består av at driftsutgiftene, inkludert avskrivninger ved egen tjenesteproduksjon, er korrigert for dobbeltføringer som skyldes viderefordelingen av utgifter/internkjøp mv. pr bruker. Indikatoren viser dermed enhetskostnadene eller produktiviteten ved den aktuelle tjenesten. Normalt vil variasjoner i slike driftsutgifter følge antall årsverk pr bruker. Følgende er normalt bestemmende for ressurser pr bruker for tjenesten samlet sett:

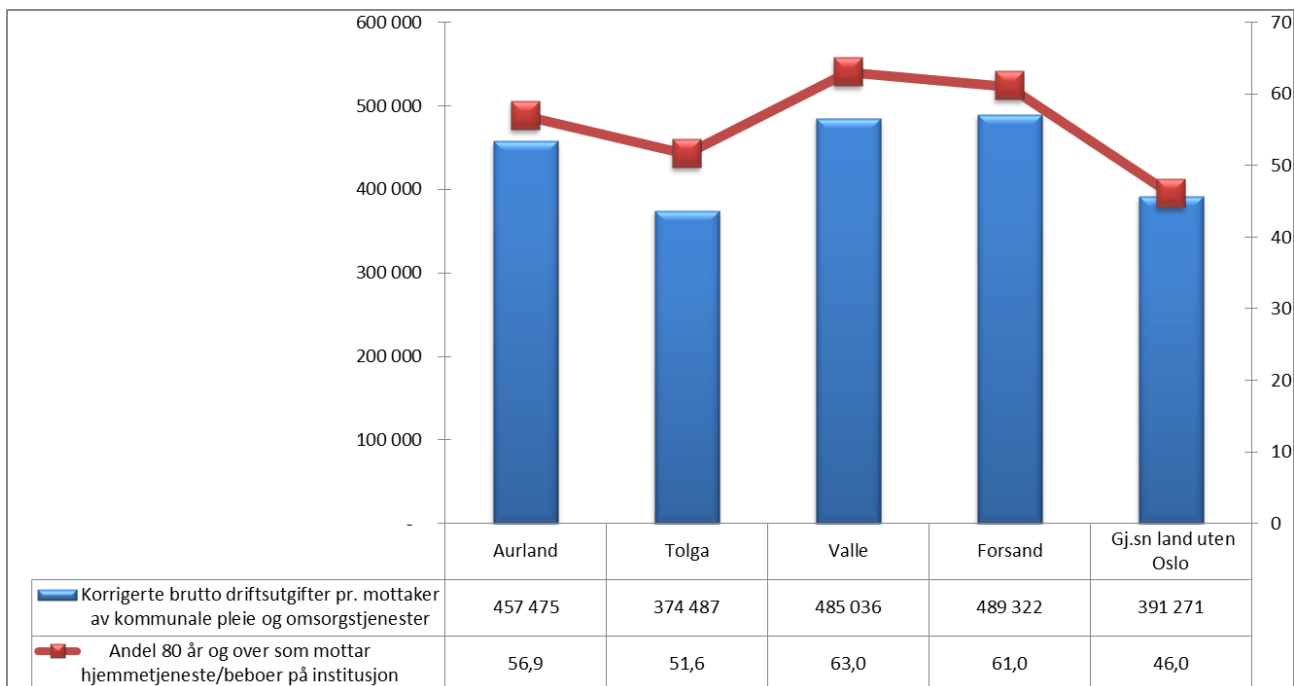
- × Fordelingsprofilen mellom institusjons- og hjemmetjeneste

- ✘ Alderssammensetning av eldre over 67 år, da pleiebehovet stiger med økt alder
- ✘ Det generelle pleiebehovet i brukergruppen
- ✘ Andel ressurskrevende brukere og antall psykisk utviklingshemmede (i gjennomsnitt går omtrent 60 % av kostnadene til hjemmetjenestene til brukere under 67 år/psykisk utviklingshemmede)
- ✘ Lokale prioriteringer avhengig av "behov" eller terskel for å få tildelt tjenester

Andre forhold som også påvirker nivået på korrigerte brutto driftsutgifter vil være:

- ✘ Utdanningsnivå og ansiennitet hos personalet
- ✘ Størrelsen på institusjonene

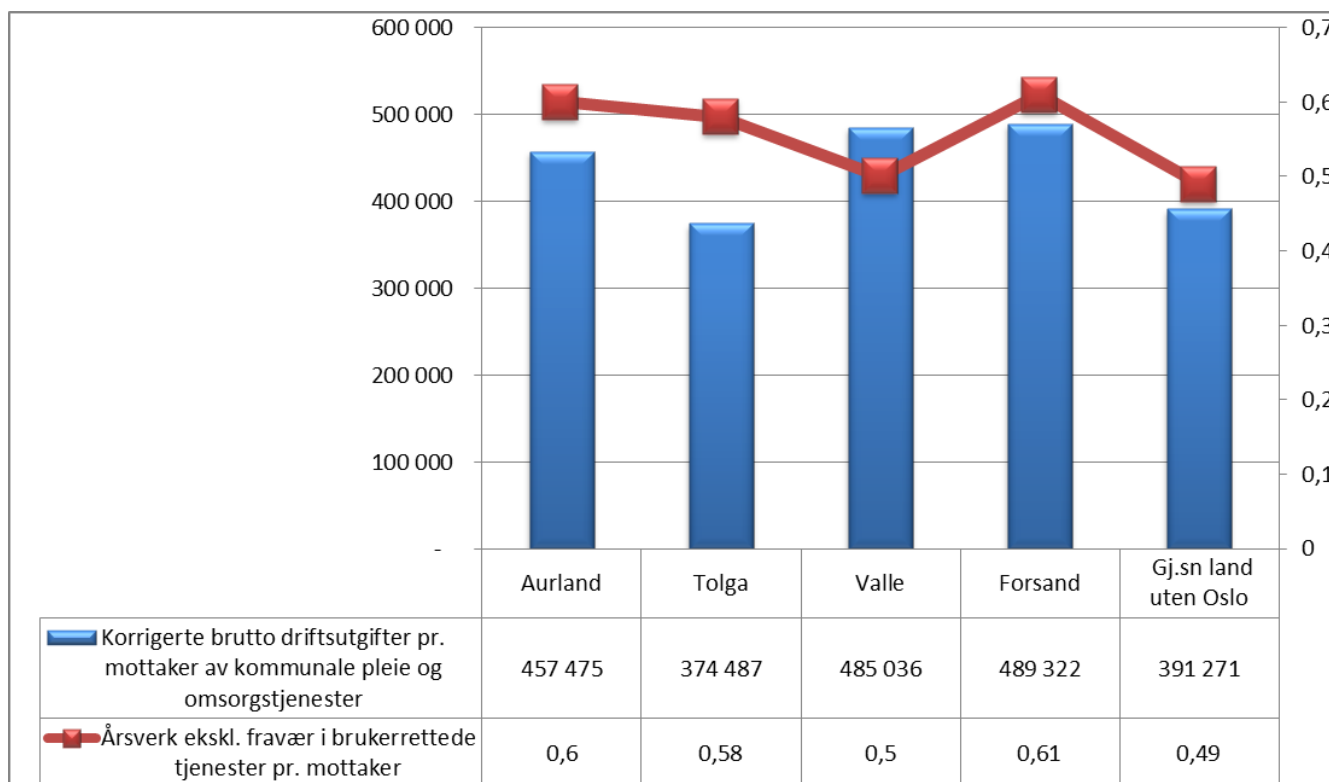
Ser vi på korrigerte brutto driftsutgifter for tjenesten samlet har vi følgende bilde:

Ser vi først på andelen av de over 80 + som mottar tjenester fra pleie og omsorgssektoren utgjør denne 56,9 % i Aurland. Dette er 11 % høyere enn landsgjennomsnittet, men dog middels i utvalget vårt her. Høyest ligger Valle der 63 % av innbyggeren over 80 år mottar tjenester fra kommunen. Lavest ligger Tolga der 51,6 % mottar tjenester.

Ser vi så på korrigerte brutto driftsutgifter pr mottaker ligger denne høyest i utvalget for Forsand på kr 489 322, mens den er kr 457 475 i Aurland. Tolga ligger igjen

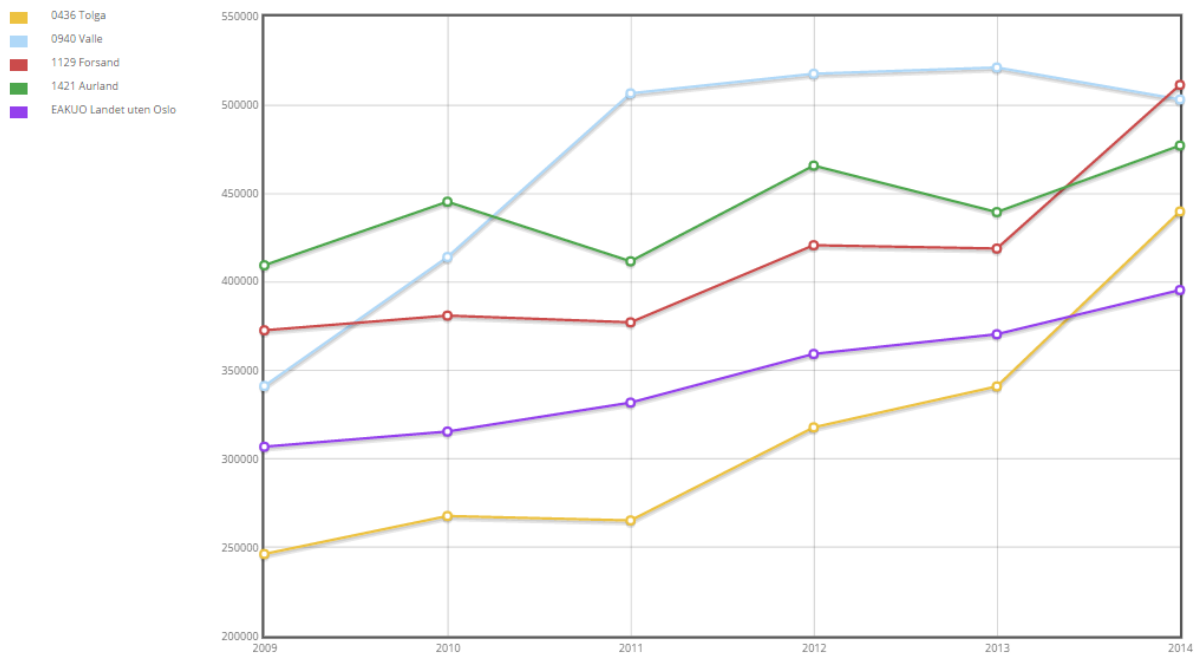
lavest på kr 374 487, mens landsgjennomsnittet ligger midt i utvalget på kr 391 271. Når det gjelder *brutto driftsutgifter* må man være klar over at her inngår også kostnader til særlig ressurskrevende brukere før refusjonen fra staten trekkes fra. NB; Korrigerte brutto driftsutgifter pr mottager må alltid sees i sammenheng med antallet mottagere man har. Har man få brukere/mottagere i en kommune så er mottagerne ofte svært syke og dermed er omsorgsbehovet svært stort. Og motsatt; hvis mange får, så er det sannsynligvis en stor andel som bare får litt hjemmetjenester, men i gjennomsnittet regnes de som en bruker på lik linje med de tyngste brukerne. Man får dermed relativt sett lave gjennomsnittskostnader pr bruker/mottager. Det vil si at jo flere mottagere en kommune har, desto lavere blir som regel enhetskostnadene.

Aurland har nest høyest andel årsverk eksklusiv fravær med 0,6 årsverk pr mottaker. Landsgjennomsnittet er lavest med 0,49.

Utviklingen for korrigerte brutto driftsutgifter over tid viser følgende:

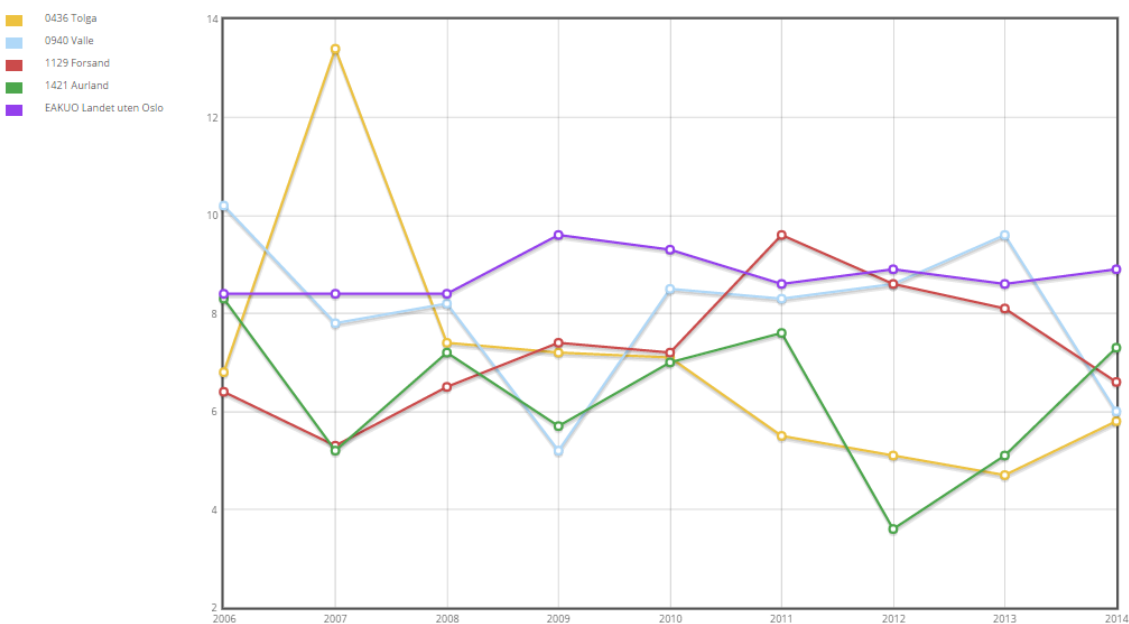
Tidsserie

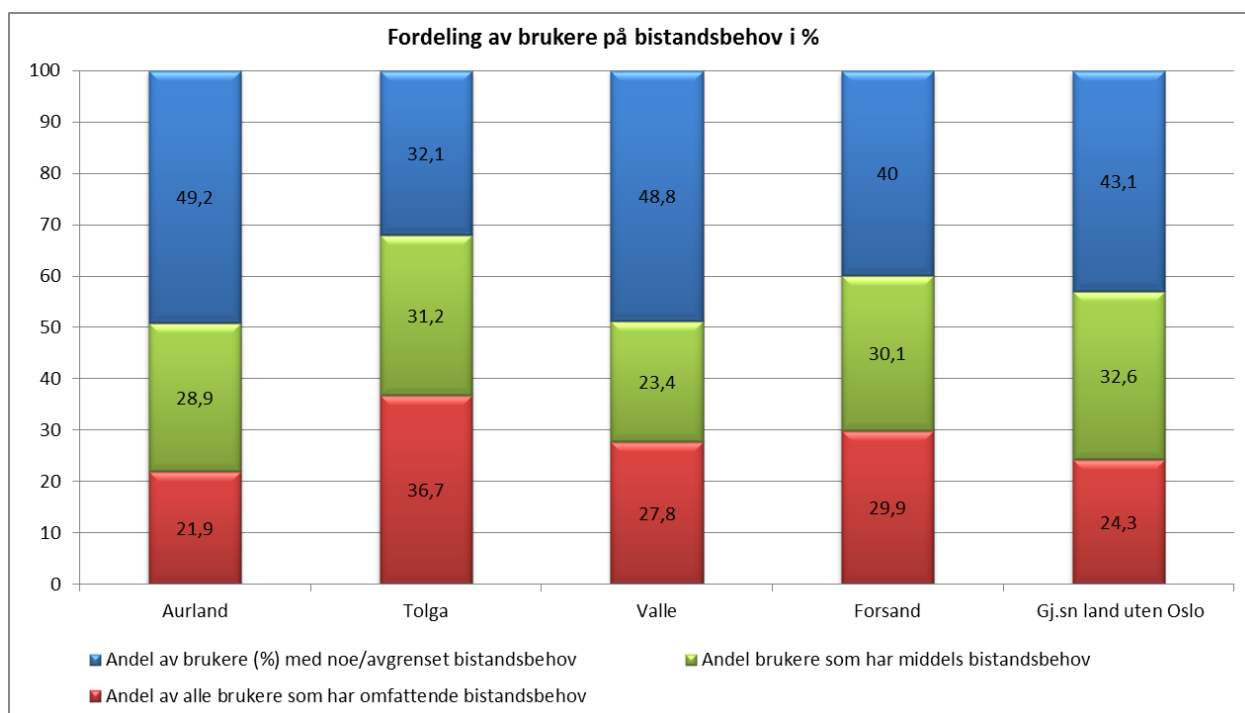
Her ser vi at utviklingen i de korrigerede brutto driftskostnadene pr mottaker over tid har fulgt utviklingen i landsgjennomsnittet for Aurland.

Det legemeldte sykefraværet innenfor de brukerrettede pleie- og omsorgstjenestene i Aurland har svingt noe. I 2012 var de helt nede i 3,6 %, mens det i 2014 var oppe i 7,3 %. Tallene for 2015 foreligger ikke før i juni-publiseringen av KOSTRA-tallene.

Tidsserie

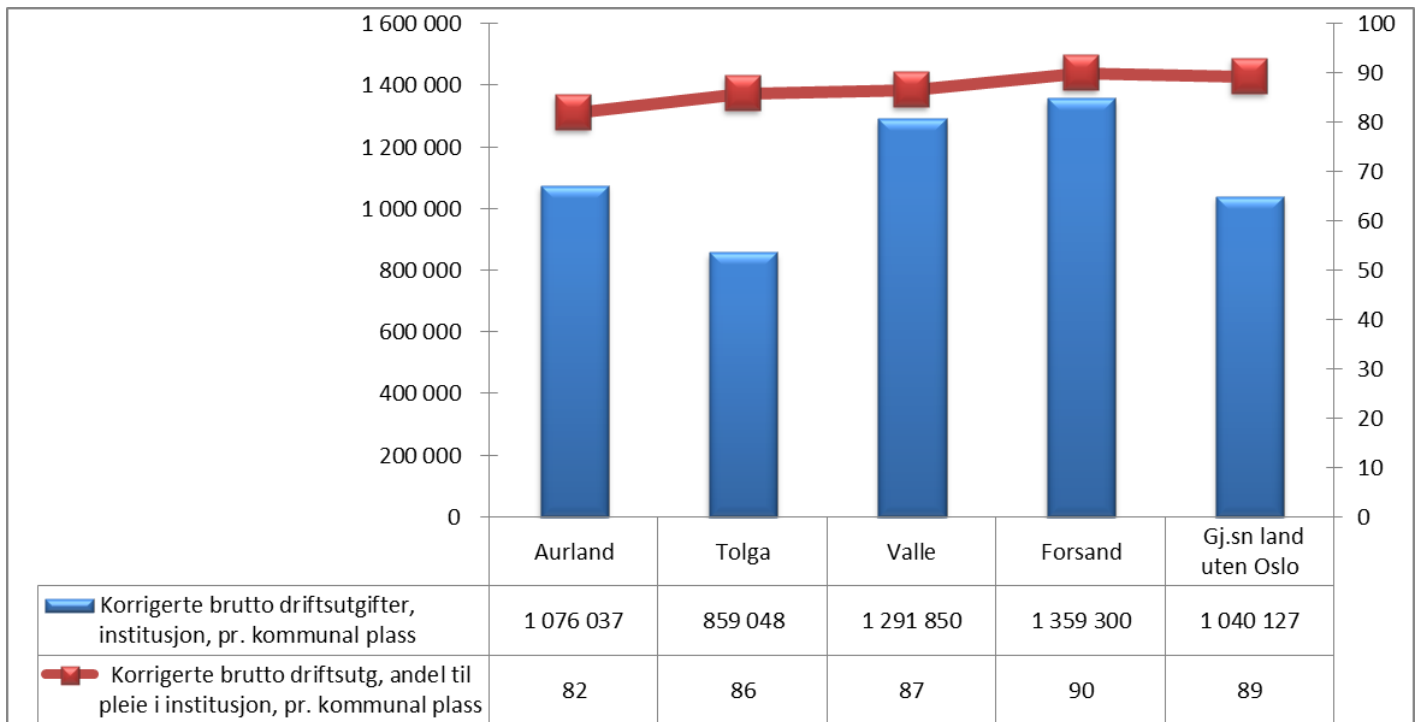
Ser vi så på profilen når det gjelder bistandsbehovet i brukergruppa, er den som følger:

For Aurland sin del ser vi at omfanget på andel brukere med omfattende bistandsbehov er klart lavest av kommunen med 21,9 %. 28,9 % av brukerne har et middels bistandsbehov, mens hele 49,2 % har et avgrenset bistandsbehov. Igjen kan mengende brukere her være med på å forklare dette, da Aurland totalt sett har relativt mange brukere (i forhold til Tolga). Andelen som da har omfattende bistandsbehov blir jo da mindre. Når vi ser at det er forskjeller mellom kommunene kan dette også skyldes andre forhold. Det første er at det er en faktisk variasjon i behov. Den andre er den faglige vurderingen av hva som er omfattende behov eller ikke, og det tredje er vurderingen av hvilket omfang på tjenestetilbudet de ulike behovskategoriene utløser – bruken av omsorgstrappa. Her ser vi ofte at skjønnnet varierer ganske betydelig i mellom kommunene.

Institusjonstjenester

Neste skritt i rapporten blir å se nærmere på de ulike tjenesteområdene hver for seg, og første ut er den institusjonsbaserte delen av tjenesten. Diagrammet nedenfor sier noe om produktiviteten i den institusjonsbaserte tjenesten:

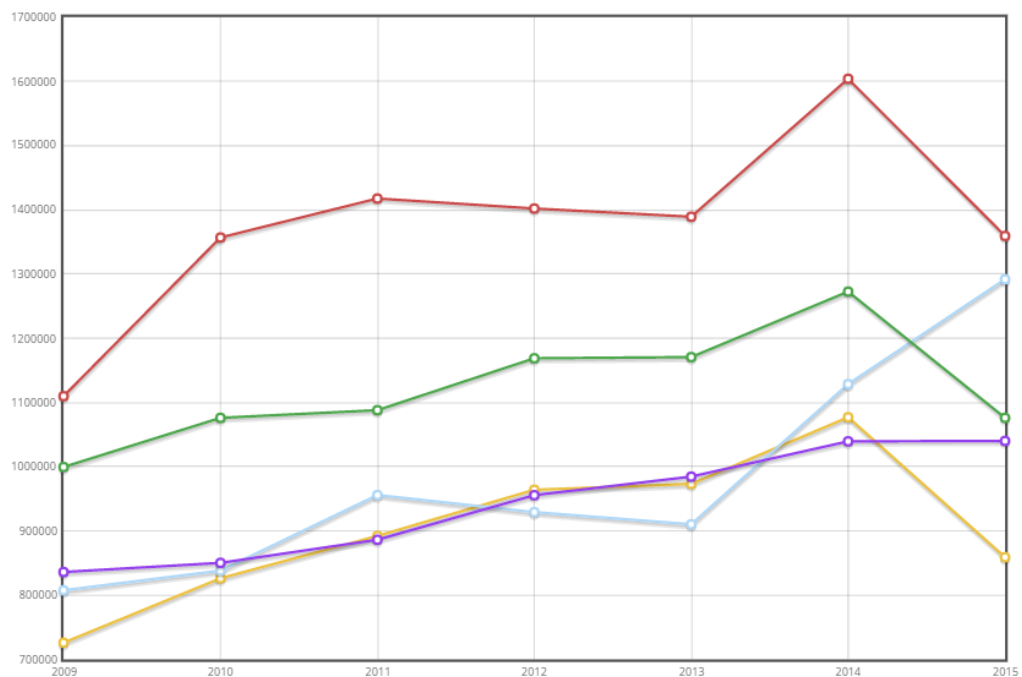

Linjen i diagrammet setter fokus på andelen som går til pleie pr kommunal plass. I Aurland utgjør det 82 %, noe som er lavest i utvalget. Høyest i utvalget ligger Forsand med 90 %. Tallene her sier imidlertid ingen ting om omfanget og kvaliteten på tjenesten.

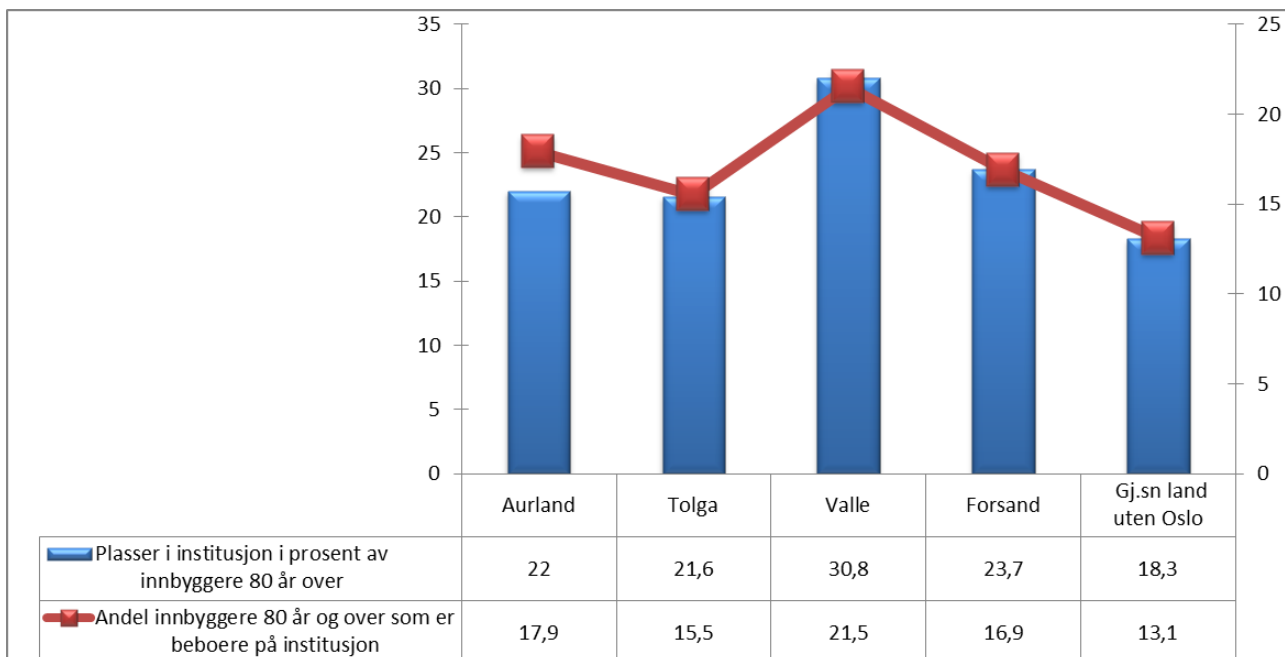
Søylene i diagrammet viser korrigerede brutto driftsutgifter pr kommunal plass for kommunene. Høyest andel her betyr lavest produktivitet i utvalget. Aurland ligger med middels kostnad med kr 1 076 037 pr plass. Tolga har best produktivitet med kr 859 048 pr plass.

I diagrammet nedenfor ser vi at over tid har kostnadene stort sett fulgt utviklingen for land, men fra 2014 til 2015 var det en kraftig reduksjon i enhetskostnadene. Det fremkommer ikke av KOSTRA hva som er årsaken til dette.

Tidsserie

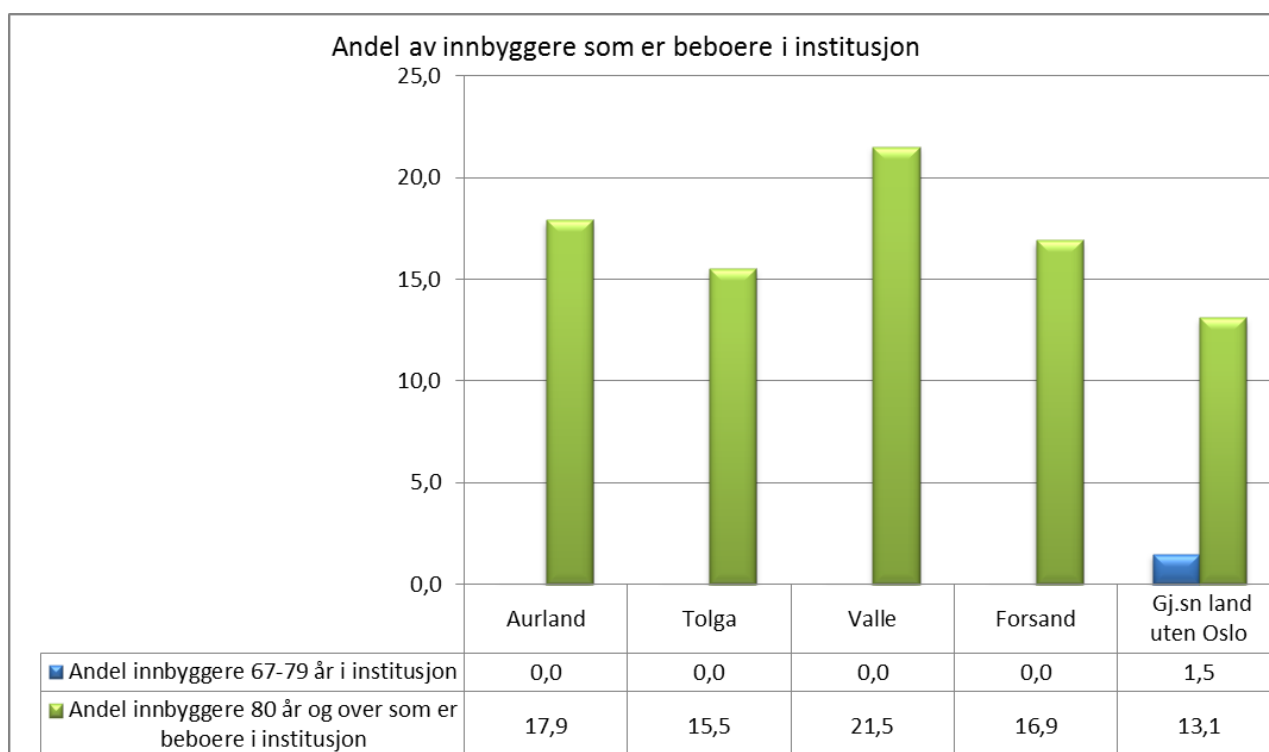
Grundigere analyser i KOSTRA viser at det i de fleste tilfeller er en nær sammenheng mellom det antallet plasser som en kommune har i forhold til antall innbyggere i aldersgruppen 80+, og den faktiske bruken av plassene og dekningsgraden for gruppen 80+. I diagrammet nedenfor ser vi at dette stort sett også er tilfelle i dette utvalget av kommuner.

Ser vi først på andelen plasser i institusjon i forhold til andel innbyggere 80+ utgjør denne 22,0 % i Aurland, som er nest lavest i utvalget. Høyest ligger Valle med 30,8 %. Lavest ligger landsgjennomsnittet med 18,3 %, målt som plasser i % av innbyggere over 80 år.

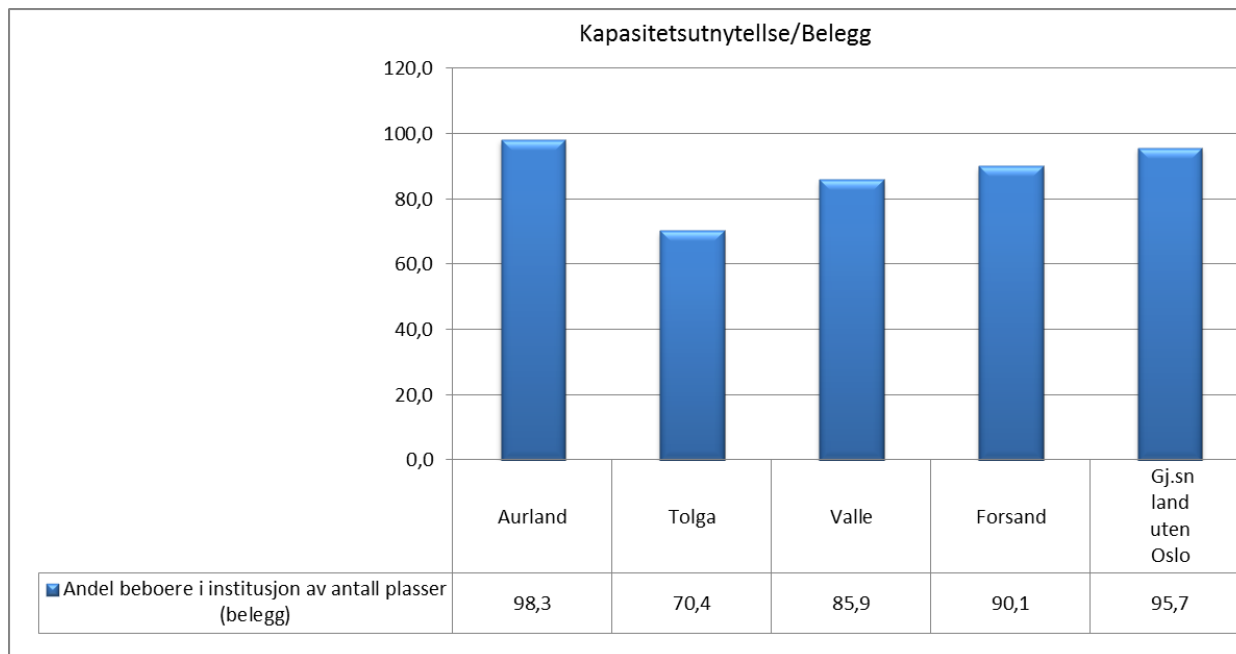
Ser vi så på hvor stor andel av de over 80 år som bor på institusjon ligger Aurland med 17,9 % av innbyggerne over 80 år som beboere i institusjon, noe som er nest høyest i utvalget. Høyest ligger Valle med 21,5 % og lavest er landsgjennomsnittet med 13,1 %.

Ser vi på sammenhengen mellom disse to faktorene, ser vi at nivået på andel plasser og andel innbygger 80+ som bor på institusjon er relativt sammenfallende. Men noe forskjell er det, og det fremgår ikke direkte av KOSTRA hva forskjellen mellom disse to tallene skyldes. Hovedforklaringen er ofte at man bruker plasser til rehabilitering og avlastningsopphold, men det kan også være at man har beboere under 80 år på institusjon, har ledige plasser, at man har overbelegg eller at man selger plasser ut av kommunen. Det som er felles for alle kommunene er at man bruker de plassene man har. Tilgjengelighet skaper behov.

For Aurland sin del ser vi at kommunen ikke har beboere i aldersgruppen 67-79 år i institusjon. Ingen av de øvrige kommunene i utvalget har heller dette. Landsgjennomsnittet er 1,5 %.

Ser man på beleggsprosenten ser man at det er relativt små forskjeller:

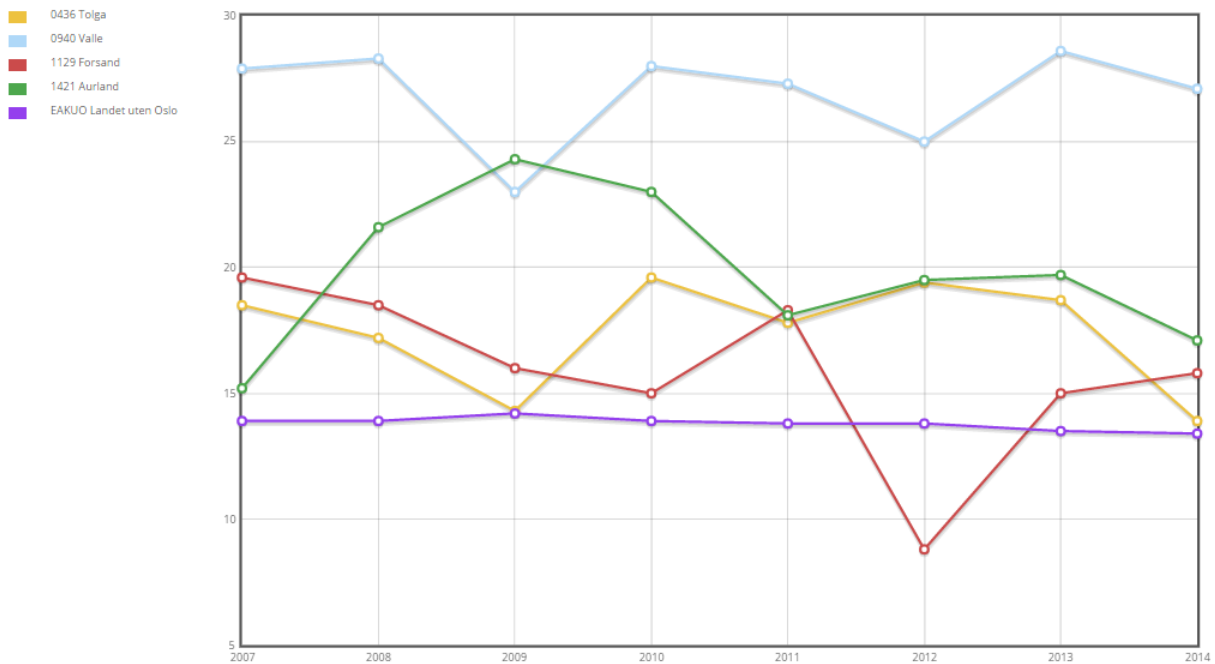

Aurland har et tilnærmet optimalt belegg med 98,3 % gjennom året, noe som er høyest i utvalget.

Dekningsgrader forteller hvor stor andel av eldre i ulike aldersgrupper som er beboere i institusjon ved utgangen av rapporteringsåret. Rapporteringen tar ikke hensyn til salg og kjøp av plasser, dvs hvor beboeren er hjemmehørende.

Ser vi på den historiske utviklingen ser bildet slik ut:

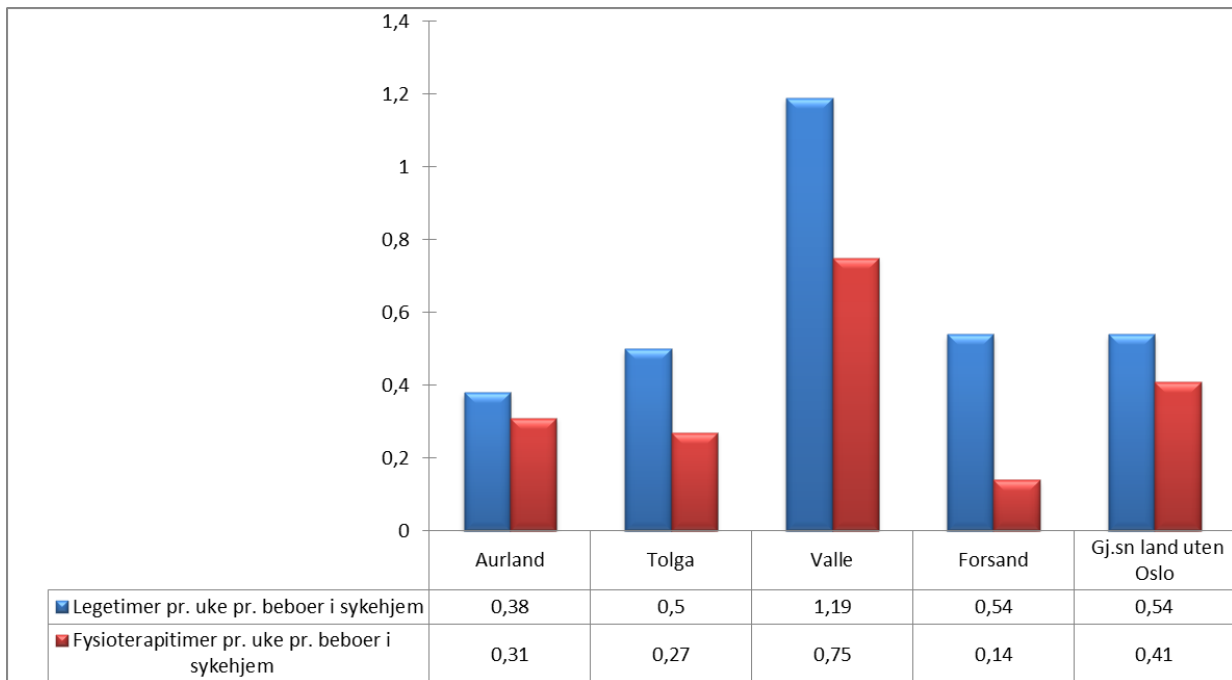
Tidsserie

Andelen innbyggere 80+ som er beboere på institusjon har blitt redusert for Aurland kommune i perioden. I 2009 var den på 24,3 %, før den nå er redusert til 17,1 %.

Det finnes ikke datagrunnlag som tilsier at pleiebehovet i ulike aldersgrupper er særlig forskjellig mellom kommunene. Forskjellen i dekningsgrader refererer hovedsakelig til nivået på tilbudet i hjemmetjenesten, ulike terskler for innleggelse mellom kommunene og antallet plasser i institusjon i forhold til antallet eldre 80+. Hva som er riktig nivå på antall institusjonsplasser avhenger av omsorgsfilosofien hos den enkelte kommune. Det er kommuner i Norge hvor mer enn 55 % av innbyggerne over 80 år bor på institusjon, og blant de som bruker minst er tallet under 2 % prosent.

Til slutt for institusjon ser vi på omfanget av tilgang til lege- og fysioterapitjenester:

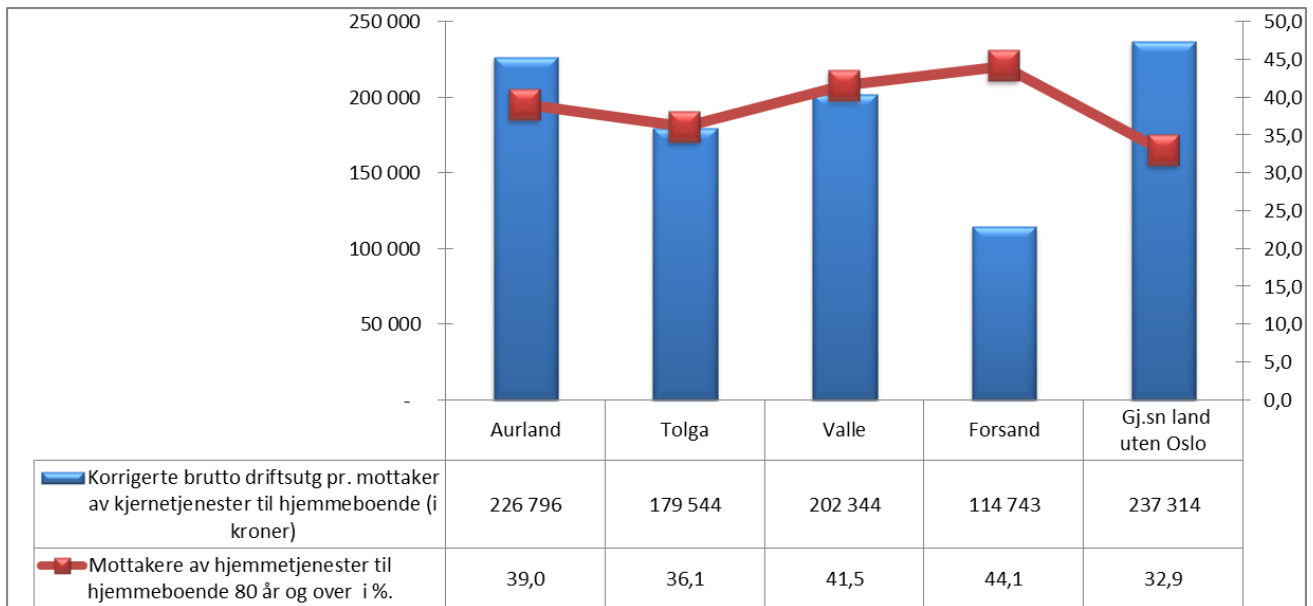

I Aurland er tilgjengeligheten til legetjenesten for institusjonsbeboerne i sykehjem på 0,38 legetimer pr uke pr beboer, noe som er lavest i utvalget. For fysioterapi er tilgangen 0,31 timer pr beboer pr uke som middels i utvalget. Hvor vidt man bruker tid på rehabilitering, tilrettelegging og forebyggende tiltak fremgår ikke av tallene, men verdien av denne type virksomhet er at man i neste runde kan spare kommunen for direkte utlegg gjennom f.eks. høyere bruk av institusjonsplasser.

Hjemmebaserte tjenester

KOSTRA bruker også korrigerede brutto driftsutgifter pr bruker som indikator for produktiviteten i hjemmebasert omsorg. Korrigeringen består av at driftsutgiftene, inkludert avskrivninger ved egen tjenesteproduksjon, er korrigert for dobbeltføringer som skyldes viderefordeling av utgifter/internkjøp mv. pr bruker.

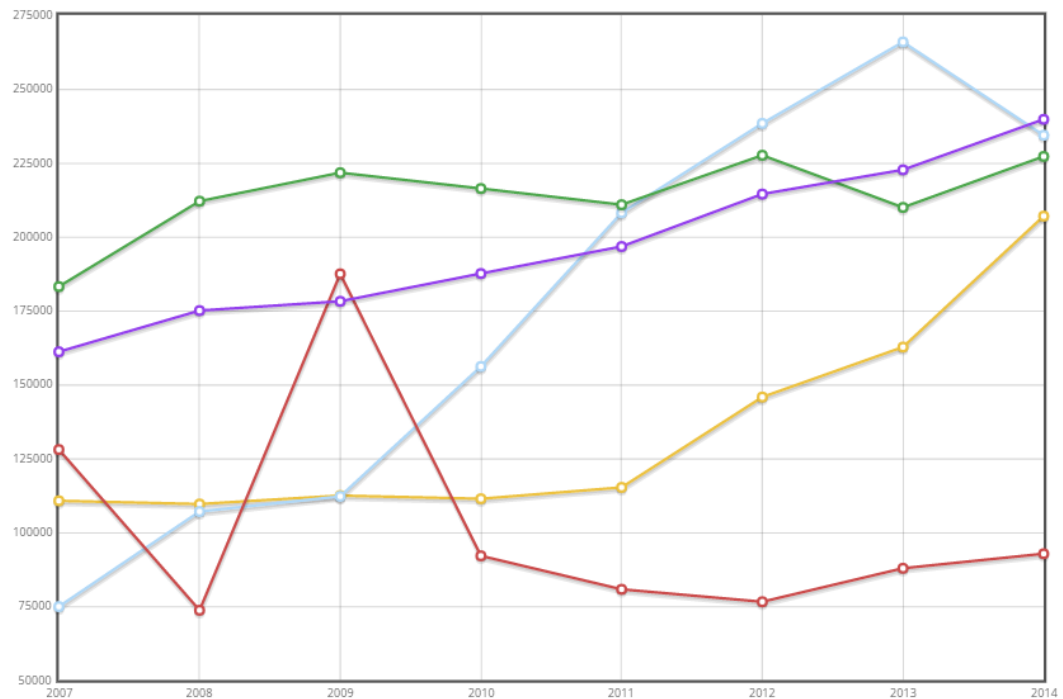
I diagrammet under er andelen innbyggere 80+ som mottar hjemmetjenester illustrert ved den røde linja, og korrigerede brutto driftsutgifter pr mottaker illustreres av de blå søylene.

Vi ser av søylene at Aurland kommune brukte kr 226 796 pr mottaker av hjemmetjenesten. Dette er høyest i utvalget og Aurland har dermed dårligst produktivitet i tjenesten. Landsgjennomsnittet ligger høyest på kr 237 314, men her må vi huske at dette også inkluderer at en lang rekke kommuner har bygget opp et omfattende botilbud med heldøgnsomsorg i form av omsorgsboliger, noe som utgiftsføres som hjemmetjenester. Ser vi på omfanget av de over 80+ som mottar tjenester ligger dette på 39,0 % i Aurland, noe som er middels i utvalget.

Tar vi så for oss kostnadsutviklingen for hjemmetjenesten over tid, så får vi følgende bilde:

Tidsserie

Den historiske utviklingen i perioden 2007 – 2015 viser at bruttokostnadene i Aurland har ligget rimelig stabilt igjennom perioden.

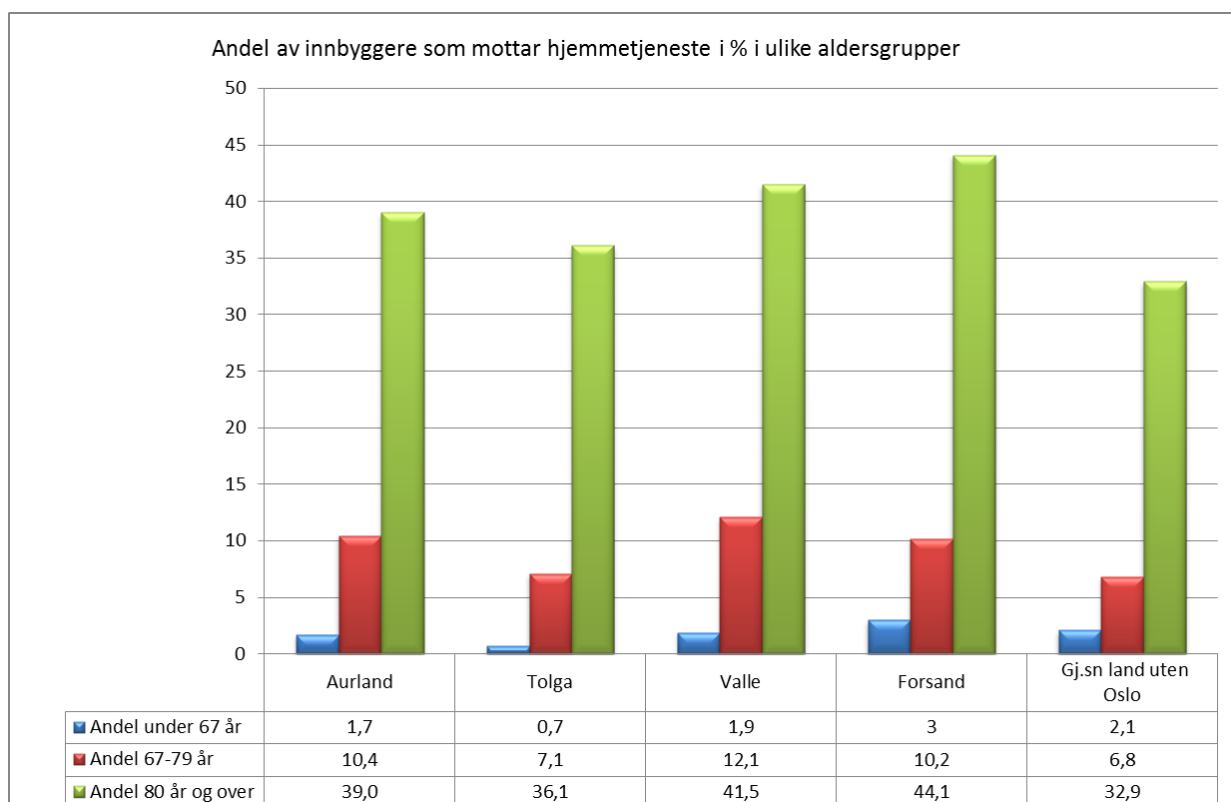
Korrigert bruttokostnad pr. bruker i hjemmetjenesten vil normalt variere med:

- ✗ årsverk pr bruker, dvs. timetildelingen pr bruker
- ✗ aldersfordelingen i kommunen og andel 80 år + i institusjon
- ✗ andelen ressurskrevende brukere / PU
- ✗ utdanningsnivå / ansiennitet hos ansatte, dvs. lønnskostnader
- ✗ andel av det samlede antall årsverk som brukes direkte i tjenesteytingen / brukerkontakt vs. kjøring, administrasjon mv.
- ✗ lokale prioriteringer for øvrig

I KOSTRA er det ikke foretatt noe skille mellom ulike brukergrupper i rapporteringen av korrigerte utgifter pr mottaker, men erfaringsmessig går en betydelig andel av hjemmetjenestens kostnader til brukere under 67 år og/eller PU i en kommune. Disse er vanligvis ikke mange i antall, men har ofte et desto mer omfattende pleiebehov. Det fins heller ikke indikatorer i KOSTRA som kan angi behovet for ressursinnsats til spesielt kostnadskrevende brukere. Som følge av dette er det derfor heller ikke mulig å vurdere om kommunen har en tilstrekkelig ressursinnsats pr mottaker eller ikke. Kommunen kan få enda større innsikt i dette ved i større grad å vurdere egen

registrering av IPLOS-data og timetildeling pr bruker sammenlignet med registrert pleiebehov.

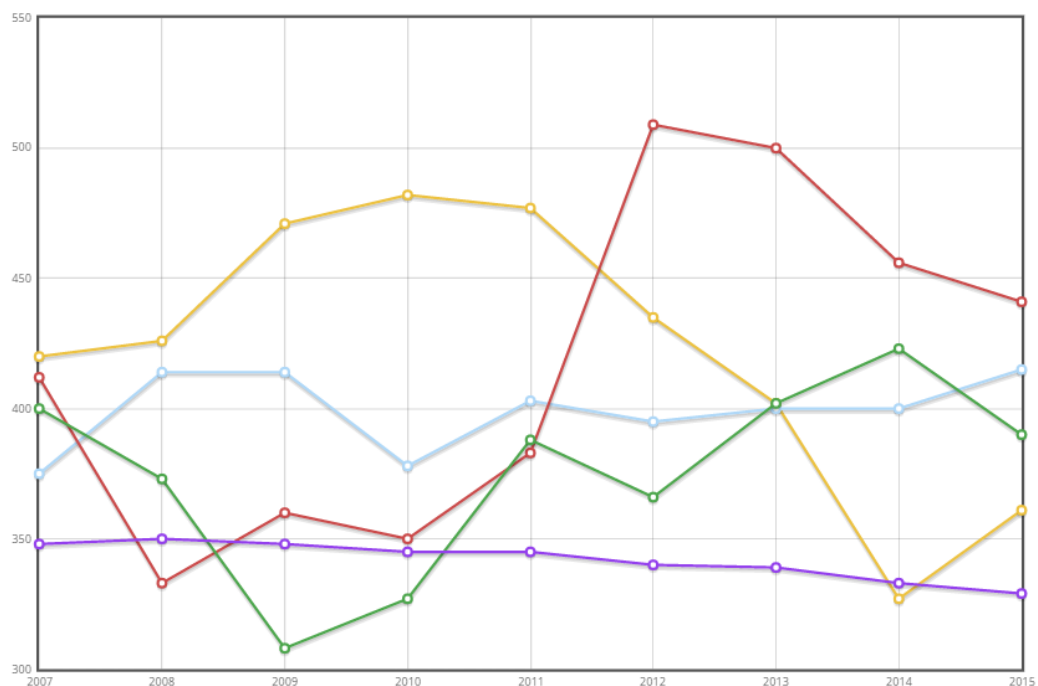
KOSTRA inneholder opplysninger om andel av innbyggere i ulike aldersgrupper som mottar tjenester og omfanget på bistanden. Ser vi først på fordelingen mellom de ulike aldersgruppene, har vi følgende bilde:

Ut fra dette bildet ser vi at 39 % av alle innbyggere over 80 år mottar hjemmetjenester, noe som er over landsgjennomsnittet (32,9 %), men lavere enn Valle og Forsand. I aldersgruppen 67-79 år har Aurland nest høyest andel (10,4 %) som mottar hjemmetjenester.

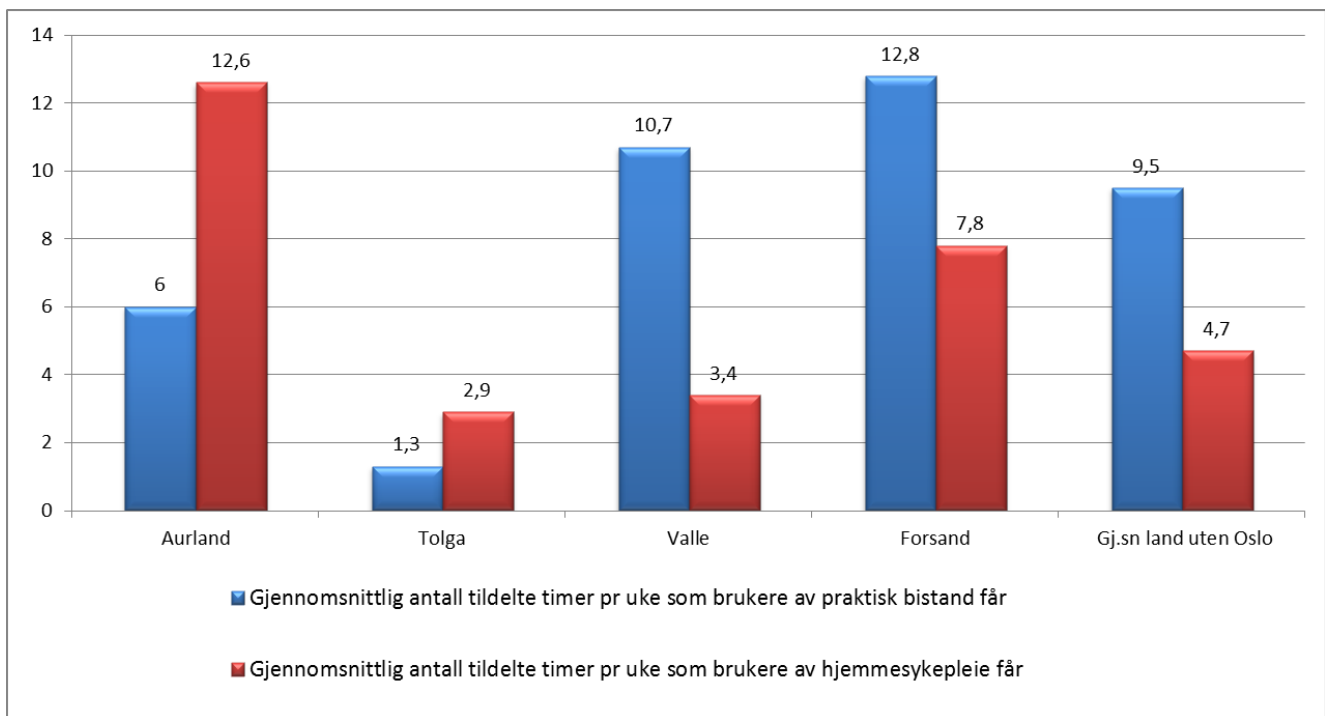
Ser vi på den historiske utviklingen for innbyggere 80 + som mottar hjemmetjenester, så finner vi følgende:

Tidsserie

I perioden 2009- 2015 har det vært en økning i antall mottagere av hjemmetjenester over 80 år i Aurland. I 2009 mottok 30,6 % av alle innbyggere over 80 år i kommunen hjemmetjenester, mens i 2014 var dette tallet økt til 42,3 %. I 2015 var det redusert til 39,0 %. Dett skyldes muligens reduksjonen av bruken av institusjonsplasser i samme periode (ref diagram på side 42).

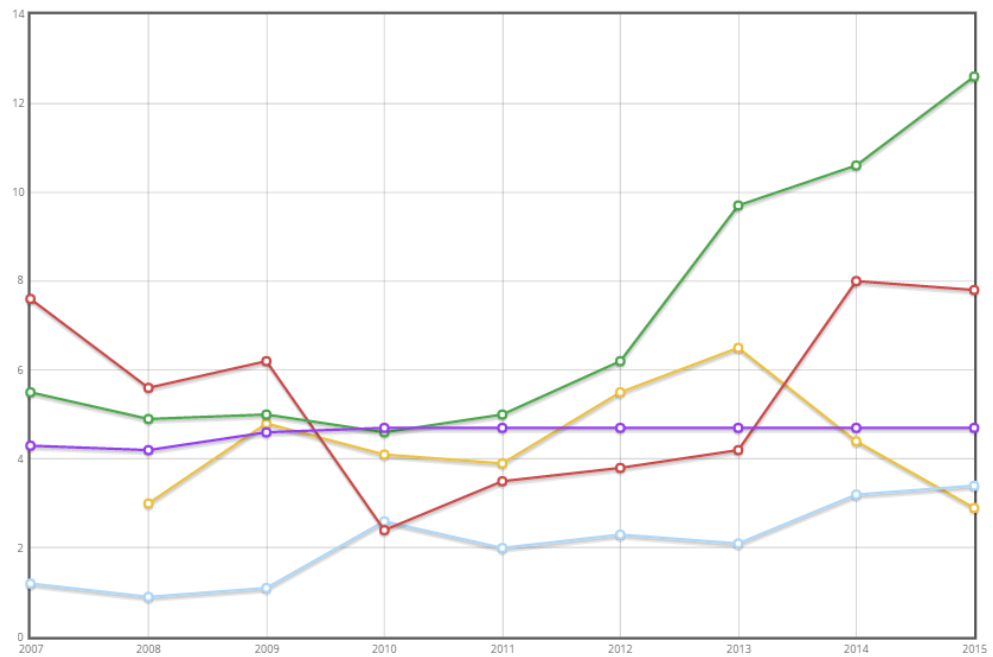
Ser vi så på profilen når det gjelder antall timer praktisk bistand og hjemmesykepleie som mottakerne får, har vi følgende bilde:

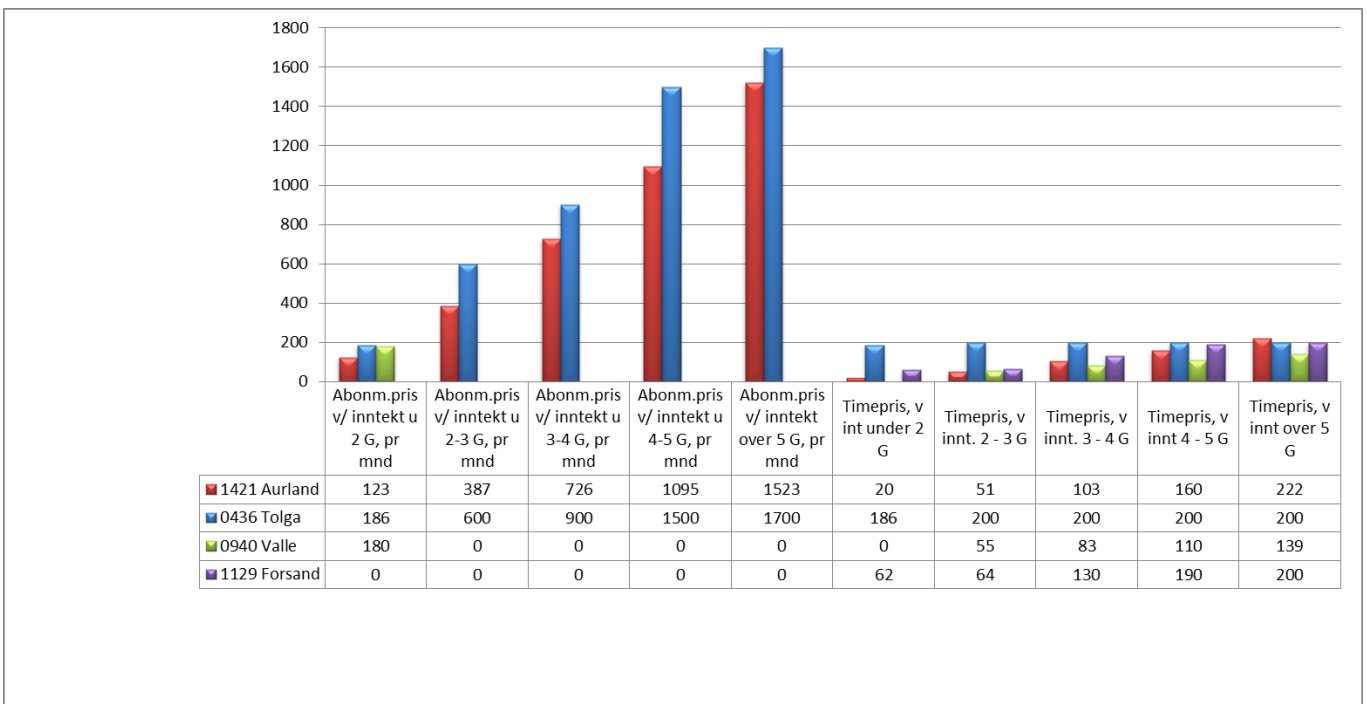
Her ser vi at tildelingen pr mottaker varierer noe mellom kommunene i gruppa. I Aurland får brukerne av praktisk bistand gjennomsnittlig 6 timer pr uke, noe som er middels i utvalget. Når det gjelder hjemmesykepleie, så skiller Aurland seg ut med at gjennomsnittlig mottak er hele 12,6 timer. Dette er svært høyt sett i lys av at kommunen har en så vidt høy andel som også bor på institusjon (man vil da anta at de sykeste/de med størst sykepleiefaglig behov bor der). Som vi ser av tabellen nedenfor for har gjennomsnittlig antall tildelte timer pr uke av hjemmesykepleie, hatt en formidabel vekst i perioden 2011 – 2015. Om dette skyldes endret behov i befolkningen eller endret tildelingspraksis, sier ikke KOSTRA noe om (men som referert til over, kan det ha noe med reduksjonen i antall institusjonsplasser i samme periode å gjøre).

Tidsserie

- 0436 Tolga
- 0940 Valle
- 1129 Forsand
- 1421 Aurland
- EAKUO Landet uten Oslo

Nedenfor tar vi for oss brukerbetalingene for praktisk bistand. Her ser vi at Aurland, Valle og Forsand skiller seg ut ved å ta en lavere brukerbetaling for praktisk bistand enn det Tolga gjør:

6 Helsetjenester

Kapitlet omfatter følgende funksjoner:

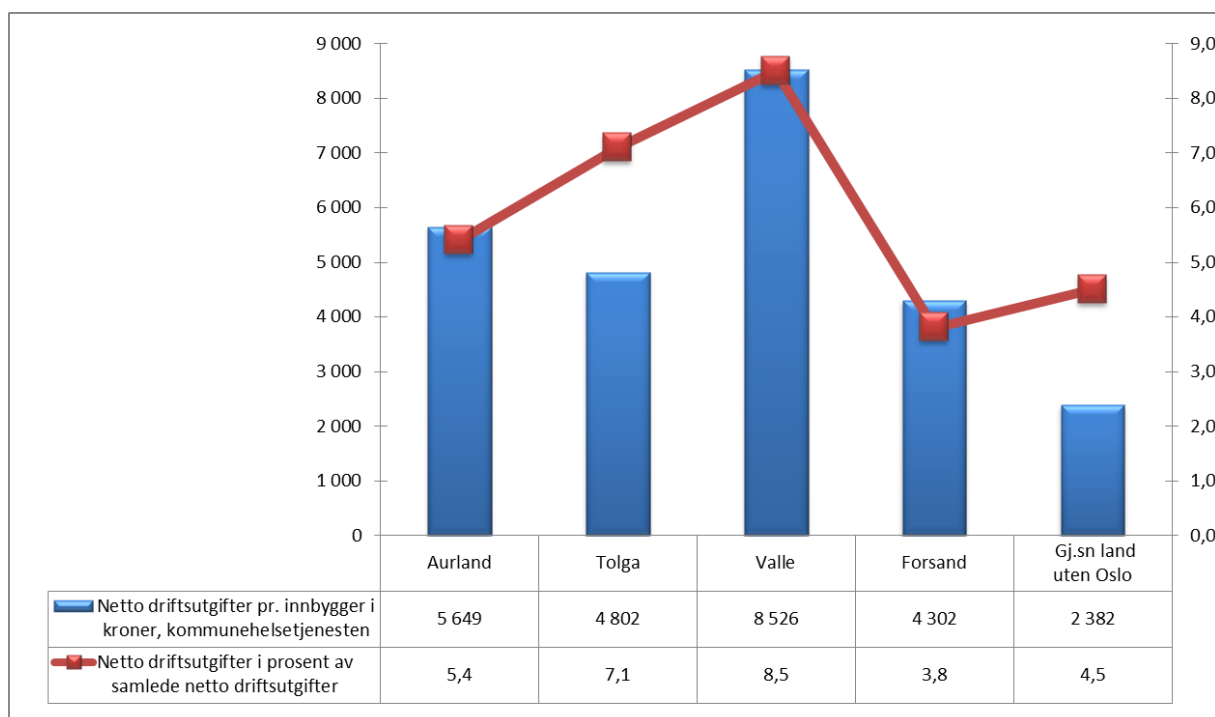
232 Forebygging, helsestasjons- og skolehelsetjeneste

233 Annet forebyggende helsearbeid

241 Diagnose, behandling og re-/ rehabilitering

I det første diagrammet her starter vi med å gi et bilde av hvordan kommunen prioriterer helsetjenester.

I diagrammet er netto driftsutgifter pr innbygger til helse vist på søylene og hvor stor andel disse utgjør i % av kommunens samlede utgifter illustreres ved hjelp av linjen:

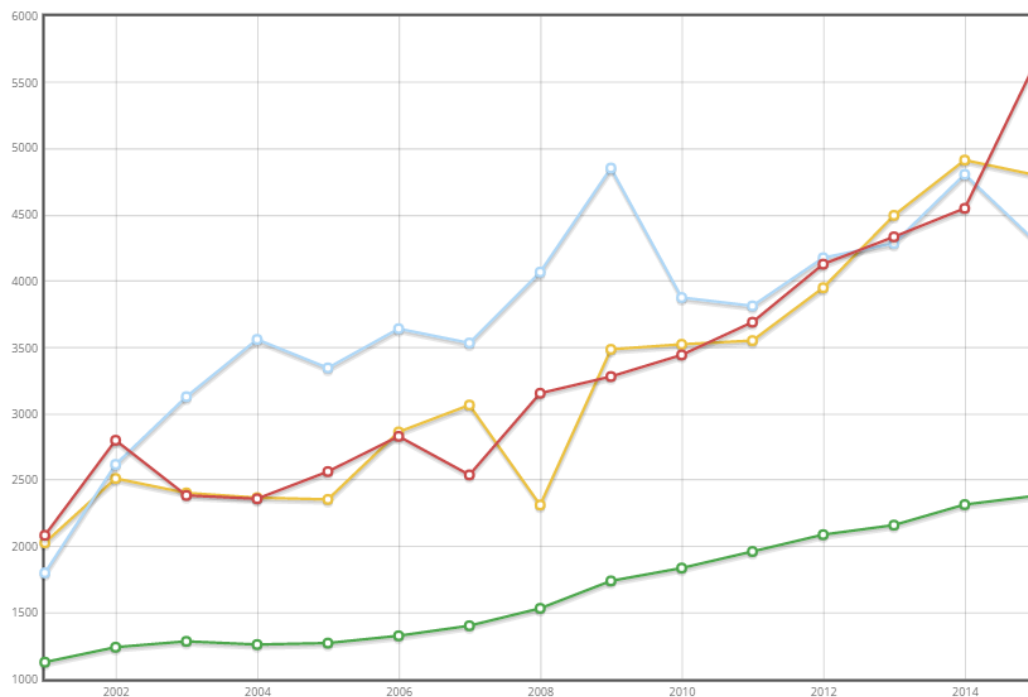
Sammenlignet med pleie- og omsorgssektoren utgjør dette et betydelig mindre omfang av tjenester. For Aurland ser vi at netto driftsutgifter pr innbygger er kr 5 649, noe som er nest høyest i utvalget. Valle ligger høyest i utvalget på kr 8 526, mens Tolga ligger lavest på kr 4 802.

Av de samlede utgifter til kommunal tjenesteyting utgjør utgiftene til helse 5,4 % som er nest lavest andel i utvalget. Landsgjennomsnittet er på 4,5 %.

Ser vi på utviklingen over tid, så finner vi følgende bilde.

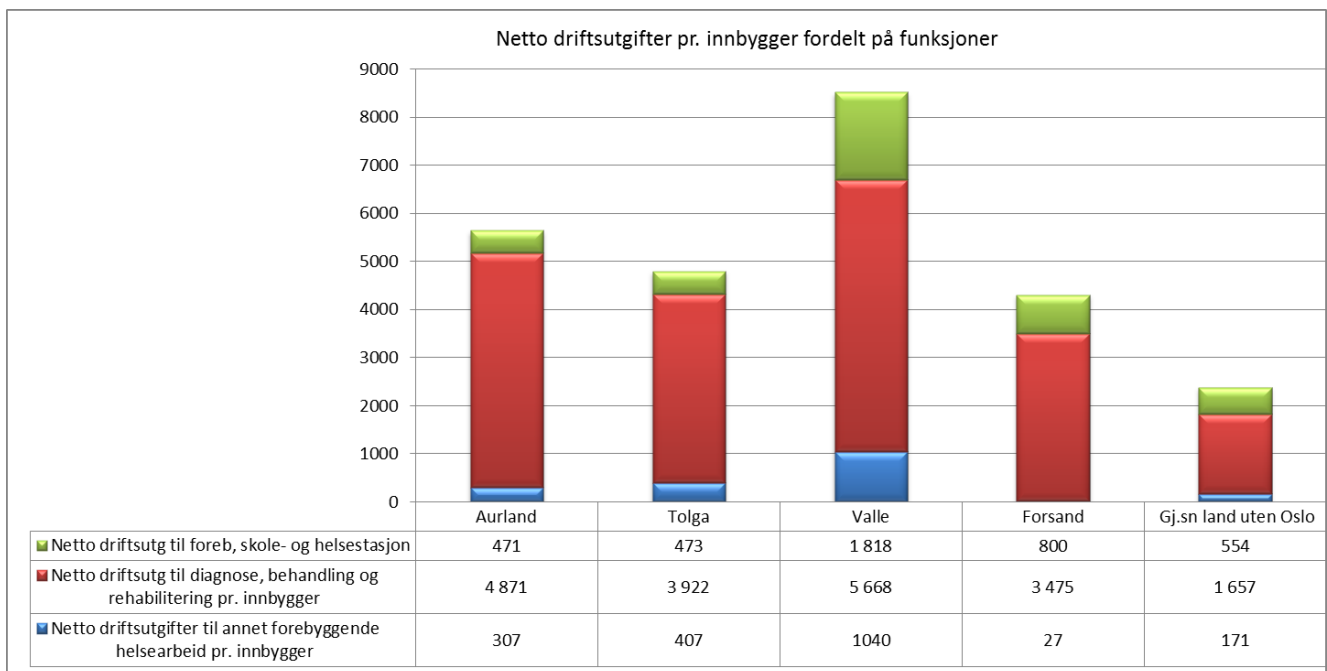
Tidsserie

- 0436 Tolga
- 1129 Forsand
- 1421 Aurland
- EAKUO Landet uten Oslo

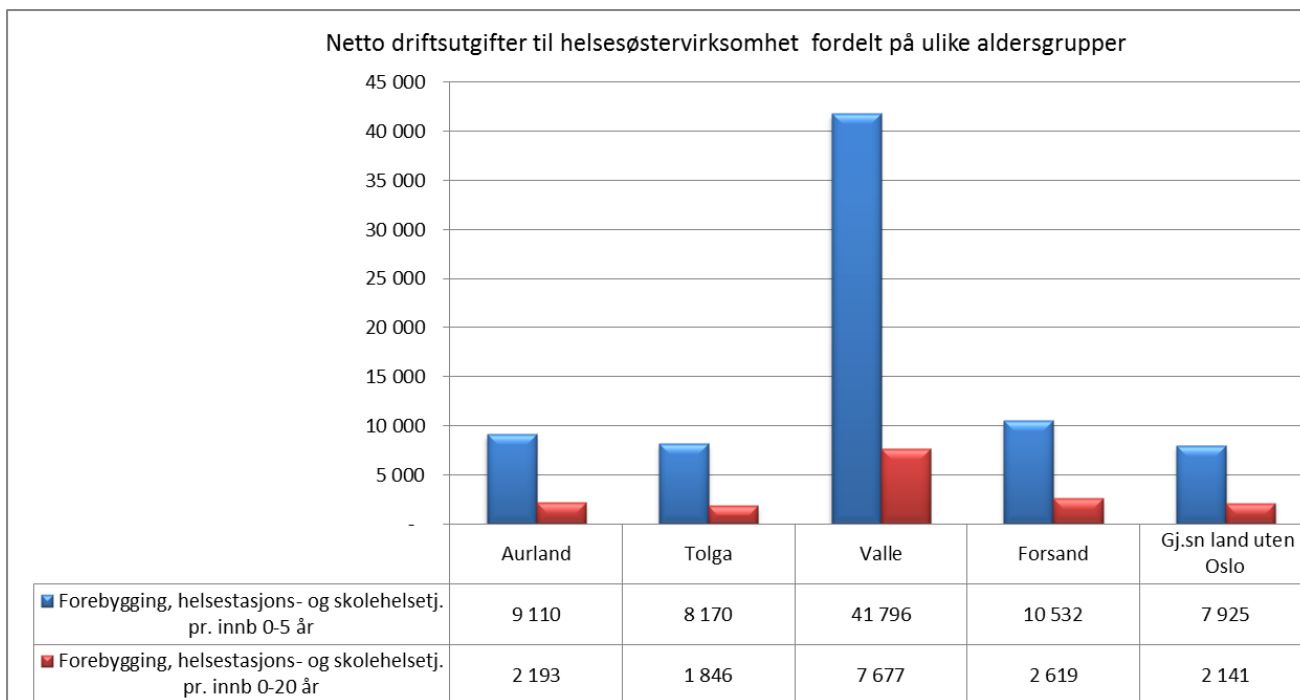
Her ser vi Aurland har hatt en kraftigere vekst i kostnadsutviklingen fra 2008 enn det kostnadsutviklingen har vært for landet (merk at Aurland er den røde linjen i dette diagrammet). I 2008 brukte Aurland 2,9 millioner mer enn landsgjennomsnittet på helse. I 2015 bruker man 5,8 millioner mer. Veksten var særlig stor fra 2014 – 2015. Det fremkommer ikke av KOSTRA hva som er årsaken til denne veksten. Valle har så avvikende kurve/ressursbruk her at vi har valgt å ta de ut av diagrammet.

Ser vi på nettoutgiftene pr innbygger fordelt på hovedfunksjonene i KOSTRA, har vi følgende bilde:

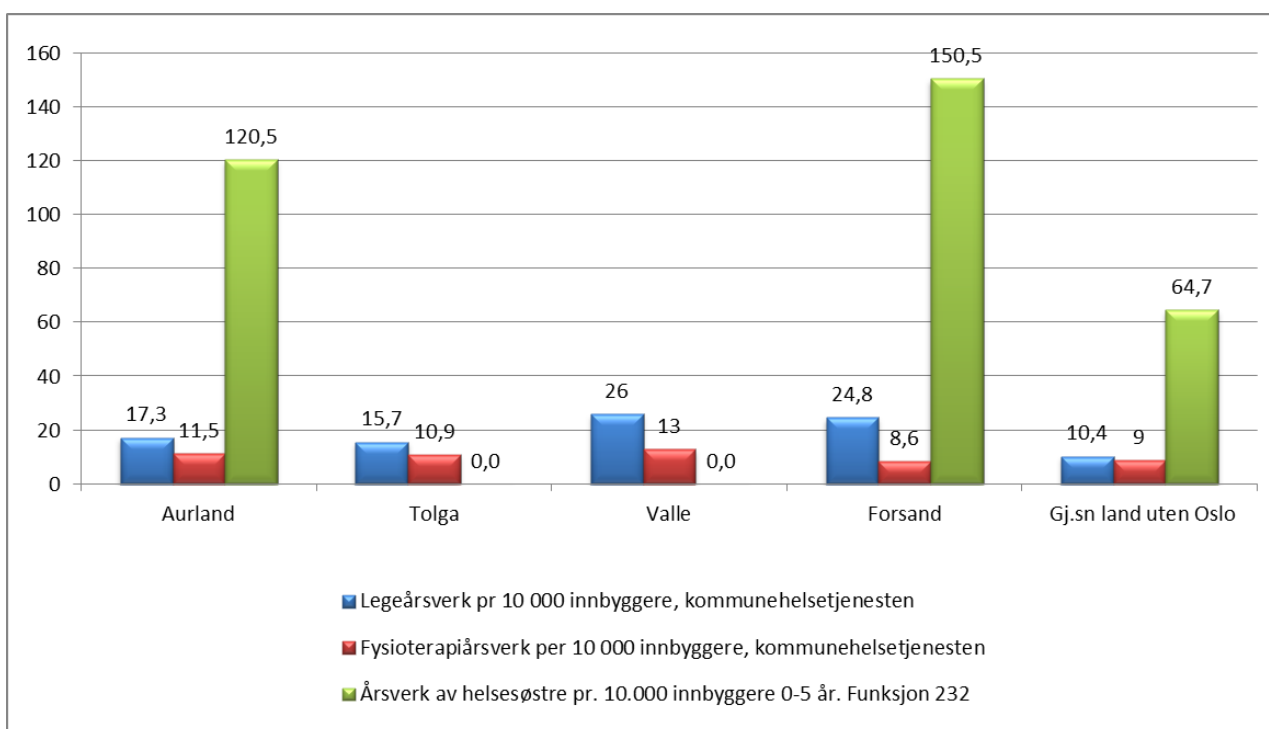
Diagnose, behandling og rehabilitering utgjør den største andelen av de 5,8 % angitt over. Her bruker Aurland kr 4 871 pr innbygger, som ligger nest høyest i utvalget. Videre ser vi at det forebyggende arbeidet som utføres av helsestasjon og skolehelsetjenesten i Aurland ligger nest lavest med kr 471 pr innbygger. Ser vi på netto driftsutgifter til annet forebyggende helsearbeid i Aurland, så ligger det en netto driftsutgift pr innbygger på kr 307 pr innbygger.

Ser vi på hvordan utgiftene til forebygging, helsestasjons- og skolehelsetjeneste fordeler seg på brukergruppene ut fra en aldersgruppering har vi følgende bilde:

Diagrammet viser nettoutgifter fordelt på aldersgruppene 0 - 5 år og 0 - 20 år for helsestasjonen og skolehelsetjenesten (funksjon 232). Ser vi på målgruppa 0-5 år ligger Aurland nest lavest i utvalget på kr 9 110. Målt i forhold til målgruppa 0 – 20 år ligger Aurland også nest lavest med kr 2 193.

Årsverksinnsatsen (2014 tall) for de viktigste tjenesteområdene ser vi i følgende figur:

Ser vi først på årsverk for leger, ligger Aurland middels i utvalget mht omfanget på legeårsverk med 17,3 årsverk - omregnet i hele årsverk pr 10 000 innbyggere i målgruppa. Valle ligger høyest med 26 årsverk, igjen omregnet pr 10 000 innbyggere. For fysioterapeuter ligger andelen i Aurland med 11,5 årsverk pr 10 000 innbyggere som er middels i utvalget. Årsverkstallen for helsesøstre viser at hvis Aurland hadde hatt 10 000 innbygger i alderen 0-5 år, så hadde de hatt 120,5 årsverk av helsesøstre med den dekningsgraden man har i dag, noe som er middels i utvalget. Valle og Tolga har ikke oppgitt tall her. NB; årsverkstallene er fra 2014.

7 Sosialtjenesten

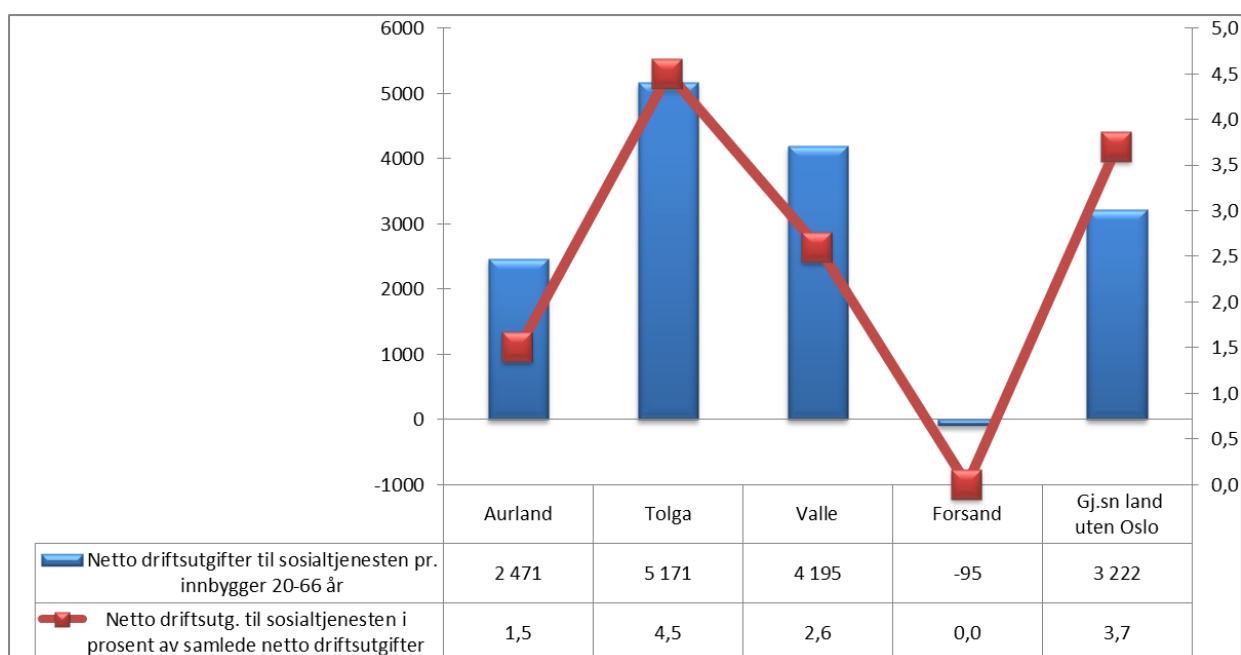
Kapitlet omfatter følgende funksjoner:

242 Råd, veiledning, og sosialt forebyggende arbeid

243 Tilbud til personer med rusproblemer

281 Økonomisk sosialhjelp

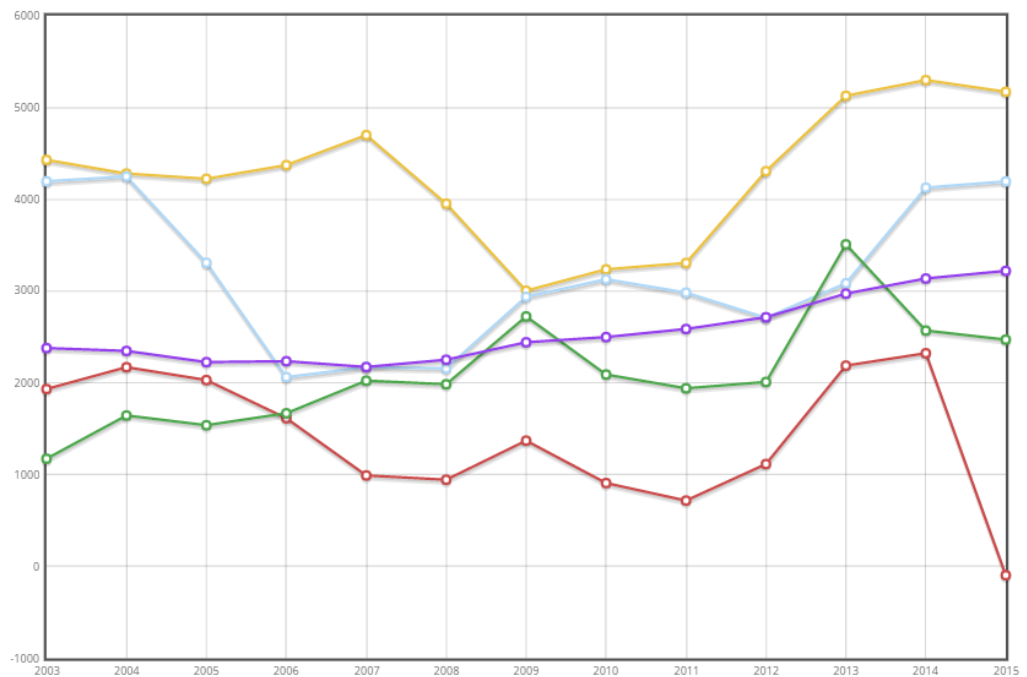
Prioriteringen av sosialtjenesten finner vi ved å se på netto driftsutgifter pr innbygger i målgruppa illustrert av søylene, og andelen disse utgjør av kommunens samlede utgifter illustreres ved hjelp av linjen:

Når det gjelder netto driftsutgifter til sosialtjenesten pr innbygger 20 – 66 år ligger Aurland nest lavest i utvalget med kr 2 471 pr innbygger 20-66 år, mens Tolga ligger høyest med kr 5 171 pr innbygger 20-66 år. Forsand har en feilrapportering her. Ser vi på andelen dette betyr for kommunens totale budsjett, så utgjør den 1,5 % i Aurland, noe som er nest lavest blant kommune i utvalget. Høyest ligger Tolga der dette utgjør 4,5 % av budsjettet.

Historisk sett har utgifter til sosialtjenesten pr innbygger 20-66 år i Aurland svingt lite i forhold til landsgjennomsnittet.

Tidsserie

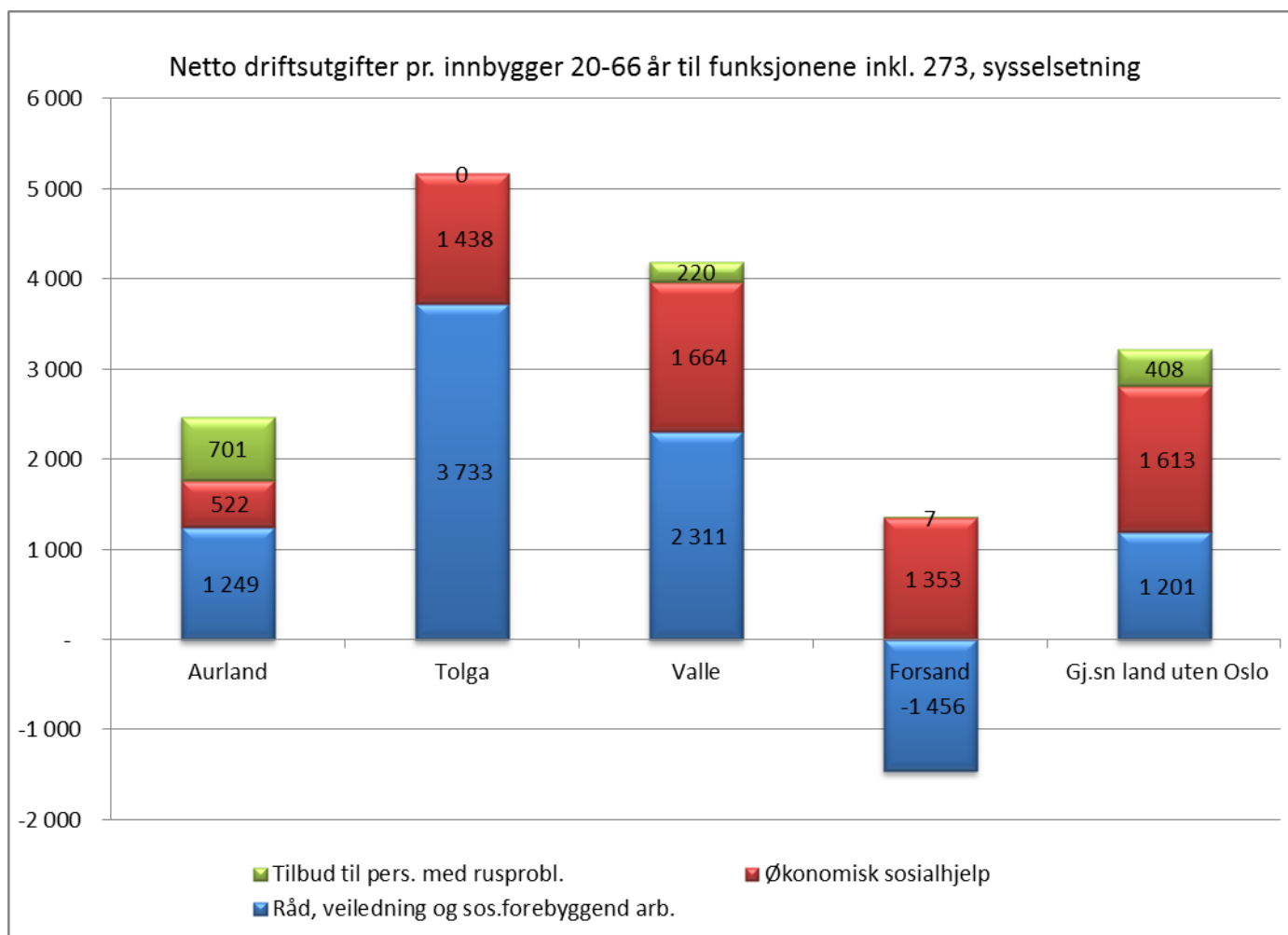

Gjennom hele perioden har Aurland med noen få unntak ligget lavest eller nest lavest i utvalget.

Nettoutgifter pr innbygger i målgruppen er normalt et resultat av fire forhold:

- ✗ Andel innbyggere som har tjeneste, dvs. antall
- ✗ Gjennomsnittlig stønadslengde
- ✗ Satser/gjennomsnitt utbetaling pr mottaker
- ✗ Årsverksinnsats pr mottaker på sosialkontoret

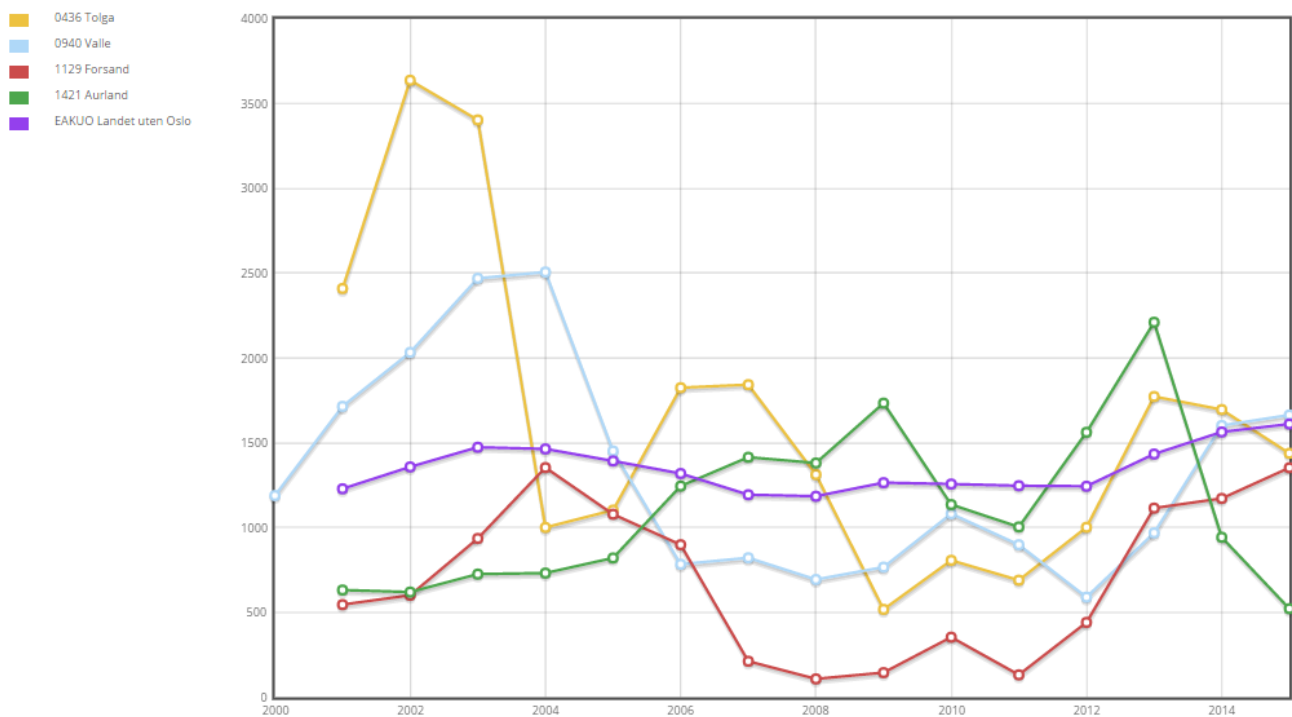
Ser vi på hvordan utgiftene fordeler seg mellom funksjonene i KOSTRA får vi følgende bilde:

Av diagrammet ser vi hvor stor andel de ulike funksjonene utgjør av netto driftsutgifter. Rådgivnings- og veiledningstjenesten/driften av kontoret (blått) ligger lavest i utvalget for Aurland på kr 1 249 pr innbygger i målgruppa 20 – 66 år, mens landsgjennomsnittet er på kr 1 201 pr innbygger i målgruppa. Ser vi så på utgiftene til økonomisk sosialhjelp for Aurland viser denne kr 522 pr innbygger i målgruppa, som er lavest i utvalget. Kostnader til tilbud til personer med rusbehandling står med kr 701, noe som er klart høyest. Det må bemerkes at her er det erfaringsvis store ulikheter i kommunenes føringspraksis.

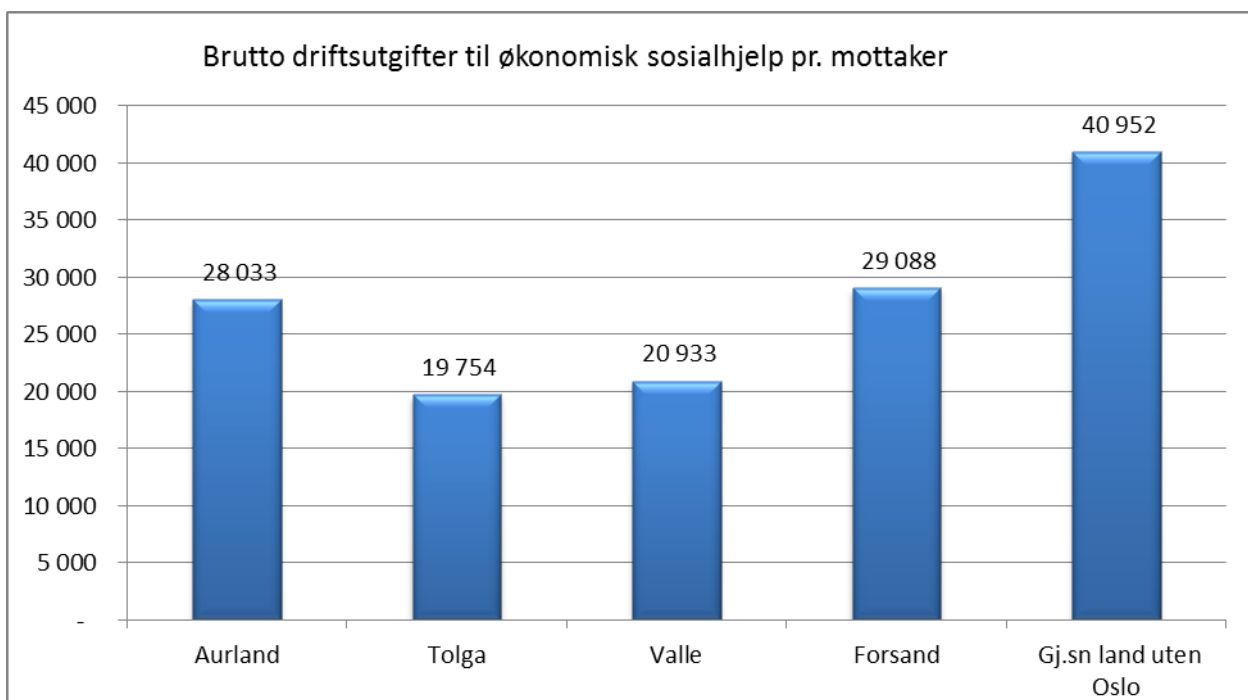
Historisk sett har utbetalingen til økonomisk sosialhjelp svingt noe i Aurland:

Tidsserie

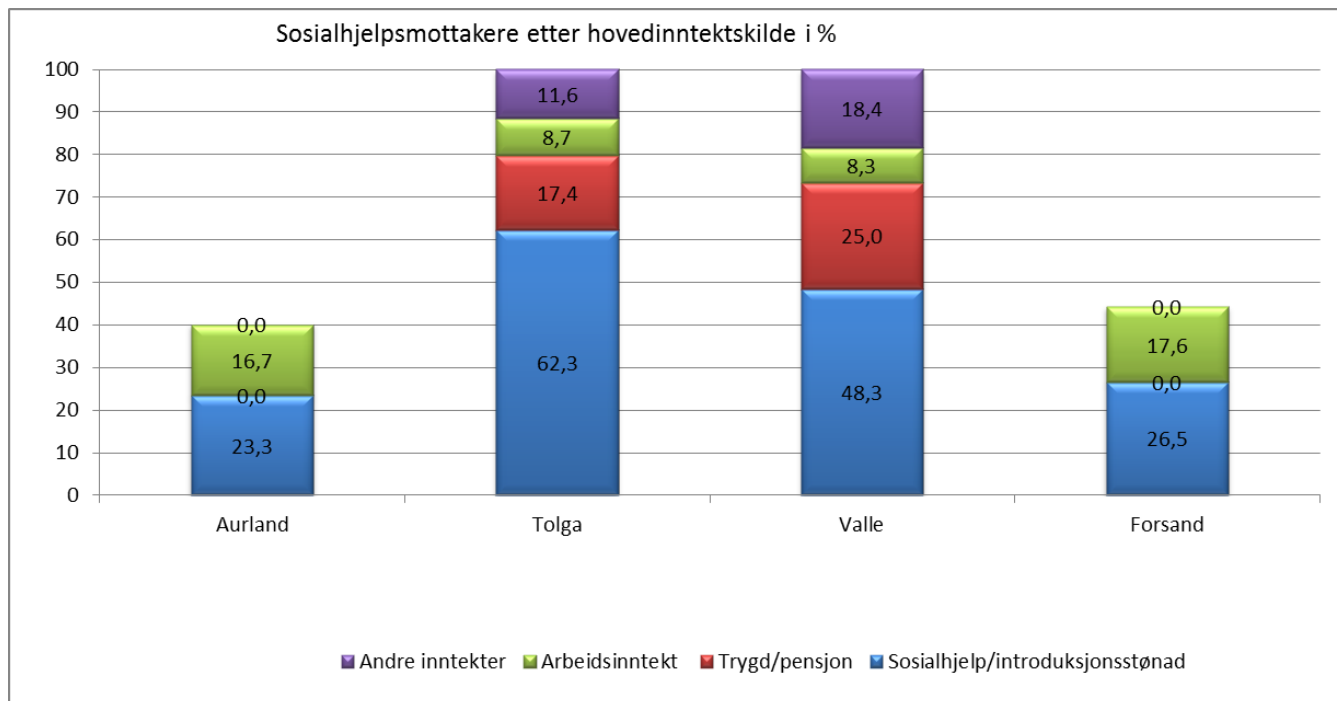
Netto driftsutgifter til økonomisk sosialhjelp har fra 2011-2013 hatt en kraftig vekst, før dette fra 2013-2015 ble kraftig redusert igjen, slik at Aurland nå ligger klart lavest i utvalget.

Ser vi så på utbetaling av sosialhjelp pr mottaker, finner vi følgende:

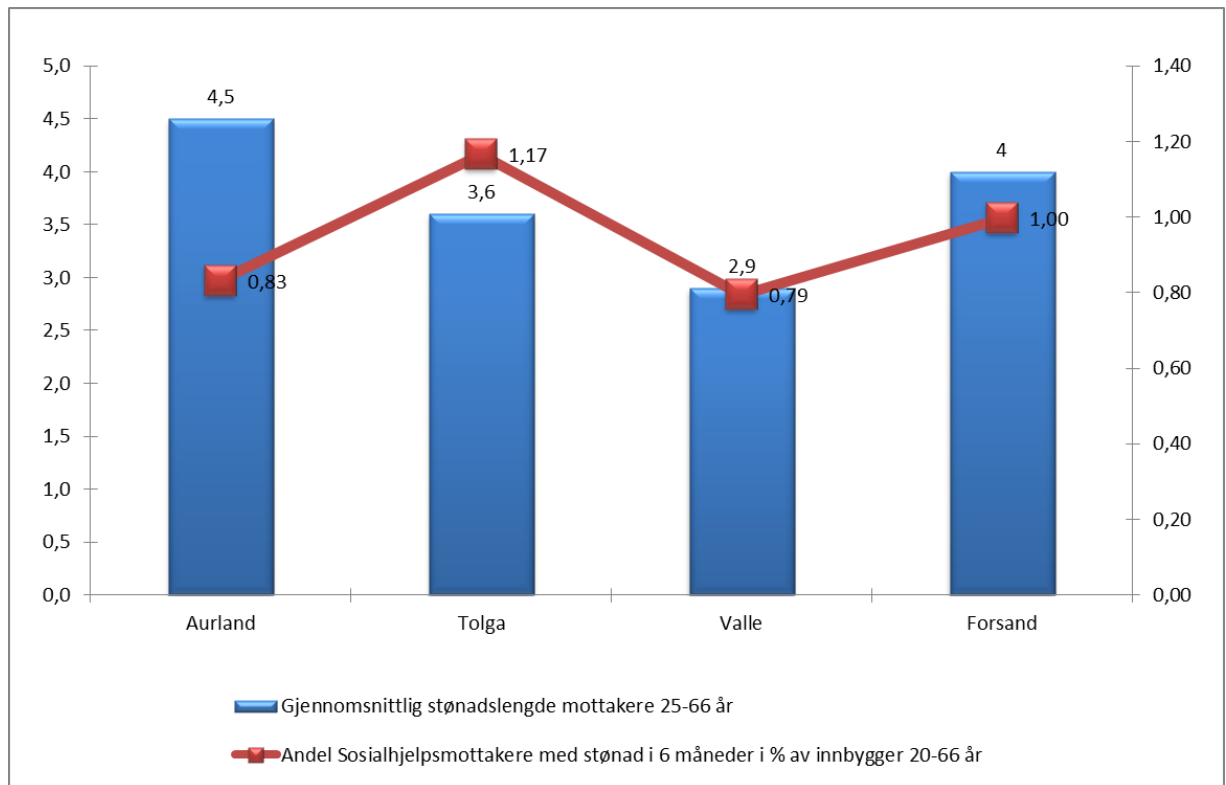
Her ser vi at Aurland middels i utvalget med en utbetaling på kr 28 033 pr mottaker.

Hvilke type stønadsmottagere er det i Aurland og hvilke andre inntektskilder har de eventuelt?

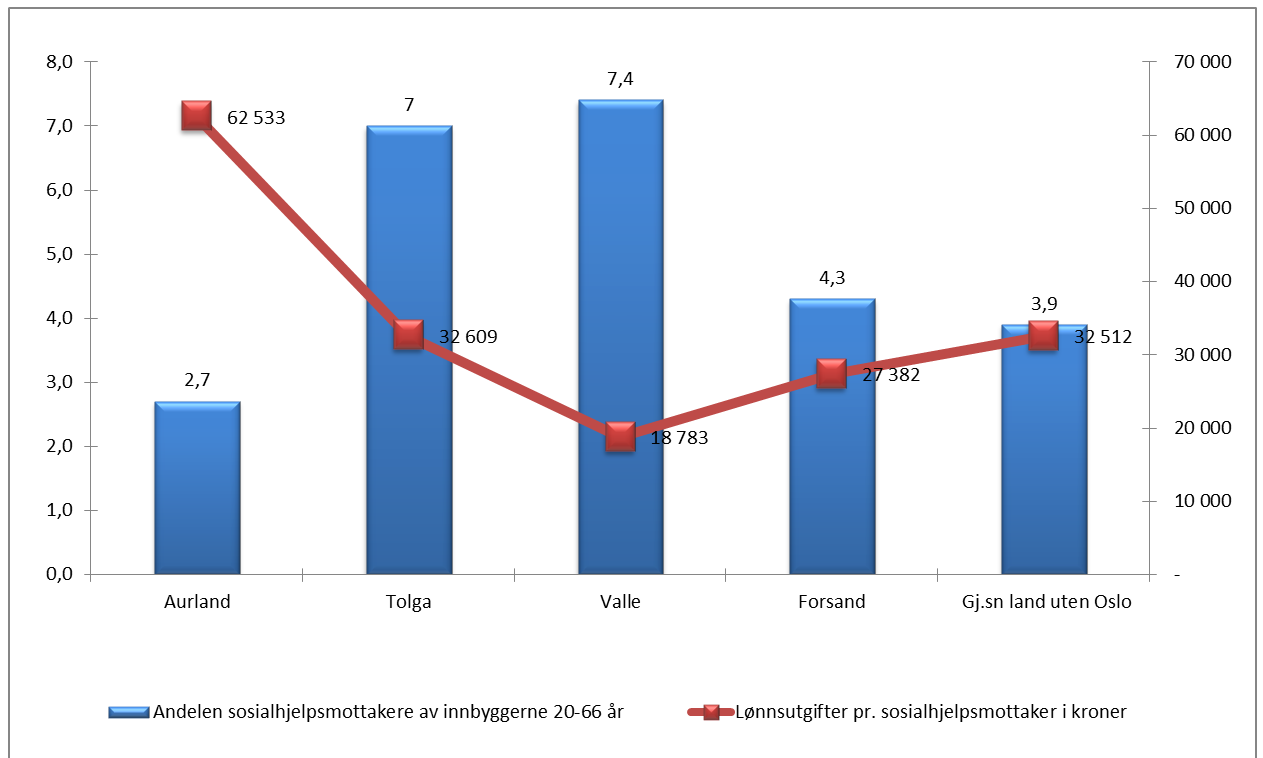
I Aurland er det rapportert at 23,3 % av de som mottar sosialhjelp har dette som eneste inntektskilde. Dette er lavest i utvalget. Tilsvarende er det 16,7 % som mottar sosialhjelp i tillegg arbeidsinntekt. På øvrige områder har Aurland mangelfull rapportering

Ser vi så på stønadslengden i kommunene finner vi følgende:

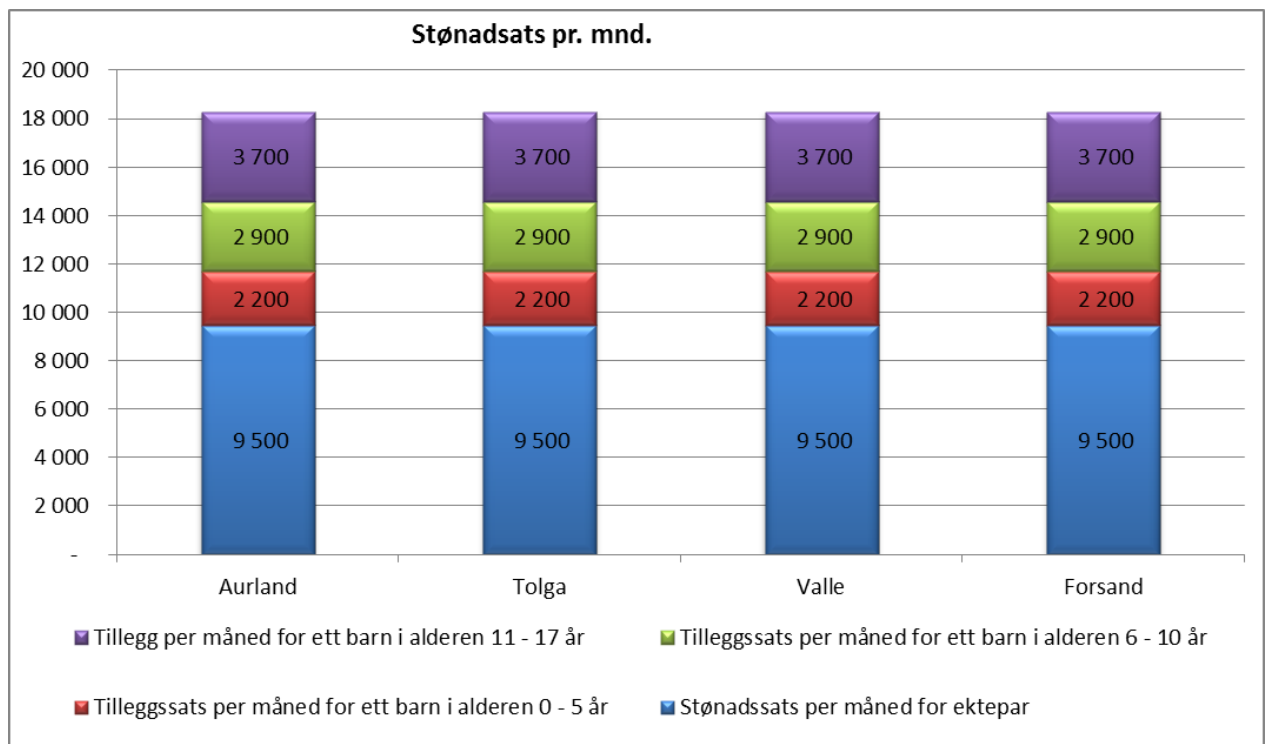
Aurland har høyest stønadslengde blant mottakerne med 4,5 måneder, men lav andel langtidsmottakere av sosialhjelp. 0,83 % av alle innbyggere i aldersgruppa 20-66 år mottar sosialhjelp i mer enn 6 måneder, noe som er nest lavest i utvalget.

KOSTRA rapporterer fra 2015 ikke lengre på årsverk, men på lønnsutgift pr sosialhjelpsmottager:

Som vi ser ligger Aurland med kr 62 533 pr sosialhjelpsmottager, noe som er klart høyest i utvalget.

Til slutt ser vi på stønadssatser:

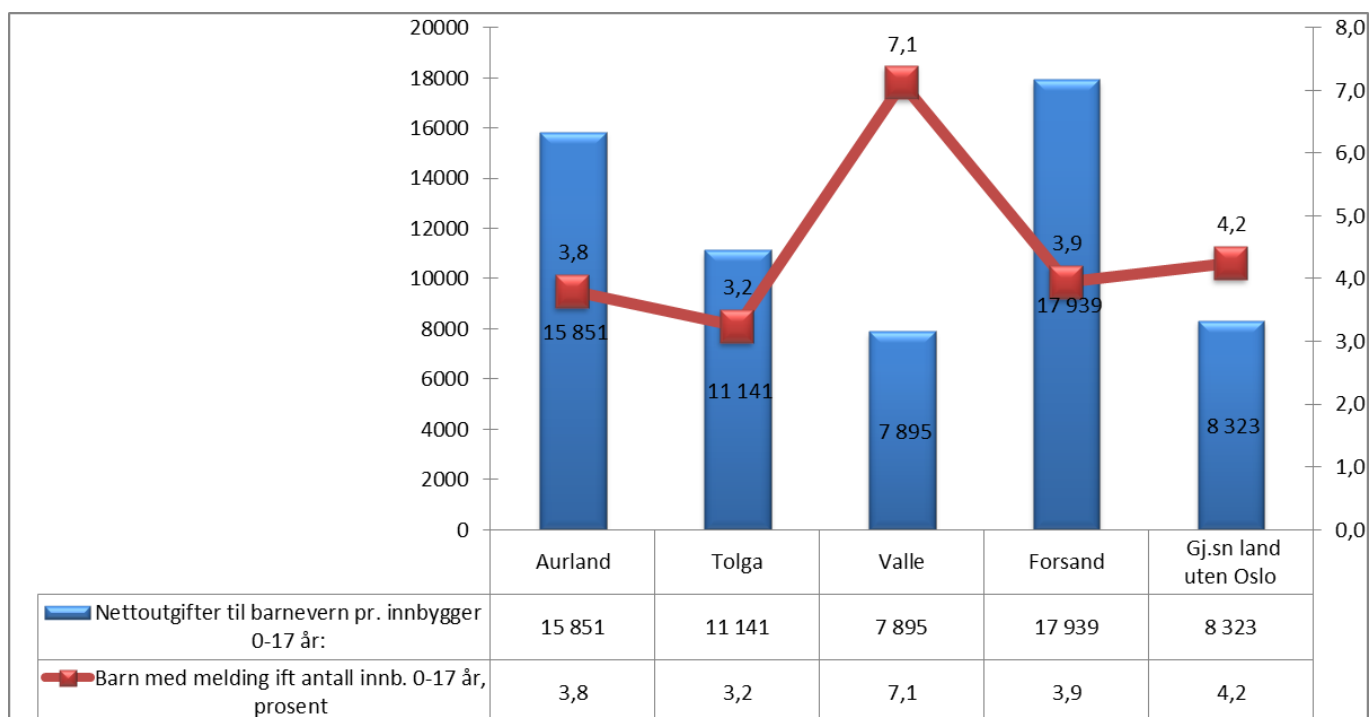
Her ser det ut som om samtlige kommuner i utvalget har lagt seg på de statlig anbefalte satsene fra Arbeids- og sosialdepartementet, noe som kan være et smart trekk for ikke å fremstå som en «attraktiv» kommune for nye innbyggere som ikke har noen form for inntektsgivende arbeid.

8 Barnevern

Kapitlet omfatter følgende funksjoner:

- 244 Barnevernstjenesten
- 251 Barnevernstiltak i familien
- 253 Barnevernstiltak utenfor familien

For barnevernstjenesten starter vi med netto driftsutgifter til barnevern pr innbygger i målgruppa.

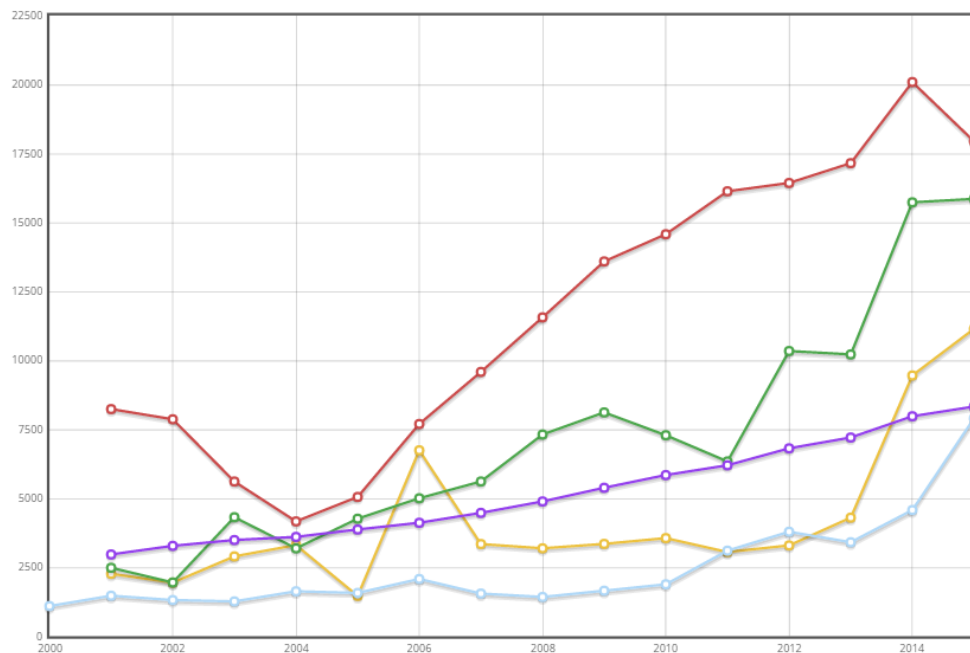

Aurland ligger her nest høyest utvalget med kr 15 851 pr innbygger 0-17 år. På den røde linjen ser vi andel barn med undersøkelsessaker i forhold til antall innbyggere 0-17 år. Her ser vi at Aurland ligger middels med 3,8 %.

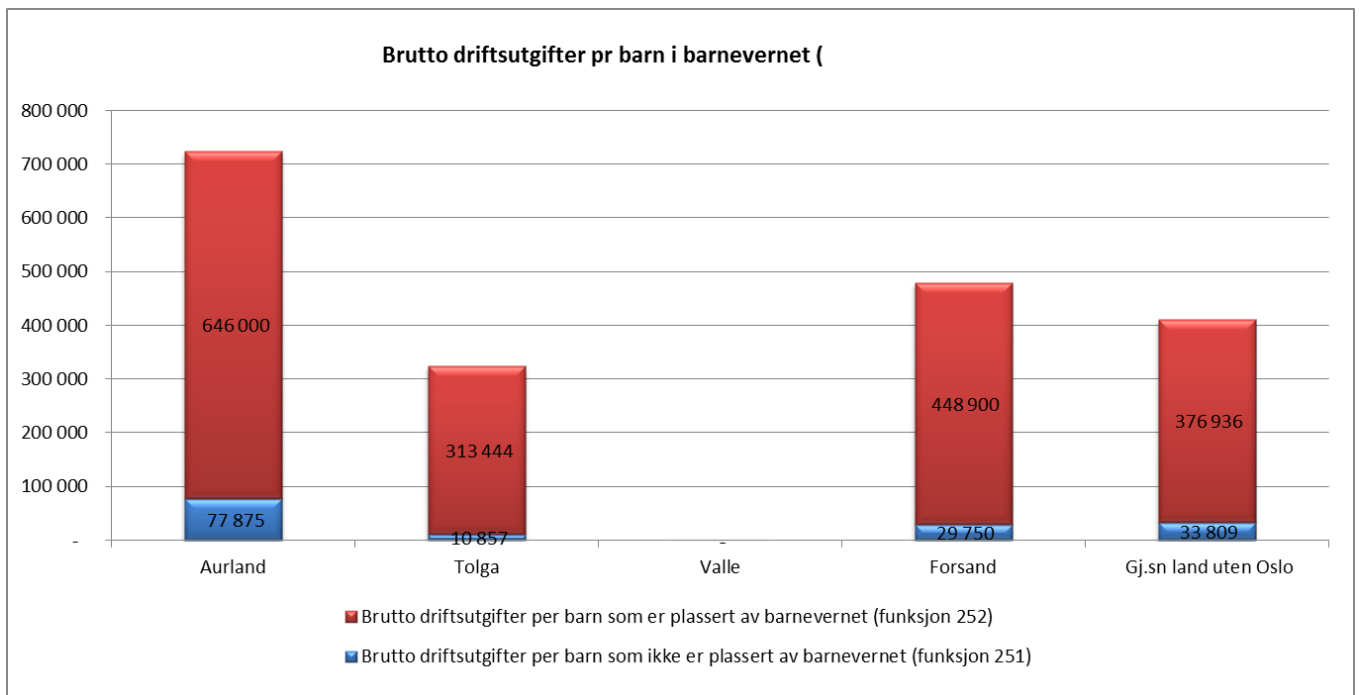
I diagrammet nedenfor, ser vi at kostnadene til barneverntjenesten i Aurland historisk stort sett har fulgt utviklingen for land frem til 2011, for deretter å vokse kraftig. Her må det bemerkes at Aurland er relativt sett en liten kommune, og en plassering av et barn i tiltak utenfor opprinnelig familie kan gi betydelige utslag på denne kurven.

Tidsserie

- 0436 Tolga
- 0940 Valle
- 1129 Forsand
- 1421 Aurland
- EAKUO Landet uten Oslo

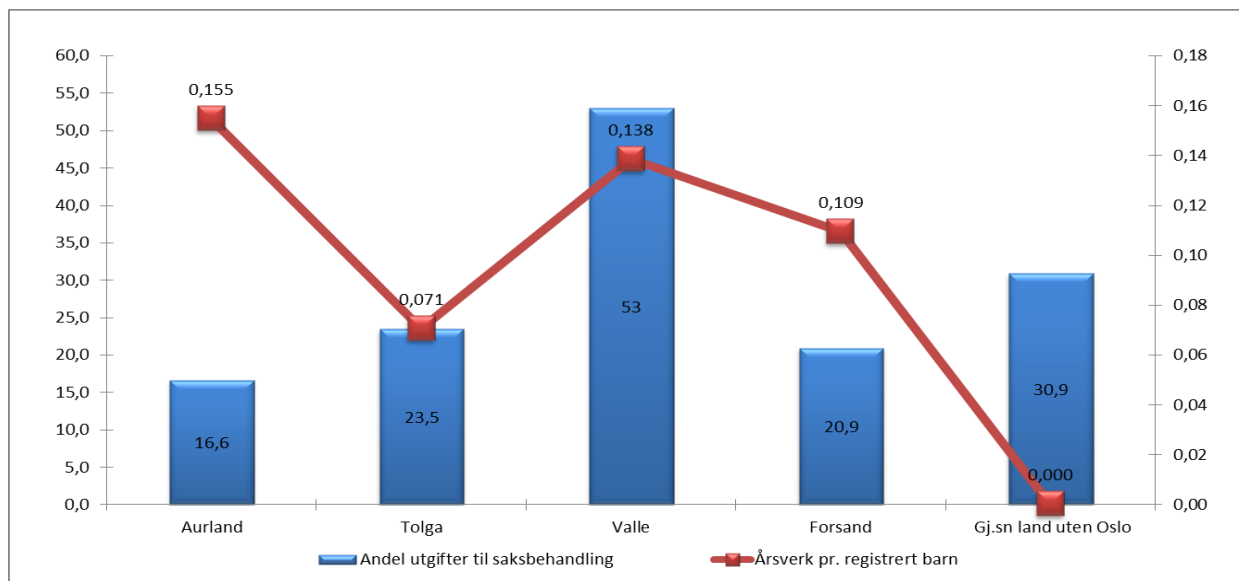

Hvis vi så fordeler dette på de ulike funksjonene for barnevernskostnader, ser bildet slik ut:

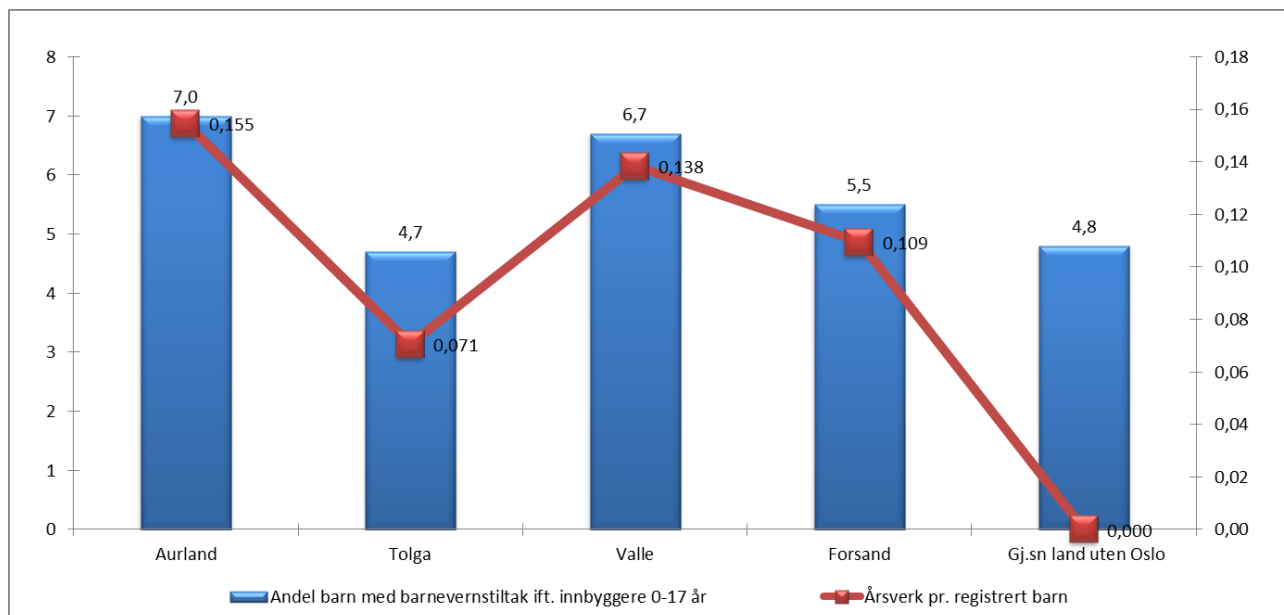
Her ser vi at brutto driftsutgifter pr barn som ikke er plassert av barnevernet er på kr 77 875. Dette er dobbelt så høyt som de øvrige kommunene i utvalget. Når det gjelder barns som er plassert av barnevernet koster dette kr 646 000 pr barn. Dette er også nesten dobbelt så høyt som øvrige kommuner i utvalget.

Ser vi på omfanget av utgiftene som går til saksbehandlingen og bemanningsfaktoren, får vi følgende bilde:

Andelen utgifter til saksbehandling varierer lite mellom kommunene, med unntak av Valle som muligens har en feilføring her. I Aurland er andelen 16,6 %. Ser vi på bemanningsfaktoren ligger Aurland høyest i utvalget på 0,155 årsverk pr registrert barn.

I neste diagram ser vi på sammenstillingen mellom andel barn med barnevernstiltak og bemanningsfaktoren:

Vi ser her at i Aurland har 7,0 % alle barn mellom 0-17 år hjelpetiltak eller omsorgstiltak i en eller annen form, noe som er høyest i utvalget. Andelen årsverk pr registrerte melding til barnevernet er som nevnt over 0,155.

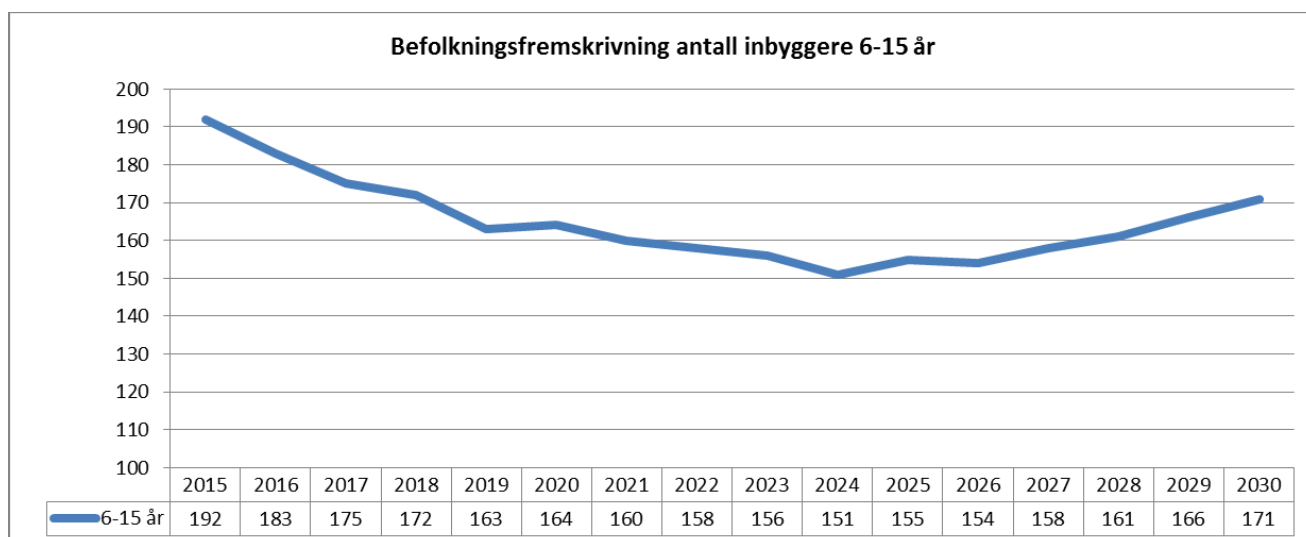
9 Grunnskole

Kapitlet omfatter følgende funksjoner:

- 202 Grunnskole
- 213 Voksenopplæring
- 222 Skolelokaler
- 223 Skoleskyss

Befolkningsprognose for unge frem til 2030

Når man skal planlegge for utviklingen i skole, er det viktig at man også har et blikk på fremtiden. Vi starter derfor med å se på hva prognosene sier om utviklingen i folketallet for innbygger 6-15 år i Aurland kommune.

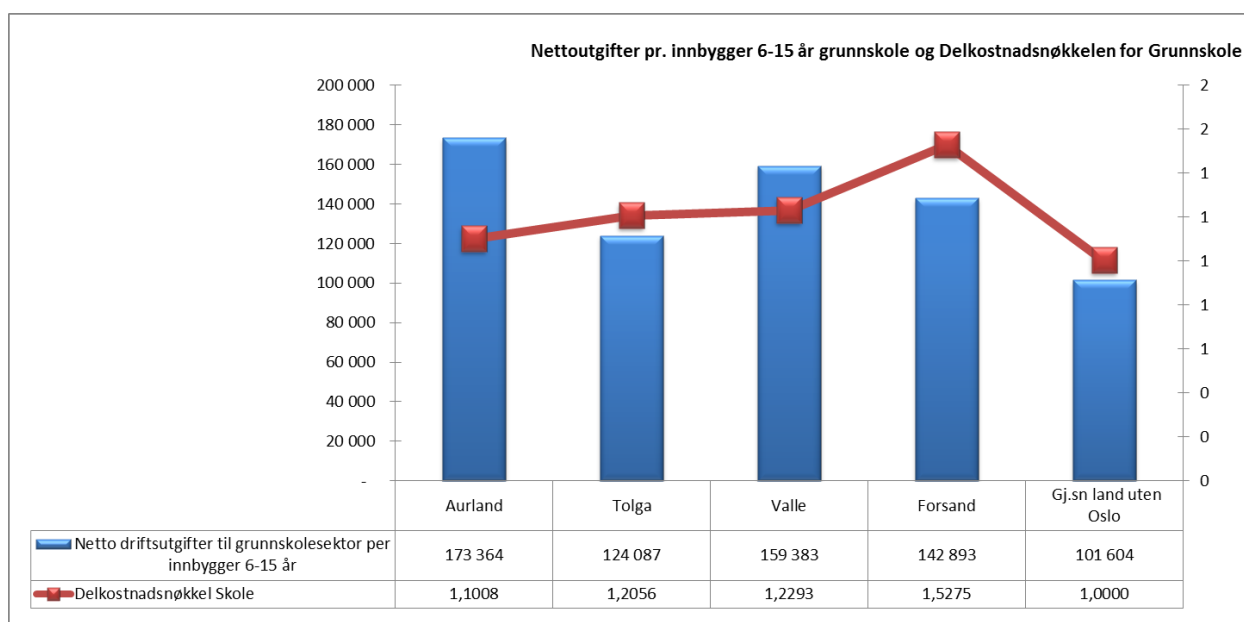
I prognosen vil tallet på innbyggere i alderen 6-15 år faller noe frem mot 2024 før det tar seg litt opp igjen. Her er det viktig å huske på at hvert barn i alderen 6-15 år genererer et rammetilskudd fra staten på ca kr 111 000. Det betyr eksempelvis at man i økonomiplanperioden 2016-2019 vil få en reduksjon i rammetilskuddet på ca 2 millioner. Om ikke kostnadene kuttes tilsvarende, vil man få en kraftig vekst i enhetskostnadene i denne perioden.

Hvis vi ser på delkostnadsnøklene for grunnskole finner vi følgende informasjon:

Kriterium	Aurland	Tolga	Valle	Forsand
Innbyggere 6-15 år	0,8273	0,9002	0,9093	1,1453
Sone	0,0423	0,0458	0,0531	0,0333
Nabo	0,0785	0,0441	0,0432	0,1221
Basis	0,1280	0,1337	0,1777	0,1819
Innvandrere 6-15 år, ekskl. Skandinavia	0,0248	0,0800	0,0460	0,0442
Norskfødte md innvandrerforeldre 6-15 år, ekskl. Skandinavia	-	0,0017	-	0,0007
Delkostnadsnøkkel grunnskole	1,1008	1,2056	1,2293	1,5275

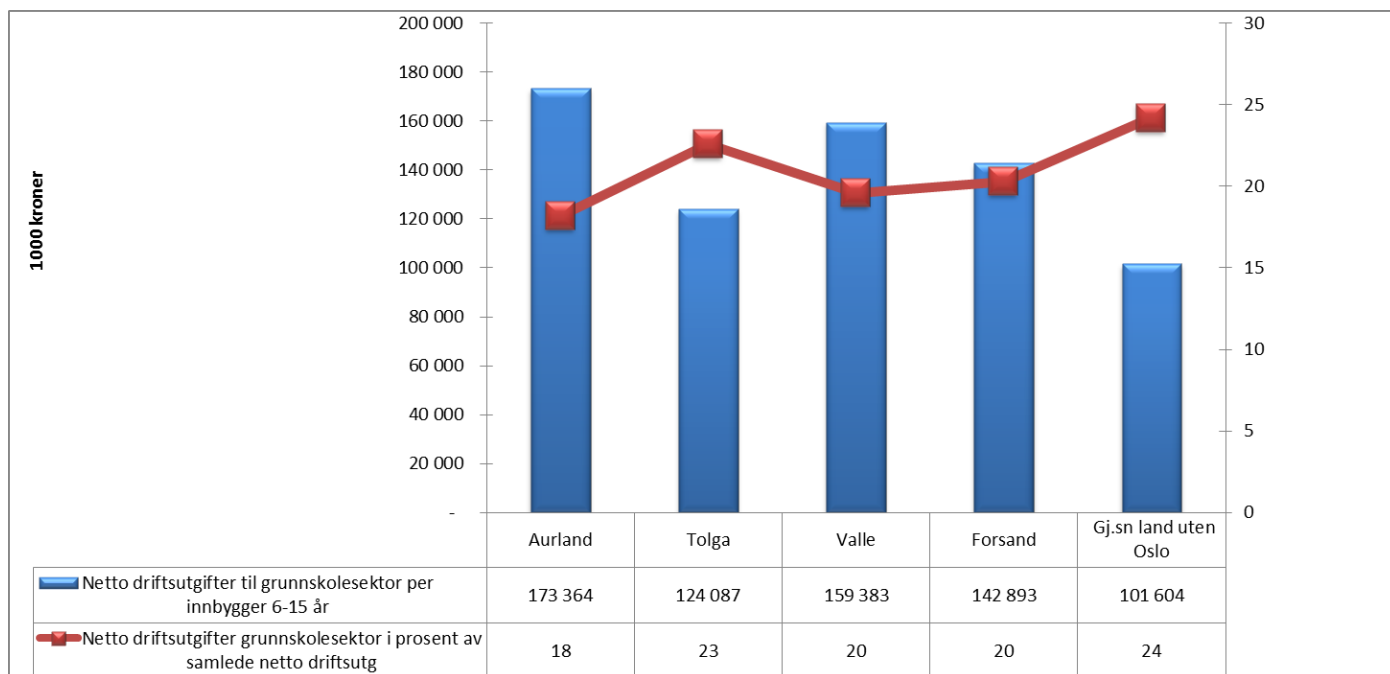
Landsgjennomsnittet er 1,000. Dette betyr at Aurland har et behov for grunnskole drift som er 10 % mer kostnadskrevende å drive enn landsgjennomsnittet. Aurland har dog en vesentlig «enklere» grunnskole drift enn øvrige kommuner i utvalget.

Hvis vi ser på forholdet mellom delkostnadsnøkklene (som beskriver «behovet») og netto driftsutgifter som (beskriver ressursbruken), ser vi at Aurland er den kommunen som prioriterer skole klart høyest. Også Valle har en høy prioritering. Tolga ligger på landsgjennomsnittet, mens i Forsand er prioriteringen lavere enn landsgjennomsnittet.

Grunnskoleopplæring

Vi vil starte med å se på netto driftsutgifter pr innbygger 6 – 15 år illustrert ved de blå søylene, og hvor stor andel av netto driftsutgifter til grunnskolesektor (funksjonene 202, 222 og 223) utgjør av kommunes samlede netto driftsutgifter, illustrert av den røde linja:

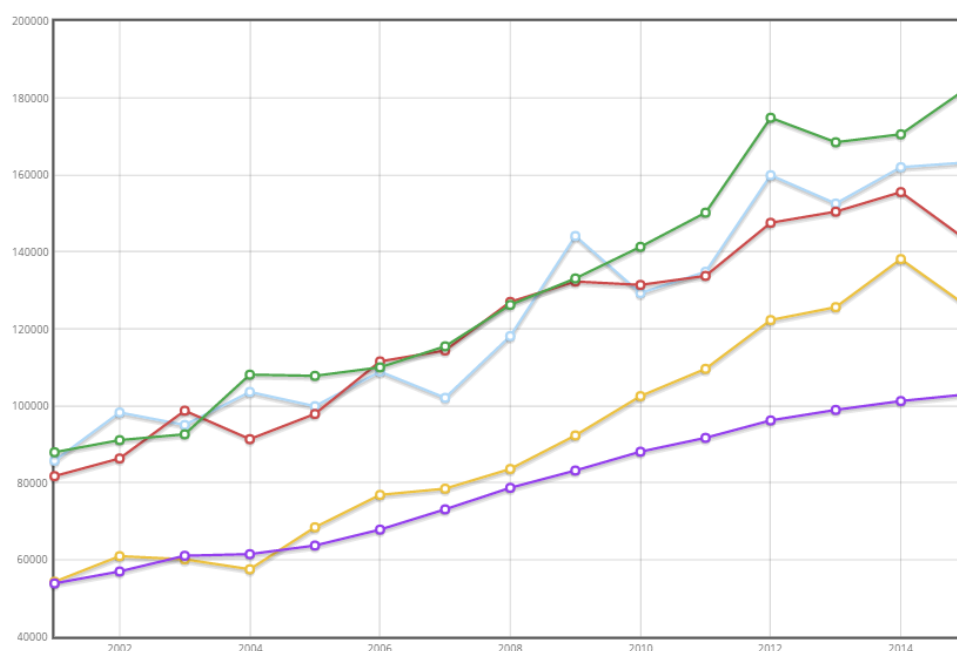

Her ser vi at for netto driftsutgifter pr innbygger i målgruppa (ekskl SFO), ligger Aurland klart høyest i utvalget på kr 173 364. Lavest ligger Tolga med kr 124 087 pr innbygger 6-15 år. Isolert sett bruker Aurland 9,1 millioner mer enn Tolga på grunnskole hvert år, sett i forhold til Aurlands eget elevtall.

Ser vi på hva denne sektorens budsjett utgjør av kommunens totalbudsjett ligger dette på 18 %. Dette er lavest andel av totalbudsjettet som går til skoleformål.

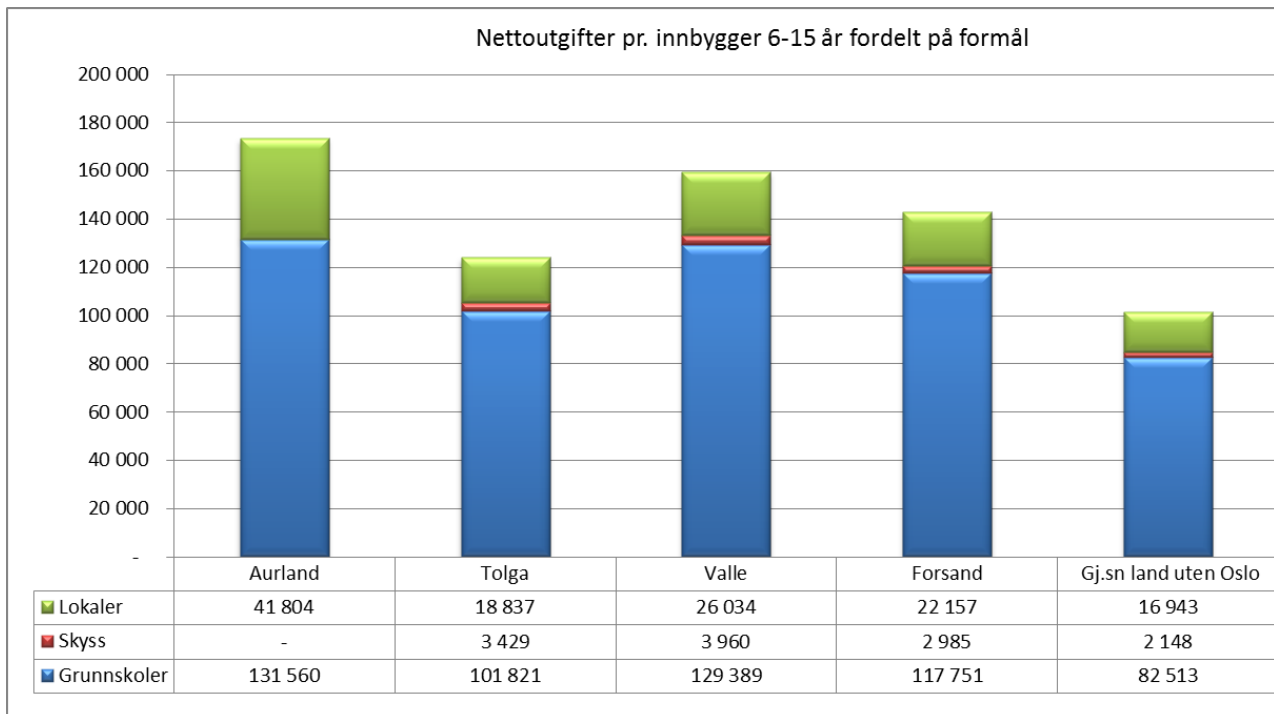
Tar vi så for oss utvikling for tjenesten over tid (her inklusiv kostnader til SFO), får vi følgende bilde:

Tidsserie

Her ser vi at netto driftsutgifter pr innbygger 6-15 år i Aurland fulgte utviklingen for landsgjennomsnittet og de øvrige kommunene frem til 2007, for deretter å vokse vesentlig mer enn landsgjennomsnittet. I 2007 brukte man 7,8 millioner *mer* enn landsgjennomsnittet på skole. I 2015 bruker man 14,6 millioner mer. Dette er en produktivetsforverring på 6,8 millioner på syv år. En av grunnene til dette er at man har hatt et fall i antall elever. I 2003 hadde man 265 elever. I 2015 hadde man 184. Hvis man ikke har kuttet kostnader tilsvarende de 81 elevene, får man en kraftig økning i enhetskostnadene. Dette fordi som nevnt over, hver innbygger 6-15 år bringer med seg et rammetilskudd fra staten på ca kr 111 000. Når disse forsvinner/vokser ut av aldersgruppa mister man et nettopproveny på kr 100 000 pr innbygger i målgruppa eller 9 millioner i rammeoverføring (i 2015 kroner) fra staten i samme periode. Som nevnt over vil dette falle med ytterligere ca 30 elever de neste 8 årene, før det tar seg noe opp igjen.

I diagrammet nedenfor er nettoutgiftene pr innbygger 6 – 15 år tatt med for de ulike funksjonene:

Aurland kommune ligger altså samlet sett klart høyest i utvalget mht nettoutgifter pr innbygger i aldersgruppe 6 – 15 år i sammenligningsgruppa.

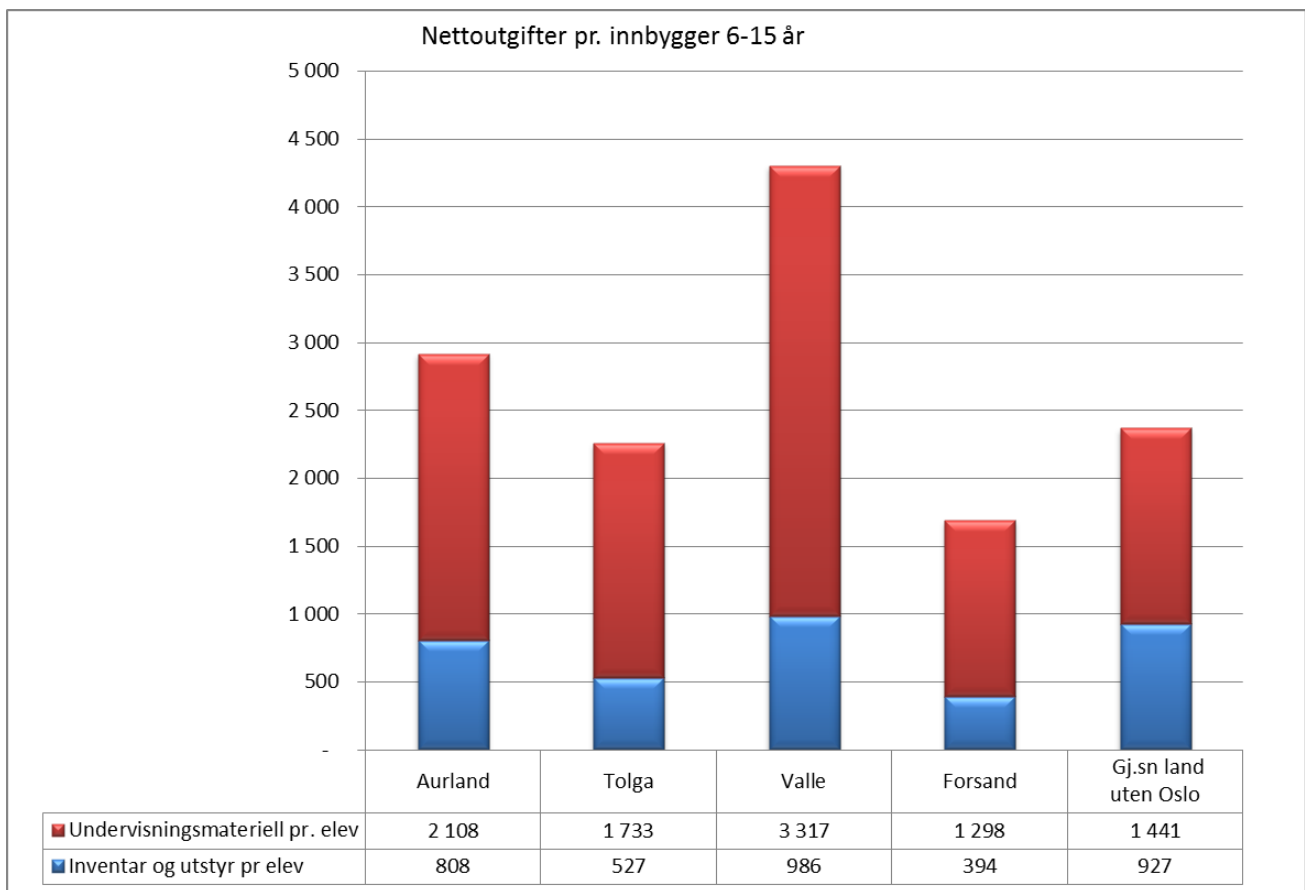
Ser vi så på de enkelte områdene for seg, ligger Aurland an som følger:

- ✘ For grunnskoledrift: høyest i utvalget
- ✘ For lokaler: høyest i utvalget
- ✘ For skyss: lavest i utvalget

Nettoutgiften til grunnskole vil normalt være avhengig av følgende elementer:

- ✘ Gruppestørrelse/antall elever i gruppene, lærertetthet pr elev
- ✘ Skolestruktur/antall skoler/gjennomsnittlig skolestørrelse
- ✘ Lærenes ansiennitet, dvs lønnsnivå og utdanningsnivå
- ✘ Forbruksmateriell og inventar / utstyr

Det er små variasjoner i omfanget på utgifter til forbruksmateriell og inventar/utstyr i mellom kommunen i utvalget:

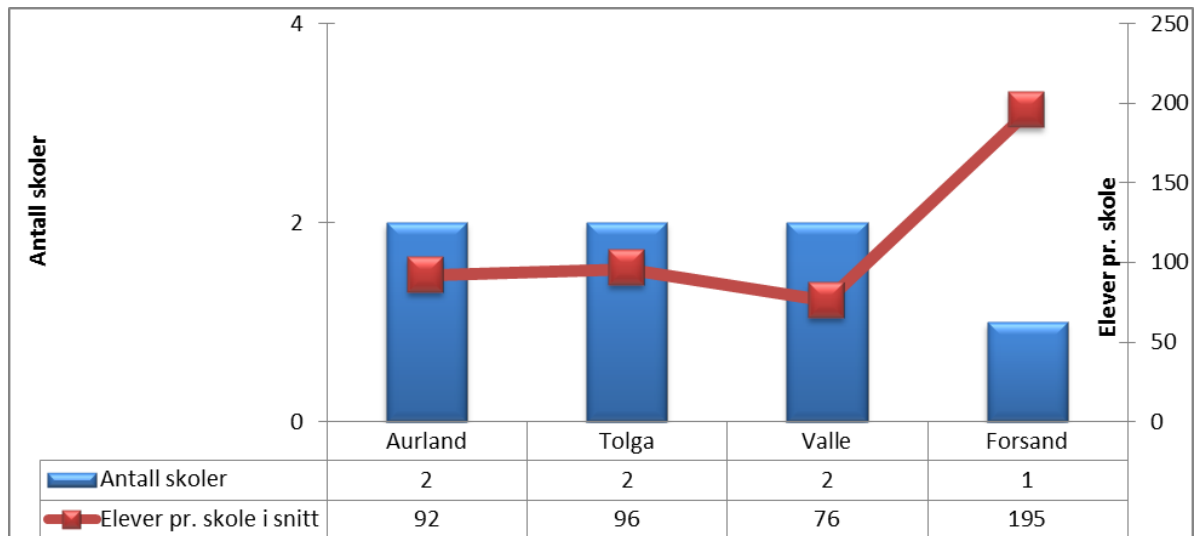

Her ser vi at Aurland ligger nest høyest i utvalget mht utgifter pr elev til undervisningsmaterieill på kr 2 108 pr elev. Til inventar og utstyr ligger Aurland også nest høyest i gruppa med kr 808 pr elev. En reduksjon ned til nivået til Forsand (som samlet ligger lavest samlet sett), vil bety en innsparing på 0,2 millioner i Aurland.

Produktivitet i sektoren

Som nevnt over påvirker kommunens skolestruktur og gruppestørrelser utgiftsnivået. Og normalt er det en nær sammenheng mellom ressursinnsats pr elev og antall elever pr skole. Erfaringsmessig vil få elever pr skole gjøre det vanskelig å få et rasjonelt elevtall pr årstrinn/gruppe. Våre erfaringer fra tidligere evalueringer viser derfor at små skoler i all hovedtrekk er dyrere å drive enn store skoler, nettopp som følge av begrensningen i å kunne få til rasjonelle/kostnadseffektive inndelinger av elevene i undervisningsgrupper og slik en optimal bruk av lærerressursene i et økonomisk perspektiv.

Vi starter med å se på skolestrukturen som er en av de vesentlige kostnadsdriverne:

Aurland hadde i følge tallene som fremgår av KOSTRA, 2 skoler i 2015. Det samme har Tolga og Valle, mens det er 1 skole i Forsand. På skolene i Aurland går det i snitt 92 elever som er middels i utvalget. Tallene viser dog bare *gjennomsnittlig antall elever* og ikke om man for eksempel har 1 stor og 1 liten skole.

Produktivitet (eller enhetskostnaden) måles i KOSTRA med korrigerede brutto driftsutgiftene pr elev i vanlig grunnskole. For våre kommuner får vi følgende bilde:

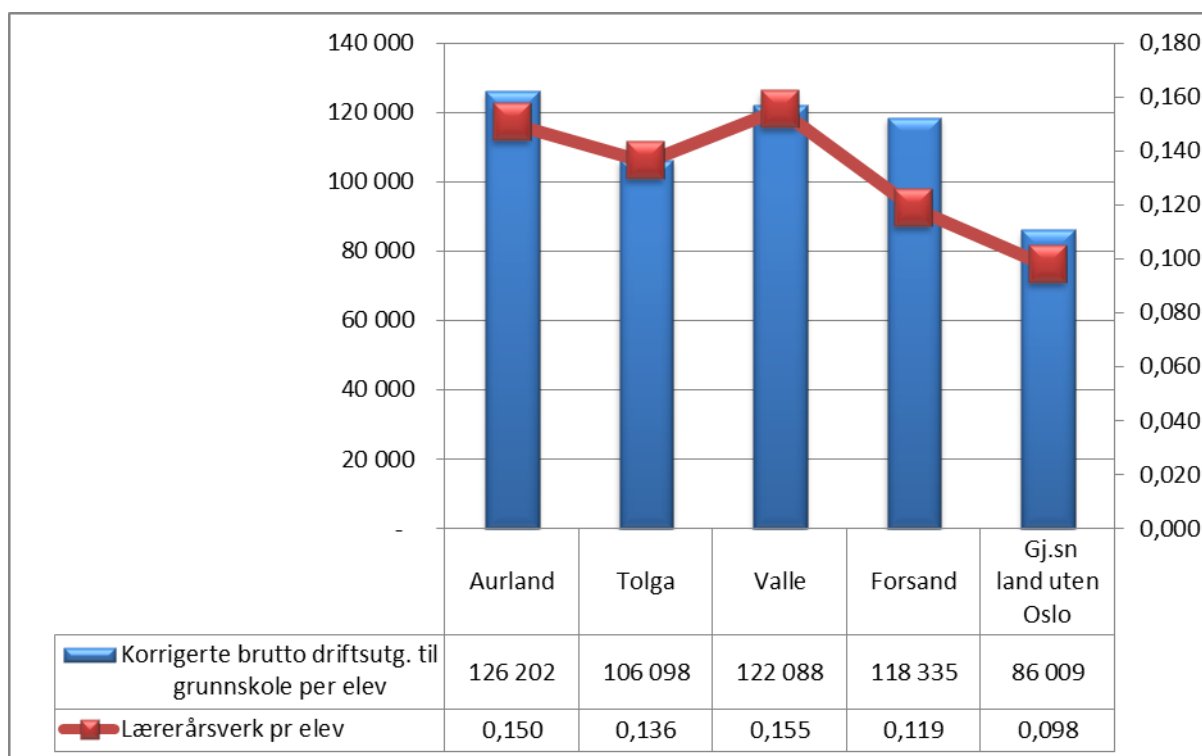
Driftsutgiftene til grunnskole fordeles i KOSTRA på områdene "lønn og øvrige driftsutgifter", "undervisningsmaterie" og "inventar og utstyr". Aurland ligger samlet sett høyest i utvalget når det gjelder brutto driftsutgifter pr elev, og dermed med lavest produktivitet av kommunene. Valle og Forsand ligger også høyt, mens Tolga har best produktivitet. Ser vi isolert på utgiftene knyttet til lønn og øvrige driftsutgifter pr elev, som klart utgjør den største andelen av utgiftene, ligger Aurland høyest i utvalget på kr 127 308, Valle ligger med kr 123 688 og Forsand med kr 118 949. Tolga ligger vesentlig lavere med kr 104 446.

Som vist over går i underkant av 90 % av driftskostnaden i grunnskolen til lønn. Størrelsen på kostnadene i skole knyttes derfor i stor grad enten til:

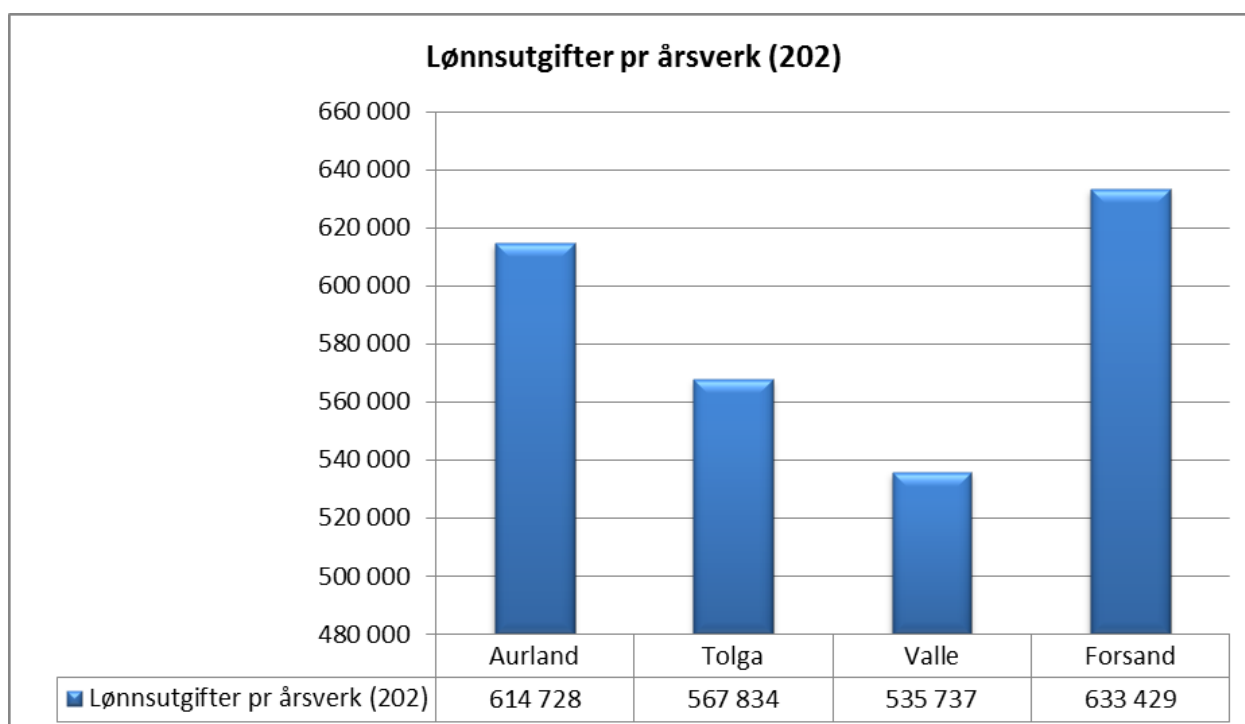
- lønnsnivå (lærere har et lønssystem som gir høy uttelling til lærere med høy ansiennitet og høy utdanning)
- lærertetthet

Eller eventuelt en kombinasjon av disse.

Ser vi på sammenhengen mellom produktivitet (funksjon 202) og årsverk får vi følgende (NB: 2014 tall):

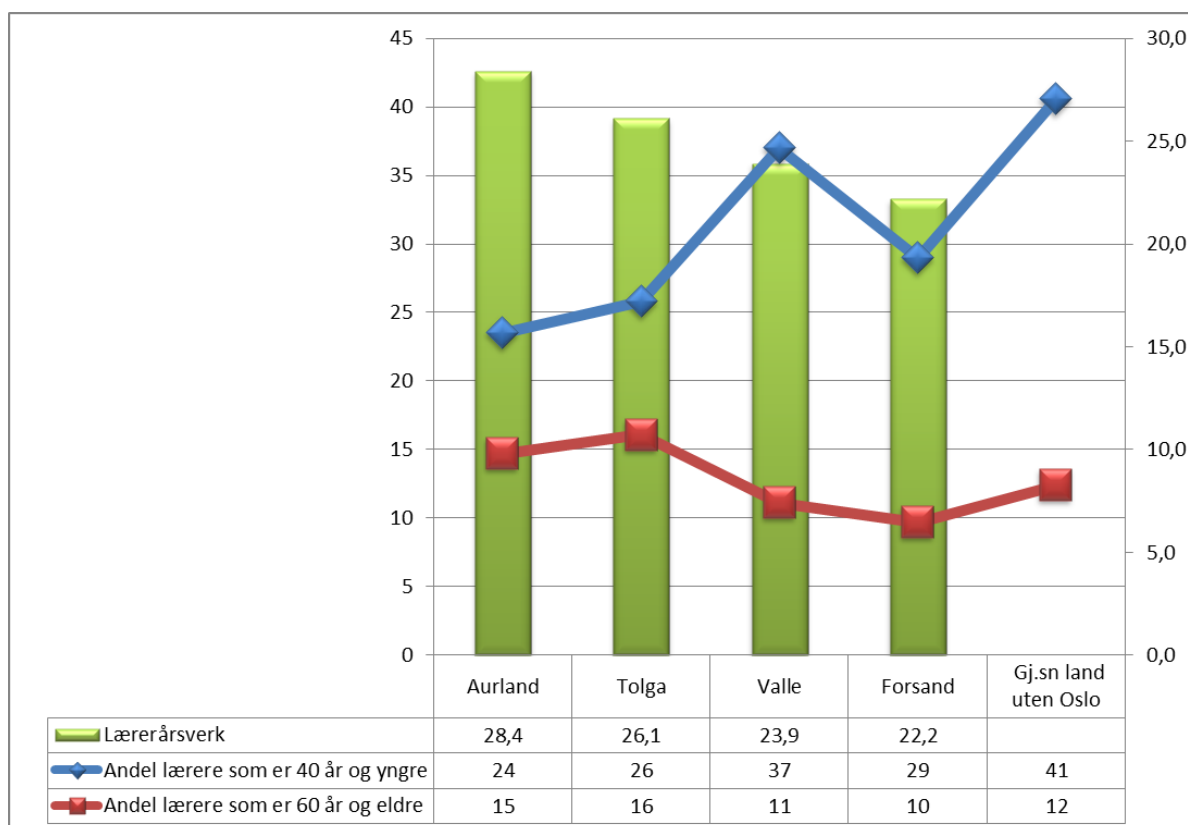

Aurland ligger høyest i utvalget (på korrigerte brutto driftsutgifter) og har nest høyest nivå på andel lærerårsverk pr elev. Når det gjelder lønnsutgifter pr årsverk, så er bildet slik (NB: 2014 tall):

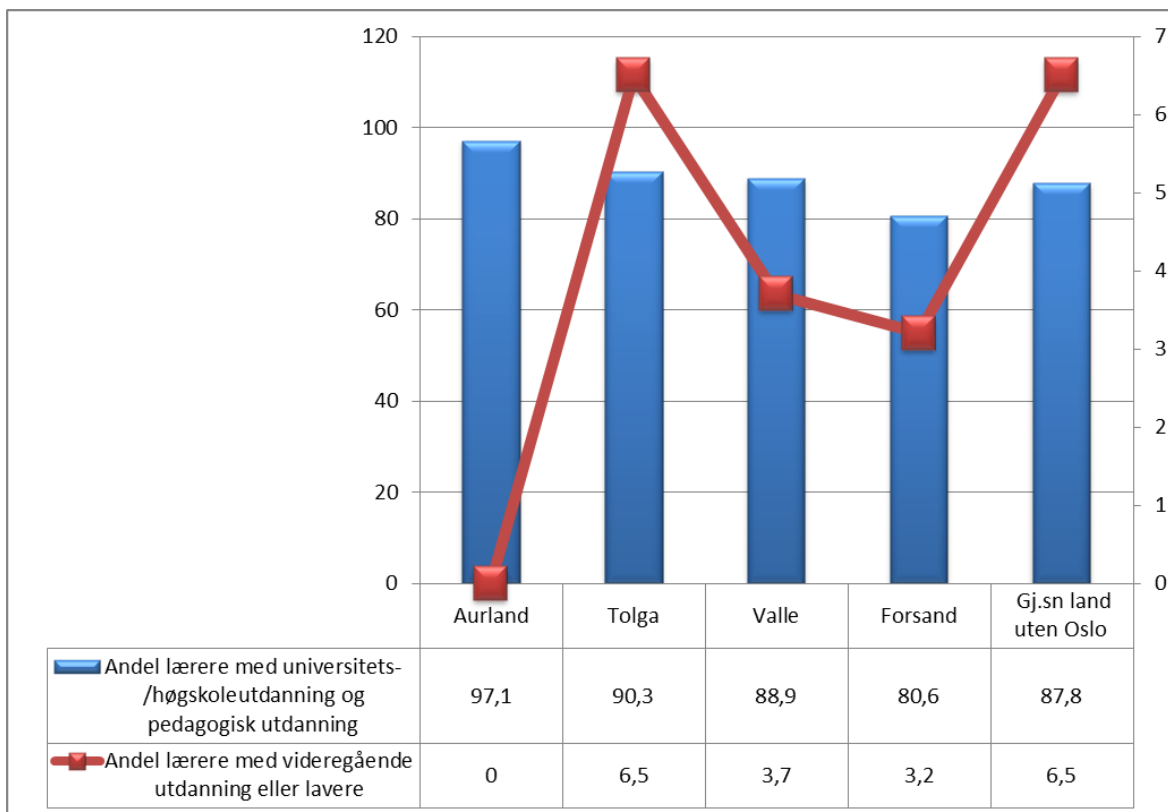
Vi ser her at Aurland har nest høyest lønnsnivå i utvalget på kr 614 728 (inkl sosiale utgifter og pensjon). Lavest ligger Valle med kr 535 737.

I diagrammet nedenfor har vi sammenstilt andel lærerårsverk som er over 60 år og andel som er yngre enn 40 år (NB:2014 tall):

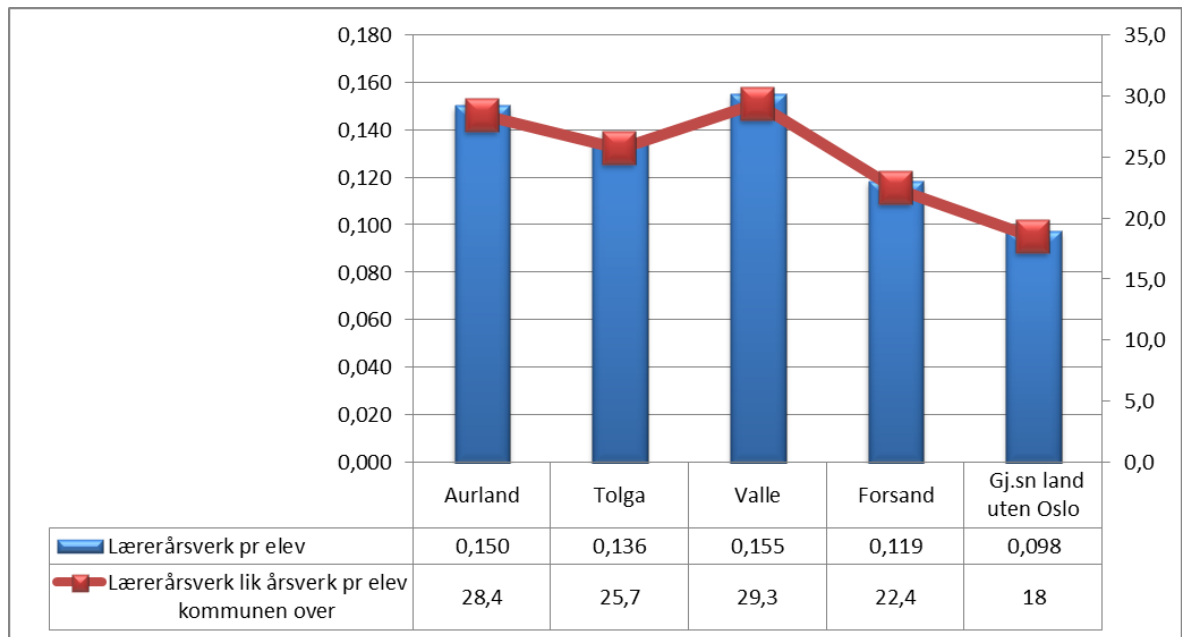
Her ser vi at Aurland har nest høyest andel av andel lærere over 60 år (15 %) og svært lav andel lærere som er 40 år og yngre (24 %). Utdanningspersonalet har et lønssystem som gir høy uttelling for ansiennitet (alder) og utdanningsnivå. Dette er en av forklaringene på hvorfor årsverkskostnadene i Aurland er så vidt høye.

Hvis vi ser på utdanningsnivå, finner vi følgende (NB:2014 tall):

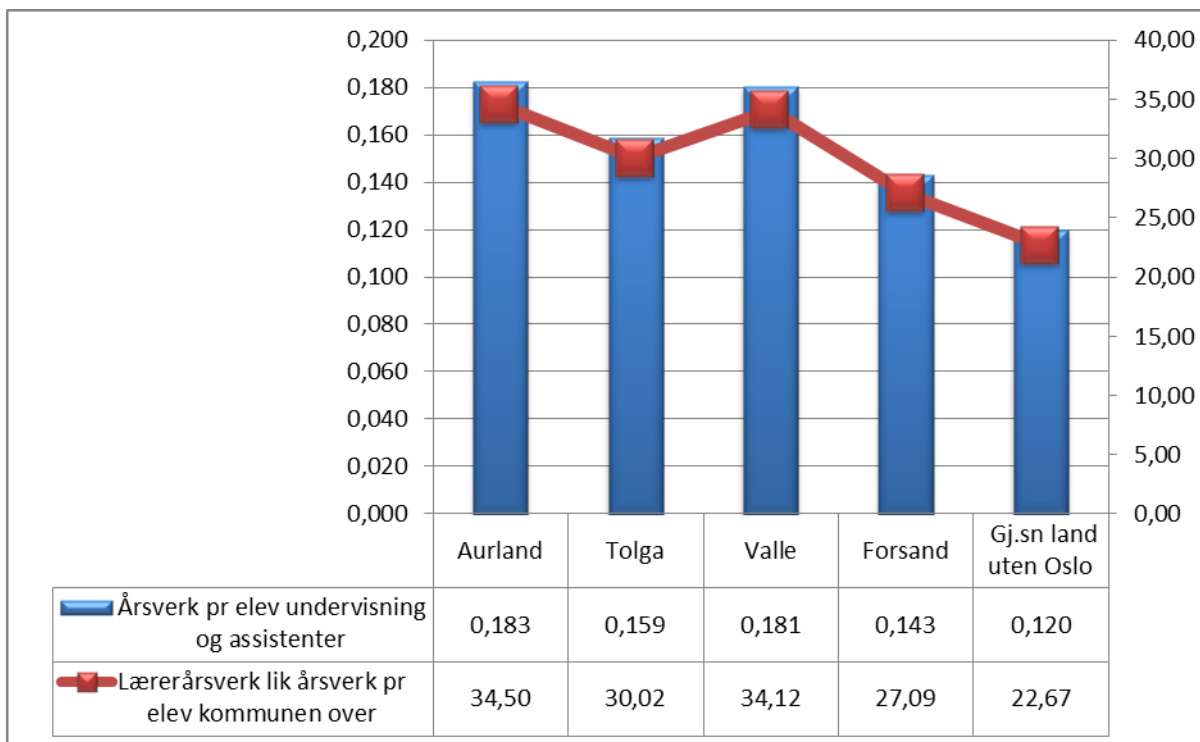
Her ser vi at Aurland kommune klart høyest nivå på andel lærere med både pedagogisk og universitets-/høgskoleutdanning, og lavest andel med bare videregående utdanning eller lavere. Høyt utdanningsnivå er også med på å forklare de høye årsvervskostnadene.

Som vi så over, var årsvervsinnsatsen pr elv høy i Aurland kommune. Vi ser nå på lærerårsverkene i de ulike kommunene, og hva det vil bety for Aurland dersom skolene i Aurland måtte justere sitt nivå lik nivået i de øvrige kommunene (NB:2014 tall):

Ser vi på lærerårsverk pr elev, og beregner hvor mange lærere Aurland skulle hatt dersom de hadde hatt samme lærertetthet som kommunene vi sammenligner med, ville antallet bli som diagrammet over viser. Aurland har i følge rapporteringen 28,4 lærerårsverk (pedagogisk personell). Dersom skolen i Aurland skulle hatt samme nivå/dekningsgrad som Forsand (som ligger lavest) måtte man redusert med 6 årsverk pedagogisk personell til 22,4 årsverk. Skulle man hatt som Tolga måtte man redusert med 2,7 årsverk til 25,7 årsverk. Skulle man hatt lærerårsverk som Valle måtte man øke med 0,9 årsverk.

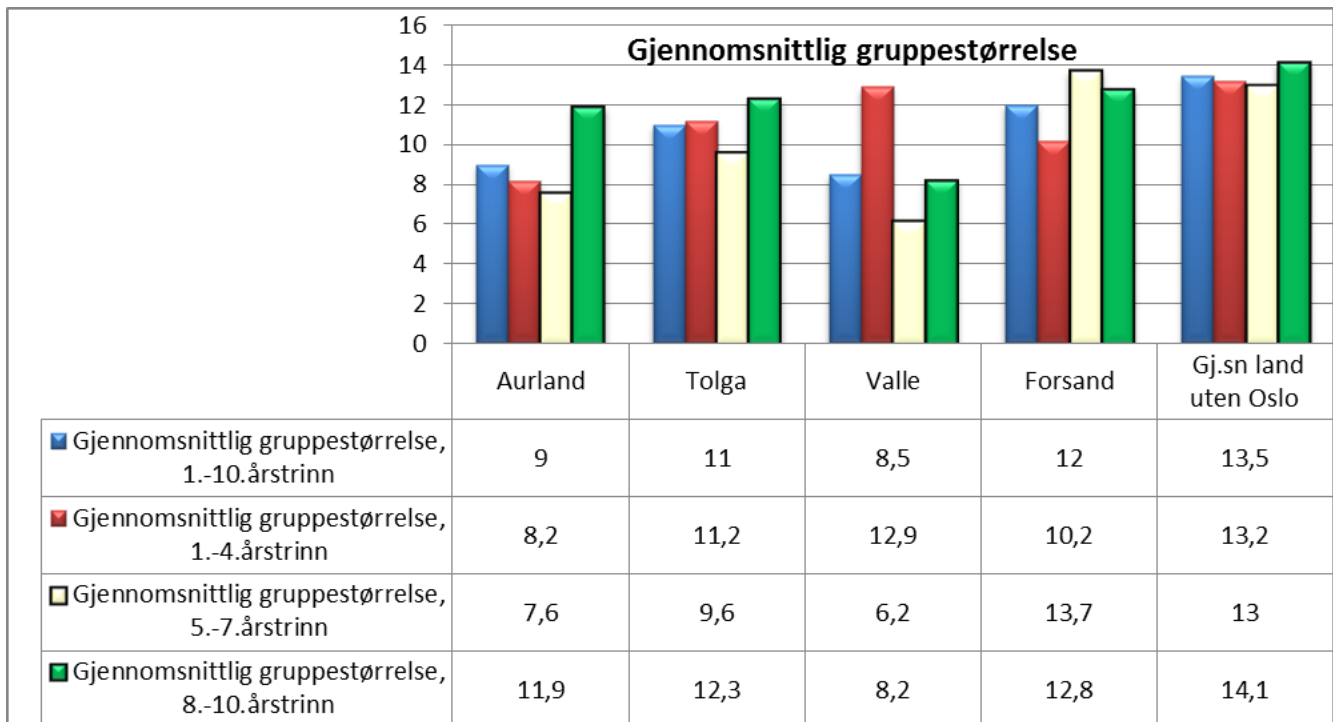
Dersom vi gjør samme øvelsen men nå ser på både lærer og assistentårsverk får vi følgende oppstilling (NB:2014 tall):

Her ser vi at årsverkstallen øker for alle kommunene, og at avstanden mellom kommunene endres noe. Dersom Aurland nå skal legge seg på nivået til Forsand måtte de redusere med 7,4 årsverk. Avstanden til Tolga endres til 4,5 årsverk og Valle 0,4. Valle bruker med andre ord flere assistenter i undervisningen, noe som er billigere. Samlet sett ser vi at bemanningsnormen er høyest i Aurland.

Fra og med 2003 rapporterer ikke KOSTRA på klassestørrelse, men på gruppestørrelser. KS-Konsulent vil understreke at tallene for gruppestørrelser i KOSTRA er beregnede gjennomsnittsverdier. Gruppestørrelser i KOSTRA gir ikke et riktig bilde av de virkelige gruppestørrelsene i elevenes opplæringssituasjon. Tallene for gruppestørrelser i KOSTRA er et uttrykk for gjennomsnittlig voksentetthet, og kun egnet til å sammenligne kommuner imellom eller å synliggjøre endringer i voksentetthet over tid i en og samme kommune.

Indikatoren nedenfor viser beregnet gjennomsnittlig gruppestørrelse ved å se på forholdet mellom elevtimer og lærertimer (eks elevtimer på barnetrinn/lærertimer minus morsmål på barnetrinn, også kalt gruppestørrelse 1):

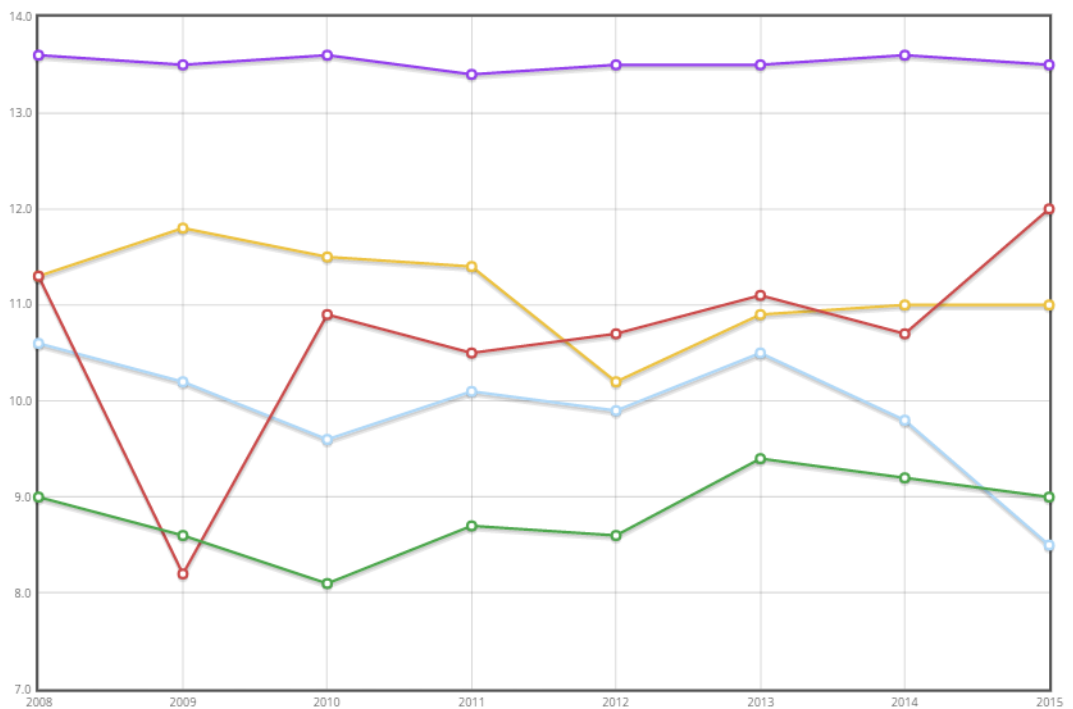

For barne- og ungdomstrinnet samlet viser denne indikatoren at Aurland har et gjennomsnitt på 9 elever pr gruppe. Dette er nest lavest i utvalget. Det er igjen viktig å understreke at dette er *gjennomsnittstall*. De faktiske tallene pr skole/gruppe kan variere svært mye fra dette.

Går vi til de ulike alderstrinnene ligger Aurland klart lavest i utvalget mht gruppestørrelser for 1. – 4. trinn på 8,2 elever pr gruppe. For 5. – 7. trinn ligger Aurland nest lavest med gruppene på 7,6. Ser vi på gruppene i 8. – 10. trinn ligger Aurland middels i utvalget med 11,9 elever i snitt pr gruppe.

Gjennomsnittlig gruppestørrelse har ligget stabilt på rundt ca 9 elever pr voksen igjennom de 10 siste årene.

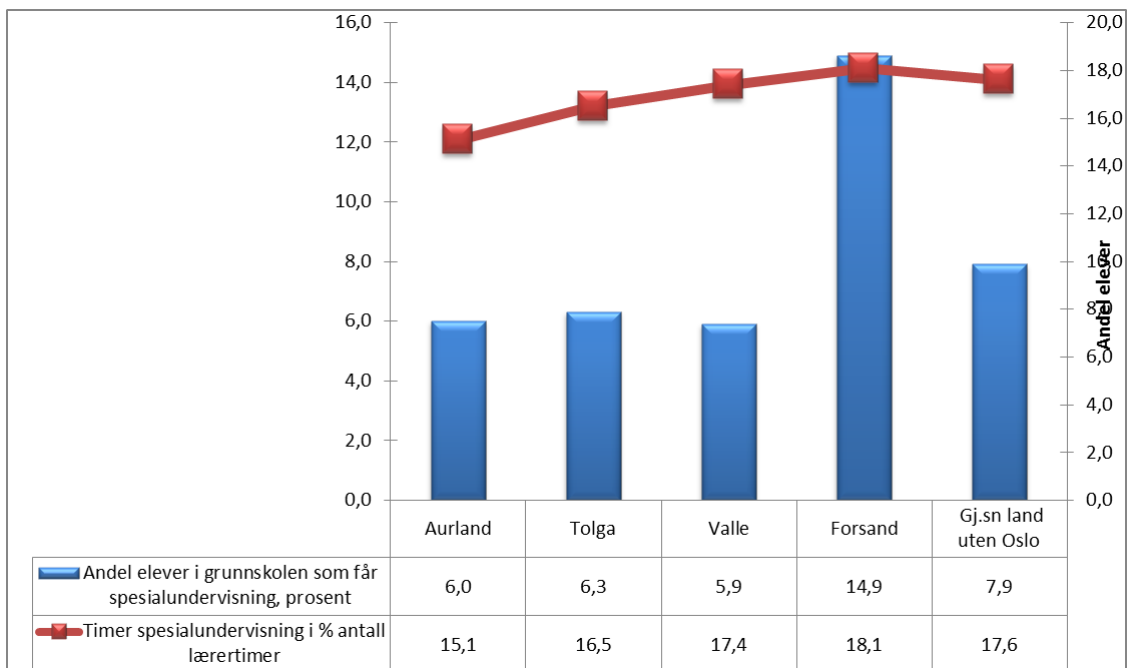
Tidsserie

Spesialundervisning

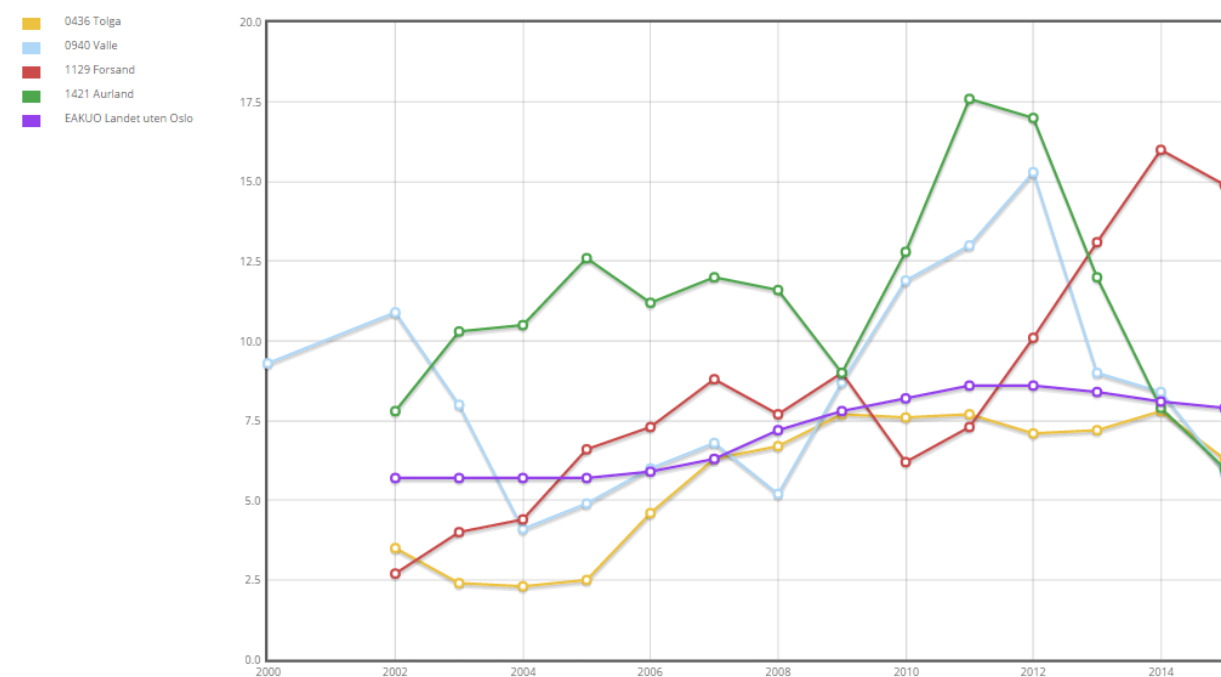
Omfanget av spesialundervisning er en kostnadsdriver i skolesammenheng, spesielt i de tilfeller hvor man benytter stor grad av 1:1-relasjon i tilretteleggingen av spesialundervisningen. De mest relevante indikatorene på dette feltet er andelen barn som mottar spesialundervisning, timer spesialundervisning i % av antall lærertimer, og antall årstimer spesialundervisning pr elev som får spesialundervisning.

I diagrammet nedenfor er andelen elever med spesialundervisning illustrert med søylene, mens timer spesialundervisning i % av antall lærertimer er illustrert av den røde linjen.

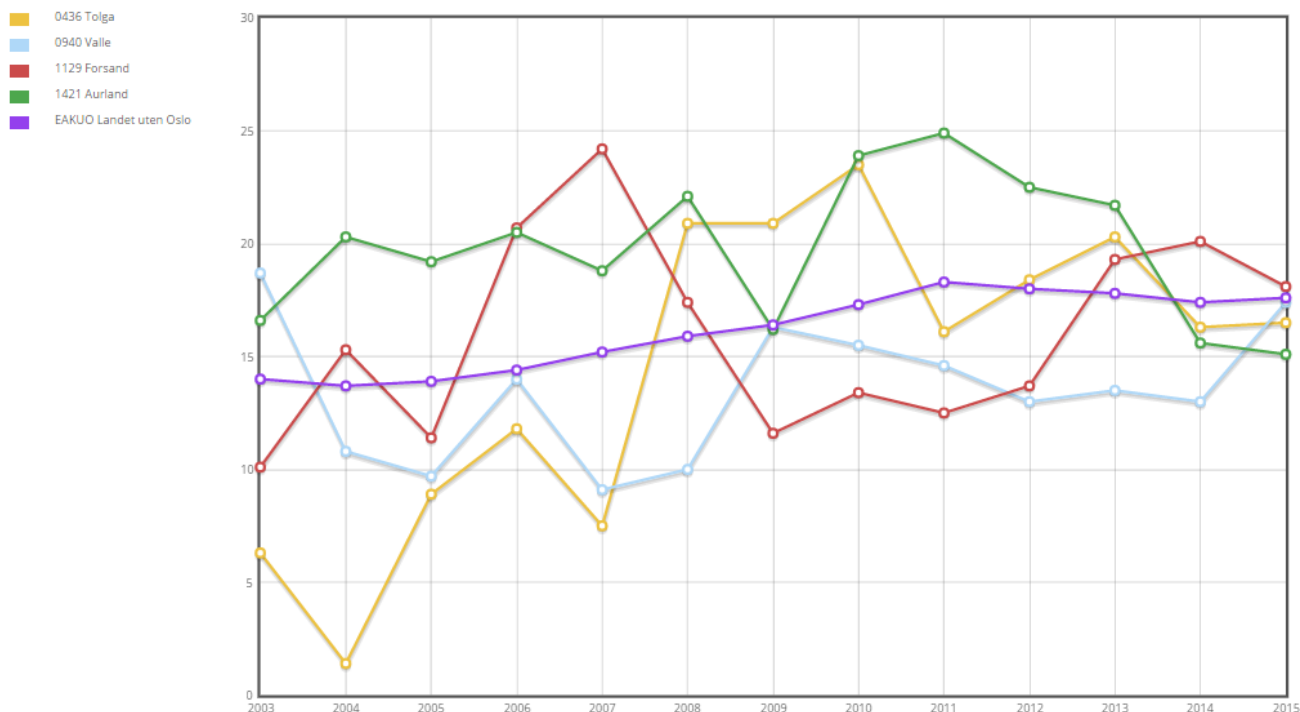
Andel elever som får spesialundervisning i Aurland utgjør 6 %. Dette er middels i utvalget. Valle er lavest der 5,9 % av alle elevene i grunnskolen får spesialundervisning. Landsgjennomsnittet er 7,9 %. For andel lærertimer som går med til spesialundervisning er dette lavest andel i Aurland. 15,1 % av alle lærertimer, går til spesialundervisning. Hvordan har utviklingen i andel elever som mottar spesialundervisning vært de siste årene?

Tidsserie

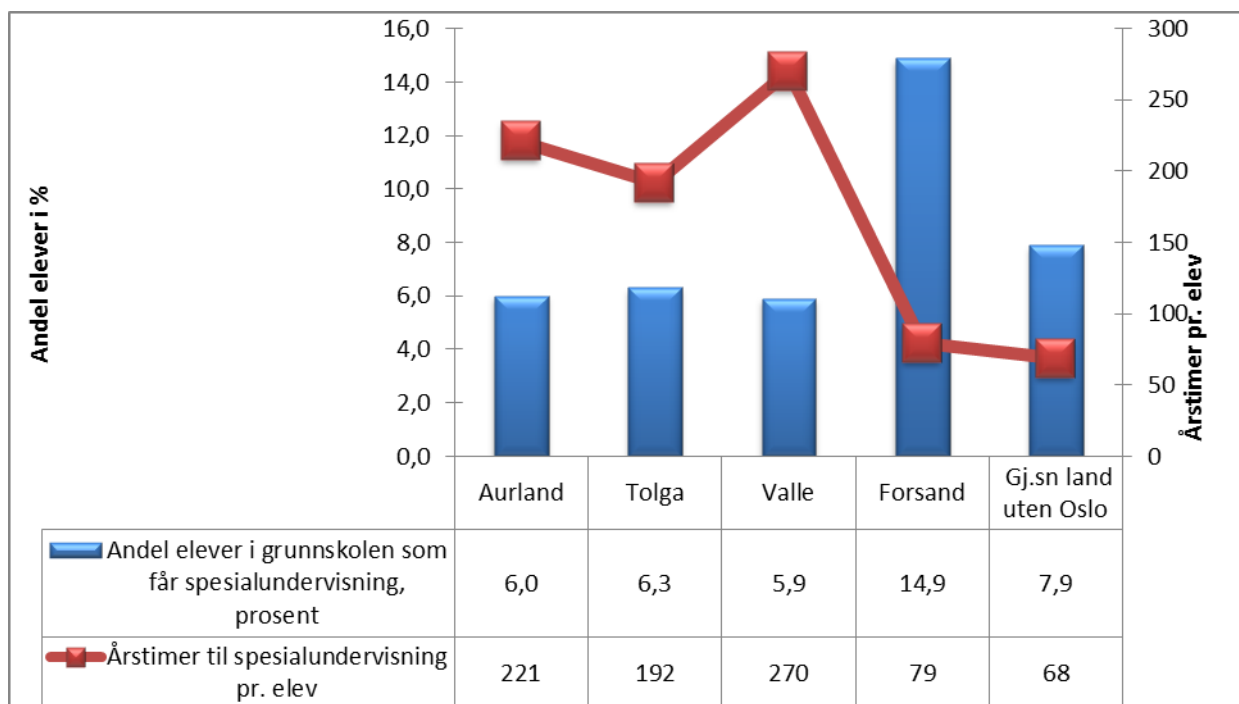

Som vi ser av diagrammet over hadde Aurland en kraftig vekst fra 2009 til 2011, men deretter er skjedd en kraftig reduksjon til 2015. Tilsvarende er da også profilen på andel læretimer som går til spesialundervisning:

Tidsserie

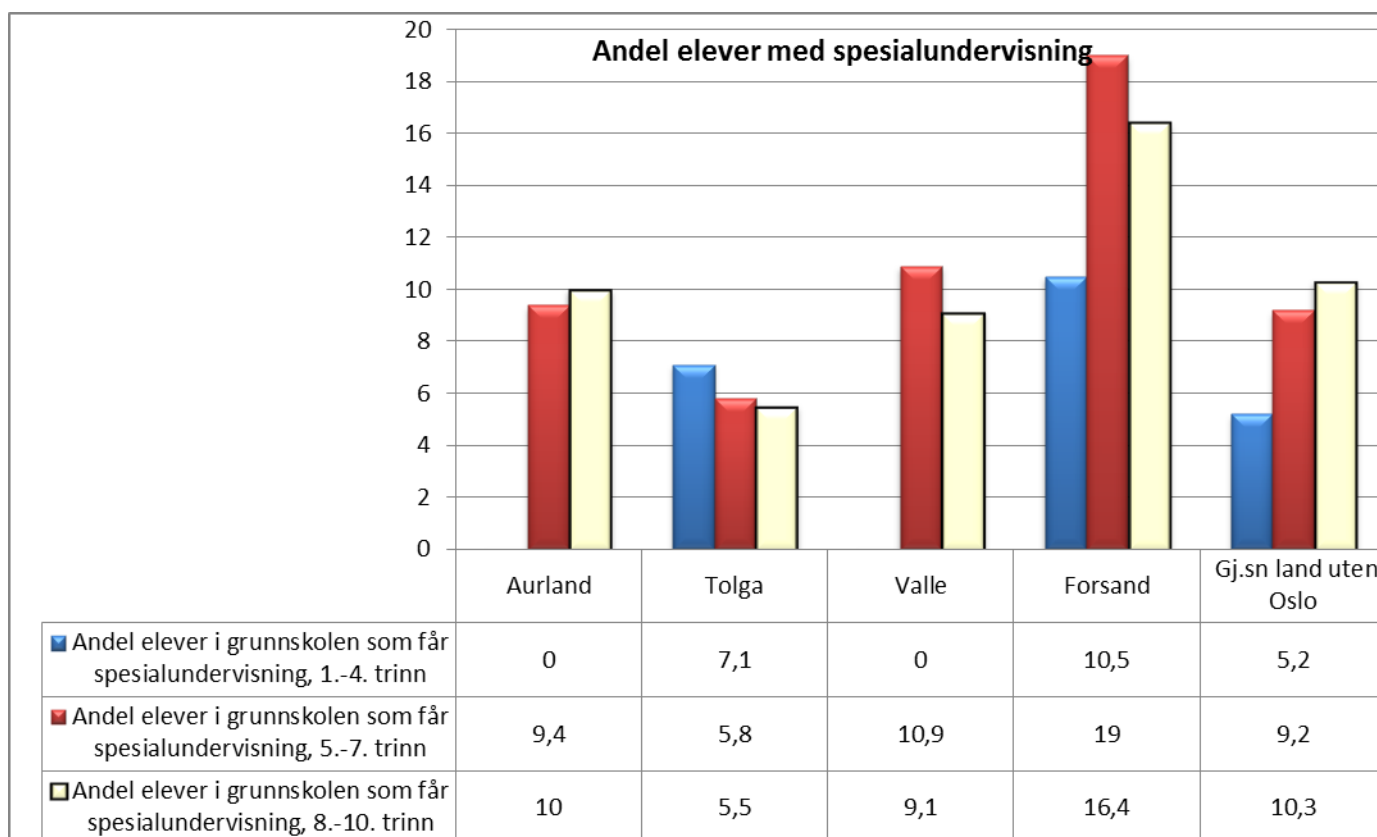

Hvordan er så profilen på spesialundervisningen?

Her ser vi at elevene som mottar spesialundervisning i Aurland får i gjennomsnitt 221 timer hver. Dette er nest høyest i utvalget, men tre ganger så høyt som landsgjennomsnittet. Vi ser her at det ikke er så mange som får, men at de som mottar spesialundervisning mottar relativt mye i snitt. Aurland bør undersøke nøye om dette er en hensiktsmessig profil og ressursbruk. Kostnadene ved dette er store og det er kommet mye ny forskning senere år som dokumenterer at effekten av spesialundervisningen slik den stort sett gjennomføres i norske kommuner, er svært begrenset². Antall årstimer og lærertimer er her hentet fra GSI rapporteringen.

Ser vi så på fordelingen mellom trinnene finner vi følgende:

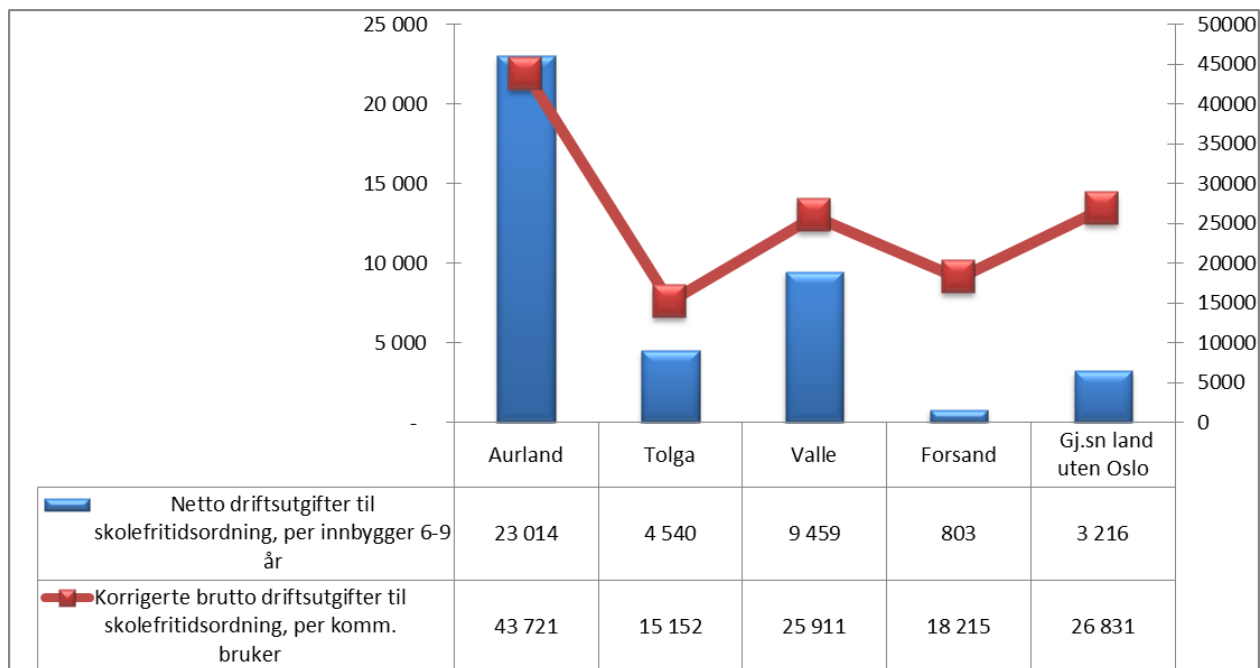

Vi ser at det ikke er rapportert at noen elever i mottar spesialundervisning i småskolen. For mellomtrinnet ligger Aurland middels i utvalget med 9,4 %, mens på ungdomstrinnet ligger Aurland nest høyest i utvalget med en andel på 10 %.

² Eksempelvis Thomas Nordahl og Anne-Karin Sunnevåg, «Spesialundervisningen i grunnskolen - stor avstand mellom idealer og realiteter», 2008

Skolefritidsordning - SFO

Også her kan vi starte med å se så på netto driftsutgifter til SFO pr innbygger 6 – 9 år, illustrert med søylene, og på korrigerte brutto driftsutgifter til SFO pr bruker, illustrert av linja, får vi følgende bilde:

I Aurland kommune har man ei netto utgift på kr 23 014 pr innbygger i aldersgruppa 6-9 år på SFO. Dette er suverent høyest i utvalget. Her ligger Forsand lavest med en kostnad på 803 pr innbygger 6-9 år, mens landsgjennomsnittet er på kr 3 216. Bruttokostanden (som er kostnaden før foreldrebetalingen er trukket fra) er på kr 43 721 som også er klart høyest i utvalget.

Netto driftsutgifter pr innbygger 6 – 9 år vil normalt variere med følgende:

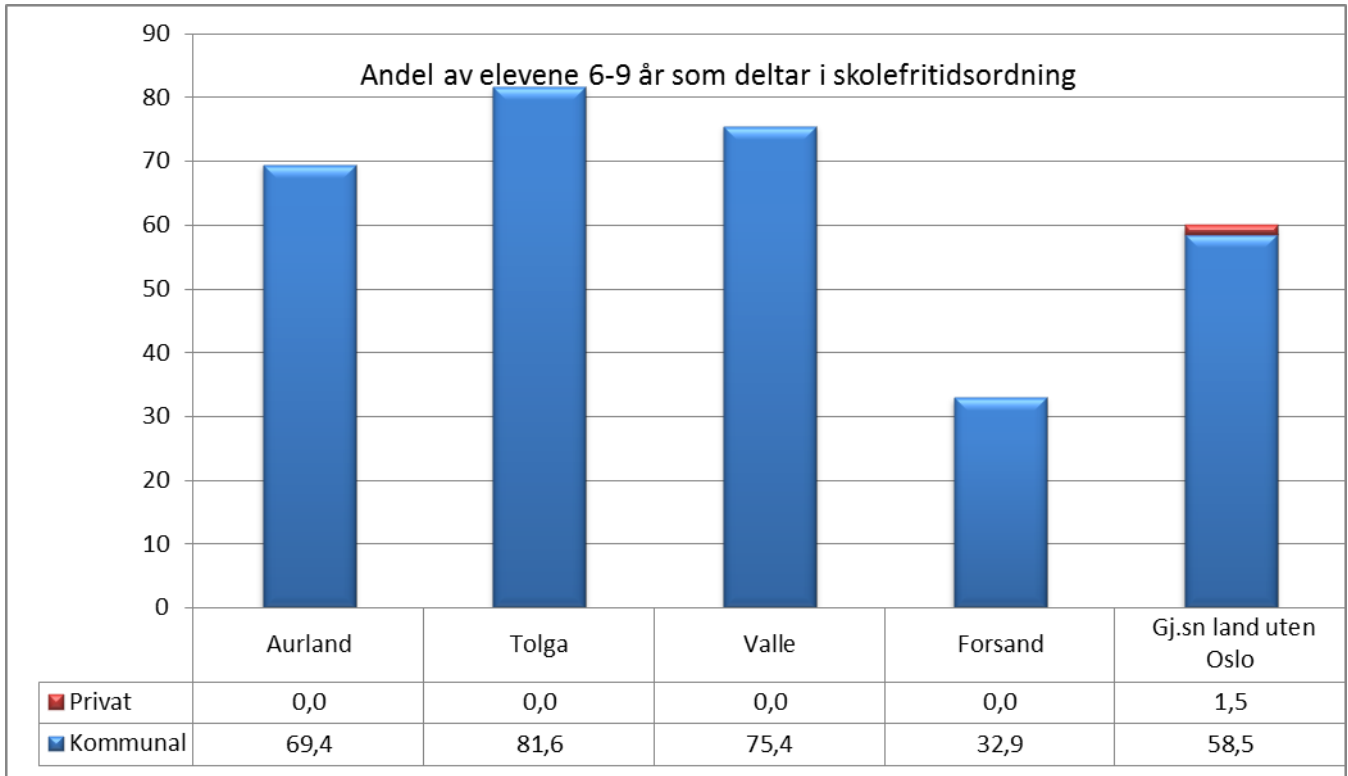
- × Antall skoler med SFO (som henger sammen med skolestruktur)
- × Andel barn som deltar, dvs volum
- × Oppholdstid pr uke
- × Bemanningstetthet (barn pr voksen)
- × Prisen foreldrene betaler
- × Åpningstid ut over skoleruta

Produktiviteten/ressursbruk pr kommunal bruker målt som korrigerte brutto driftsutgifter vil normal variere med:

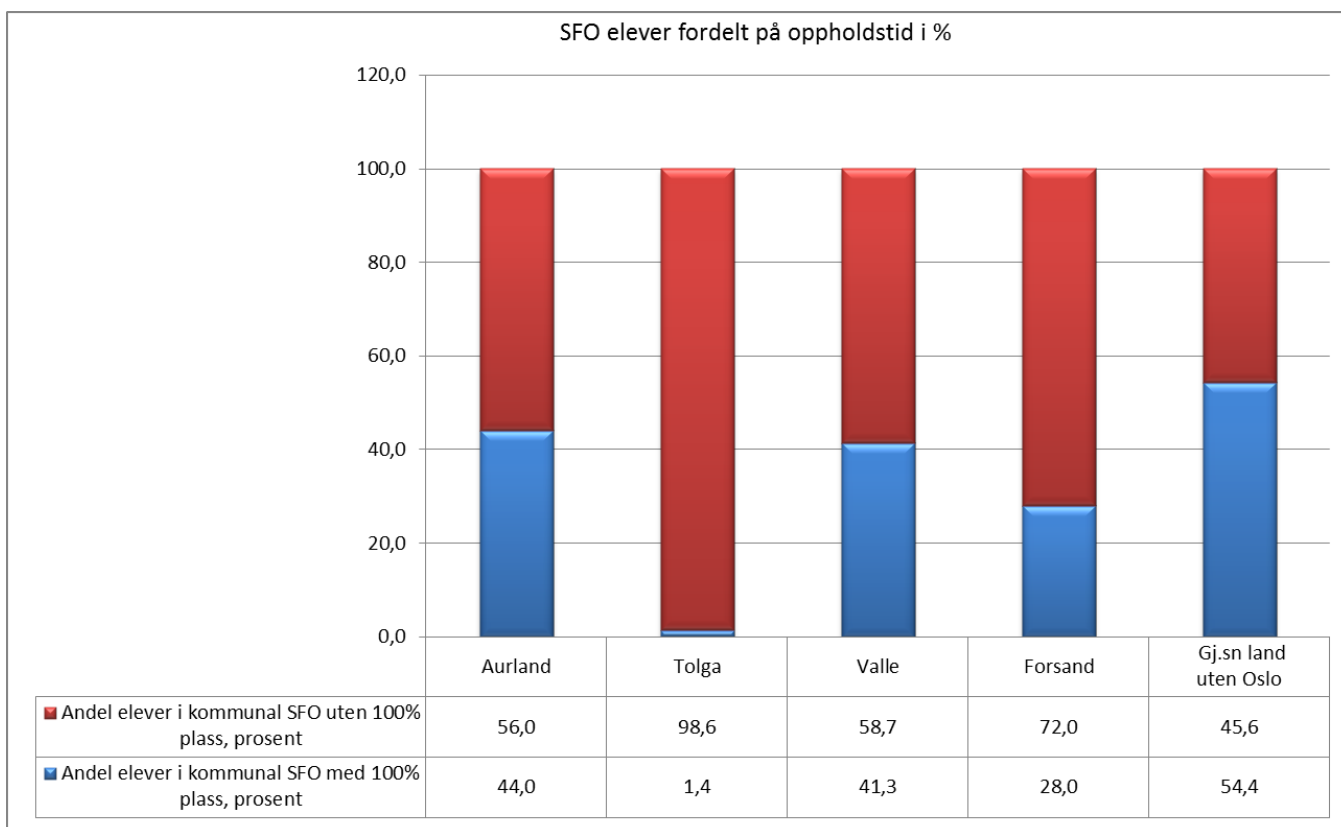
- × Struktur, dvs antall steder som tilbyr SFO
- × Bemanningstetthet pr barn

× Oppholdstid i gjennomsnitt pr barn

Diagrammet nedenfor viser at hele 69,4 % av 6 – 9 åringene i Aurland går i kommunal SFO og ingen i et privat tilbud. Dette ligger middels i utvalget, men godt over landsgjennomsnittet.

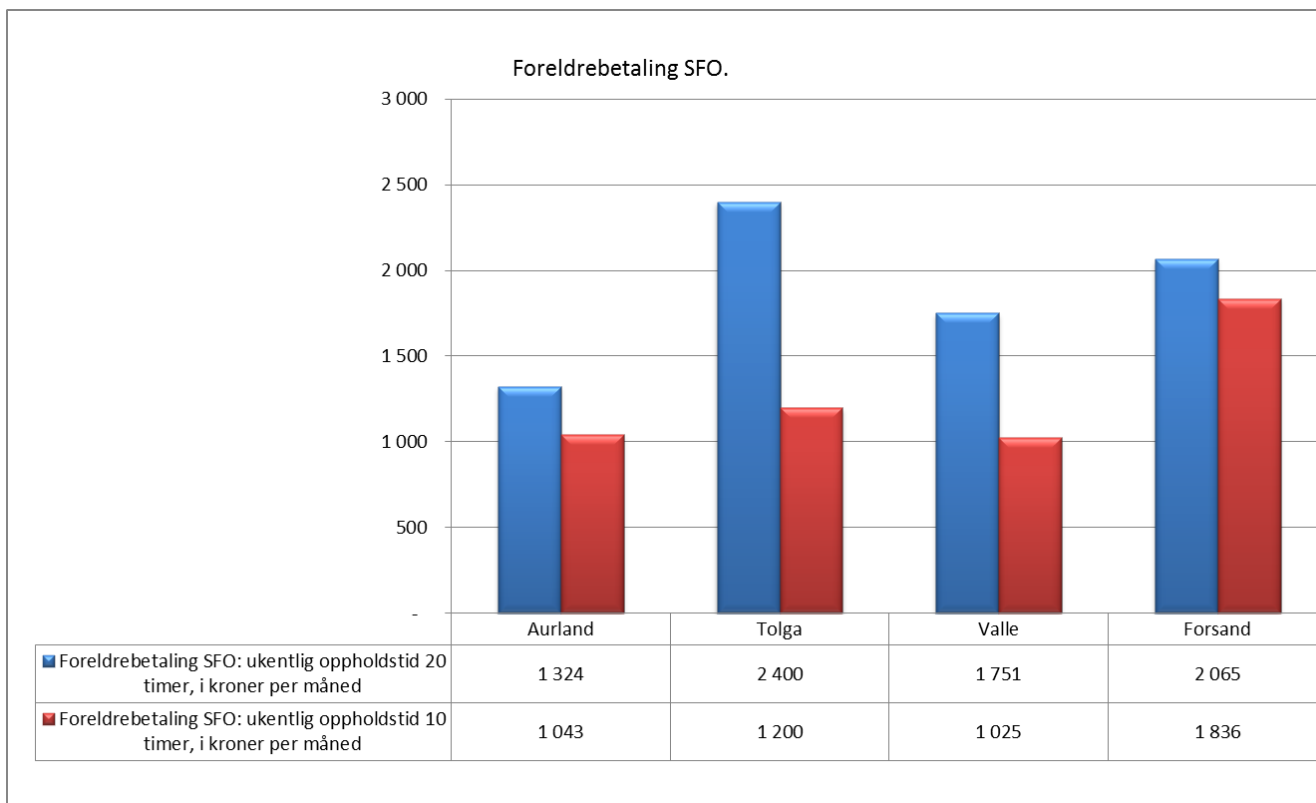

Dersom vi ser på oppholdstiden får vi følgende:

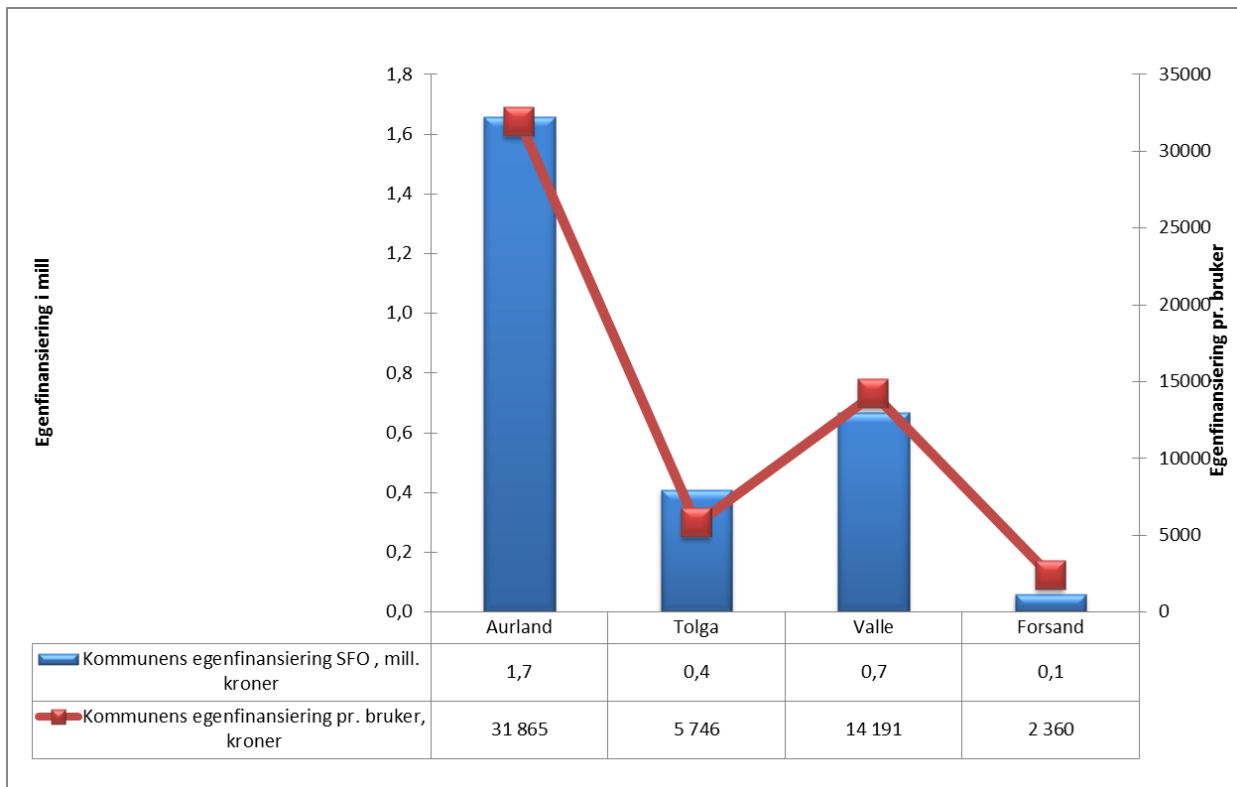
Her ser vi at fordelingen mellom full- og deltids plass varierer mye mellom kommunene. I Aurland har 44 % av barna fulltids plass (blå søyle). Dette er høyest i utvalget. En så vidt stor andel som ikke har fulltids plass (56 %) kan gjøre at det er vanskelig å få høy produktivitet, fordi det kan være vanskelig å selge den gjenværende (ubenyttede) tiden av en plass.

Hvordan ser så finansieringsbildet ut:

Når vi så ser på foreldrebetalingen pr måned for SFO ligger Aurland nest lavest i utvalget for de med oppholdstid lik 10 timer pr måned (rød søyle) med kr 1 043. Ser vi på månedssatsen for ukentlig oppholdstid tilsvarende 20 timer, koster det i Aurland kr 1 324 som er klart lavest. Aurland har den 25. billigste SFO-prisen i Norge i 2016 (for barn med 20 timer oppholdstid).

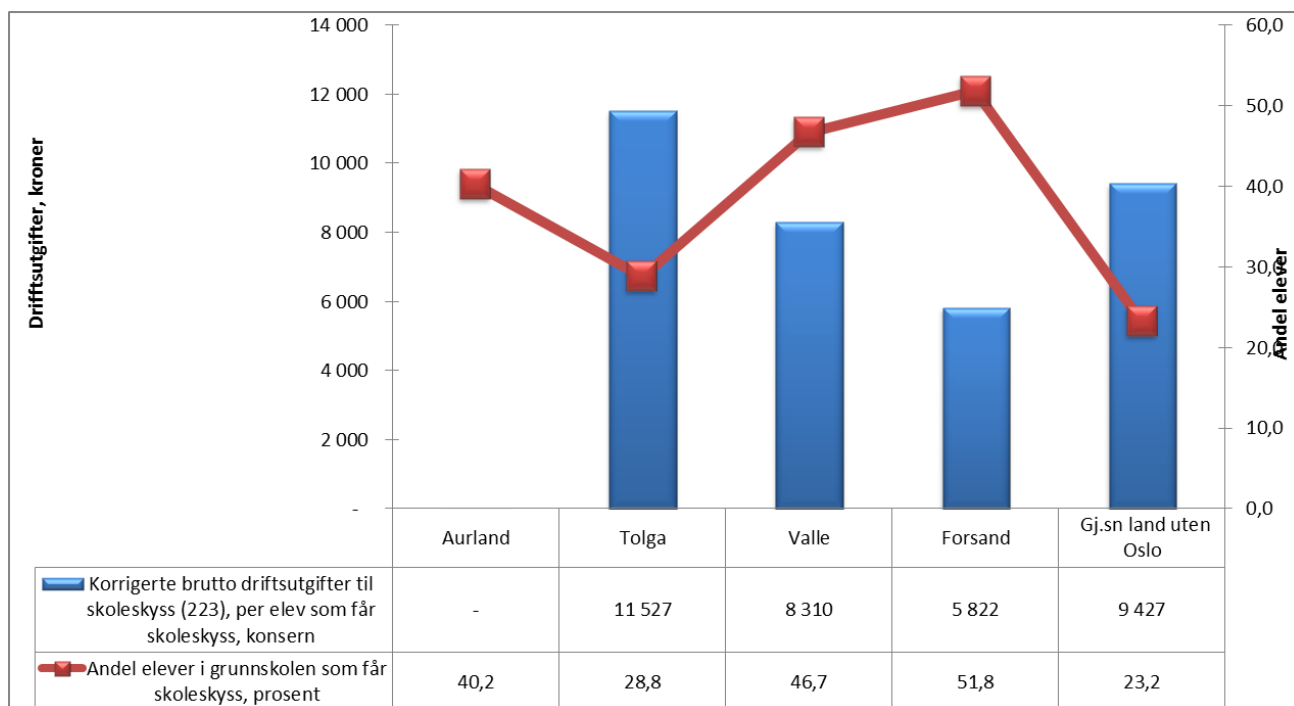
Ser vi så på kommunens egenfinansiering av SFO, er den som følger:

Aurland kommunes egenfinansiering av SFO koster kommunen kr 1,7 mill. I øvrige kommuner i utvalget varierer selvkosten i mellom kr 100 000 – 700 000. Det er ca 20 kommuner i Norge som klarer å få dette til å gå til rundt til selvkost. Hvis Aurland ønsker å gjøre noe med dette, må man både øke prisene (og da særlig på fulltidsplass da denne relativt sett er mye billigere enn deltids plass), samt se på hvorfor bruttokostnadene er så høye i Aurland.

Skoleskyss

Utgifter til skoleskyss påvirker også kommunens utgifter til grunnskolesektoren. Ser vi så på enhetskostnaden og hvor stor andel av elevene som mottar tilbud om skoleskyss får vi følgende bilde:

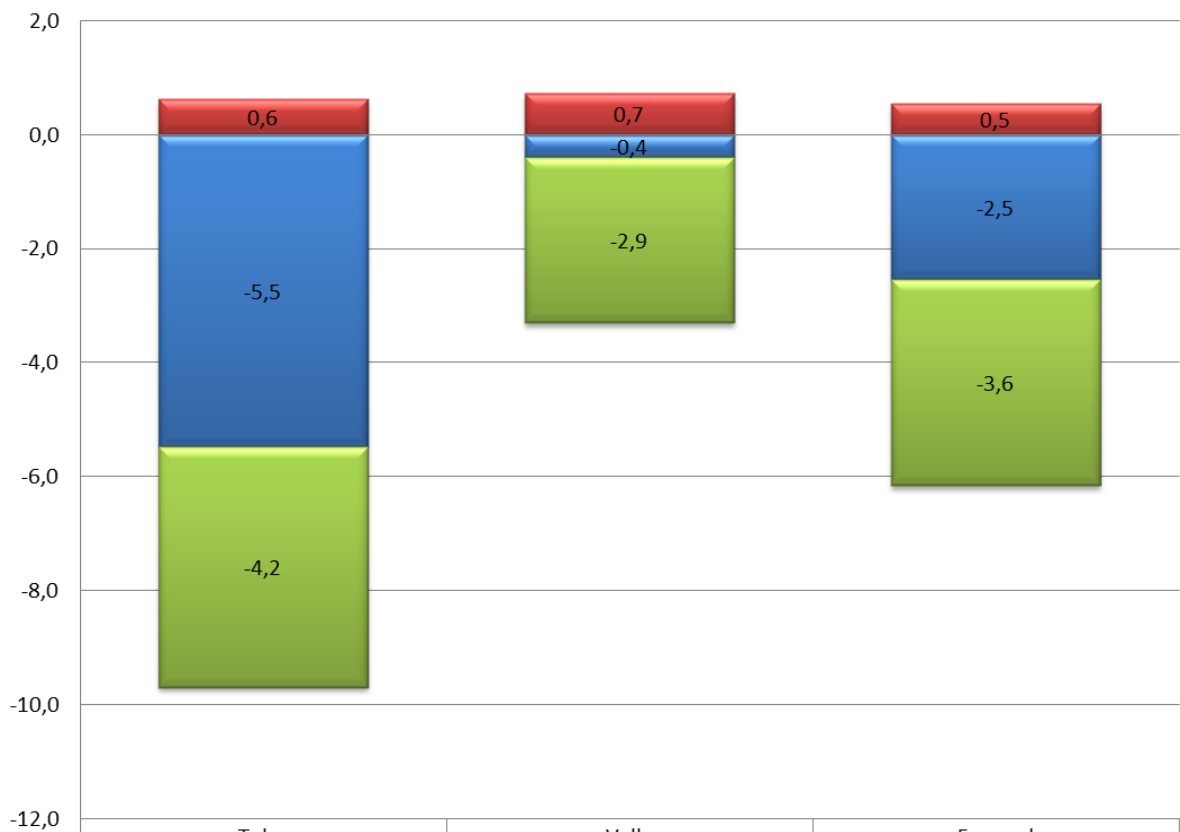

Driftsutgifter til skoleskyss pr elev illustreres av søylene som viser at Aurland ikke har rapportert at noen kostnad her. Dette er en feilrapportering. Andel elever som mottar skoleskyss illustreres av linja. Her ser vi at 40,2 % av elevene i Aurland benytter seg av tilbudet om skoleskyss, noe som er middels i utvalget.

Oppsummering

Hvis vi sammenstiller netto driftsutgifter til undervisning (herunder både spesialundervisning og inventar og utstyr), skyss og lokaler mellom de ulike kommunene, og ser på hva det ville bety økonomisk for Aurland om man la seg på tilsvarende nivå som de øvrige kommunene, får vi følgende:

Endringer i kostnader pr område dersom lik sammenligningskommunene

	Tolga	Valle	Forsand
Lokaler	-4,2	-2,9	-3,6
Skyss	0,6	0,7	0,5
Undervisning	-5,5	-0,4	-2,5

Tabellen er korrigert for antall elever i Aurland og viser følgende:

- × Undervisning: Hvis man skulle ha samme utgiftsnivå som:
 - Tolga måtte man redusere med 5,5 mill
 - Valle måtte man redusere med 0,4 mill
 - Forsand måtte man redusere med kr 2,5 mill
- × Skyss: Hvis man skulle ha samme utgiftsnivå som:
 - Tolga måtte man øke med 0,6 mill
 - Valle måtte man øke med 0,7 mill
 - Forsand måtte man øke med 0,5 mill
 - **NB: Alle disse skyldes en feilføring i Aurland og er ikke riktig**
- × Lokaler: Hvis man skulle ha samme utgiftsnivå som:
 - Tolga måtte man redusere med kr 4,2 mill
 - Valle måtte man reduser med kr 2,9 mill
 - Forsand måtte man redusere med kr 3,6 mill

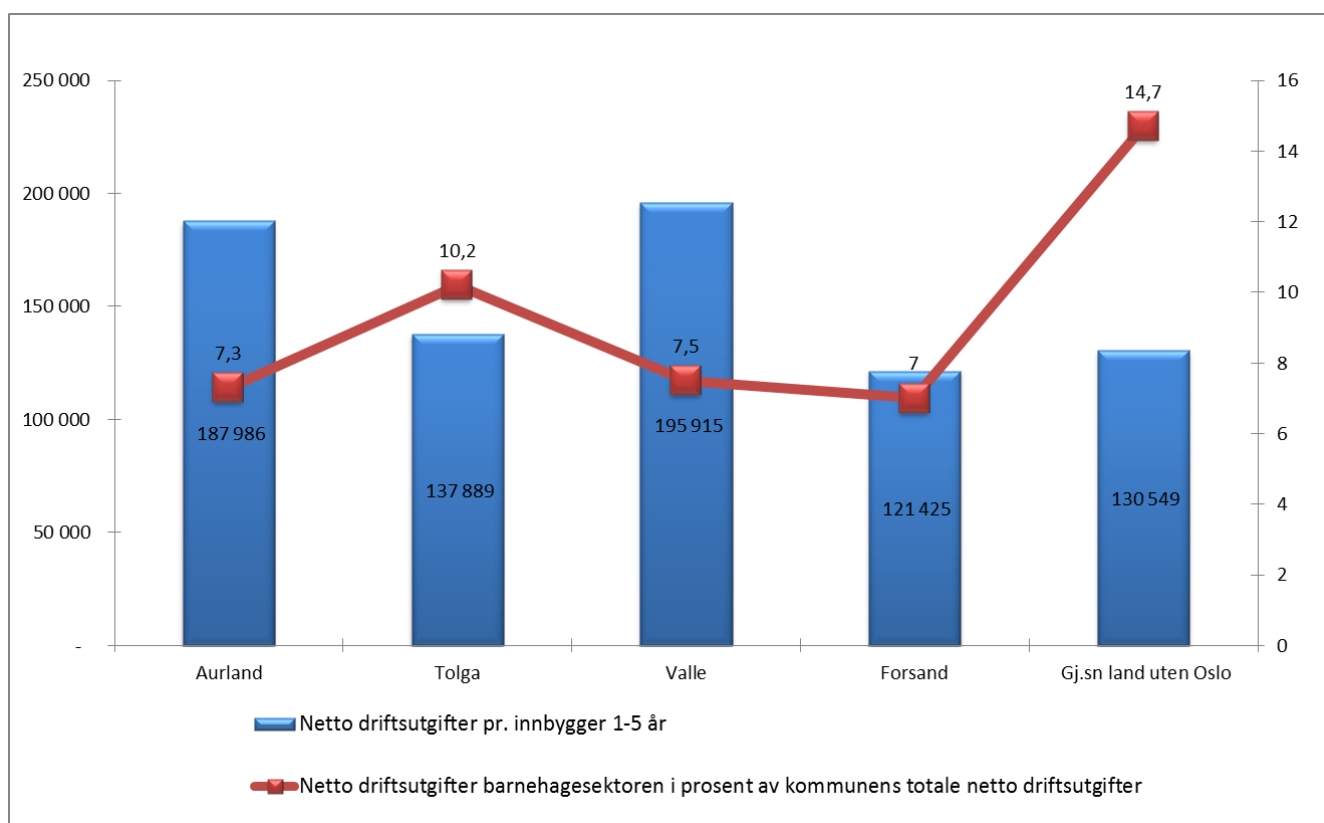
10 Barnehage

Ved gjennomgangen av barnehager er følgende funksjoner lagt til grunn:

Kapitlet omfatter følgende funksjoner:

- 201 Førskole
- 211 Styrket tilbud til førskolebarn
- 221 Førskolelokaler og skyss

Først ser vi på netto driftsutgifter pr innbygger 1 – 5 år illustrert ved de blå søylene, og hvor stor andel netto driftsutgifter til barnehagesektoren utgjør av kommunens samlede netto driftsutgifter, illustrert av den røde linja:

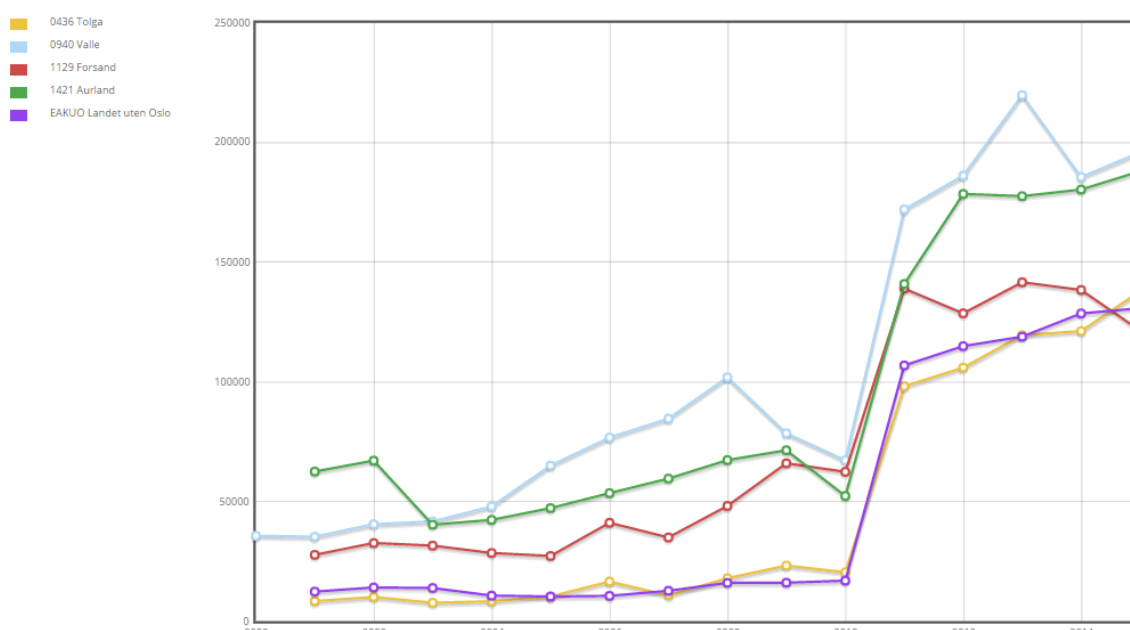
Av de blå søylene ser vi at Aurland kommune ligger nest høyest i utvalget mht netto driftsutgifter til barnehage pr innbygger 1 – 5 år med kr 187 986. Den som skiller seg ut her er Forsand som bruker kr 121 425 pr innbygger 1-5 år på barnehage. Skulle Aurland ligge på dette nivået, måtte man redusert barnehagekostnadene med 4,7 millioner. Ser vi på hvor stor andel barnehagebudsjettet utgjør av kommunenes totale nettobudsjett, henger ikke dette direkte samme med profilen til netto driftsutgifter pr innbygger i målgruppa. Med 7,3 % i Aurland, ligger kommunen middels i utvalget mht til barnehagenes andel av totalbudsjettet. Her ligger landsgjennomsnittet med 14,7 % av totalkaka.

Netto driftsutgifter pr innbygger i målgruppa er et resultat av en kombinasjon av følgende:

- ✘ Dekningsgrader i ulike aldersgrupper, hvor høy dekningsgrad gir høye nettoutgifter under ellers like forhold
- ✘ Struktur på tilbudet
- ✘ Bruttoutgiftene pr barn / årsverkstetthet korrigert for alder
- ✘ Nivået på foreldrebetalingen opp til max-pris

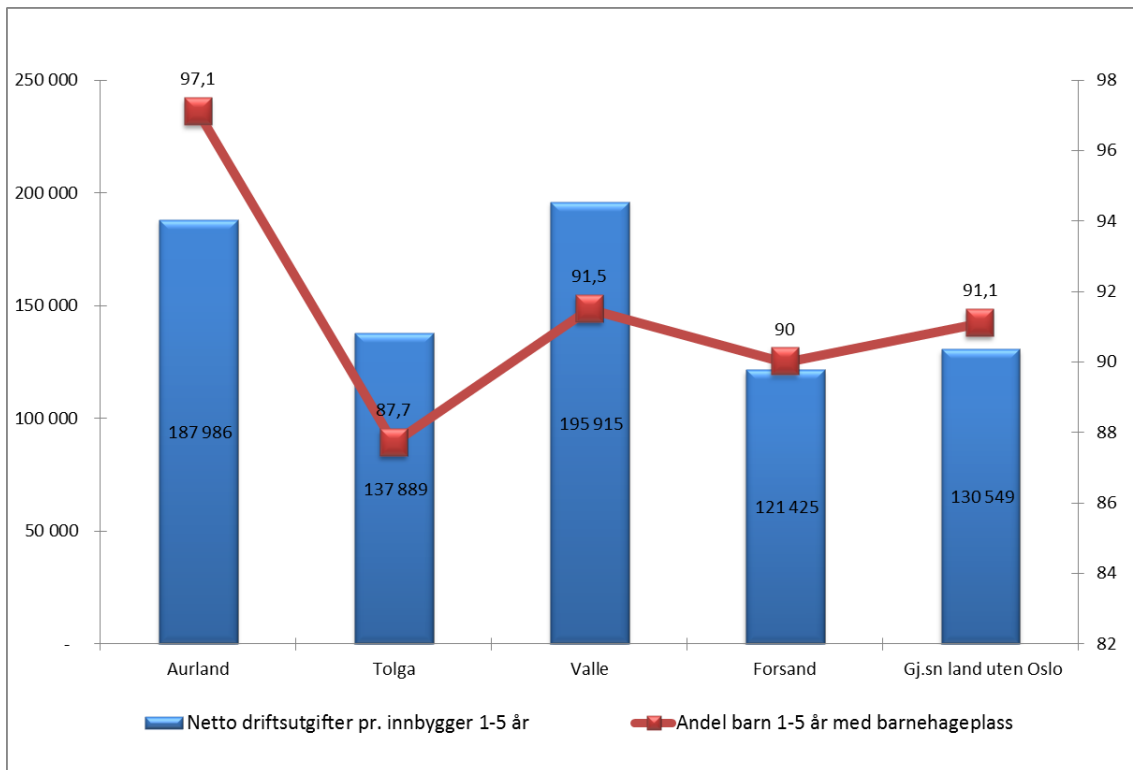
Ser vi på den historiske utviklingen av netto driftsutgifter per innbygger 1-5 år (på konsernnivå - offentlige og private) så har den vært som følger:

Tidsserie

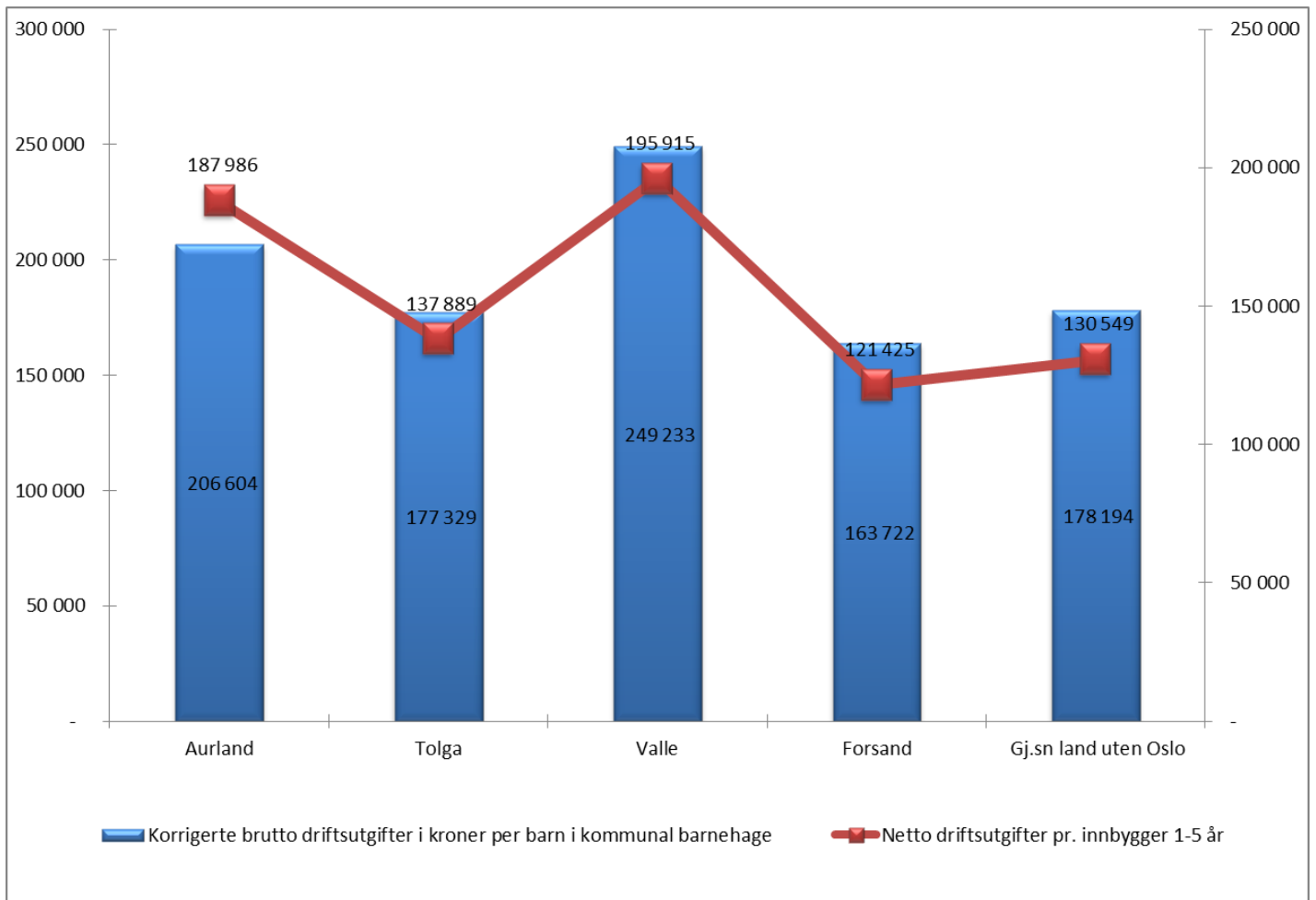
Vi ser at Aurland i hele perioden har ligget godt over landsgjennomsnittet. Veksten har dog vært kraftigere i Aurland enn i landet siden 2011. Særlig gjorde man ett hopp opp fra 2011 – 2012. Veksten fra 2010 til 2011 skyldes innlemmelsen av barnehagetilskuddet i rammefinansieringen.

Ser vi så på sammenhengen for våre kommuner mellom prioritering og dekningsgrad, får vi følgende bilde:

Aurland ligger med høyest andel barn 1 – 5 år med barnehageplass på 97,1 % og kommunen ligger nest høyest i gruppa mht netto driftsutgifter pr innbygger i gruppa. På kostnadssiden ligger Valle høyest der en barnehageplass koster 195 915 og 91,5 % av innbyggerne 1-5 år går i barnehage.

Ser vi så på fordelingen av de korrigerede *brutto* driftsutgiftene pr funksjon i de *kommunale barnehagene* får vi følgende oversikt:

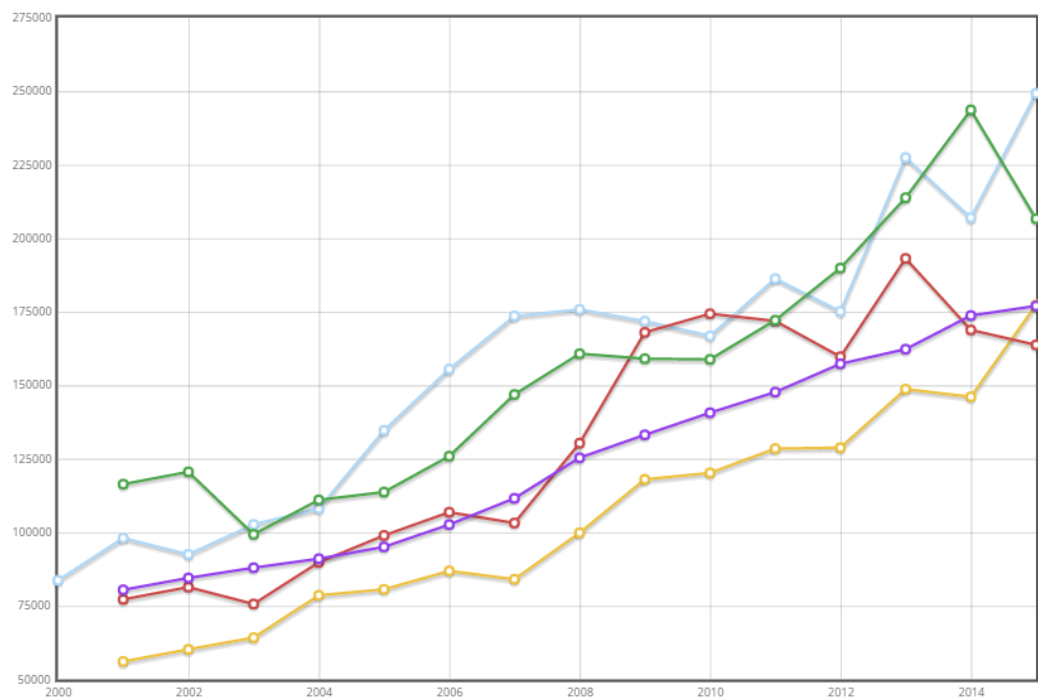

Hvis vi ser på forholdet mellom brutto og netto driftsutgifter, ser vi Aurland skiller fra øvrige kommuner i utvalget ved at man relativt sett har vesentlig høyere nettoutgifter i forhold til bruttoutgifter. Dette kan tyde på at man enten har lavere foreldrebetaling eller at man driver med overkapasitet i barnehagesektoren.

Ser vi på utviklingen for korrigerede *brutto* driftsutgifter for *barn i kommunale barnehager* finner vi følgende:

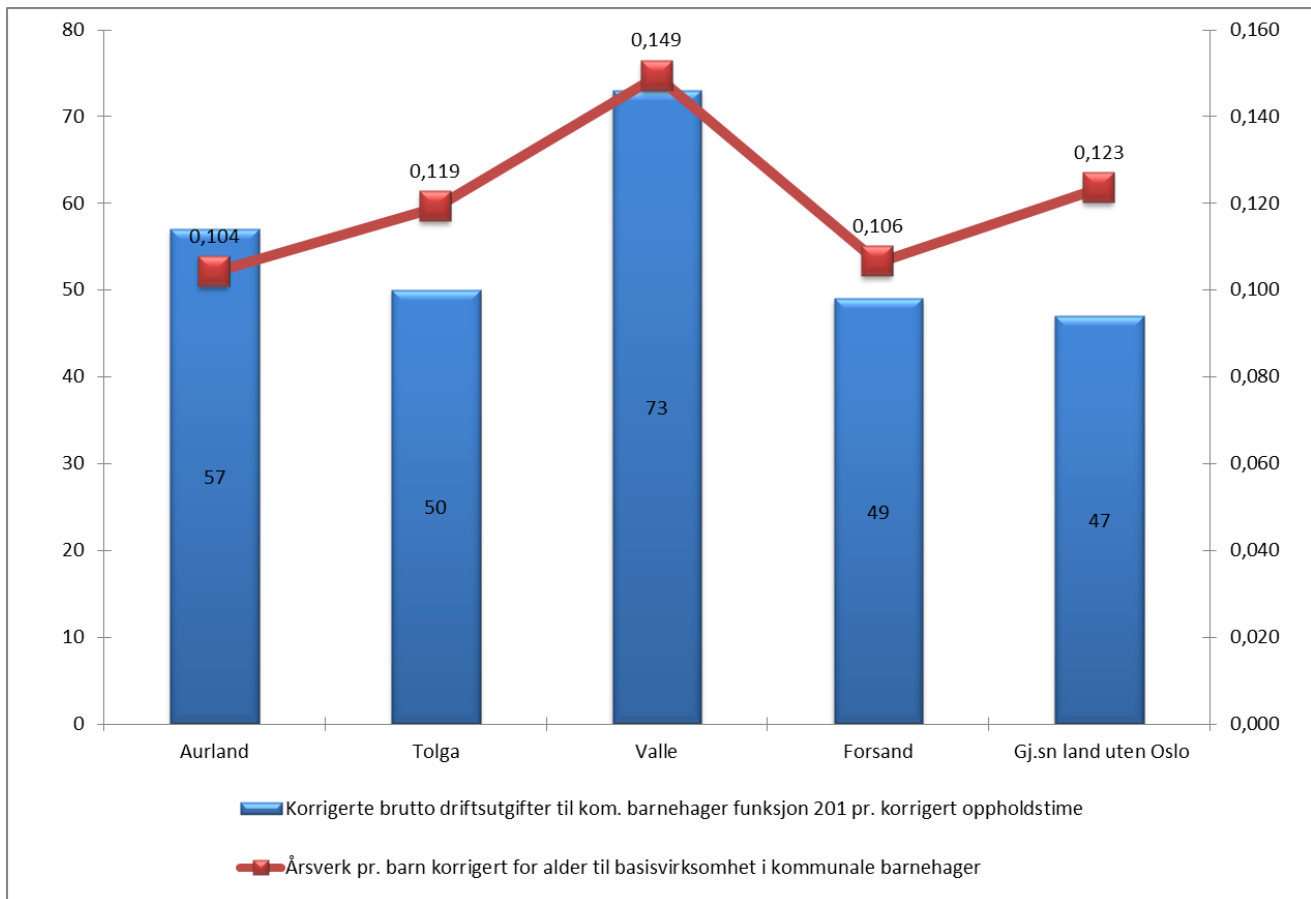
Tidsserie

- 0436 Tolga
- 0940 Valle
- 1129 Forsand
- 1421 Aurland
- EAKUO Landet uten Oslo

Her ser vi at i Aurland i periodene 2003 -2010 har hatt brutto driftsutgifter pr barn i kommunal barnehage som har fulgt landsgjennomsnittet. I perioden 2010 -2014 hadde man en langt kraftigere vekst, før det ble en kraftig reduksjon fra 2014 - 2015. Det fremkommer ikke av KOSTRA hva som er årsaken til denne reduksjonen.

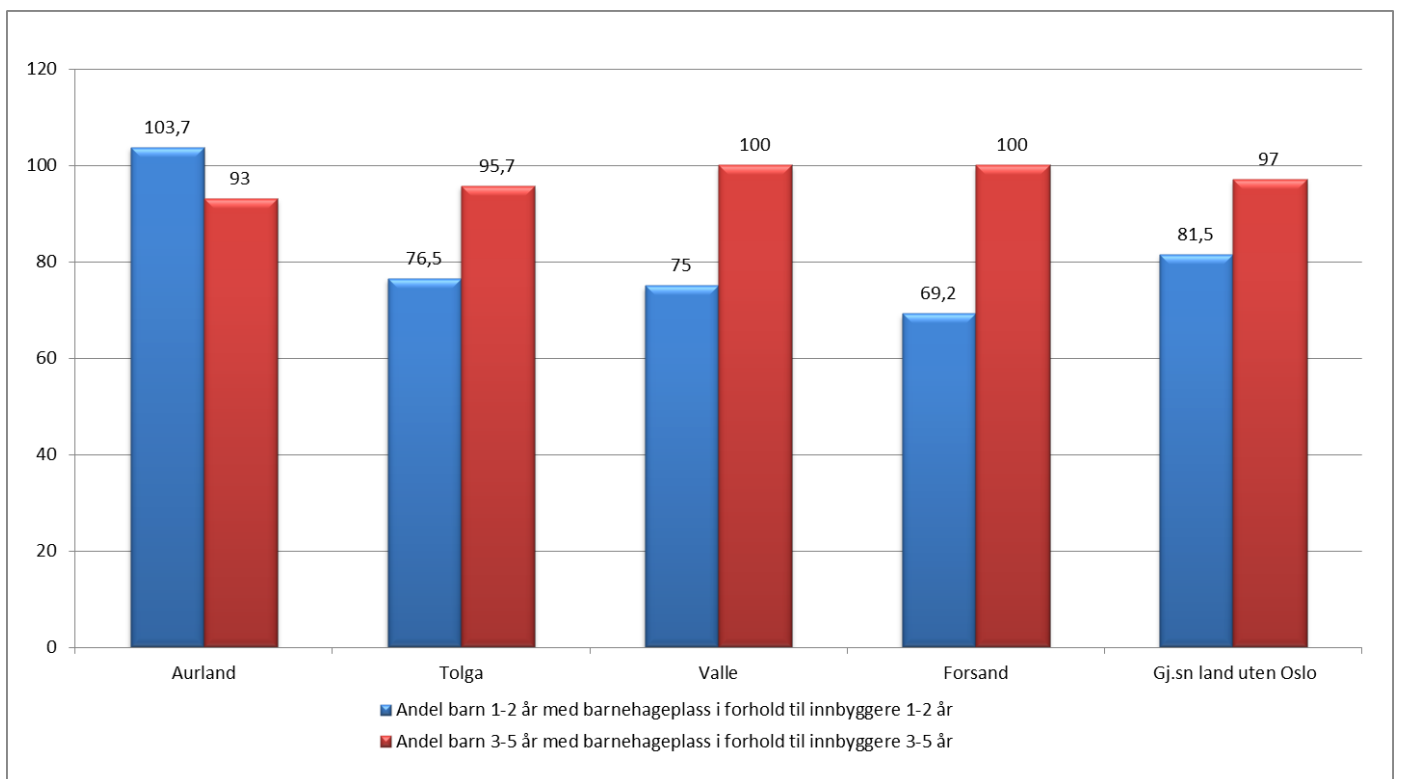
Ser vi så på sammenhengen mellom kommunens brutto pris pr oppholdstime og årsverk pr barn får vi følgende bilde:

Ofte ser vi her at det er en viss sammenheng mellom korrigerte brutto driftsutgifter pr oppholdstime og årsverk pr barn. Det er også tilfelle her. Valle ligger med høyest brutto driftsutgifter pr oppholdstime med kr 73, og med høyest årsverksinnsats pr barn korrigert for alder med 0,149. Aurland ligger med middels ressursinnsats pr oppholdstime med kr 57, og med lavest årsverksinnsats pr barn korrigert for alder med 0,104.

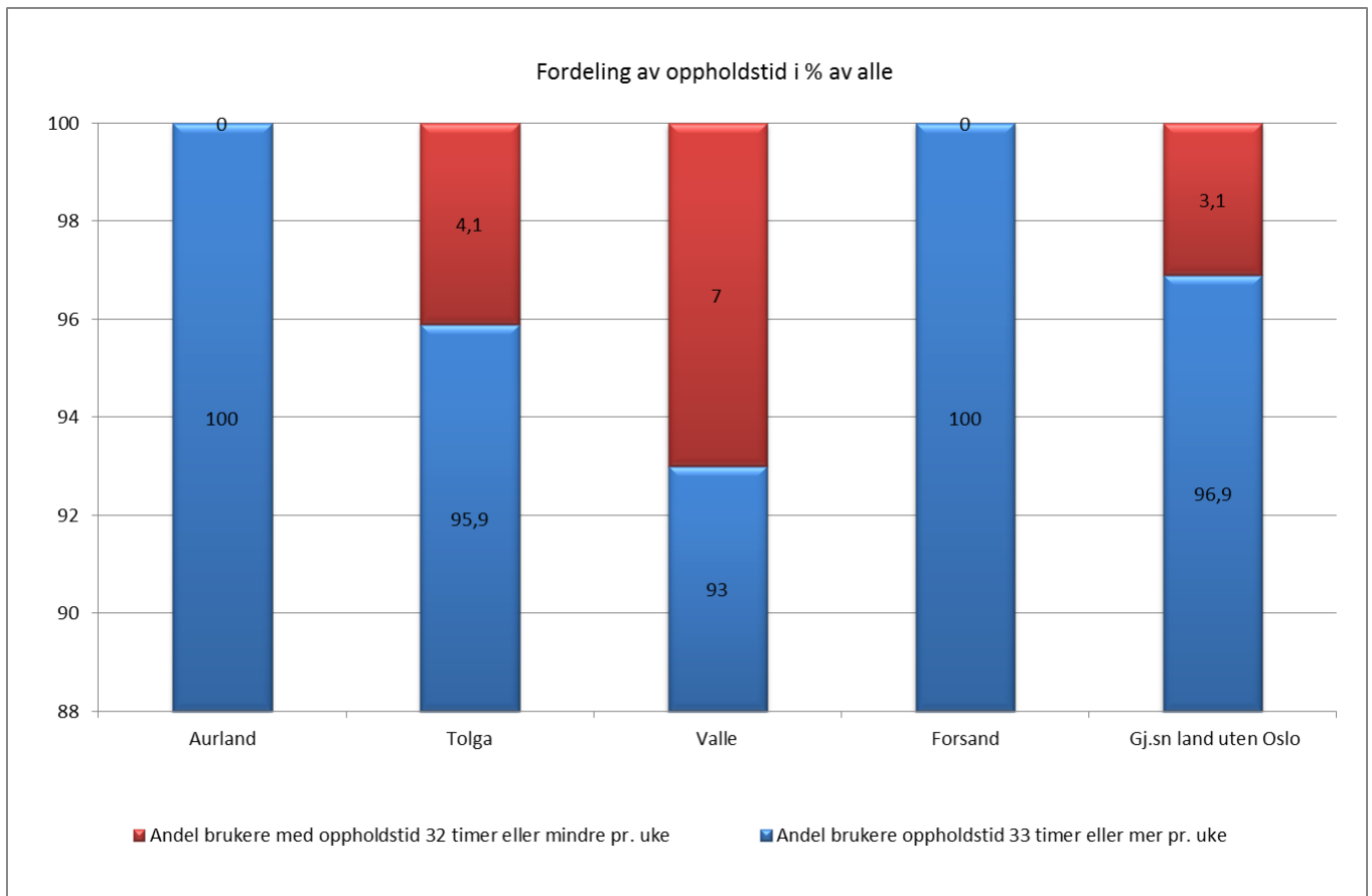
Det fremkommer ikke av KOSTRA hvorfor behovet/ressursbruken er så mye høyere i Valle enn i Aurland. Erfaringsvis handler det ofte om struktur (mange små barnehager) og om uutnyttet kapasitet. Men deler av forklaringen ligger gjerne også i forskjeller i utdanningsnivå, ansiennitet og bemanningssammensetningen mht andel assistenter, andel med fulltids plass samt at man kan ha kortere åpningstid enn de øvrige kommunale barnehagene i utvalget.

Dekningsgraden angir hvor stor andel av barna i aktuell aldersgruppe som har barnehageplass, og er delt i dekningsgrader for barn 1–2 år og barn 3–5 år. Forskjellen i disse to gruppene vises i følgende diagram:

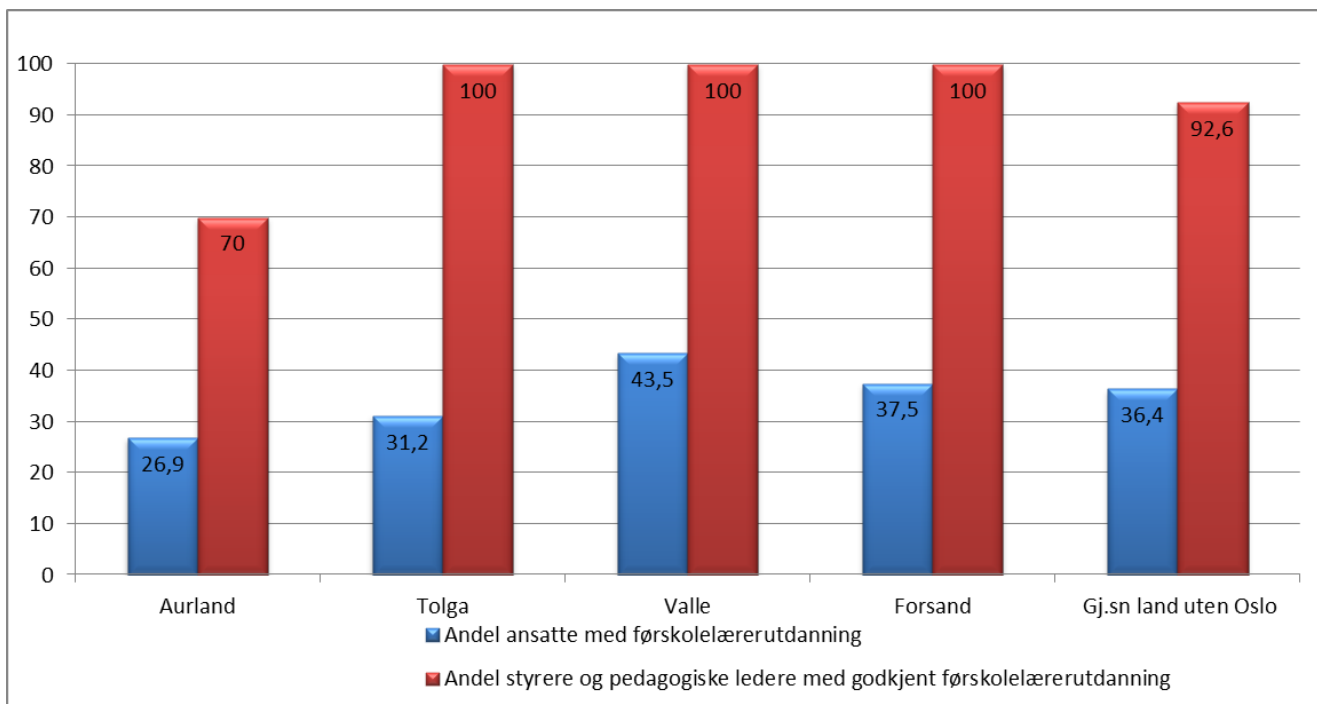
For aldersgruppen 3-5 år ligger i Aurland med en dekningsgrad på 103,7 %. Det vil si at man enten går med ledig kapasitet eller at man selger plasser til andre. I aldersgruppen 1-2 år har man en dekningsgrad 93 %.

Stor fleksibilitet i tilbudet utfordrer en mest mulig effektiv ressursbruk og kan kreve tilpasninger som driver bemanningsfaktoren oppover. Fordelingen mellom full og deltids plass ser vi nedenfor:

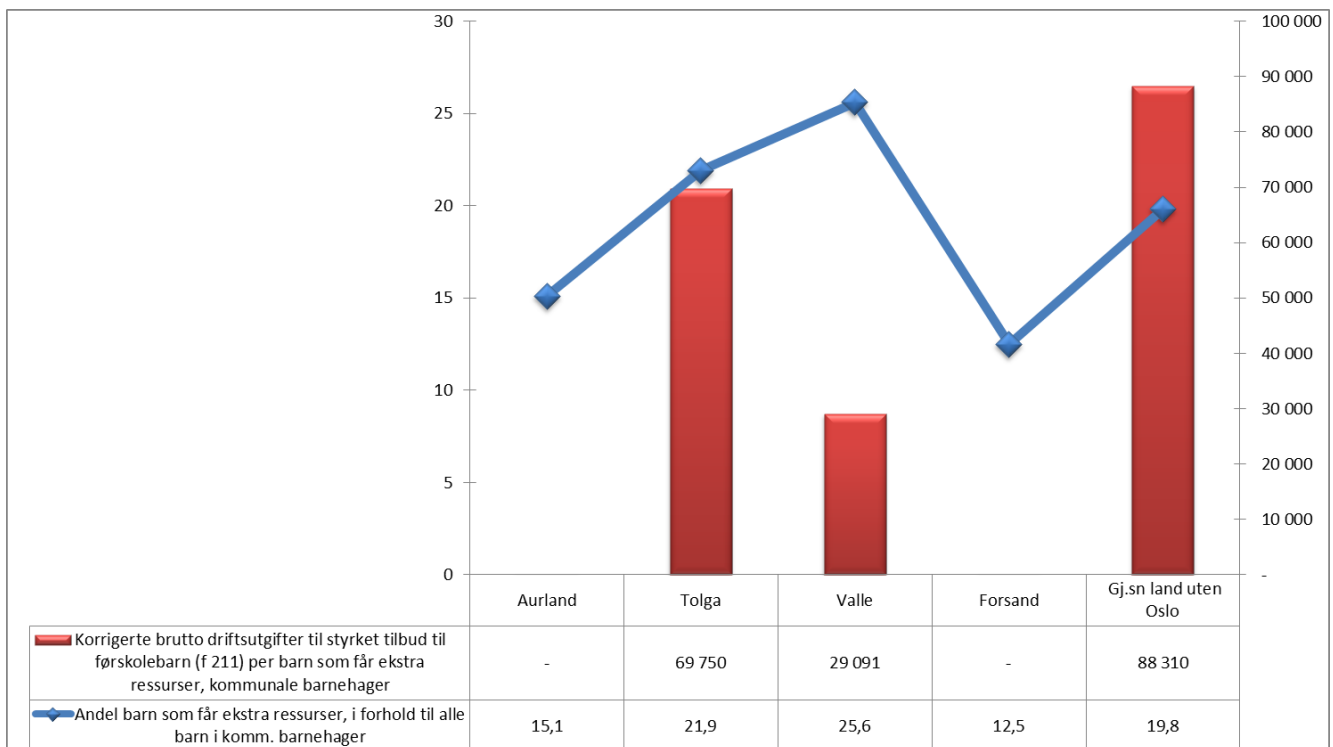
I Aurland er det rapportert at samtlige av brukerne har fulltids plass.

Etter hvert som kravene og forventningene til barnehagene er blitt større, er det også her blitt enda viktigere å ha et kompetent personale på plass. Ser vi på utdanningsnivået i de kommunale barnehagene så er dette bilde:

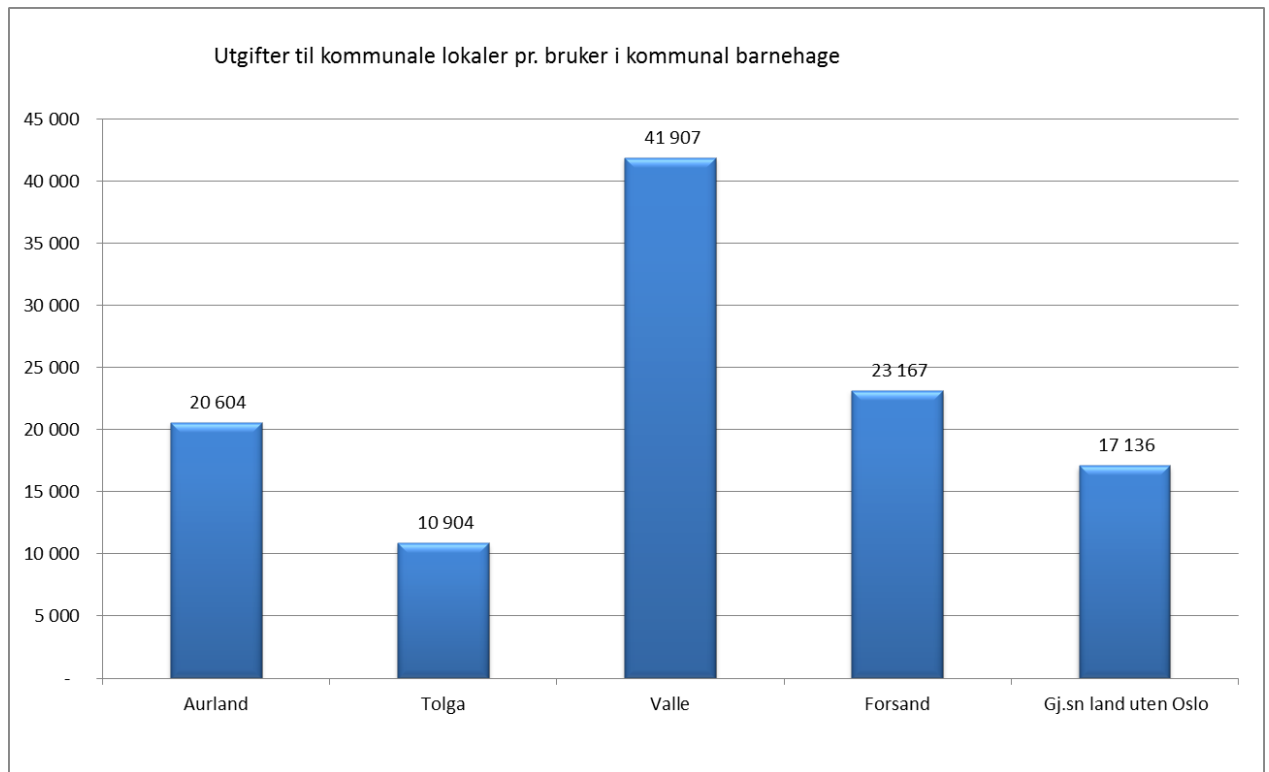
Aurland ligger lavest i utvalget mht andel ansatte med barnehagelærerutdanning (blå søyle) på 26,9 %. Ser vi på andel styrere og pedagogiske ledere med barnehagelærerutdanning, ligger Aurland også her lavest i utvalget med en andel på 70 % som har godkjent barnehagelærerutdanning.

Når det så gjelder barn som krever ekstra ressurser, illustreres det i diagrammet nedenfor. Andel barn som får ekstra ressurser med blå linje, og utgifter pr barn som får ekstra ressurser av de røde søylene:

Andelen barn som får ekstra ressurser (blå linje) i Aurland utgjør 15,1 %, noe som er middels i utvalget, og litt under landsgjennomsnittet. Ser vi på omfanget av ressurser som brukes pr barn som får ekstra ressurser, så har ikke Aurland rapportert dette inn særskilt.

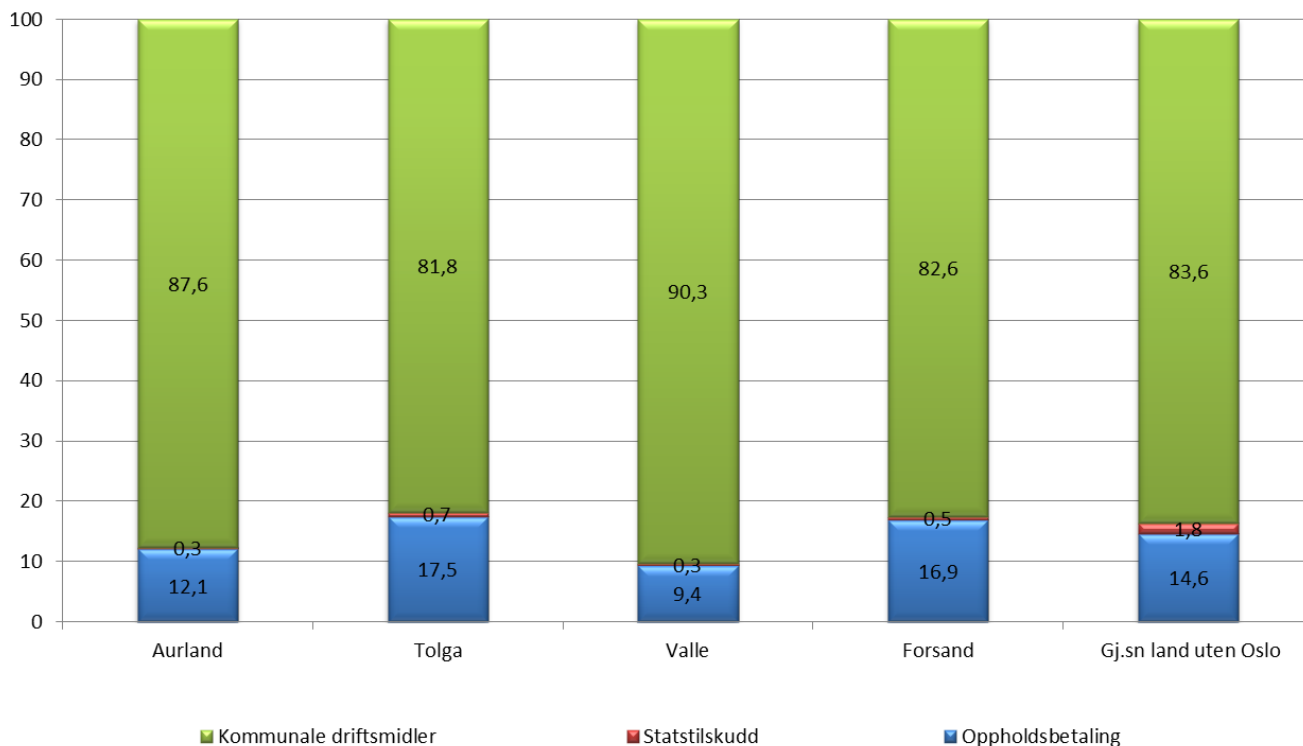
Ser vi så på utgiftene til lokaler er sammenhengen mellom kommunene som følger:

Aurland kommune ligger nest lavest mht til utgifter til lokaler pr barn i kommunal barnehage, kr 20 604.

Til slutt et blikk på hvordan finansieringsbildet ser ut:

Andel av korrigerte driftsutgifter som er finansiert ved:

Aurland ligger med nest høyest andel i utvalget mht egenfinansiering av tjenestetilbudet via kommunale driftsmidler med 87,4 %. 0,3 % kommer fra statstilskudd (direkte tilskudd for flyktninger mm) og 12,1 % fra oppholdsbetaling, noe som er nest lavest i utvalget.

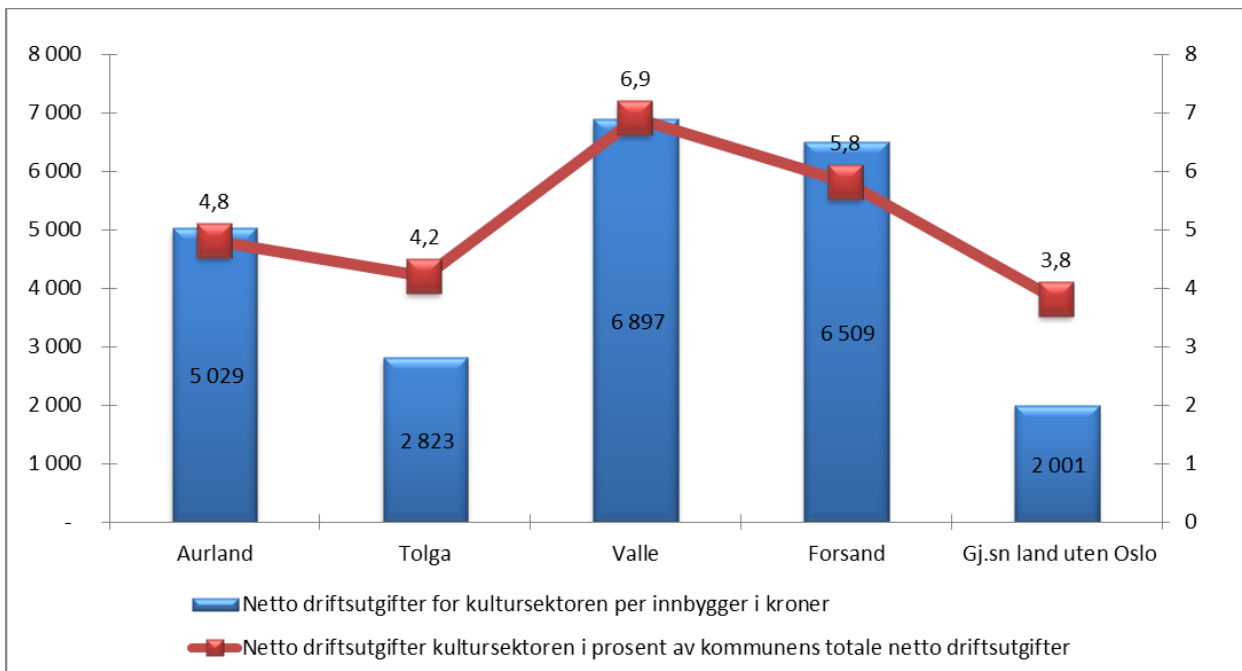
11 Kultur og kirke

Kapitlet omfatter følgende funksjoner:

- 231 Aktivitetstilbud til barn og unge
- 370 Bibliotek
- 373 Kino
- 375 Museer
- 377 Kunstformidling
- 380 Idrett og tilskudd til andres idrettsanlegg
- 381 Kommunale idrettsbygg og idrettsanlegg
- 383 Musikk- og kulturskoler
- 385 Andre kulturaktiviteter og tilskudd til andre kulturbygg
- 386 Kommunale kulturbygg
- 390 Den norske kirke
- 393 Kirkegårder, gravlunder og krematorier

Kultur

I diagrammet nedenfor ser vi nettoutgifter til kultursektoren pr innbygger illustrert ved de blå søylene, mens linjen illustrer hvor stor andel av kommunens totale utgifter som går med til kultur.

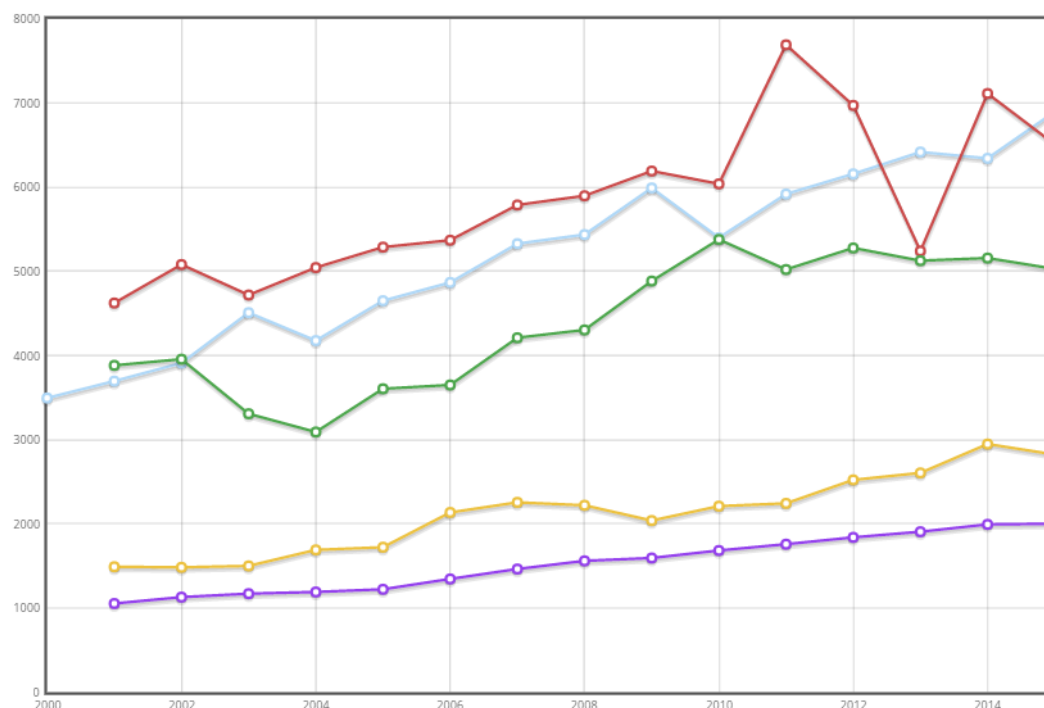

Aurland ligger middels i utvalget mht prioritering av kultur i pr innbygger og bruker kr 5 029 pr innbygger. Tolga har vesentlig lavere nivå med kr 2 823 pr innbygger. For Aurland ville en korreksjon ned til nivået som Tolga har, betydd en reduksjon på 3,8 millioner.

Ser vi på hvor stor andel dette utgjør av kommunens totalbudsjett tilsvarer Aurland andel 4,8 %, som er middels i utvalget. Tolga bruker minst med 4,2 % av budsjettet på kultur.

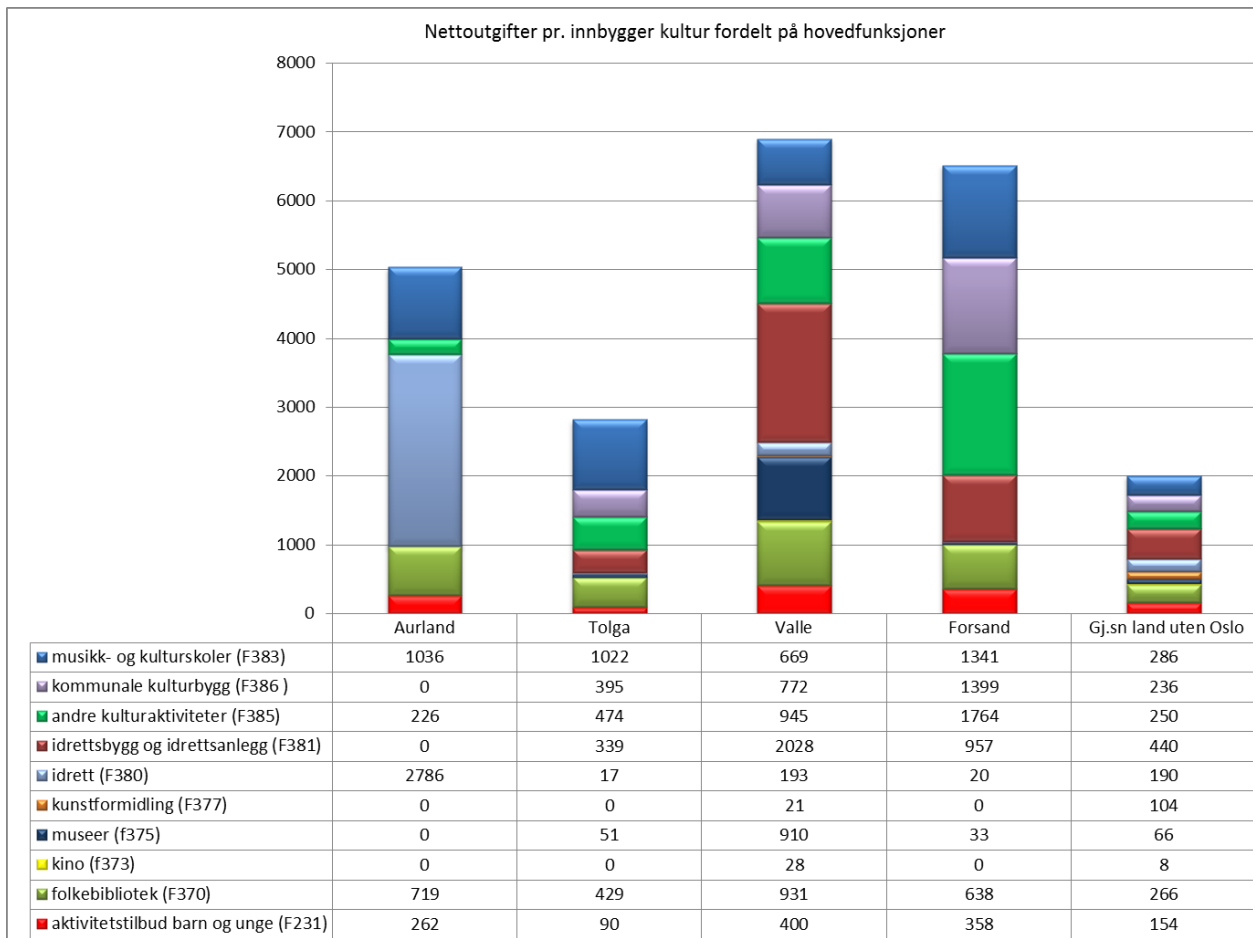
Historisk sett har kostnadsutviklingen vært slik:

Tidsserie

Kostnadene til kultur har vokst kraftigere enn landsgjennomsnittet i perioden 2004 – 2010 for så å følge landsgjennomsnittet (med litt variasjon) resten av perioden.

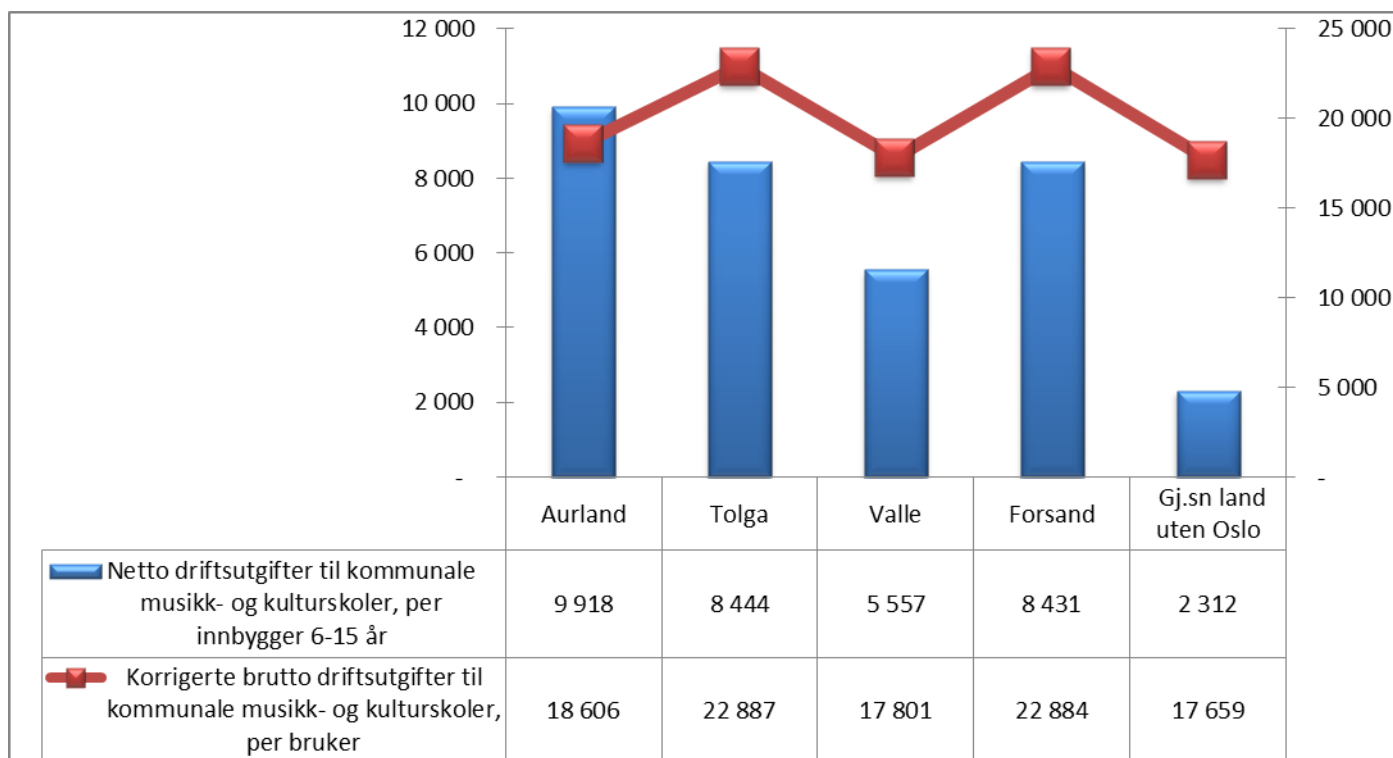
I neste diagram ser vi på hvordan nettoutgiftene fordeler seg på de ulike KOSTRA-funksjonene:

Ut fra tallene ser vi at Aurland har en kostnadsprofil som skiller seg ut fra de andre ved at man bruker vesentlig mer på idrett enn øvrige kommuner i utvalget.

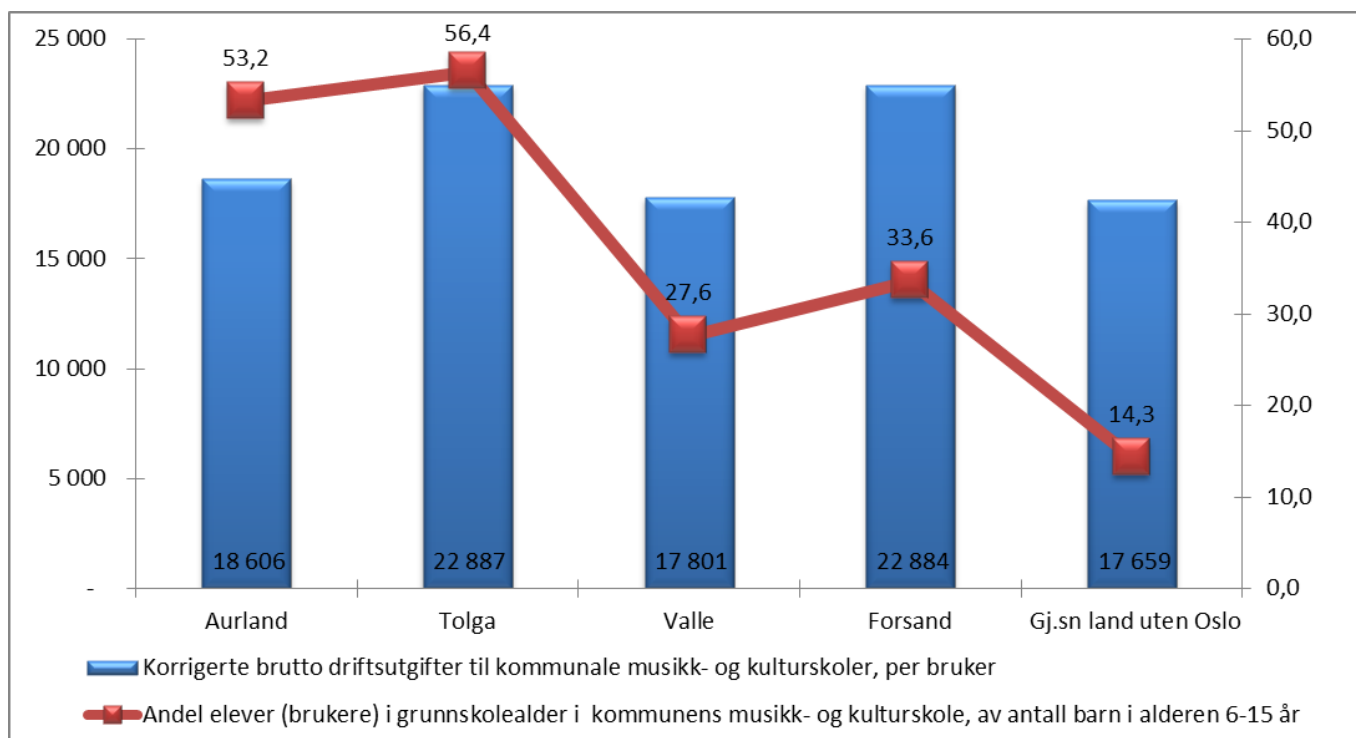
KS-Konsulent har for øvrig erfaring for at fordelingen mellom de ulike funksjonene her kan være noe tilfeldig, og da spesielt knyttet til bruken av funksjonen 385 for andre kulturaktiviteter.

Ser vi så på musikk- og kulturskoler isolert har vi følgende bilde:

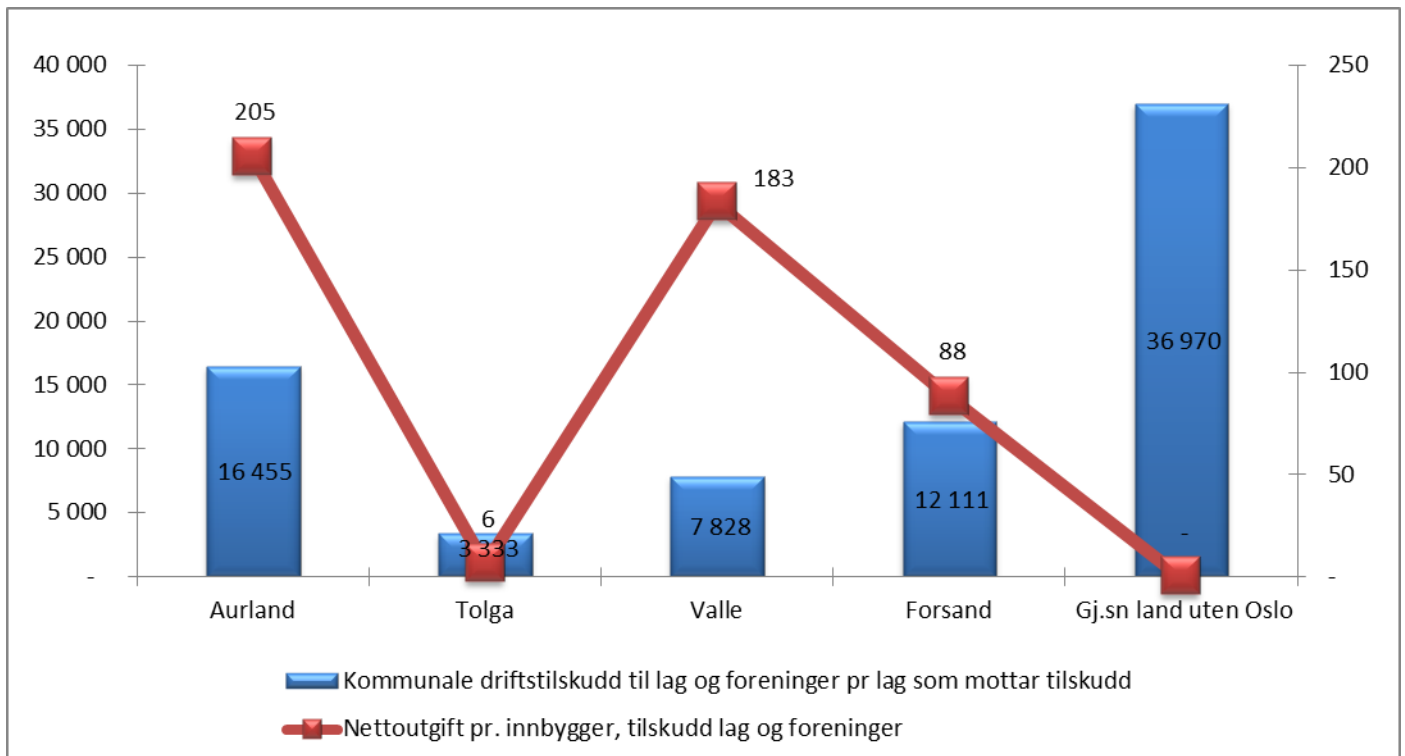
Ser vi først på netto driftsutgifter pr innbygger i målgruppa ligger Aurland på kr 9 918 som er høyest i utvalget. Valle ligger lavest med kr 5 557 pr innbygger i målgruppa. Videre ser vi at korrigerte brutto driftsutgifter pr bruker for Aurland ligger middels i utvalget på kr 18 606. Lavest ligger Valle med kr 17 801.

Ser vi på deltagelse finner vi følgende:

På den røde linjen ser vi at hele 53,2 % av innbyggerne i Aurland i alderen 6-15 år deltar i kulturskolen. Dette er nest høyest av sammenligningskommunene og langt over landsgjennomsnittet som er på 14,3 %. Lavest ligger Valle der 27,6 % av alle innbyggere 6-15 år deltar i kulturskolen.

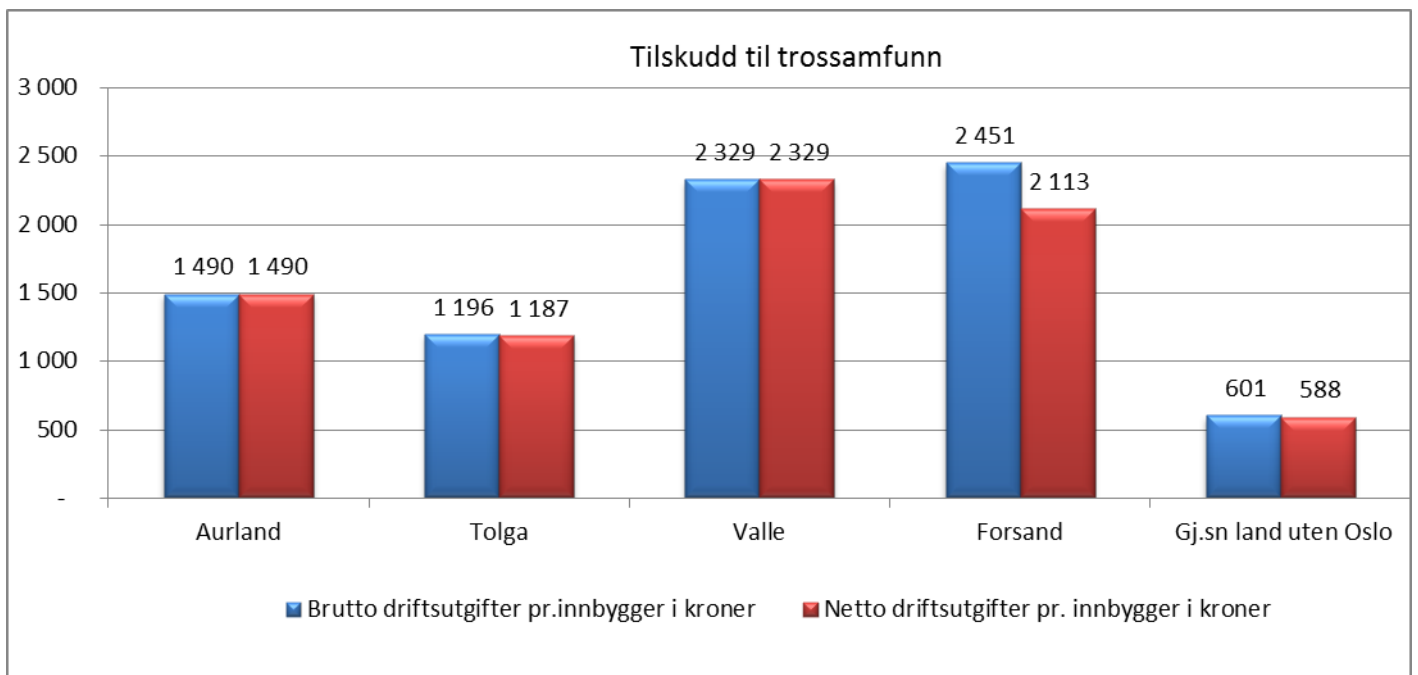
Siste diagram i kultursammenheng tar for seg tilskudd til lag og organisasjoner:

Her illustreres nettoutgiftene pr innbygger av den røde linja, og kommunalt driftstilskudd pr lag og forening som mottar tilskudd av de blå søylene. Ser vi først på netto driftsutgifter pr innbygger (rød linje) som et bilde på hvor mye som utbetales i tilskudd til lag og foreninger, utgjør dette kr 205 pr innbygger i Aurland som høyest i utvalget. Ser vi så på hvor mye som utbetales i tilskudd pr lag og forening som mottar tilskudd, utgjør dette kr 16 455 pr lag og forening som mottar tilskudd i Aurland, som også er høyest utvalget. På landsbasis utbetales et gjennomsnitt på kr 36 970 pr organisasjon som mottar tilskudd.

Kirke

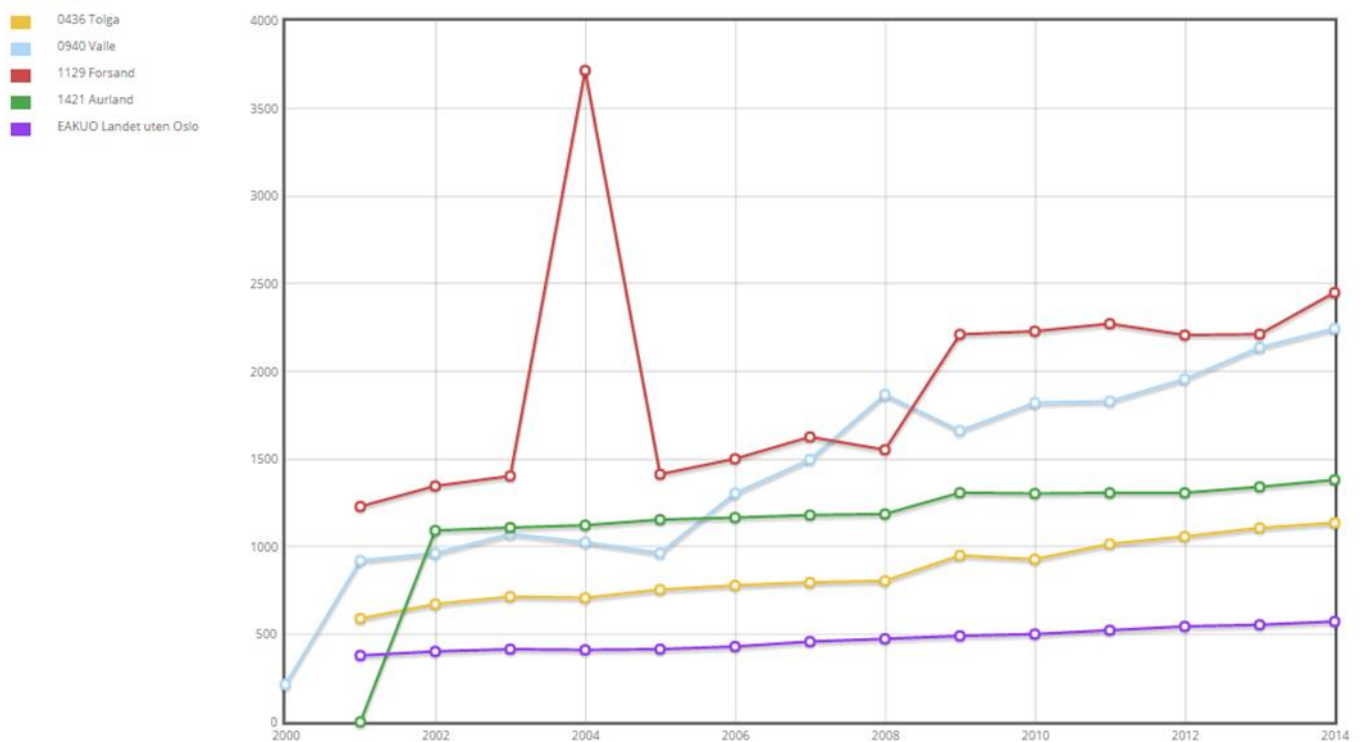
Ser vi på kommunenes utgifter til kirke- og andre religiøse formål har vi følgende oppstilling:

Her ser vi at Aurland yter et brutto tilskudd på kr 1 490 pr innbygger, som er middels blant kommunene i utvalget.

Ser man på veksten over tid (se diagram nedenfor), ser man at tilskuddene har fulgt veksten/utviklingen for landsgjennomsnittet.

Tidsserie

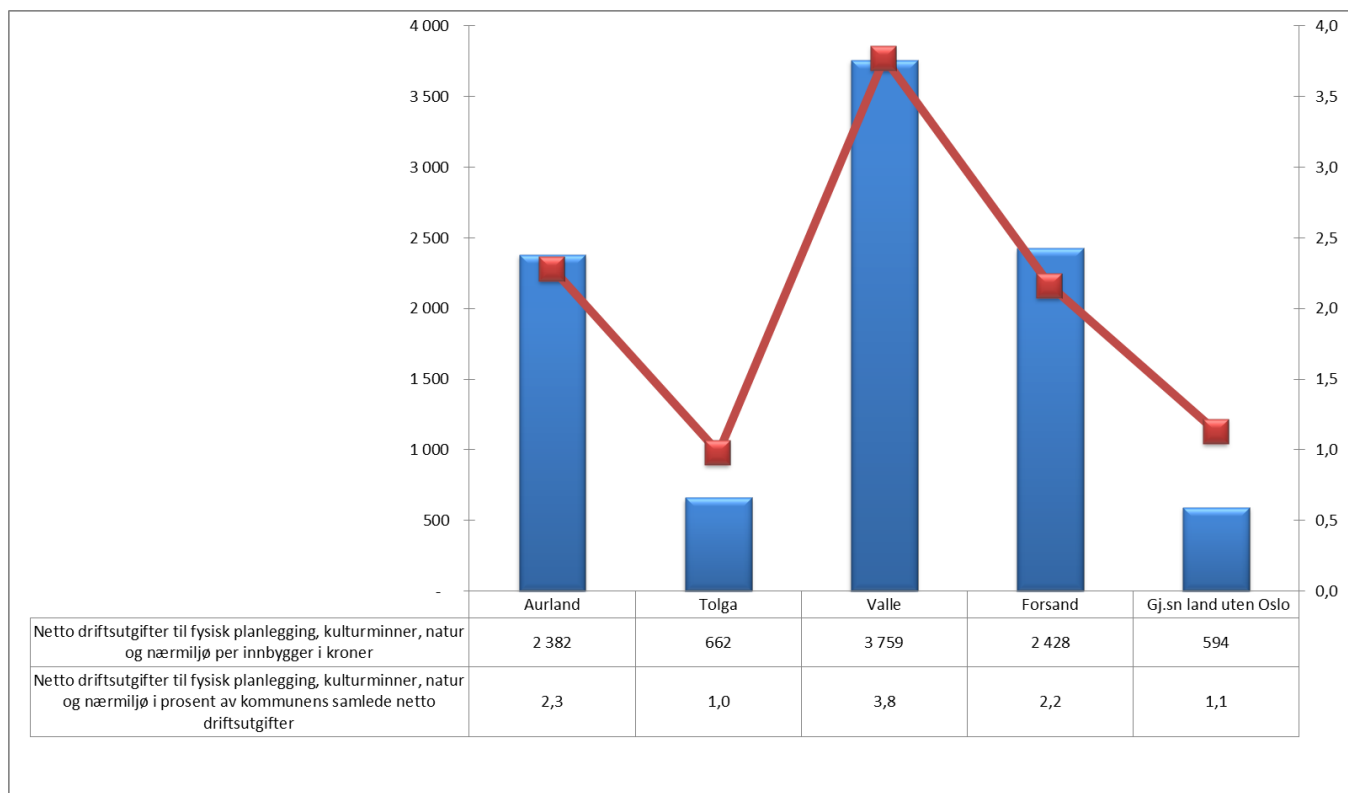
12 Plan, kulturminne, natur og nærmiljø

Kapitlet omfatter følgende funksjoner:

- 301 Plansaksbehandling
- 302 Bygge og delesaksbehandling og seksjonering
- 303 Kart og oppmåling
- 335 Rekreasjon i tettsted
- 360 Naturforvaltning og friluftsliv
- 365 Kulturminnevern

Dette er også et sammensatt kapittel mht omfanget av tjenesteområder som inngår.

Først ser vi på fysisk planlegging, kulturminner, natur og nærmiljø:

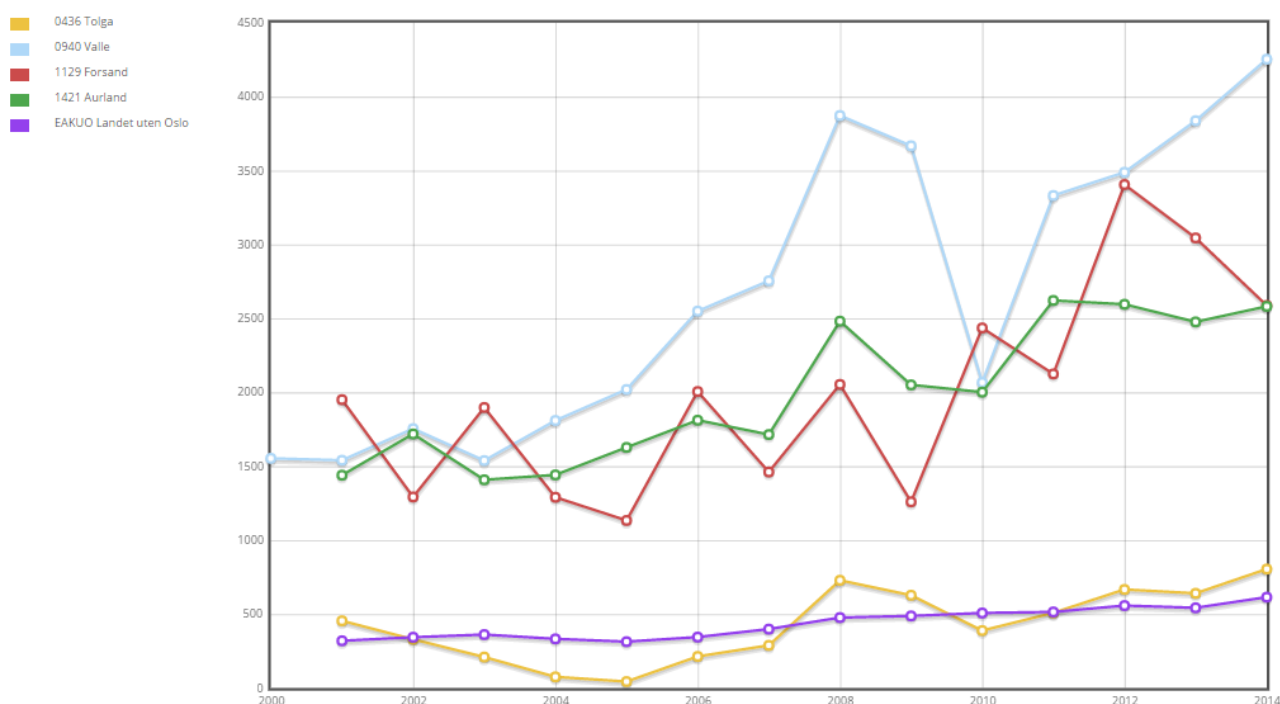

De blå søylene illustrer netto driftsutgifter pr innbygger til formålene, mens den røde linja illustrer hvor stor andel av kommunens nettoutgifter som prioriteres til dette området.

Aurland ligger middels i utvalget mht andel av sitt totale budsjett på 2,3 % til disse formålene. Landsgjennomsnittets andel ligger på 1,1 %. Videre ser vi at Aurland med kr 2 382 pr innbygger, ligger middels i utvalget pr innbygger til fysisk planlegging, kulturminner og natur og nærmiljø. Tolga ligger lavest med kr 662 pr innbygger.

Hvis vi ser på den historiske utviklingen (se nedenfor) har Aurland hatt et noe varierende kostnadsbilde for netto driftsutgifter pr innbygger til fysisk planlegging, kulturminner, natur og nærmiljø per innbygger:

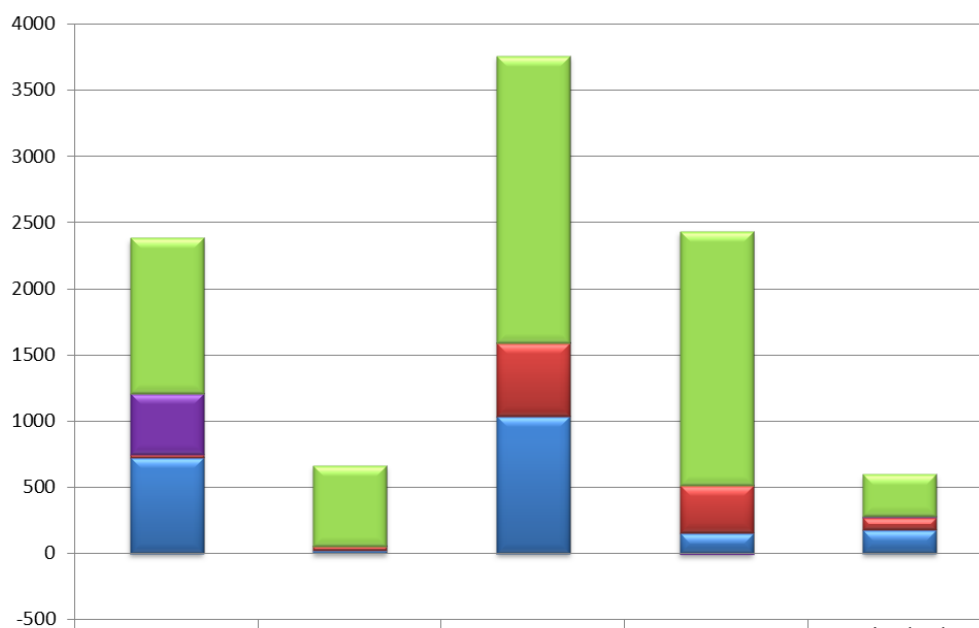
Tidsserie

Det mest påfallende her er vel igjen hvor mye høyer nettokostnadene er i «kraftkommunene» enn i Tolga.

Ser vi på prioriteringen illustrert av netto driftsutgifter pr innbygger fordelt på funksjonene i denne gruppa har vi følgende fordeling:

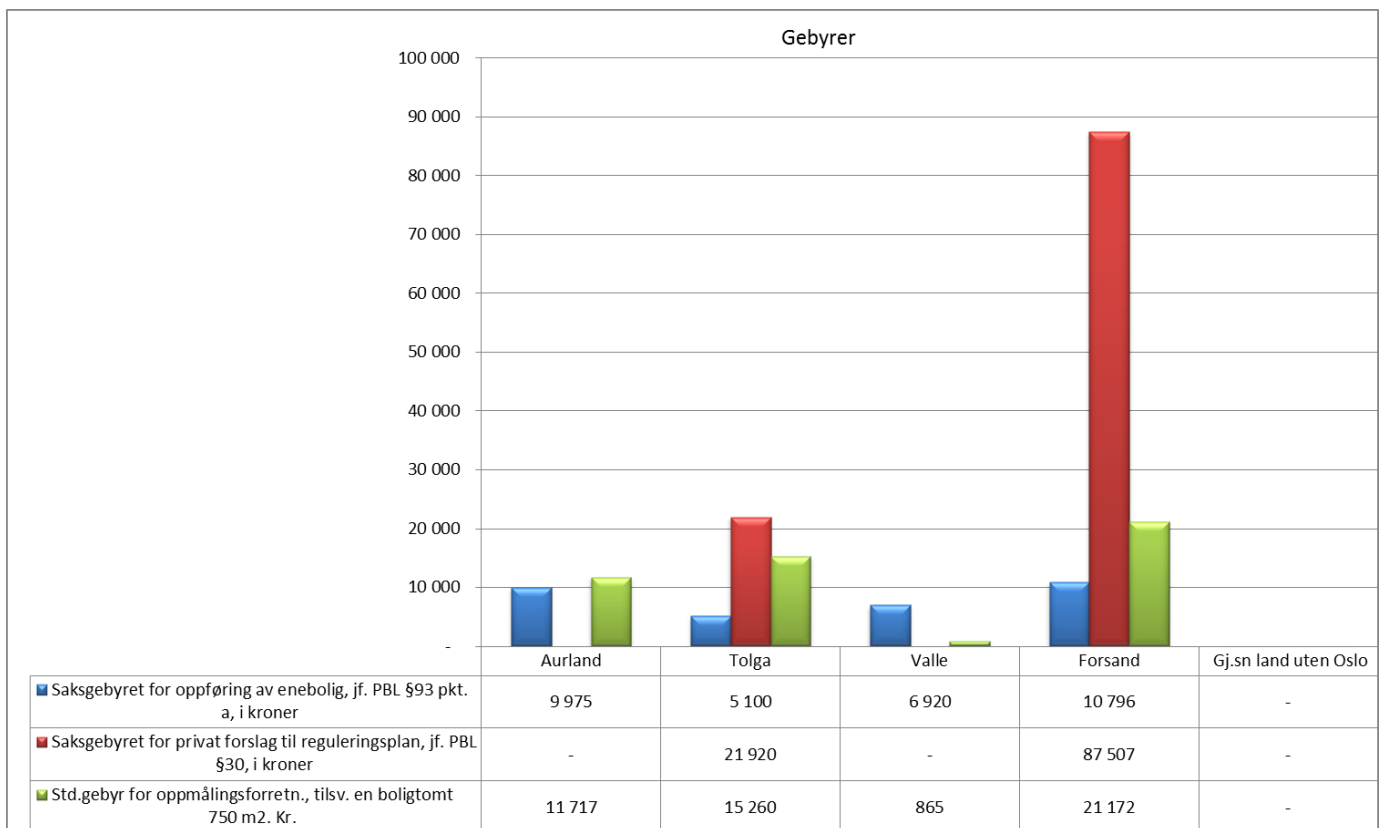
Nettoutgifter pr. innbygger plan, miljø m.v. fordelt på hovedfunksjoner

	Aurland	Tolga	Valle	Forsand	Gj.sn land uten Oslo
Fysisk planlegging	1177	614	2171	1924	315
Kulturminnevern	460	1	4	-4	12
Naturforvaltning og friluftsliv	27	31	551	359	92
Rekreasjon i tettsteder	718	17	1033	149	174

Kulturminnevern har i de fleste kommuner lavest prioritet av ovennevnte områder. Når det gjelder fysisk planlegging (inkl byggesaksbehandling og oppmåling) ligger Aurland middels i utvalget med ei netto utgift på kr 1 117 pr innbygger.

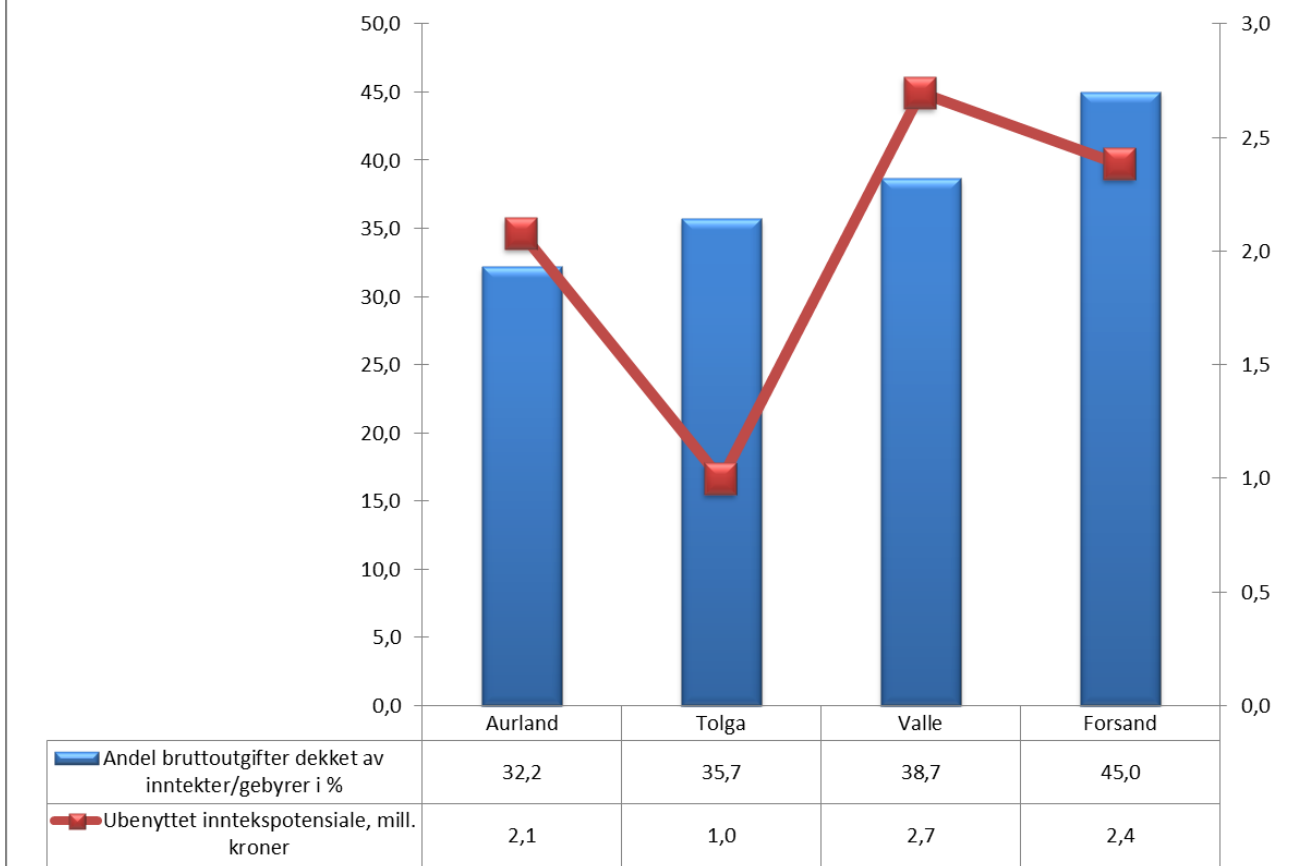
Ser vi på gebyrer for saksbehandling varierer det ofte hvor stor andel av omkostningene kommunene velger å ta seg betalt for. Ser vi først på gebyrenes størrelse har vi følgende oversikt:

Her ser vi at forskjellen er stor mellom kommunene. Saksgebyret for oppføring av enebolig ligger nest høyest i utvalget for Aurland på kr 9 975. Høyest av kommunene ligger Forsand på kr 10 796. Selv om gebyret heter «oppføring enebolig» så gir det også føring for nivået på alle øvrige gebyrer for byggesaker. Når det gjelder saksgebyr for private forslag til reguleringsplaner, er dette gratis (manglende rapportering) i Aurland, noe som også er tilfelle i Valle, mens det koster 21 920 i Tolga og kr 87 507 i Forsand. Gebyret for kart- og delingsforretninger er middels i Aurland, med kr 11 717.

Hva er så inntekspotensialet i denne sammenheng?

Fysisk tilrettelegging og planlegging (funksjon 301, 302 og 303)

I Aurland krever man inn 32,2 % av utgiftene dekket via gebyrer, noe som er lavest i utvalget. I praksis betyr dette for Aurland at man har et *teoretisk* inntekspotensial på kr 2,1 mill forutsatt at produktiviteten er lik i alle kommuner og at alle utgifter kan gebyrfinansieres. KS-K har erfaringer for at dette ofte ikke er tilfelle. Produktiviteten (antall ansatte pr sak) kan variere svært mye fra kommune til kommune.

Som nevnt over er det også viktig å være klar over at en del av saksbehandlingen kan ikke gebyrfinansieres, som for eksempel kommuneplanleggerens samfunnsplanarbeid, øvrig generelt planarbeid, klagebehandling og veiledning etc. Om dette forklarer avviket, ser vi ikke av tallene her, men basert på gebyrregulativet og andelen av bruttoutgiftene som dekkes av gebyrer, så er muligens et inntekspotensial her.

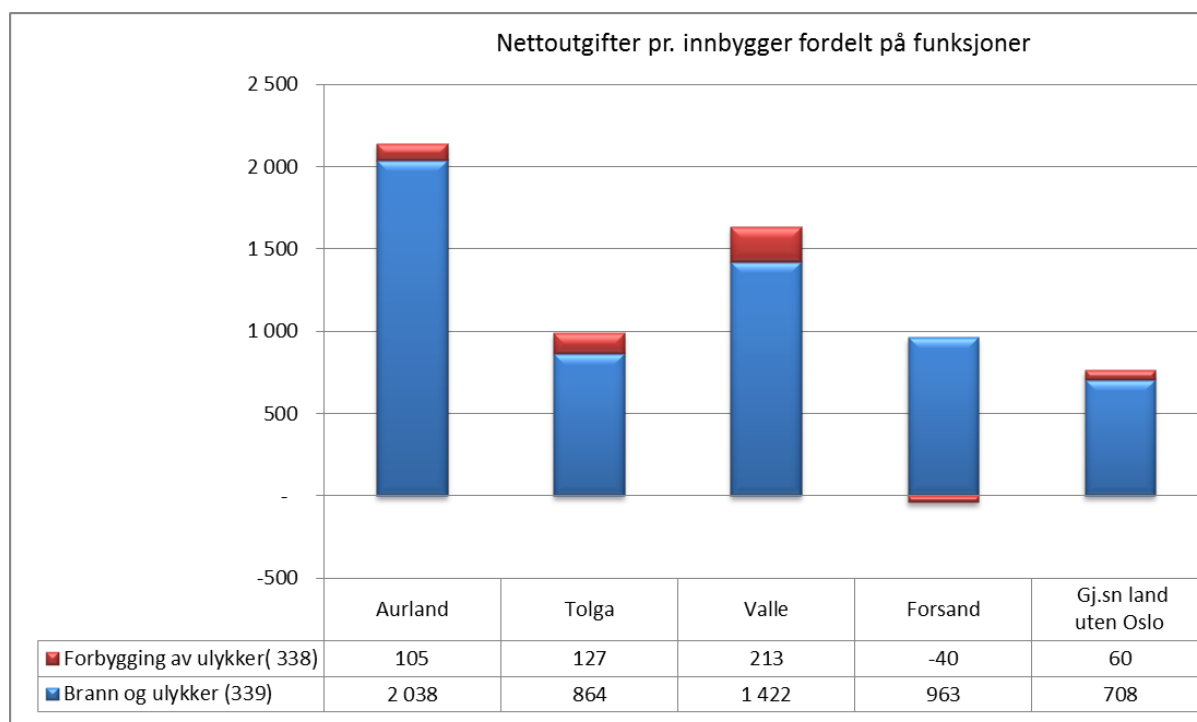
13 Brann- og ulykkesvern

Kapitlet omfatter følgende funksjoner:

338 Forebygging av branner og andre ulykker

339 Beredskap mot branner og andre ulykker

For brann- og ulykkesvern har vi følgende diagram:

Her ser vi nettoutgiftene pr innbygger fordelt på forebygging og brann.

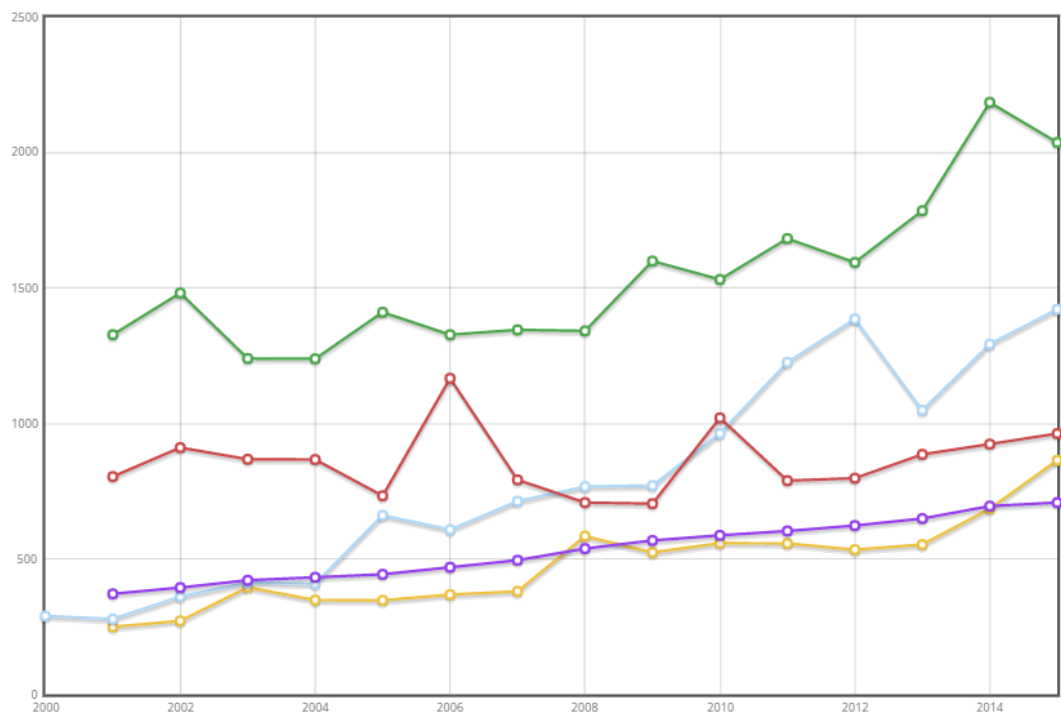
Forebygging er en tjeneste som kan gebyrfinansieres både mht feiing og kontroller utført av branninspektør. Av tallene ser vi at Aurland ligger middels i utvalget med kr 105 pr innbygger.

For brannberedskap ligger nivået på kr 2 038 pr innbygger i Aurland. Dette er klart høyest nivå blant øvrige kommuner i utvalget.

Hvordan har så utviklingen vært over tid?

Tidsserie

- 0436 Tolga
- 0940 Valle
- 1129 Forsand
- 1421 Aurland
- EAKUO Landet uten Oslo

Aurland hadde en kostnadsutvikling omtrent som landsgjennomsnittet for perioden 2003 – 2008. I perioden 2008 – 2014 hadde man en kraftig vekst, for så å falle til 2015. Det fremkommer ikke av KOSTRA hva dette skyldes.

14 VAR (Vann, Avløp, Renovasjon)

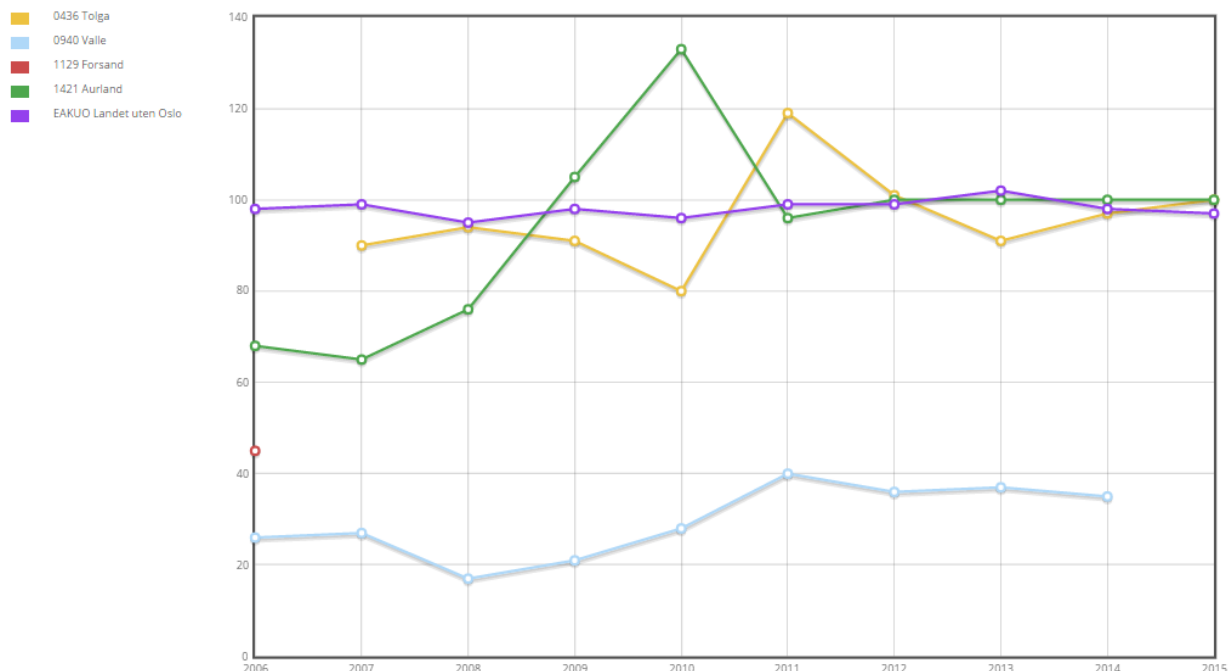
Kapitlet omfatter følgende funksjoner:

- 340 Produksjon av vann
- 345 Distribusjon av vann
- 350 Avløpsrensing
- 353 Avløpsnett/innsamling av avløpsvann
- 354 Tømming av slamavskillere, septiktanker o.l
- 355 Innsamling av husholdningsavfall
- 357 Gjenvinning og sluttbehandling av husholdningsavfall

VAR-området er et område som er ment å gå i selvkost. Nedenfor sjekker vi bare selvkostregnskapene.

I diagrammet nedenfor ser vi at man historisk sett har man hatt store svingninger på selvkostområdet på **Avløp**, men fra 2011 - 2015 har det vært gjort opp med en selvkostgrad på 100 %:

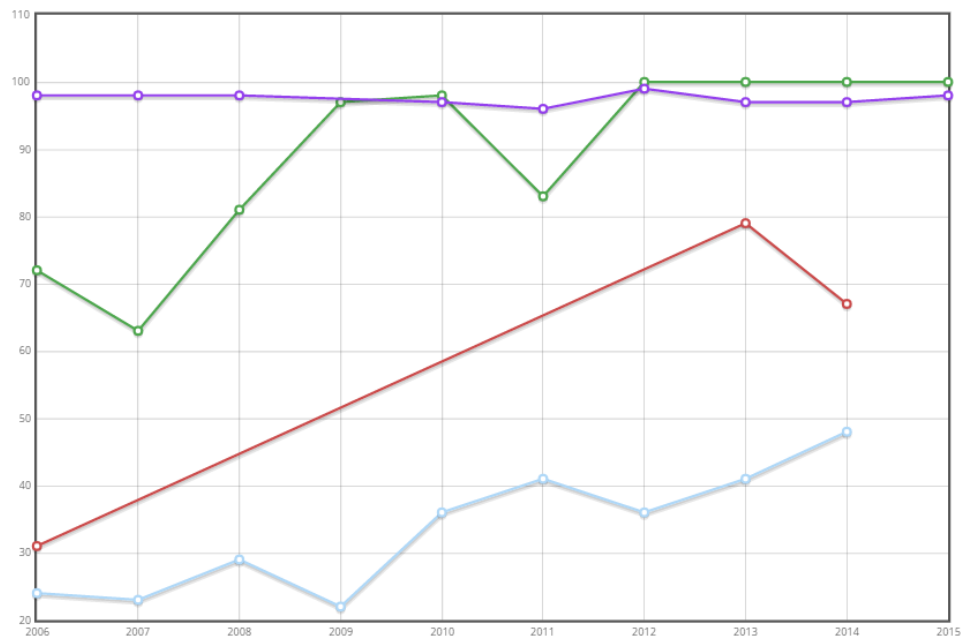
Tidsserie

I diagrammet nedenfor ser vi at man historisk sett har man ligget til del betydelig under selvkostmålet på **Vann**-området, men fra 2012 har man ligget på 100 % selvkost på dette området i Aurland.

Tidsserie

- 0436 Tolga
- 0940 Valle
- 1129 Forsand
- 1421 Aurland
- EAKUO Landet uten Oslo

Når det gjelder **Avfall og renovasjon** har Aurland tradisjonelt ikke rapportert dette til KOSTRA. Dette er kun gjort i 2013 og da var selvkostgraden 100 %:

Tidsserie

- 0436 Tolga
- 0940 Valle
- 1129 Forsand
- 1421 Aurland
- EAKUO Landet uten Oslo

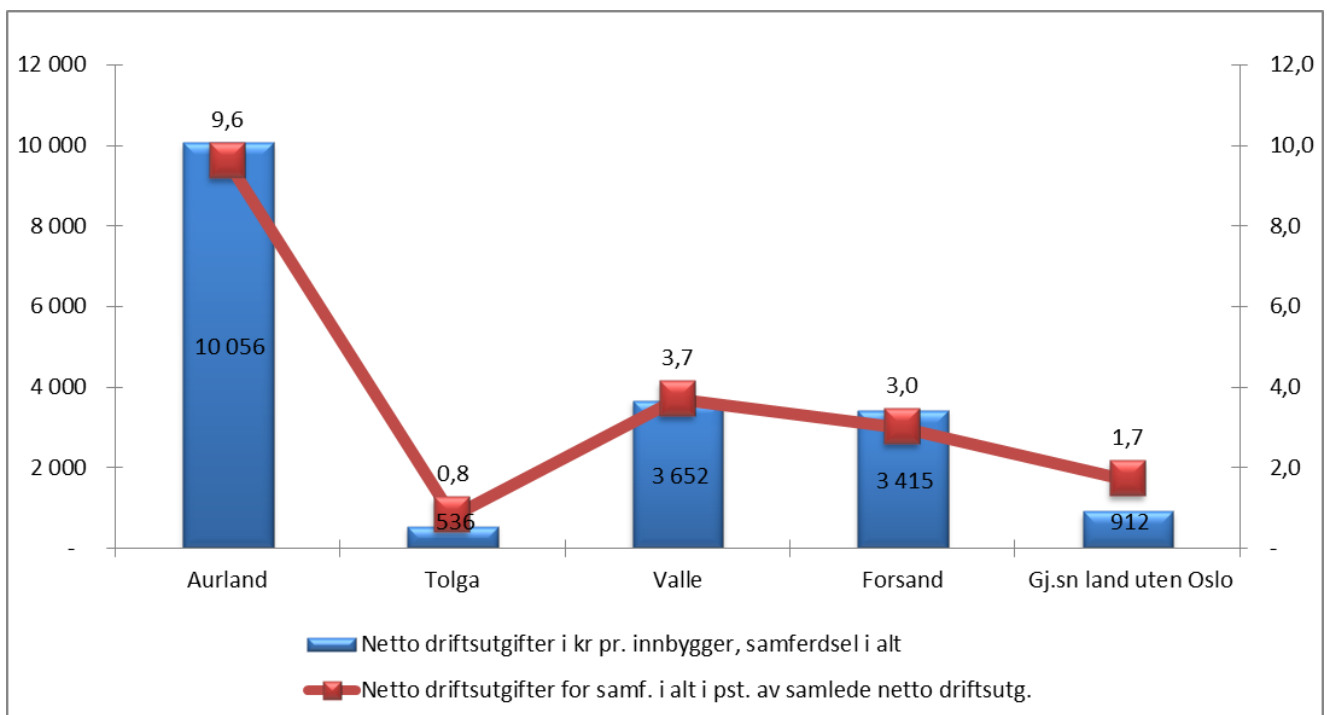

15 Samferdsel

Kapitlet omfatter følgende funksjoner:

- 330 Samferdselsbedrifter og transporttiltak
- 332 Kommunale veier, miljø- og trafikksikkerhetstiltak og parkering
- 335 Rekreasjon i tettsted

På samme måte som over starter vi med å se på tall for prioritering. Andel netto driftsutgifter pr innbygger og andel netto driftsutgifter til samferdsel av kommunens totalt budsjett.

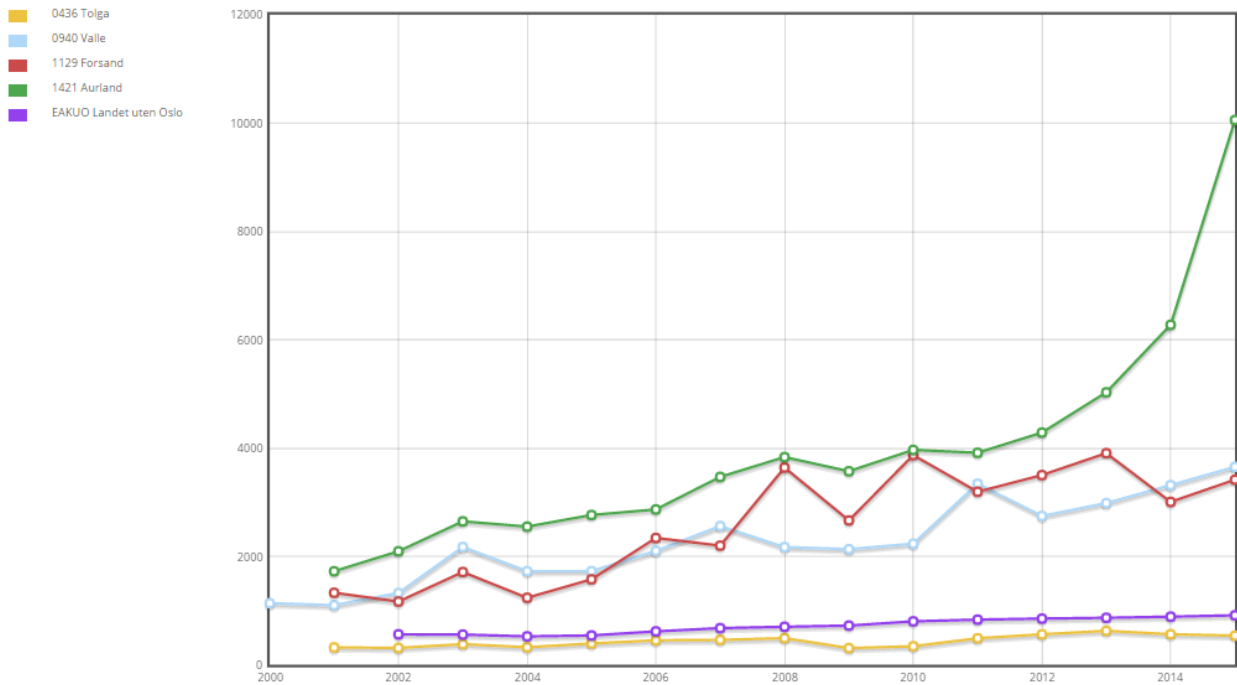
Netto driftsutgifter pr innbygger illustreres av de blå søylene og andelen av kommunens totalbudsjett illustreres av den røde linja. Av søylene ser vi at Aurland plasserer seg klart høyest i utvalget med kr 10 056 pr innbygger til samferdsel. Tolga kommune ligger lavest av kommunene med kr 536.

Andelen av totalbudsjettet som går til samferdsel i Aurland utgjør hele 9,6 % som er desidert høyest i utvalget. Også her ligger Tolga lavest med 0,8 %.

I diagrammet nedenfor ser vi at historisk har Aurland hatt en langt kraftigere vekst på samferdselsområdet fra 2000 – 2014 enn landsgjennomsnittet. Den voldsomme

veksten fra 2014-2015 skyldes sannsynligvis flomskader i forbindelse med storflommen i oktober 2014. Igjen er det påfallende hvor systematisk mye høyere «kraftkommunene» ligger enn det Tolga kommune gjør.

Tidsserie

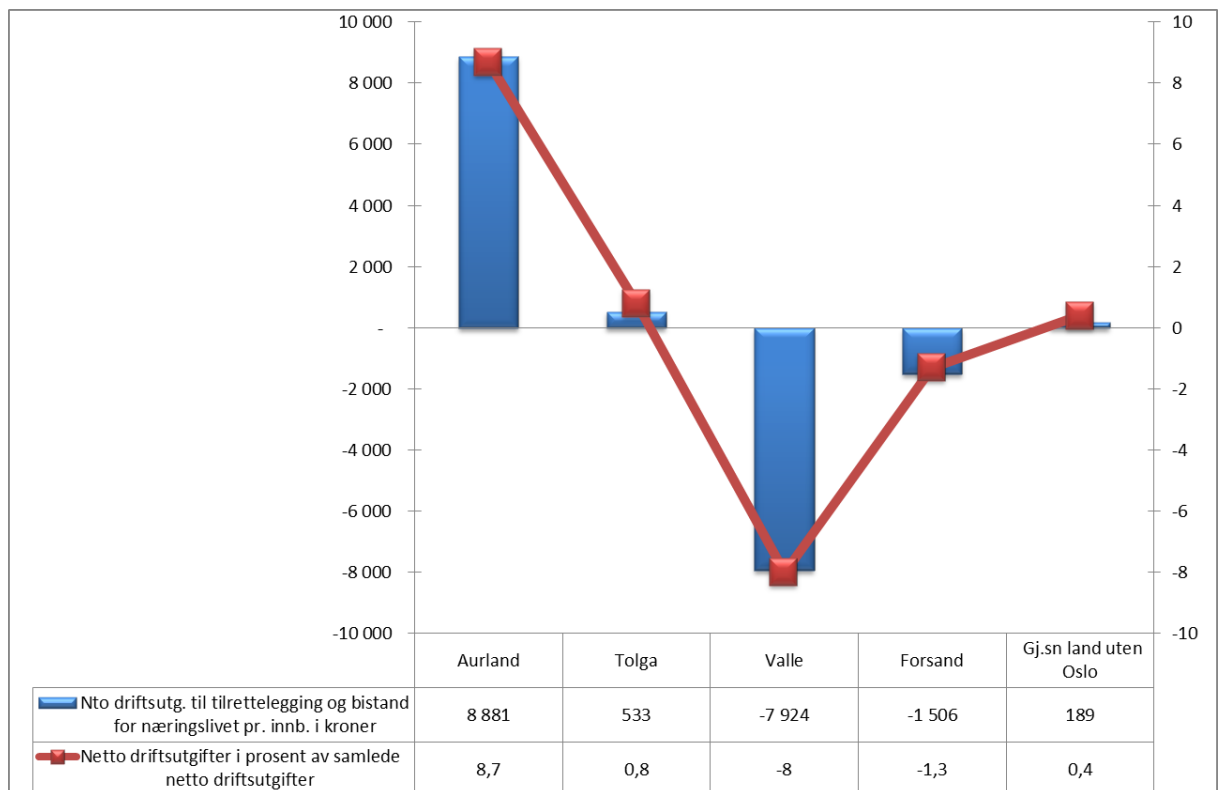
15 Kommunal næringsforvaltning og konsesjonskraft

Kapitlet omfatter følgende funksjoner:

320 Kommunal næringsvirksomhet

325 Tilrettelegging og bistand for næringslivet

For næringsområdet er det begrenset hva vi finner av nøkkeltall i KOSTRA. Vi starter vi med å se på tallene for prioritering av området tilrettelegging og bistand for næringslivet får vi følgende bilde:

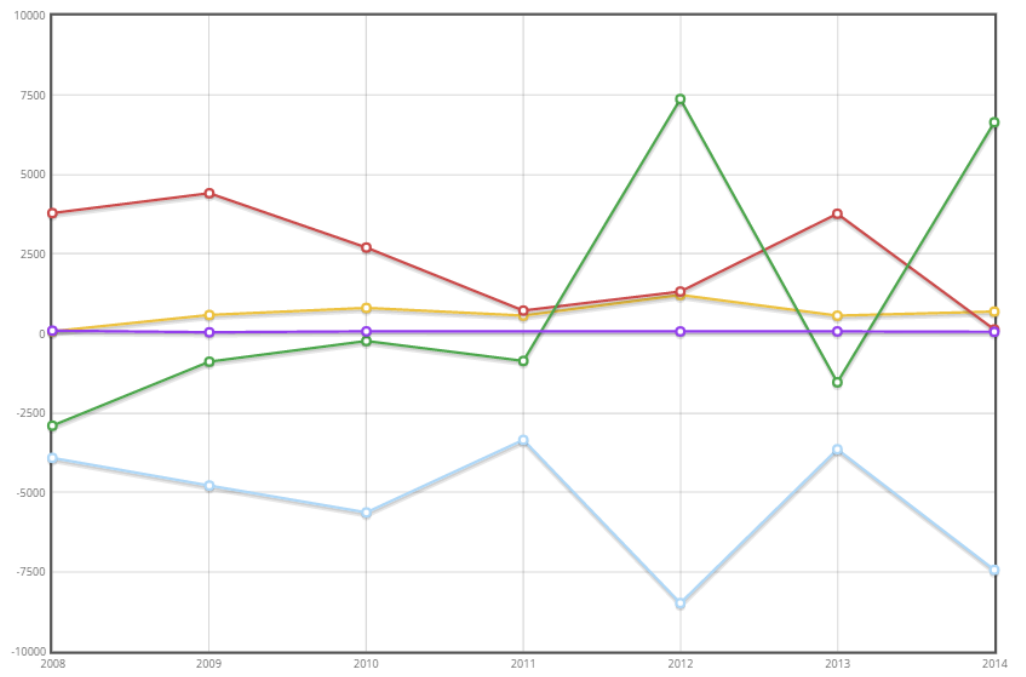

Av diagrammet ser vi at Aurland kommunes tall for tilrettelegging og bistand for næringslivet (funksjon 325) er en netto utgift på kr 8 881 på dette området. På grunn av at konsesjonskraften inntektsføres på dette området er det store variasjoner mellom kommunene.

Historisk har Aurland hatt store svingninger på denne funksjonen:

Tidsserie

- 0436 Tolga
- 0940 Valle
- 1129 Forsand
- 1421 Aurland
- EAKUO Landet uten Oslo

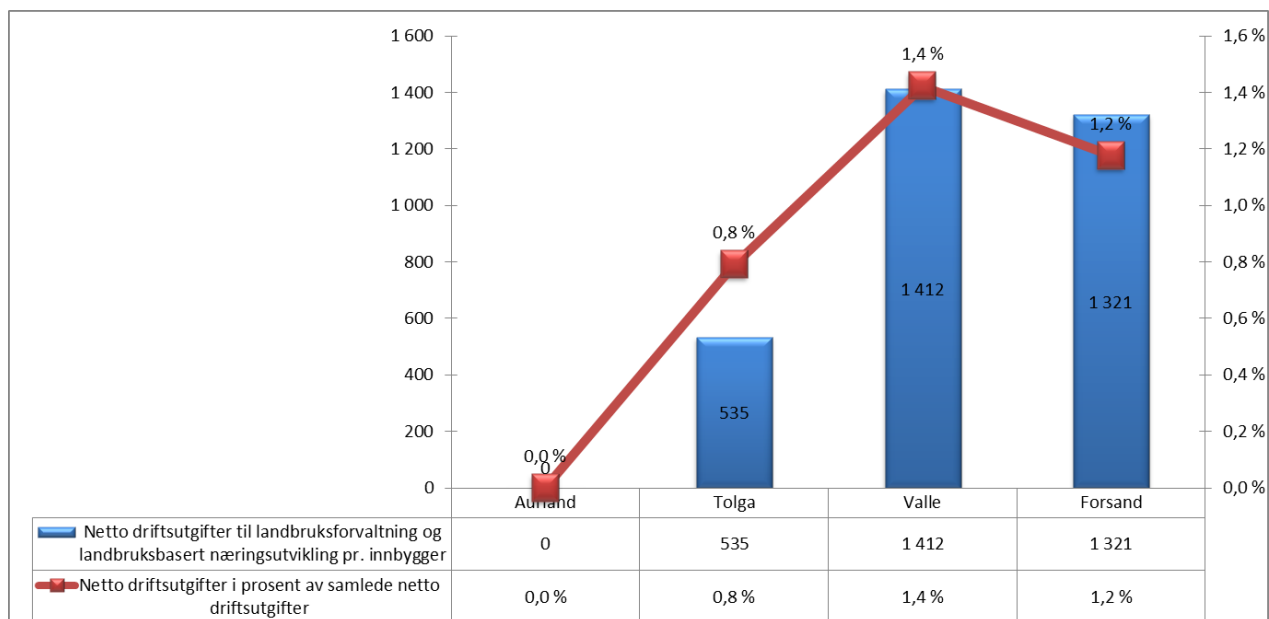

16 Landbruk

Kapitlet omfatter følgende funksjoner:

329 Landbruksforvaltning og landbruksbasert næringslivsutvikling

På samme måte som over starter vi med å se på tall for prioritering. Andel netto driftsutgifter pr innbygger til landbruksforvaltning og andel netto driftsutgifter til området i % av samlet netto driftsutgifter:

Som vi ser av diagrammet over har ikke Aurland rapportert noen kostnader på landbruksforvaltning i 2015.

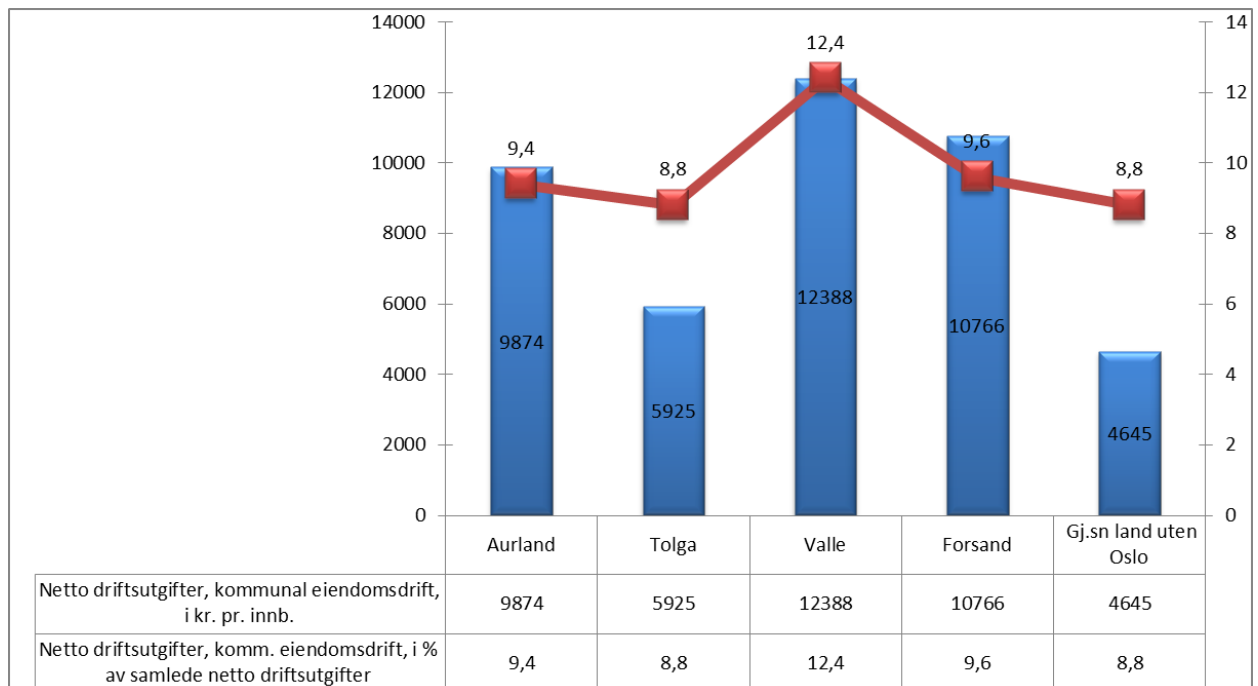
17 Eiendomsdrift

Kapitlet omfatter følgende funksjoner:

- 121 Forvaltningsutgifter i eiendomsforvaltningen
- 130 Administrasjonslokaler
- 221 Barnehager / førskolelokaler
- 222 Skolebygg
- 261 Institusjonslokaler
- 381 Kommunale idrettsbygg og idrettsanlegg
- 386 Kommunale kulturbygg

Siste tjenesteområde ut er eiendomsforvaltningen. Dette er et samlekapitel for alle funksjoner som har med eiendomsdrift å gjøre, og som er redegjort for tidligere under de ulike tjenesteområdene.

Netto driftsresultat pr innbygger illustreres av de blå søylene, og andelen av kommunens totale budsjett illustreres av den røde linja:

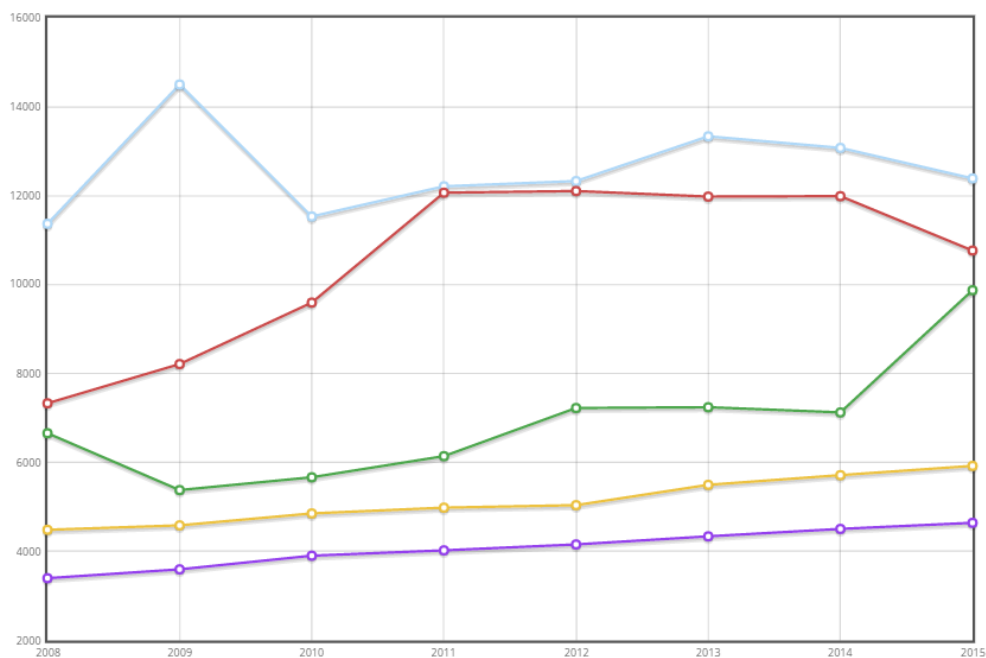

For kommunal eiendomsdrift (blå søyler) ser vi her at det stor variasjoner mellom kommunen. Aurland bruker middels med kr 9 874 pr innbygger på eiendommer og eiendomsdrift. Målt i andel av kommunenes totale nettobudsjett utgjør dette 9,4 % som også er middels i utvalget. En reduksjon ned til nivå med Tolga ville bety en reduksjon på 6,9 millioner for 2015.

Som man ser på diagrammet nedenfor, har Aurland hatt en kraftigere vekst enn landsgjennomsnittet i perioden. Særlig stor var veksten fra 2014 til 2015.

Tidsserie

- 0436 Tolga
- 0940 Valle
- 1129 Forsand
- 1421 Aurland
- EAKUO Landet uten Oslo

18 Avslutning

Vi har i denne analysen gått gjennom ressursbruken til Aurland kommune og sammenlignet de ulike tjenesteområdene med de øvrige kommunene i utvalget, basert på de foreløpige KOSTRA-tallene for 2015.

KOSTRA vurderer ikke kvaliteten på de tjenestene som gis eller om brukerne er fornøyde eller ikke. KOSTRA sier heller ikke noe om hvorvidt kommunen har valgt et riktig nivå eller omfang på tjenestene sine - altså ingen ting om hva som er rett eller galt. Denne vurderingen må kommunen gjøre selv ut fra den kunnskapen man har om sine brukere. Man kan imidlertid være oppmerksom på at det nivå man har på tjenestene, antakelig er et nivå som har utviklet seg over tid, og som er et resultat av en subjektiv praksis som har etablert seg i Aurland kommune, og som gjør at man i andre kommuner og miljøer ville vurdert annerledes for tilsvarende bistandsnivå og omfang, noe som igjen påvirker ressursbruken. Det viktigste er imidlertid at Aurland kommune selv gjør seg opp en mening om hvilket nivå på tjenestene som er "godt nok", med de konsekvenser det får for kommunens totaløkonomi og øvrige tjenestetilbud, og at dette ikke baserer seg på tro, men på faktisk kunnskap.

KS-Konsulent as
Postboks 1378 Vika
0114 OSLO
www.kskonsulent.no
konsulent@ks.no
24 13 26 00